Pjotr Nikolajevitch

Krasnov

FRA ZARØRNEN TIL DEN RØDE FANE

3 1918 1921

Pjotr Nikolajevitch Krasnov

Fra zarørnen til den røde fane

3: 1918-1921

eBibliotek 1800

2026

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Pjort Nikolajevitch Krasnov: *Fra zarørnen til den røde fane (bd. 3)* er baseret på originaler, som (på udgivelsestidspunktet) er public domain i lande hvor ophavsret er baseret på ophavsmandens død+70 år samt i USA.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Opholder du dig i et land uden for EU, bør du dog tjekke de lokale ophavsretsbestemmelser, før du videredistribuerer værket.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Pjotr Nikolajevitch Krasnov: *Fra zarørnen til den røde fane (bd. 3)* is based upon sources in the public domain in countries where copyright is based upon Life+70 years, and in the USA (at the time of publishing).

This orthographically updated and revised edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

If you are outside the EU, you are advised to check the local copyright laws before copying and/or redistributing this ebook.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.*

Tidsoversigt

Der er ikke direkte oplyst noget om tidsfølgen i *Fra zarørnen til den røde fane*, men ud fra oplysninger om historiske begivenheder, oplysninger om personernes alder på givne tidspunkter, samt de – ret få – faktiske datoer, der findes, kan man opstille følgende omtrentlige tidsskema for handlingen i de enkelte dele:

1. bind:

Prolog: Februar 1918. *(Det skildrede refererer til begivenheder i slutningen af 6. bog)*
1. del: 1894 – 95
2. del: 1902 – 14

2. bind:

3. del: Juli 1914 – sommer 1915
4. del: september 1915 – 1. maj 1916 *(egentlig slutter bogen først et par måneder senere, da Tatjana Nikolajevna får meddelelse om Karpovs død i et slag på denne dato).*
5. del: Oktober 1916 – marts 1917
6. del: Ult. marts 1917 – februar 1918

3. bind:

7. del: Februar 1918 – marts 1920
8. del: Vinteren 1920 – 1921

Syvende del

1

Vidtstrakt lå kosak-stanizen ved Dons høje bred. De hvide huse med deres stråtage lå dér som en flok gæs på den stejlt affaldende sandede skrænt. Med deres små vinduer så de ud over den stille Dons store isflade, hvorpå den skarpe steppevind drev sneen sammen. De små haver foran husene lå øde og nøgne. Æbletræerne og kirsebærtræerne strakte deres bladløse grene op imod den grå himmel, og den krumgrenede akacie kiggede frem bag de flettede gærder, som om den ville sige: "Hej, broder kosak, glem mig ikke!" Landsbygaden gik langs floden. Når man fulgte den, havde man fra tid til anden udsigt over den uendelige, vidtstrakte steppe. Husene lå uregelmæssigt. Hér trængte et sig stolt helt hen til gaden, dér gemte et andet sig beskedent i en haves tykning, dér forsvandt et tredje helt bagved lader og stalde. Midt i landsbyen knejsede stateligt staniz-butikkens bindingsværksbygning på stenfundament. Fra Don førte talrige veje ind til steppen. Snart var det lige, brede og kedelige markveje, snart smalle, stille stier, som snoede sig gennem haver. På landsbyens torv lå en ensom, rød toetages bygning og så foragteligt ned på alle de andre. Stentrappen var tæt dækket af snavs, og over den høje, sorte dør var anbragt et blåt skjold, hvorpå der med guldbogstaver stod, at dette var stanizens realskole, oprettet til taknemmeligt minde om den uforglemmelige Alexander III. Nær derved ved det sted, som førte ned til Don-broen, lå den af mursten byggede kirke med sine fem små sølvkupler. Nu ved vintertid var broen fjernet, og en bred slædebane førte over flodens is. Ved siden af kirken lå en have med syren- og

jasminbuske og flere høje pyramidepopler omgivet af et trægærde. Rundt om torvepladsen stod stanizens salgsboder som gamle tiggersker. Foran de lukkede døre stod greltmalede plove, petroleumstønder, kasser, hjul og andre til landbrug bestemte genstande.

De brede gader var dækket af dybt, sejt sortagtigt dynd. De gik næsten op til vognens nav, og man forstod ikke rigtigt, at ikke de små huse, de høje popler og vindskæve gærder blev revet bort af dette hav af slam. Langs husene og gærderne løb en smal, nedtrådt sti, som snart førte over en pyt ad et skrøbeligt bræt, snart ad en fast sti over en rendesten. Men ofte manglede begge dele, og så måtte fodgængerne søge sig de tørre steder langs kanten af stien, mens de søgte støtte ved de lange gærdestave.

En lastvogn slæbte sig, næsten forsvindende i mudderet, ad landsbygaden, trukket af to bøfler, og syntes ved sit plumpe ydre at ville sige til alle: "Tag den blot med ro! Jeg kommer såmænd i god tid."

Ved et gærde lå en hel hjord svin og lod sig beskinne af solen. For dem var det jo den bedste tid nu, da tøvejret begyndte.

"Vent, jeg skal ..." råbte en gråskægget kosak med en lang stok i hånden til dem og banede sig vej igennem den.

En ung, flot kosak i ny militærkappe med sabel og karabin kom ridende bag den gamle henad gaden. Hans højbenede fuks med opbundet hale stampede gennem det dybe smuds, så at det sprøjtede til alle sider.

"Kom hér, gamle, sid op bag ved mig!" råbte han til ham.

"Sprøjt ikke sådan på mig," svarede den gamle og truede med sin stok.

"Kom med til *dshigita* og vis os det store gardespring," udbrød den unge kosak muntert.

"Å, I såkaldte frontkæmper! I er jo alle desertører," brummede den gamle.

"Nå, så kom da. Sæt dig op på fuksen. Det er en kraftkarl, som nok skal bære dig uden sadel."

"Gå pokker i vold!"

Så lyder atter kirkeklokkens klang højtideligt og tungsindigt gennem stanizen, over den uendelige mørke steppe, over Don med sine sivbevoksede bredder, over vinbjergene og haverne. Gamle og unge kalder den til landsbykirken, for at de kan få at høre, hvad de folk, som kommer fra Novotjerkask, har at berette …

Langt borte lyser Novotjerkask høje, hvide katedral mod den blege, blå himmel, og dens seks forgyldte kupler funkler i den nedgående sols stråler. Som en virkeliggørelse af en tanke i gulddækket hvid sten, som kosakvæsenets sjæl, som et stolt vidnesbyrd om høj kultur, om skønhed, kærlighed og tilgivelse stråler den vidt over steppen. Mellem den og stanizens ligger den mere end tyve kilometer brede Don-dal med sine elle og ege, med sine pile og siv.

Gennem stanizens smudsige gader stiler alle henimod kirken. Der går koner i pels og hovedklæde med brede, rødkindede, friske ansigter, tyggende solsikkekærner. Der går mænd i pels eller i militærkappe, nogle med ordener og medaljer, sabel ved siden og brede røde striber på de sorte bukser, andre i grå pelshuer uden skulderstropper eller udmærkelsestegn, med kappen skødesløst hængt over skulderen. På det med grove stenplader brolagte torv samler de

sig. Her venter allerede den sortskæggede staniz-ataman, støttet til sin lange tykke stav med sølvknappen og det kejserlige våben. Rundt om ham står stanizens mest ansete borgere, den gamle grå Lukjanov i den blå atamanhue og den kostbare pels, der ærværdige Pjatnizkov med hvidt fuldskæg, smykket med ordener fra tyrkerkrigen, nogle officerer med sølvepauletter og en civil embedsmand med grå knebelsbart. Bagved dem ser man nogle unge damer af dannet familie og til venstre derfor den mørke mængde kosakker og kosakinder i grå og sorte pelshuer, kapper og pelse, hovedklæder og damehatte.

Stærkt og mægtigt klinger klokken over hele denne forsamling, dens toner klinger langt udover den stille strøm, og opsluger de enkeltes ord, mængdens brusen og de unges latter.

2

Ved stanizens yderste ende, dér hvor den endeløse vidtstrakte steppe begynder, står den gamle Archipovs lille stråtækte hus, omgivet af tæt buskads. Den halvfjerdsårige har kendt Skobelev [Note 1)] personligt, havde været med i slaget ved Sevastopol og var vokset op under de endnu friske indtryk af Napoleonstiden. Han var vogteren af de gamle kosaksange og folkesagn, han kendte den hellige skrifts og apokalypsens hemmeligheder, han var en vismand og seer. Aviser læste han ikke, mellem folk færdedes han ikke, kom aldrig i stanizforsamlingen, holdt sig fjernt fra popen, fordi han var forblevet trofast mod den gamle tro [Note 2)], og fra atamanen, fordi denne ikke mere holdt fast ved disciplinen mellem kosakkerne og aldrig mere øvede de gamle rytterspil med dem.

Til ham kom de unge piger om aftenen for at søge oplysning hos ham om deres elskede, til ham kom de syge, som ingen fortrolighed mere havde til lægerne, til ham kom selve stanizatamanen for at hente råd angående de forskelligste ting.

Han boede sammen med sit barnebarns barn Pjetuchek. Den fjortenårige dreng var forældreløs. Hans fader var faldet i Østpreussen, og hans moder var død af sorg, da man bragte hende dødsbudskabet. Så havde gamle Archipov taget ham til sig, holdt en hest til ham og satte alt ind på at gøre en dygtig kosak ud af ham.

Til trods for sin alder var Archipov endnu stærk og modstandsdygtig. Når han sad i sit propre værelse i hjørnet under helgenbillederne lignede han selv med sit rynkede skarptskårne ansigt en apostel, som kun manglede glorien.

Klokkens klang var også nået til hans hus i blide svingninger, men han ænsede det ikke. Af princip gik han ikke hen, hvor stanizens stortalere talte tomme ord. Og nu var han så meget mere uundværlig hjemme, fordi der, Gud ved hvorfra, var kommet uventede gæster hos ham.

Det var tre: to unge mænd og en ung pige. Alle tre var bymæssigt og godt klædt, men frygteligt udmattede og sultne. I dyb nat, ved totiden var de kommet. Med svag stemme havde de bedt om husly.

Den gamle havde hverken spurgt om, hvem de var, eller hvorfra de kom. Han havde åbnet døren, havde vækket drengen og havde befalet ham at bringe gæsterne honning, hvedebrød og mel, havde optaget dem som sine gæster hos sig:

"Lad Dem det smage!" havde han sagt venligt, hvorpå den ældste af de to unge mennesker havde svaret:

"Vi er hverken tyve eller røvere, gamle herre. Her er vore papirer ..."

Men den gamle havde afbrudt ham:

"Spørger jeg Dem, hvem De er? Kristus har sendt Dem til mig. De er sultne, har intet tag over hovedet. Spis, hvil Dem ud og bliv, så længe det er nødvendigt."

I Pjetucheks værelse havde man givet de unge mænd halm at ligge på, mens den unge pige havde lagt sig i drengens seng. Snart var de faldet i en fast søvn.

De sov endnu, da der allerede herskede liv i stanizen, da Pjetuchek sadlede sin brune og red ud på steppen. Den gamle hentede kærnemælk, brød, æg og samovaren og anrettede det som frokost for gæsterne.

En ung, omtrent tyveårig mand, trådte ind. Hans smukke, glatbarberede ansigt var slapt og kobberrødt, således som det bliver i vinterkulde, nattes leje under åben himmel og iskold steppevind. Han satte sig beskedent ved bordet og ventede til den gamle henvendte ordet til ham.

"Nå, vil du ikke være med i lidt krig hernede?" sagde den gamle omsider.

"Gerne, gamle herre."

"Men ved du også, at kampen kan vare længe endnu?"

"Ja. Men når man stedse har det store mål for øje, må man en gang nå det."

"Ved du da, hvad gamle mænd fortæller, hvad Moder Steppen mange gange tilhvisker dem om natten?"

"Å, fortæl."

"Ja," sagde den gamle, rykkede nærmere til bordet, skænkede et nyt glas for den unge mand og begyndte: "Gud alene bestemmer alt kommende og forbigangent. I året 1914 besluttede vor kejser Nikolaj II. Alexandrovitch at føre en tiårig krig med den tyske kejser Wilhelm II. Så bad Wilhelm ham om, at han ikke måtte lade krigen vare så længe: 'Mit rige vil gå til grunde derved, og jeg vil aldrig kunne tilkæmpe mig sejren.' – 'Godt,' svarede Nikolaj Alexandrovitch. 'Jeg vil kun kæmpe med dig i fem år: fire år i åben krig og det femte, for at alt efterhånden kan falde til ro. Men da mit folk så vanskeligt igen vil kunne vænne sig af med at føre krig, må jeg selv kæmpe andre fem år med det, til hele Rusland er gået til grunde.' Da spurgte Wilhelm vor kejser, hvorfor han da ønskede sit eget folks undergang. Nikolaj Alexandrovitch slog Bibelen op og pegede på det sted, hvor der står skrevet om Sodoma og

Gomorra: 'Glemt har mit folk sin Gud, glemt har det mig, zaren, ophørt er det at elske næsten i kristelig kærlighed, næppe ét ærligt menneske findes endnu i Rusland. Og derfor er det bestemt, at det russiske folk skal udryddes med ild og sværd.' Alle, som forråder zaren, vil dø for misdædernes hånd. Enhver, som optræder imod zardømmet og den kristelige tro vil gå til grunde og blive forjaget til fremmede lande. Men for det russiske folks lidelser er bestemt en frist. Til 1921 vil de vare, så vil omslaget komme. Så vil kirkerne atter fyldes, så vil fjender atter blive venner. Og året 1922 vil blive det mest skæbnesvangre. Kosakkernes knogler vil blegne over hele verden, mange mænd vil også omkomme på havet. Men i dette år vil Petersborg være tomt og uddødt. I året 1923 vil så en ny stjerne betegne begyndelsen af en ny tid. På Konstantins hellige tempel, Hagia Sofia, vil de rettroendes kors stråle. Tyrkerne vil enes med russerne og ende krigen i Østen. De tidligere fjender vil så underskrive freden med stjerne, hammer og le. Lysende vil stjernen så vise sig på himlen og dernede vil hammer og le atter begynde deres værk. Det vil være slutningen på det grusomme myrderi. Zar Michael vil bestige tronen til en lang lykkelig regering og herske i atten år."

Gennem den halvåbne dør så den unge pige ind i stuen. Hendes nydelige ansigt brændte af vind, kulde og sol og en lang forfriskende søvn.

"Nå, Olja, hvordan har du sovet?" spurgte den unge mand.

"Herligt, Nika. God morgen, gamle herre."

"Gud være med dig! Du er vel hans søster?"

"Rigtigt. Men sig mig, hvorfor der ringes uafbrudt? Er det helligdag i dag?"

"Å Gud – en smuk helligdag! Broder drager i felten mod broder."

"Hvad for noget? Er der også bolsjevikker hér?"

"Vi vil få at se. Mit barnebarns barn er redet ud på rekognoscering for at få fastslået, hvad der er på færde. Vær ubekymret, foreløbig kan I blive her. I disse dage er oberst Farafanov blevet slået ihjel af sine egne folk i Kamenskaja. Man sendte en general derhen til undersøgelse. Jeg tror det var Semjonov eller Setrakov. Men også han undkom med nød og næppe ved på flugten at gemme sig i sivene. På Sebrjakovo-banegården har kosakkerne myrdet deres officerer. Hvad siger I til det? I er vel også officerer? Russiske soldater er trængt frem til nærheden af Novotjerkask, plyndrende og røvende, og kosakkerne slutter sig til dem. Men vent blot. Vi vil se, hvordan vi bedst kan hjælpe jer."

"Har atamanen i Novotjerkask overhovedet endnu magten i sine hænder?"

"Til for kort tid siden var Alexej Maximovitch Kaledin dér. Men hvad der nu foregår dér, ved ingen. Man siger, at han forhandler. Det er tunge tider. I dag sværger man og i morgen forråder man. Vi må vel også snart forsvinde herfra. Men i forvejen vil vi nøje overveje hvorhen, så at I ikke skal løbe lige ind i løvens gab."

3

Da Sablin med revolveren i hånden banede sig vej gennem soldaterhoben, var også alt i jernbanevognen kommet i bevægelse. Soldaterne og sammen med dem også Nika og Paul Poleshajev sprang ud af waggonen og løb efter Sablin. De to brødre overvejede ikke, hvorfor de gjorde det. Våbenløse, som de var, truede der også dem stor fare fra soldaternes side, men alligevel håbede de på en eller anden måde at kunne hjælpe Sablin. De så, at han standsede og sigtede, at den blege unge soldat satte efter ham som en støver, at mængden styrtede løs på Sablin. Da var det brødrene klart, at han var fortabt. Hele mængdens opmærksomhed var rettet på ham, på Paul og Nika tænkte ingen.

"Kom, lad os hjælpe ham," sagde Nika indtrængende til broderen.

"Det nytter alligevel ikke. Lad os hente Olja og løbe bort. I waggonen kan vi ikke blive."

"Men vi kan jo da ikke overlade ham til hans frygtelige skæbne her!" indvendte Nika med tårer i øjnene.

"Hvad skal vi gøre? Hvis vi endda havde et våben, kunne vi jage banden fra hinanden med skud."

De gik ind i skoven. Deres unge hjerter bankede af fortvivlelse og hjælpeløshed. De blev grebet af skam over deres uvirksomhed, og et dumpt vildt had mod soldaterne, et had, som råbte om hævn, blodig hævn, sønderrev deres hjerter.

"Lad os flygte til syden, til kosakkerne! Dér vil vi hente vore våben og befri ham igen," hviskede Paul.

"Ja, hvis han så overhovedet lever endnu!"

"Hvis ikke vil vi hævne ham."

"Og hvad skal der blive af Olja?"

"Naturligvis skal hun blive hos os som barmhjertig søster. Hvor skal hun desuden ellers hen? Hun har hverken forældrehus eller hjem mere. Altså til kosakkerne! Det er den eneste redning."

De fandt Olja ikke langt fra waggonen. Så snart hun så sine brødre, gav hun dem ved tegn at forstå, at de ikke måtte gå tilbage til jernbanen, og fra træ til træ sneg hun sig hen til dem.

"Gud være lovet, der er I jo," hviskede hun nervøst hurtigt. "Vi må skyndsomt bort herfra. Den gamle med hovedklædet og telegrafistens kone har forrådt jer, har sagt, at I var Sablins adjudanter. Kuban-kosakofficereren holdt dem begge tilbage. Hans kone har på sine knæ bønfaldt dem om at frigive ham. Så slæbte de også hende med bort. Den unge soldat med det kønne ansigt har anordnet alt således. Ingeniøren, som i aftes skændtes med ham, har de også grebet. Ligeledes hans dame og den tykke jøde. De begyndte allerede at flå bagagen op. Så løb jeg ind i skoven og så endnu kun, at de kastede de tomme kufferter ud af vognen. Vi må bort herfra!"

"Men hvorhen?" spurgte Nika fortvivlet.

"Syd på, syd på, og ikke et minut at spilde!" svarede Paul resolut.

Solen strålede over skoven. Efter dens højde og efter den tøende sne på træerne fandt de tre søskende snart den retning, de måtte slå ind på. Syden med kosakkerne forekom dem som ordenens forjættede land, hvor der snart skulle opstå en stor ny russisk armé, hvor ikke blodstanken drev gennem byerne, hvor der ikke vajede røde faner med opfordring til oprør og

plyndring. De unge hjerter troede fast på, at der endnu fandtes et levende Rusland der, som ville rejse sig og afryste undertrykkernes, tyrannernes og forrædernes åg. Derfor af sted til syden!

På deres vej undgik de landsbyer, nybygder og store færdselsveje. Foruden en lille sum penge, havde de intet hos sig, da deres bagage var blevet i vognen. Men de tænkte ikke på de savn, som ventede dem. Fast og urokkelig var deres tillid til, at Rusland ville sørge for dem dernede.

Henimod aften kom de sultne og frysende til en landsby. De bankede på døren til et noget afsides liggende hus. En gammel kone og to unge kvinder lukkede op for dem. Men næppe havde de set dem ved lampelyset, før de forvirret talte mellem hinanden:

"Burschujs ... nej, så se hellere at komme afsted. Har I penge? Nå ja, så kan I få noget brød for dem. Men så må I også gå. Ellers får vi med kommissæren at gøre. Han har forbudt at tage os af burschujs. Vil I til kosakkerne? Man siger, at de også slår alle soldater ihjel."

For tre rubler gav de dem et pund gammelt brød og slog døren i for næsen af dem.

Den stjerneklare, kolde nat tilbragte de i en steppebæks udtørrede leje, efter at de grådigt havde fortæret brødet. I den nære by gøede hundene uafbrudt, der lød en harmonikas toner og hæse stemmers sang. Husenes små vinduer var snart oplyste, snart mørke. Man hørte høj latter, fnisen af pigestemmer, høje råb og fløjt. Landsbyungdommen gik aftentur på vejene.

Med møre lemmer begav de sig atter på vej ved daggry. Men snart varmede bevægelsen og solskinnet dem atter. Kun hungeren pinte dem på ny. En bonde tog dem otte kilometer med på en vogn. Han viste dem, hvor Don-gebetets grænse lå, og hvor man skulle overskride den.

"Derovre," sagde han, "er akkurat som her. Dér hersker også sovjetregeringen."

De troede ham ikke. Også ved Don skulle Lenin og Trotski have revet magten til sig?! Nej, Don vil aldrig underkaste sig jøder.

Med forhåbningsfulde hjerter nærmede de sig om aftenen den første donske stanize. En kosak til hest indhentede dem, sandsynligvis en officer. Han bar en god, værdifuld pels, høj lammeskindshue og sølvbeslået sabel. To andre kosakker ledsagede ham. I forbiridtet så de opmærksomt på ham. Hans blege ansigt med den lille sorte knebelsbart, den skarptskårne næse og de smuktsvungne læber forekom straks Paul bekendt.

"Nika," sagde han, "det er Ivan Michailovitch Martynov. Husker du ham endnu? Vi traf ham hos Ljenizzes. Han sang så smukt den gang. Han er af garden. Hvor det træffer sig heldigt. Jeg vil forhøre mig hos ham om alt."

"Men hvis han også er blevet rød, Paul?"

"Å, hvad, der er jo også andre kosakker hos ham. Hvis de hører til Kaledins armé, er vi reddet."

Men alligevel var de noget mistroiske. Mens Paul gik alene efter ham, forsvandt Nika med sin søster i en nær vandslugt.

Paul nåede ham ved et nærliggende bondehus, hvor han åbenbart var siddet af. De tre heste var bundet til gærdet. Han trådte ind i forstuen og var lige ved at stivne af skræk. På en dør

var anbragt et hvidt papskilt, hvorpå der med store bogstaver stod: "*Kamyschiner-Rådets Arbejder-, Soldater- og Kosak-Deputeredes Forretningslokale*."

Han ville vende om og flygte, men i samme øjeblik blev døren åbnet på vid gab, og på tærsklen viste sig en af eskortekosakkerne med en seddel i hånden.

"Hvad ønsker De, kammerat?" spurgte han og målte Paul mønstrende fra top til tå.

"Jeg ønsker at tale med ritmester Martynov. Det er en bekendt af mig."

"Hvem skal jeg melde?"

"Paul Nikolajevitch Poleshajev," svarede Paul med en dristig beslutning. Han vidste, at han var fortabt, og at nu kun resoluthed og energi kunne redde ham.

4

Ivan Michailovitch sad i et godt udstyret værelse og spiste til aften. En stor petroleumslampe på porcelænsfod belyste hans ansigt. Foran ham stod en flaske snaps, nogle tallerkener med røget fisk og kaviar og en skål med store skiver friskt brød. En smuk, høj, ung kosakinde med blondt, glatskilt hår, som halvt dækkedes af et silketørklæde, stod i et hjørne af værelset med hagen støttet i hånden.

"Poleshajev, Paul Nikolajevitch!" udbrød Martynov med en bevæget stemme. "Hvilket tilfælde! Sæt Dem og vær min gæst! Hvordan er De dog kommet på vor egn? Praskovja Ivanovna, læg dog en ren dug på. Se hér, Praskovja Ivanovna, De ville jo altid så gerne se en rigtig burschuj. Hér har De én. Se Dem rigtig mæt på ham. – Nå, det er jo kun løjer."

Han skænkede et glas snaps for Paul og skød et fad med fed laks hen til ham. Han havde ikke forandret sig meget, siden brødrene havde lært ham at kende i Zarskoje Selo. Kun sit tidligere Mephistopheles-skæg havde han ladet tage af sig. Derved så hans ansigt rundere og mættere ud. Han var i det hele taget blevet federe og bar flere kostbare brillantringe på sine velplejede hænder. Paul spurgte uvilkårligt sig selv, hvorfra han i grunden havde disse ringe. Han vidste jo da, at Martynov altid havde været en fattig djævel, at han i sin tid oven i købet var blevet forflyttet fra garden på grund af pengevanskeligheder. Men stadig havde han den samme vindende hjertelighed ved sig som i gamle dage.

"Vil De til Kaledin eller Alexejev?" spurgte han og blev pludselig alvorlig. "Mange tager jo derhen. Paul Nikolajevitch,

jeg lærte Dem at kende, da De endnu var så lille" – han holdt hånden noget over bordets højde, "jeg kender Deres søster og Deres broder og siger Dem ganske ærligt: Jeg er kommet til at holde meget af Dem alle tre. Og nu vil De til Alexejev og Kaledin. Det er jo dog republikanere, og De er, det ved jeg bestemt, monarkist. De andre vil nu for franske penge ophidse kosakkerne til broderkrig mod det russiske folk. Men vi har derimod skabt arbejder- og soldaterregeringen, en ren russisk regering! Hvem kæmper i grunden på jeres side? Kun kadetter, krigselever og nogle officerer, knap 4000 mand. Hvad formår jeres mindretal mod sovjetarmeens hundredtusinder? Hvorfor så alt dette? Paul Nikolajevitch, enhver officer er monarkist, det er en gammel grundsætning. Jeg er det lige så vel som De."

"Så er vel også Lenin og Trotski monarkister?" spurgte Paul hånligt.

"Hvem ved! Hvem ved! De tænker altid kun på de mennesker, som bliver ødelagt af bolsjevikkerne, nemlig socialrevolutionære og konstitutionelle demokrater. Netop nu er aviserne fulde af forbandelser over mordene på Schingarev og Kokoschkin. Burzev vansmægter i fængsel, men Suchomlinov [Note 3)] har man sat i frihed. Hvem forhandler vi nu med i Brest-Litovsk? Med Hans kejserlige og kongelige Majestæt Wilhelm II. Kom til os, Paul Nikolajevitch! Vi går sammen med folket. Vi forstår folkets sjæl. Sig mig, er der virkelig nogen retfærdighed i, at en jødisk bankier samler millioner, kostbare stene og guld, mens jeg, en dannet, klog og flot Don-kosak, ikke har en rød skilling i lommen? Hvorfor? Så må vi skaffe forandring i tingene. De kloge, unge, uforfærdede stiller bolsjevikkerne i første række. Nå, vil du så komme til os?"

Martynov drak den ene snaps efter den anden og blev efterhånden stadig muntrere, snaksommere og, efter sin egen opfattelse, åndfuldere.

"Før jeg kan beslutte mig til at træde over på jeres side, ville jeg gerne nøjere vide, hvad bolsjevikkerne i grunden er for folk. Hos os i Petrograd har vi fået et noget andet begreb om dem."

"Praskovja Ivanovna, fortæl en gang burschujen, hvad Bolsjevikkerne er for folk," henvendte Martynov til den unge kvinde.

"Å, lad mig være, Ivan Michailovitch," sagde kosakinden. "Bolsjevismen ... det vil sige ... at alt er tilladt."

Martynov holdt sin brillantsmykkede hånd umiddelbart hen under næsen af Paul og begyndte igen med tykt mæle:

"Jeg har revideret bankboksene i Petrograd. Dér ser De, hvad jeg har fundet i dem og med fuld ret. Med den stærkes, dygtiges og kloges ret! Se hér, Praskovja Ivanovna er datter af en præst. Efter gammeldags opfattelse skulle hun være min forlovede. Jeg er ganske vist allerede gift, men nu har vi udskrevet rekvisition af kvinder. Så har jeg udsøgt mig hende, da hun allerede længe har elsket mig. Ved bolsjevisme forstår jeg viljens virkeliggørelse. Nu er Mironov kommissær hér ved Don. Vil De lære ham at kende? Det er et storslået menneske. Jeg skal fortælle Dem hans livshistorie. Vi var skolekammerater. Allerede i kadetkorpset og senere på artilleriskolen var vi begge modtagelige for liberale idéer og læste i smug Bakunin og Krapotkin. Ser De, Krapotkins lære er den samme som Lenins og Trotskis. Disse udfører kun hans tanker sammen med det arbejdende folk. Og efter deres lære handler også jeg. Jeg kommer og tager, fordi jeg vil og kan. Derfor tog jeg guld,

ædelstene og kærlighed, fordi jeg var klog og stærk. For i øvrigt at komme tilbage til Mironov drog han som ung officer i den japanske krig, vel at mærke ikke ved sin egen våbenart, artilleriet, hvor det altid er noget mindre farligt, men til fods var han med til alle angreb skulder til skulder med de menige kosakker og fik Georgievskorset. Efter krigen optrådte han åbent og hensynsløst mod alt sløseri i vor administration, men måtte bøde for det. Han blev forflyttet fra sit regiment og stanizen Ust-Medvjedinskaja valgte ham til ataman. Hos os har vi et mundheld, som lyder: Søg ingen strid med den stærke og ingen proces med den rige! Mironov handlede ikke derefter og derfor drev alle kosakker ham. Er det så ikke bedre, at vi tager ham til ataman end Kaledin?"

"Men så vidt jeg har hørt, er Kaledin to gange blevet valgt til ataman af rådsforsamlingen," indskød Paul.

"Å, rådsforsamlingen! Ved De, hvad Lenin sagde til repræsentanterne for kosakhærenes forbund, da det havde hørt, at han havde en straffeekspedition til Don til hensigt? 'Jeres rådsforsamling består kun af elementer, som stammer fra officerskorpset eller bourgeoisiet. I den hører man ikke de arbejdende kosakkers stemme.' Altså beslut Dem! I aften vil Mironov tilfældigvis være her. Hvis De vil, skal jeg lære Dem ham at kende, og så bliver De hos os. Tro mig, der vil ikke gå en måned, inden vi smider Kaledin og Alexejev ud af vort land, og de arbejdende kosakkers røde fane vil vaje over alt ved Don. Kaledin opholder sig nu overhovedet kun i Novotjerkask af den grund, at man foreløbig lader ham i ro dér. Tænk Dem om, kammerat! Magt, rigdom, yppighed, frihed og kvinder – alt det vil tilhøre Dem, hvis De går over til os. De ser, at jeg vil Dem vel.

Andre af mine meningsfæller ville have optrådt anderledes overfor Dem. De strejfer sulten, træt og frysende gennem egnen. Jeg giver Dem mad, hvile og varme. I disse dage bliver forordningen om uddannelsen af den røde armé udstedt. Dertil må vi have instruktører. Nå! Jeg venter på Deres svar."

"Jeg kan ikke træde på bolsjevikkernes side," sagde Paul sagte. "De er tyske spioner, forrædere. Ingen har kaldet dem, de har tværtimod selv tilskrevet sig magten."

"Eventyr! Ikke andet end eventyr, opfundet af bourgeoisiet! Løgn og bagvaskelse! Ja, og selv om så var, at de havde modtaget tyske penge – er det så værre, end at de derovre har modtaget franske penge?"

"Franskmændene er vore allierede, mens tyskerne er vore fjender."

"Og idéen, man kæmper for?"

"Min idé er Rusland."

"Bliver ikke zarens, Kerenskis, Lenins Rusland altid det samme?"

"Ivan Michailovitch," sagde Paul og rejste sig. "De gav mig lov til at gå frit. Jeg går."

"Nå godt. Jeg kan vente. Jeg ved, at De vil komme tilbage, når De har set, hvor retten er."

"Retten er dér, hvor den trefarvede fane vajer, hvor hverken blodsudgydelse eller plyndring, hverken voldsdåd eller tyveri er tilladt."

"Men hvis der nu også dér hersker blodsudgydelse, plyndring og voldsdåd?"

"Under Ruslands faner?" udbrød Paul ophidset.

"Javel, under Ruslands faner!" sagde Martynov med skarp betoning.

Nogle sekunder tav begge. Martynov så på Paul med et drømmende blik. Til sidst sagde han træt:

"Jeg elskede en gang for lang tid siden Deres moder, da jeg lige var blevet officer. Gå, men straks! For i nat rykker Mironov herind med sin division. Praskovja Ivanovna, pak brød, æg, koldt kød og skinke ind til vor gæst ..."

Fem nætter igennem marcherede de tre søskende gennem steppen, holdende retningen efter stjernerne. Som hvilested valgte de kosakkernes "sommerhytter", hvor de boede under markarbejdet. Der herskede i disse dage overordentlig liv på den vidtstrakte steppe. I det fjerne så de, at de beredne kosakker drev heste, kvæg og fjerkræ mod syd, og at tunge lastvogne, forspændt med grå bøfler, drog samme vej. Intet sted herskede vinterlig stilhed.

Det forråd, Martynov havde givet dem med, var for længst opspist. Nu ernærede de sig af tilfældigt fundne brødskorper og aks. Til sidst tvang udmattelse, sult og kulde dem til atter at nærme sig en stanize. I den mørke nat bankede de på et afsides liggende lille hus' dør. De ord, som de hørte der, gav dem nyt håb om redning fra hungerdøden på den store steppe. Det var den gamle stammes velkomsthilsen. "Kristus være med eder!"

5

"Hvem er det egentlig, som taler dér? Hvem er den høje, magre?"

"En repræsentant for regeringen."

"Aha. En officer?"

"Javel, en jessaul [Note 4)]. Én af de nyvalgte."

"Ja, det hører man straks. Skælder ud på den gamle ordning."

"Men hvad bringer den nye for godt. Byg til tretten rubler pundet! Før kostede det otte groschen."

"Der findes overhovedet ikke småpenge mere. I går løb, jeg med tre rubler gennem hele byen. Ingen kunne veksle."

"Mælken koster to rubler målet. Og det kalder de frihed!"

Fra den lave, i solskin liggende tribune lød det nu med patetisk, vidttonende stemme:

"Mine herrer! Hvis vi ikke vil miste vore århundredår gamle friheder, må vi sætte alt ind på at forsvare vor 'Stille Don', vore fædrene hytter mod den bande voldsmænd, som kommer fra Moskva. Ikke for første gang vender den grånende Don sig til modstand mod Moskvas magt. Skal vi nu tillade de tyske spioner og agenter at bearbejde kosakkerne? Skal vore marker lægges øde, skal vore kirker profaneres?"

"Aldrig," lød det fra den tæt sammenstuvede mængde.

"Vi vil ikke overlade vore fædres grave til de indtrængende."

"I kolonien Michailovka ved banegården Sebrjakovo er kosakker blevet groft mishandlet. Der opgives, at alene firs officerer er blevet myrdet," fortsatte taleren.

"Å, disse slyngelstreger," udbrød en tandløs gammel fyr med oversergent-epauletter og medaljen fra tyrkerkrigen.

"Opløsningen af de aktive troppedele har allerede i overskredet ethvert mål. Således har kosakkerne i nogle regimenter af Donez-kredsen mod penge udleveret deres officerer til bolsjevikkerne. Størstedelen af de øvrige troppedele vægrer sig ved at udføre de befalinger, som bliver udstedt til hjemmets forsvar."

"De har også længe nok ligget og kæmpet," ytrede en ung kosak uden skulderstropper hånligt leende.

"Mine herrer!" fortsatte taleren med øredøvende stemme. "Jeg gentager for Dem den tale, vor udvalgte ataman Alexej Maximovitch Kaledin har holdt for rådsforsamlingen, samme mand, som hans udvalgte medhjælper Mitrofan Petrovitch Bogajevski overrakte pernatchen [Note 5)] med de historiske ord: 'Efter gammel skik, som først brødes af Peter den Store i året 1709, men som nu atter er indført, har vi valgt dig til vor ataman.' Mine herrer! I hine frihedens forårsdage er vi vendt tilbage til hine herlige, lykkelige tider, hvor kosakkerne stolt erklærede: 'Bliv du, zar, i Moskva med sine tårne og tinder! Vi kosakker bliver ved vor stille Don.'"

"Der ser du. Han taler stadig om zaren," sagde den samme unge kosak. "Han vil atter bringe os under korporalstokken og sende os til den polske grænse ligesom under den tohovedede ørn."

"Mine herrer! Hvis den tyske militarisme ikke bliver tilintetgjort, vil Wilhelm rive vor føderative republik i stumper og stykker. Hvem hjælper så bolsjevikkerne? Tyske og krigsfangne ungarere, letter og kinesere er sendt ud for at udplyndre og hærge Don og udrydde kosakkernes navn af jorden."

"Det er ikke sandt," lød en stemme fra mængden. "Med bolsjevikkerne går kosakførerne Gobulov og Podtelkov, går de arbejdende kosakker for at befri Don fra Kaledins åg."

En pinlig stilhed fulgte. Man hørte spurvenes forårskvidder og den regelmæssige lyd af dråberne, som fra den nære bods tag faldt ned i pytterne. Taleren standsede et øjeblik, forvirret over tilråbet, og fortsatte så:

"Jeg er ikke kommet herhen for at skændes med jer eller overbevise jer. Jeg er kun kommet for at overbringe jer rådsforsamlingens og ataman Kaledins opråb om at gribe til våben, om at danne frivillige korps og forsvare hjemmet."

"Hvis ataman Kaledin vil vort bedste, skal han forlade sin post og ikke opbyde frikorps til beskyttelse af burschujerne! Gobulov og hans bolsjevikker vil ikke gøre os noget ondt. Bolsjevikkerne kæmper jo dog kun mod kapitalismens voldsgerninger," indvendte en omtrent femogtyveårig kosak.

"Hvem er De, og i hvis navn taler De?" spurgte taleren ham.

"Den delegerede fra 41. Kosakregiment. Vi er imod burschujgeneral Kaledin og føler os fælles med alle kammerater, soldater, bønder, arbejdere og matroser, som kæmper mod bourgeoisiet."

"Mine herrer, De har hørt det! Det er forræderi mod kosakkerne! Sådanne folk skulle man klynge op i det nærmeste træ."

"Enhver kan sige sin mening!" – "Naturligvis, når en officer taler, må man høre efter, men når en menig kosak siger sandheden overdøver man ham." – "Han er delegeret! Det er en køn slags frihed!" således råbtes der rundt omkring.

Da trådte en ung officer frem i simpel soldaterkappe med overløjtnant-epauletter. Hans ansigt var kridhvidt.

"Hr. jessaul," sagde han. "Tillader De en bemærkning: Enhver modstand er håbløs. Hele Rusland går imod os. De andre har magten og vil klynge Dem såvel som mig op."

"Det vil vi nu først se!" tordnede taleren og slog med knyttede næver i pulten. "Jeg vil lade alle kommissærer hænge. Skændigt ville det sandelig være for Dem, som hidtil ikke har gjort noget for hjemmet, hvis man nu ville klynge Dem op."

"Hold inde, mine herrer," afbrød staniz-atamanen dem, løftede sin stav og tog selv bevæget ordet:

"Mine herrer! Ataman Kaledin er blevet valgt af os. Derfor må vi også udføre hans befalinger, det vil sige, at hver kosak i stanizen har at gribe til gevær og ride til Novotjerkask til forsvar af Don. Nu vil vi uopholdeligt afholde en gudstjeneste og så træffe forberedelse til afmarch."

"Det er rigtigt. Op i felten!" udbrød nogle.

"Kammerater! Det er broderkrig," indvendte den blege unge officer og fik medhold af en gruppe afsides stående kosakker.

"Mine herrer," indskød den første taler. "Det er vor pligt at beskytte Don-landet. Lad Rusland gå til grunde, hvis det absolut er ønsket! Men vi vil tilkæmpe os friheden, som vi allerede har stridt for i århundreder."

"Det er sandt," sagde en svær, skægget kosak. "Rusland! Ja, der var en gang et ordnet statsvæsen, men nu er det blevet en ægte svinesti! Altså gør vi bedst i ikke at bekymre os om det. Vi har jo også nok med vore egne sager. Vor ataman har intet andet mål for øje end at redde vort hjem. Mere har jeg ikke at sige."

"Højærværdige fader Andron, lad ringe til gudstjeneste. Vi vil bede om, at Herren vil forlene os sejren over vore fjender," udbrød staniz-atamanen kategorisk.

Atter klang klokken dumpt, mens kirkedørens brede fløje åbnedes, og mængden strømmede ind i det kolde, halvmørke indre. Men et stort antal aktive kosakker blev udenfor, dannede små grupper og skiltes så.

"I er nogle kønne frontkæmper!" råbte den svære kosak, der lige havde talt, efter dem.

"Red du dit hjem alene!" svarede en flot ung officer ham hånligt leende og trampede hjem gennem det dybe smuds.

6

Pjetuchek meddelte straks sin grandonkel indholdet af de taler, som var blevet holdt foran kirken, og sit indtryk af kosakkernes stemning. Også Nika, Paul og Olja lyttede opmærksomt til hans beretning.

"Disse *frontkæmper* vil ikke på nogen måde marchere. Det er fæle fyre. Således siger for eksempel Simovejskis fader til sin søn: 'Du, Andrej, gør dig klar. Du må følge atamanens befaling.' Ved I, hvad fyren gør? Han drejer sit gevær om og brøler til sin egen fader: 'Jeg slår dig ihjel.'"

"Hvem rykker så ud?" spurgte Paul.

"De ældre mænd. Fader Simovejski har allerede hentet sin uniform frem og befalet sin kone at bage tvebakker til ham. Også vore gymnasiaster samler sig, 30 mand under løjtnant Klevzov fra 16. Regiment. Desuden to underofficerer fra Livgarde-kosakregimentet og artilleristen Stchedrov. Alt i alt vil de vel være 60 mand. Bedstefader, jeg må vel nok gå med?"

"Gå blot," hviskede Archipov mørkt. "Det forekommer mig, at det allertungeste forestår os nu."

"Bedstefader, vi har besluttet at slutte os til detachementet Tchernezov. Man sagde, at han er blevet dræbt af de røde, men faktisk er han med alle sine folk i Novotjerkask."

"Kan vi ikke også være med?" spurgte de to brødre.

"Hvorfor ikke? I er ganske vist ikke kosakker, men jeg tror nok, I bliver taget med alligevel," mente Pjetuchek.

Gamle Archipov rejste sig sukkende, begyndte at fylde flere lærredsposer med tvebakker, salt, flæsk og brød og mumlede hen for sig:

"Ja, ja. Gud Herren og salmisten David har ret: Når de vantro skyder frem som græs og misdæderne bryster sig og vil knuse alt, bliver du dog, herre, fra evighed til evighed ... Ja, ja, Pjetuchek, sig mig en gang, hvilke folk findes der nu på jorden?"

"Tyskere," stammede han, forlegen over, at der var fremmede gæster, "englændere, franskmænd, tyrkere ..."

"Videre!"

"Ægyptere, japanere, kinesere."

"Og så?"

"Serbere, italienere, bulgarer, polakker."

"Han vil bringe deres stamme under andre folkeslags herredømme og bortstrø dem i landene," sagde Archipov højtideligt. "De ødelagde ikke folkene, om hvilken Herren havde sagt det til dem. Men de blandede sig med hedningene og lærte deres gerninger. Og de tjente deres afguder, og disse blev dem til en snare. Og de udøste uskyldigt blod, deres sønners og deres døtres blod, som de ofrede til Kanaans afguder, og landet vanhelligedes af blod. Og de besmittede sig ved deres gerninger, og de bolede ved deres idrætter. Da optændtes Herrens vrede imod hans folk, og han gav dem i hedningenes hånd, og deres avindsmænd herskede over dem. Og deres fjender trængte dem, og de blev ydmygede under deres hånd. Dog så han til dem, da de var i angst, idet han hørte deres råb. Og han kom sin pagt i hu dem til bedste, og det angrede ham efter hans store miskundhed. Og han lod dem finde barmhjertighed hos alle dem, som havde bortført dem. Frels os, Herre, vor Gud! Og saml os fra hedningerne, at vi kunne takke dit hellige navn, rose os af din pris! [Note 6)] Bed, Pjetuchek, min kære dreng."

Den gamle henvendte sig nu til de tre søskende:

"Alt dette vil ske, thi således står det skrevet. Alt dette vil I få at se, vil I komme til at bære, men I vil leve, til større ting hænder!

Priser Herren! Thi han er god, thi hans miskundhed varer evindeligt. Det må de sige, som er genløste af Herren, de, han har genløst af modstanderens hånd, og de, som han har samlet hjem fra landene, fra øster og fra vester, fra norden og fra havet. De fore vild i ørken, på en øde vej, de fandt ingen stad, som de kunne bo udi, de var hungrige og tørstige tillige; deres sjæl vansmægtede i dem. Og de råbte til Herren, da de vare i angest, han friede dem af deres trængsler. Og han førte dem på den rette vej, at de gik til en stad, som de kunne bo udi. Lad dem takke Herren for hans miskundhed og for hans underfulde gerninger imod menneskenes børn. De sad i mørke og i dødens skygge, bundne i elendighed og jern; thi de havde været genstridige imod Guds ord og havde foragtet den Højestes råd; og han ydmygede deres hjerter ved lidelse: de styrtede og der var ingen hjælper. Og de råbte til Herren, da de vare i angest, han frelste dem af deres trængsler [Note 7)] ... Ak, Pjetuchek, mit kære barn, lad mig nu være alene hér ... Gå hen og få noget at spise og drag så bort ... med Gud."

Om aftenen ledsagede de så Archipov til "Gymnasiastkorpsets" samlingsplads. Han var i højtidelig stemning og sang sagte med sin gamle stemme:

"Vågn, psalter og harpe! Jeg vil være oppe med morgenrøden ..." [Note 8)].

7

Da gymnasiekorpset var kommet til Novotjerkask løb det straks fra hinanden. Alle havde jo slægt eller bekendte, som de måtte opsøge for på ny at styrke sig ved mad og drikke. Søskendenene Poleshajev stod alene ved banedæmningen dér, hvor banelinjen snor sig op ad Novotcherkaskerbjerget i dristige svingninger. Pjetuchek så deres forladthed og sagde venligt:

"Vi vil udforske byen lidt. Kom med til mødet i kadetkorpset kl. 12. Så kan vi tænke over, hvor vi vil spise til middag."

Om natten var der faldet sne, som nu langsomt tøede. Tæt tåge lå over byen og dækkede huse og haver. I den triste belysning sås de små en- eller toetages huse, som med større mellemrum, gråt og ensformigt, indhegnede den stejlt stigende gade. Snart kom man ud i en allé med mørke bladløse træer. Kun få fodgængere mødte man. De fleste vinduesskodder var lukket, og byen var som uddød. Hverken en politibetjent eller en portner eller en droskekusk var at se. Dér, hvor gaden nåede højden, lå en fri plads, omgivet af små haver med akaciebuskadser. Hér lå en bygning i Alexander I's stil og foran den knejsede det skønne mindesmærke over Baklanov [Note 9)] i form af en søjle, hvorpå læstes inskriptionen: "Jeg venter på de dødes opstandelse og et evigt liv. Amen." Da de gik videre, stod de så pludselig overfor den vældige katedral, hvis kugler forsvandt i mørket. Til højre for dem gik gaden i en stejl skråning brat over i steppen. Katedralen var en bygning af ny dato. En bred trappe med talrige flade trin førte til den store kunstnerisk skønne kirkedør.

I forrummet var anbragt et stort madonnabillede over en evigtbrændende lampe. Foran det stod seks af rå fyrrebrædder tømrede kister, som stak ejendommeligt af mod væggens prægtige farver, mod helgenbilledets guld, mod hele bygningens majestæt.

Sagte trådte brødrene gennem den halvåbne dør ind i kirkens skib, som lå tomt foran dem i halvmørket. Fra alteret tonede en dødsmesses sagte sang. Mellem to store kvadratiske, med guld og freskomalerier smykkede søjler, stod atter 6 simple kister på stengulvet. Mens Olja blev stående ved en pille, hvorfra et portræt af Moskva-metropolitten Peter så ned på hende, trådte brødrene hen til kisterne. I dem alle lå unge mænd i grå uniformer, med bare fødder, tæt sort hår og skægløse. De lignede voksdukker. De fem havde et fredeligt ansigtsudtryk, mens den sjettes ansigt var vansiret af et bredt, blodigt sabelhug. Ved denne kiste knælede, ligesom åndsfraværende, en åbenbart dannet kvinde. Hun rettede sine store, tomme, sorgfulde øjne på den dødes ansigt og tåre på tåre strømmede over hendes blege kinder. Tynde vokskerter, som var fastgjort til kisterne, kastede fra tid til anden et rødligt skær på hendes blege ansigt. Det var usigeligt sørgeligt at se disse seks unge faldne ligge således i domkirkens store skib. Ingen var kommet for at følge dem og bære dem til graven med musik og kirkelige sange, med sørgetaler og vajende faner, som det sømmer sig helte.

Kun ved en pille lige overfor, på hvilken Nikolai den Undergørendes strenge åsyn skarpt aftegnede sig, stod to mænd i uniform. Den ene, stor og bleg med et lille overskæg, så mørkt og sørgmodigt på de faldne, ganske sunket hen i sine

egne tanker. Paul og Nika så straks, at det var atamanen Kaledin. Bag ham stod en oberst med et rundt, blegt ansigt. Af og til korsede han sig og i sin skælvende hånd holdt han et vokslys.

Præsten bad "for den faldne Guds tjeners sjæls ro og for de krigere, som lod deres liv på slagmarken, og hvis navne du, o Herre, alene ved."

Ingen kendte altså disse unge folk, som åbenbart var af god familie. Man havde vel sendt dem herhen i en godsvogn, således som de var faldet, uden at gøre sig den ulejlighed at konstatere, hvem de var. Dette usigeligt sørgelige syn fyldte brødrene med bekymrede tanker. Det fortalte dem, hvor alene ataman Kaledin stod i sin hellige kamp mod det voldelige overfald på det russiske folk. Kun halve børn kæmpede endnu ved hans side. Og om så disse hér lod deres unge liv, bekymrede ikke et menneske sig om at give dem en anstændig begravelse. Heltemod forvandledes derved til martyrdom, og de tapre drenge dér syntes de var kristelige troskæmper. Ja, mod de bødler, røvere og umennesker optrådte det hellige Rusland ikke dristigt og resolut, men bøjede hovedet for dem i slavisk lydighed.

De måtte tænke på gamle Archipovs ord, der som hed ild brændte i deres hjerter og gjorde dem usigeligt sørgmodige:

"Og de udgød uskyldigt blod, deres egne sønners og døtres blod [Note 10)]."

Det svagt besatte kor sang en salme. Præsten læste dødsbønnen og lagde små kranse på de faldnes hvide pander. Mens moderen fremdeles knælede ved sin søns kiste, kom to ligbærere slæbende med kistelågene. Fire andre i sorte frakker

begyndte at bære de døde ud og satte kisterne på to vogne udenfor kirken. En femten trompetere blæste ikke særlig harmonisk en sørgemarch. Som eneste følge gik kvinden med dybt sænket hoved, atamanen og obersten bagved vognen. Dem fulgte musikanterne, som stampende gennem den tøende sne snart udsøgte sig et tørt sted hér, snart dér.

På fortovene på begge sider af vejen gik folk. Nogle blev stående, korsede sig og tog hatten af, andre lod, som om de ikke så ligfærden, og vendte hovedet til siden.

De tre søskende fulgte toget uden selv at vide hvorfor. Til venstre lå en have med et jernmindesmærke over atamanen Platov. Kaledin korsede sig og gik videre gennem haven, mens toget bøjede ind til højre på en bred vej med popler ved siderne. Mørket sænkede sig stadig tættere over kisterne. Musikanterne gik, den ene efter den anden. –

Paul, Nika og Olja var alene i den fremmede by, uden penge, i en vinterdags mørke. De var alle tre tunge til mode.

8

Pjetuchek trådte sammen med de andre gymnasiaster ind i Tchernezovs frivillige korps. Men desværre var hele korpsets sjæl, dets tapre fører der ikke mere. I slutningen af januar havde han med sine 800 gymnasiaster, kadetter og studenter, som dårligt nok forstod at håndtere et gevær, kæmpet i det nordlige Don-gebet. Den 30. havde han taget stanizen Zamenskaja og to dage senere banegården Glubokaja, men hér var han stødt på Golubov, som rykkede til med sine krigsprøvede kosakker af 10., 27. og 44. Regiment. De blev ført af officerer, som man med magt havde tvunget til det, folk, som i 3 år havde kæmpet mod tyskerne og vundet mangen en sejr. Overbefalingen havde oberstløjtnant Gobulov, en mand uden noget princip, en drukkenbolt, udelukkende besjælet af tanken om at gøre sig selv til ataman. Rasins og Bulavins [Note 11)] forbilleder spøgte i hans sjældent nøgterne hoved. Under navn af ataman forstod han at benytte en drukken satraps ret til at dømme hvem som helst til døden. Under vilde drikkelag havde han en tid lang levet i sin stanize sammen med de forvovne kosakker af det 10. Regiment, den donske hærs bedste.

Gobulov var lige den rette mand for bolsjevikkerne. Han glemte sin stilling som officer, glemte sin dannelse og opdragelse og spillede Stenka Rasins rolle. Han drog kun i felten mod Kaledin, fordi denne en gang havde truffet ham og havde ladet ham sætte i arrest på grund af drukkenskab og uhøvisk opførsel. Men da han var en ven af Mitrofan Petrovitch Bogajevski [Note 12)] og klagede sin nød for ham, havde denne løsladt ham på hans æresord. Nu var han draget ud for at tage

hævn over Kaledin sammen med den rå, hæslige Podtelkov og den dumme Medvedjev. Hvad kom det ham ved, at der sammen med disse fyre kom matroser og rødgardister i massevis, som havde besluttet at ødelægge bourgeoisiets og modrevolutionens onde slangeæt og ødelægge Novotjerkask? Hvad kom det ham ved, at hans gamle regimentskammerat Tchernezov drog i felten mod ham for med sine gymnasiaster at forsvare fædrelandets jord, at disse gymnasiaster var brødre til dem, som han havde forført ved sine vilde oprørstaler? Han sov og drømte om at drage ind i atamanslottet, hvorfra han så ville regere det donske folk på sin facon.

Den 2. februar bragte hans folk ham Tchernezov, som hårdt såret var taget til fange. Den glødende begejstrede patriot, som gerne havde givet sit liv for at redde Don, så ikke Gobulov for første gang i sit liv. De kendte hinanden fra tidligere tid, havde boet i samme hus i Novotjerkask. Gobulov havde altid selv følt, at Tchernezov stod langt over ham i moralsk henseende. Derfor ville han nu hævne sig på ham. Sammen med den dumme blodtørstige Podtelkov ville han nu en gang tage Tchernezov ordentlig under behandling. Men næppe havde Podtelkov begyndt at komme med uhøviskheder mod den donske hær, mod Kaledin og de frivillige, før Tchernezov slog ham i ansigtet. Derpå dræbte Podtelkov den våbenløse sårede. –

Under fortsatte forbitrede kampe gik Tchernezovs frivillige korps nu langsomt tilbage mod Novotjerkask. Det havde truffet på Pjetuchek og de andre gymnasiaster ved Gorna, allerede halvt omsluttet af fjenden. Man gav straks enhver et gevær og 30 patroner, og en lille, rask femtenårig kadet, som Pjetuchek holdt meget af, knyttede han til sit maskingevær.

"Under fægtningen skal jeg vise dig, hvordan man betjener det," sagde han. –

Fra Debalzevo-stationen gik bolsjevikkerne frem mod Svjerevo og fra Zarizyn mod Lichaja. Arbejderne i Sulin og i Alexandro-Gruschevski [Note 13)] sluttede sig til dem og beredte frikorpset vanskeligheder over alt. Forbindelserne til Novotjerkask var afskåret. Derfor gik det tilbage gennem den mørke steppe. Sneen tøede og tykke klumper sort, klæbrig jord blev hængende ved de unge menneskers støvler. Hver landsby, hver koloni [Note 14)] og mange stanizer viste dem ganske åbenlyst deres fjendtlige sindelag:

"Burschujs! Forbandede kadetter!" hørte de i næsten hvert nattekvarter. "Kun nye besværligheder har vi ud af jeres kampe. I bringer jer i sikkerhed, men vi må selv se at klare os overfor dem."

Dertil kom, at forplejning, patroner og penge stadig blev knappere, og at de var hårdt bekymrede for deres pårørende i Novotjerkask, for ofte hørte de geværild fra den retning.

Den nat lukkedes ikke et øje i Gorna. Ved skovbrynet lå de i fægtningsudvikling overfor de røde, som på den anden side af en dybt indskåret slugt holdt landsbyen besat. Hos de frivillige herskede dødsstilhed. De var udmattet til det yderste. Hele dagen igennem havde de i den iskolde steppevind kastet skyttegrave op for at forberede sig på den sidste kamp. Nu havde de stillet poster i stillingen og hvilede og varmede sig lidt i bønderhusene.

"Vi må vente på bedre dage, mine herrer," sagde officererne og søgte at sætte mod i de unge folk. "Sådan kan det jo heller ikke blive ved. Folket må jo da en gang komme til fornuft.

Kosakkerne må da forstå, at de kæmper mod deres egen interesse."

Således talte kadetter og gymnasiaster indbyrdes.

På den anden side slugten var der uafbrudt halløj hele natten igennem. Der spilledes harmonika, man brølede sange. Det var hovedsagelig rødgardister, som var sendt derhen fra Petersborg. "Overhøvdingen" Krylenko havde sendt dem bort med ordene: "Kampen med kosakkerne er vigtigere end den med den ydre fjende." Også de ventede på morgenen for at gøre kål på kadetterne og så uhindret kunne plyndre Novotjerkask af hjertens lyst.

9

En klar sollys morgen brød frem. Det lette islag, som i nattens løb havde lagt sig over steppen, tøede efterhånden igen, og en let tåge lå over den sortglinsende jord.

Officererne gik ned langs de unge frivilliges geledder og sagde:

"Spar på patronerne, mine herrer! Vi skal også bruge nogle i nat."

"Men hvis de nu slipper op?"

"Så lader vi de fyre løbe mod vore bajonetter."

Ved middagstid sprang en shrapnell højt oppe over stillingen. Nogle geværkugler peb bort over gravene og slog klaskende ind i bønderhusenes mure. Så dukkede en uordentlig mørk skare, som næppe kunne skelnes fra den mørke jord, op derovre, arbejdere og bevæbnede bønder og bag dem kosakker til hest, bredt udsværmede. Denne angrebsform gjorde ikke indtryk af en krigsmanøvre, men så snarere ud, som når bønder er på landarbejde. På den anden side lå der imidlertid også folk, som aldrig havde set krigen og ikke havde anelse om militær disciplin.

"Pjetuchek, stik patronbæltet hér ind i udsparingen," sagde den unge maskingeværkadet. "Sådan, det er rigtigt. Så skal der spændes hér. Hørte du, at det kniksede. Ser du, nu er geværet klart til at skyde."

"Du må ikke skyde endnu, Grichunov. Lad dem komme nærmere. Først når de er ganske nær, tager vi fat. Ellers stikker de bare af med det samme."

Med sin lille, røde hånd klappede Pjetuchek maskingeværet. Det forekom ham så levende og venligt på sine lave, tykke, små hjul.

Så fløjtede løjtnanten i fingrene og kommanderede:

"Vesir 14! Hver to patroner! Langsom skytteild enkeltvis fra højre fløj!"

"Må maskingeværet fyre?" spurgte Grichunov.

"Foreløbig kun 10 patroner."

"Javel," sagde den unge maskingeværfører og henvendte sig med fornøjet ansigt til Pjetuchek:

"Se her. Hvis jeg bliver såret eller falder, må du overtage geværet. Du skal trykke her, når du vil fyre. Og nu vil jeg begynde. Se her: Sådan må du lægge kolben mod skulderen, indstille vesiret på 14, det vil sige på 1400 skridt. – Så! Først et par prøveskud! Har du gode øjne? Så se en gang efter, om snavset sprøjter op foran eller bagved målet."

Kuglerne peb bort over dem. Af og til sprang shrapnells i luften og aftegnede sig hvidt på himlen med deres sprængpunkter. Blykuglerne raslede som en haglild på jorden, og dumpt hylede de tomme patronhylstre på deres videre flugt gennem luften. De unge fyre tænkte ikke på, at alt det bragte sår, smerte og død. Var de endnu ikke klar over den fare, de svævede i?

"Kotchet, du Kotchet!" sagde en lang, opløben gymnasiast halvhøjt til sin nabo, en tyk, pluskæbet dreng, som netop havde skudt sine to patroner bort. "Jeg kan ikke skyde, Paul. Jeg så lige, at én styrtede derovre. Jeg kan ikke dræbe."

"Å, hvad Pepi. Sådan gik det også mig, da jeg lagde an første gang. Men så sagde jeg til mig selv: Sigter de derovre ikke også

på os? Så var jeg ikke bange mere. Læg an, sigt og tryk af. Du, det slår ganske nederdrægtigt mod skulderen!"

"Traf du?"

"Ved det ikke. Så ingenting. Men jeg synes, at deres kugler bliver sjældnere."

"Har du skudt før?"

"Med gevær? Aldrig."

"Jeg heller ikke."

"Det er jo dumt tøjeri, mine herrer. Man *må* dræbe dem. Hvordan skal man ellers uskadeliggøre dem?" blandede en student med ligblegt ansigt sig nervøst i samtalen. "For mine øjne er de brudt ind i vort hus, har arresteret min moder og min søster. Jeg havde gemt mig under noget brænde, men jeg kunne høre alt. 'Hvor er de maskingeværer, som er gemt hos dig?' sagde de og gennemsøgte huset. Så skreg min søster ganske forfærdeligt, vel en halv time igennem. Min moder slæbte de ud af huset og kastede hende i brønden, og min søster bagefter med sønderrevne klæder. Men jeg sad gemt bag brændet og tænkte kun på, hvordan jeg skulle få hævn, hævn! Pepi, giv mig dine to patroner. Jeg skyder dem bort i stedet for dig."

Han sigtede og fyrede to gange.

"Jeg traf," mumlede han mørkt.

"De går tilbage," udbrød Pjetuchek. "De smører haser! Skade, at vi intet kavaleri har. Det ville give dem den at gå på!"

Modstanderne trak sig atter tilbage bag husene, og ilden forstummede på begge sider. De frivillige trådte sammen i grupper og udvekslede de nyheder, som om morgenen var indtruffet fra Novotjerkask.

"Vi behøver kun at holde os i to dage, mine herrer, så er sejren vor. Alexejev har i Rostov samlet en frivillig armé på 40.000 officerer og har tilkaldt general Stcherbatchov med tjekkoslovakkerne fra Bessarabien."

"På regeringsbygningen har jeg selv set et telegram opslået, som Kaledin netop havde fået: 'De allieredes flåde har gennembrudt Dardanellerne og er på vej til Novorossisk.'"

"Hvor langt er det?"

"På to dage tager man derhen fra Konstantinopel."

"Men så er de jo alligevel ikke her endnu."

"Nå, pansertog går hurtigt."

"De bringer vel også et par bataljoner herhen med banen."

"Måske tilmed sorte tropper."

"De skal nok give de røde noget at bestille."

"Nej, mine herrer. Vi må hellere regne således: Fire dage til Novorossisk, en dag til udladning, det er fem, to dage på banen til Rostov, det er en hel uge. Og nu har vi kun 13 patroner tilbage pr. mand."

"Men de frivillige?"

"Og tjekkoslovakkerne?" –

Således talte de sig ny tillid til, foregøglede sig, at der ville komme en eller anden stærkere, som sammen med dem ville redde Rusland. De kunne ikke tro, at der i hele Rusland, i hele den kristne verden kun fandtes 800 ynglinge, som var rede til at gå i døden for deres fædreland, som tidligere de 300 spartanere, de havde læst om i historietimen, og som de havde skrevet extemporalia om med *ut* og *postquam*. –

Atter kom et projektil flyvende med skarp susen og slog ned i jorden tæt bag en gruppe unge folk. Med dump, metalagtig

drønen sprang granaten. Jordklumper, vandstråler og sprængstykker blev slynget til vejrs. En smertensskrig! Kotchetov greb sig til brystet, og hans hånd blev straks dækket med blod.

"Fra hinanden! I gravene," råbte en officer vredt.

"Sygebærere!"

"Hvem er truffet? Mange?" hviskede de unge fyre med blege læber.

"To er døde: Kotchetov og Lavrov. En kadet har fået foden revet af, og Schapkin er såret i skulderen."

"Det var, som om den kom fra den klare himmel."

"Se dér, de går atter frem, i tætte skyttelinjer!"

Atter lød kommandoråb. Målbevidst, råbende om hævn lød det fra den unge officers skægløse mund:

"Vesir 12! Hver 3 patroner! Roligt aftræk!"

Atter gjorde Grichunov og Pjetuchek deres maskingevær klart. Atter spurgte Grichunov ophidset:

"Må jeg skyde?"

10

Om aftenen kom nye efterretninger fra Novotjerkask. De var forfærdende.

Ataman Kaledin havde skudt sig.

Ved den frivillige armé havde han bedt om hjælp for Don. Men Kornilov havde svaret ham, at han selv kun ville kunne holde sig længere i Rostov, hvis der blev sendt ham kosakker til understøttelse. Kaledin havde befalet general Bogajevski at gøre alt, hvad der stod i hans magt for at hjælpe Kornilov. Men Bogajevski havde kun 8 kampdygtige kosakker tilbage. Da havde Alexejev og Kornilov besluttet sig til at drage til østen for at bringe sig selv i sikkerhed, til der senere kom lykkeligere tider.

"Hér skal De læse, mine herrer!" sagde en bleg, forvirret mand i kort pels og lange støvler. "Mitrofan Bogajevskis artikel i det sidste nummer af '*Det frie Don*':

'Kold og mørk er dagen. Den ene blyagtige, mørke sky efter den anden hober sig sammen på himlen. Ikke et sommerligt uvejr og varm regn bringer de, men ulykkesvangert taler de om hjertekval, død og ødelæggelse.'"

"Og det vidste vi ikke noget om?"

"Læs videre, Setrakov."

"- Men ekkoet af det forfærdelige skud giver genklang i hele landet ved Don, på dets stepper, i dets landsbyer. Fjenden jubler og den oprørske kosakungdom triumferer. Og ved lyden af ekkoet forstår kun de gamle kosakker, at Don-kosakkerne har dræbt deres bedste, ædleste helt, den første ataman, de selv har valgt. Sørgmodigt klinger katedralens gamle klokke, som kun

for kort tid siden kaldte til atamanvalg. Den kalder til sjælemesse for Alexej Kaledin og kalder derved samtidig til det frie donske kosaklivs begravelse.

Over den stille Don svæver ved nattetid de tidligere atamaners skygger, disse helte i kamp og strid. Til dem sluttede sig en ny skygge i natten fra den 12. til den 13. Blod strømmer ustandseligt ud af hans hjerte. Det er martyren Alexej Kaledin … Ja, så er der ikke mere, mine herrer!"

"Men sig mig dog for Himlens skyld: Hvad gør vore forbundsfæller? De har jo da gennembrudt Dardanellerne."

"Løgn og svindel alt sammen! Dardanellerne er fast i tyskernes hånd."

"Og tjekkoslovakkerne?"

"Man hører intet fra dem."

"Hvor stærk er i grunden Alexejevs frivillige armé?"

"Fire tusind mand, hvoraf halvdelen er syge."

"Er det virkelig sandt?"

Dump tavshed.

"I stillingen, mine herrer! Fjenden angriber igen!"

"Vi har kun én strimmel patroner igen."

"Den skal fjenden have."

"Det er rigtigt."

De unge mænds øjne så tomt ud i det fjerne. Den luende glød, som før lynede i dem, var slukket. Mørke, med sammentrukne bryn og med et hårdt drag om den blege mund ligger de med maskingeværet klart …

"Moder! Hvorfor beder du ikke for mig … for os alle hér? Moder! Ser du da ikke, at vi ikke kan andet hér end dø for

fædrelandet som de 300 spartanere ved Termopylæ? Dér var der i det mindste et smalt pas, men hér er den uendelige steppe til højre og til venstre for os! Moder … Har du da helt glemt os? Eller hører Gud Herren ikke mere din hellige bøn?"

"Alexejev er draget til østen. Hvorhen? Til Kuban, til Astrakansteppen, til Turkestan, til Indien? Og vi? Skal vi ikke også hellere vende de hjemlige stepper ryggen og overlade dem til deres skæbne? Der bagved ligger Novotjerkask med sine stille gader. Dér i Ratnaja nr. 17 bor hun, som jeg elskede så højt … hende, jeg dansede med den 19. december, og som sagde mig så ømme ord … Ja, den 19. december … og den 19. februar skal jeg lade mit liv i bevidstheden om, at man vil behandle mig nøje som den høje, blege students søster. Dér i Barotchnaja, dér, hvor den fører ned til slugten, bor du, min kære, gode, eneste lille mor med dine bekymringer for husholdningen, for hønsegården og for de smukke abrikostræer i haven … Dér i dagligstuen med det blanktskurede gulv hænger det store fotografi af fader, som døde heltedøden ved stormen på det østrigske batteri. Og over billedet hans sotnies lille flag, som han førte i kampen, og hans Georgievskors! Og ovenover: Kejserbilledet! Moder! Tag det ikke bort, heller ikke når de kommer … Bedstefader og oldefader har boet i det lille gammeldags hus. Skal jeg da aldrig, aldrig se det igen? Skal da de mørke skikkelser, som dér i aftenskumringen stadig kommer nærmere, tage det alt sammen i besiddelse? Og hvad bliver der af dig, min kære, lille mor, af dig, du mit hjertes dame? … Nej, hævn vil jeg endnu øve, hævn!"

"De vantro skyder op som græs, og misdæderne bryster sig, på det de skal udryddes i al evighed …"

"Hvad er det, du taler om, Pjetuchek?" spurgte Grichunov sin kampfælle og rystede sine mørke tanker af.

"Det sagde min grandonkel altid: På det at de skal udryddes i al evighed! Nu forstår jeg først meningen, Grichunov! Vi må tilbage. Min nabo har lige givet beskeden videre til mig. Affyr det sidste bælte. Nu er de nær nok."

"Ja, standvesir!"

"Glimrende."

"Tror du, du kan slæbe maskingeværet tilbage?"

"Naturligvis. Jeg slæber to, hvis det forlanges."

"Se blot, hvor de fyre har indskudt sig. Allerede den anden kugle tæt i nærheden af os. De har set os."

"Det er ligegyldigt. Giv dem nu i Faderen, Sønnens og den hellige Ånds navn!"

Maskingeværet bragede løs og straks forstummede modstanderens ild. I 500 skridts afstand havde han kastet sig ned.

"Det er godt."

"De sidste patroner."

"Kom, Grichunov. Dér gennem slugten trækker vore bort. Man kan næsten ikke se dem mere."

"Godt. Tag maskingeværet på skulderen. Jeg tager bælterne med, for at de ikke skal falde i hænderne på dem."

"De skyder jo slet ikke mere."

"Rødgardisten er en fej hund. Matroserne er alligevel raskere fyre."

"Ja, matrosen og kosakken er de tapreste," sagde Pjetuchek stolt. –

De forsvandt i nattens mørke. Allerede for længe siden var aftenrødmen svundet hen. Grønligtsorte skygger havde dækket himlen, hvorpå kun aftenstjernen lyste klart og strålende. Frost havde dækket jorden med et tyndt isdække, som knagede under fødderne på de bortdragende frivillige. Langt bag dem, som sidste mand ilede Grichunov efter belæsset med patronbælter. Foran ham gik Pjetuchek, bøjet under vægten af maskingeværet. Kuglerne peb om dem. En, som var prellet af, susede med en lang syngende tone gennem luften. De røde vovede ikke at optage forfølgelsen, men forstærkede deres ild.

"Hvor er du, Pjetuchek? Er du faldet?"

"Ja, det var, som om jeg blev slået med en stok i hovedet … Å, det gør så ondt! … Jeg kan slet ikke se mere …"

"Er du såret, Pjetuchek?"

"N… e… jeg … tror … jeg … dør …"

Nogle sekunder blev Grichunov stående hos den døende dreng. Han ville bære ham videre, for at hans lig ikke skulle falde i fjendens hænder. Men da sank drengens hånd livløs ned fra maskingeværet.

Så tænkte Grichunov på sin hovedpligt.

"Begge kan jeg ikke bære. Lev vel, Pjetuchek, min kære kammerat!"

Han svang maskingeværet op på skulderen og ilede efter de andre. –

Næste middag rykkede det frivillige korps atter ind i Novotjerkask. Ingen beredte dem modtagelse. Med den forfærdelige bevidsthed, at ingen mere ydede den fremrykkende fjende modstand, skiltes de frivillige for at sige deres pårørende farvel!

Den 22. februar fandt hos den nyvalgte ataman Nasarov en forsamling sted, hvor det blev besluttet at rømme Novotjerkask.

Atter trådte de frivillige sammen. Men nu kunne de ikke mere tænke på at forsvare deres pårørende og deres fædrene hjem. De måtte være tilfredse, hvis det lykkedes dem at redde livet på den vidtstrakte, uendelige steppe.

"Å, også hér kan vi bringe os i sikkerhed!" sagde ganske vist mange og lyttede ikke til deres kampfællers advarsel.

Den 25. februar klokken 3 om eftermiddagen drog de frivillige korps bestående af officerer, kadetter, skoleelever og nogle gamle kosakker bort til Starotcherkask. I en tospænder tog en tyk general med sort hår med dem – den nyvalgte feltataman [Note 15)] Popov. Der var i alt 1500 mand, halvdelen infanteri, halvdelen ryttere, med 5 kanoner og 40 maskingeværer. Det var alt, hvad Don-kosakkernes 5 millioner store folk kunne opbyde til sit forsvar.

Ataman Nasarov blev uden nogen som helst dækning tilbage i byen sammen med rådsforsamlingen.

Klokken 5 om eftermiddagen holdt Gobulov sit indtog i Novotjerkask, foran en skare hornblæsere og kosakker, bag ham en uendelig lang kolonne matroser og rødgardister. Røde faner sås i nogle vinduer og fattigfolk hilste slavisk på de nyankomne. Efter at have bestået i fem hundrede år havde den frie donske hær ophørt at eksistere og blev erstattet af "Det føderative socialistiske Ruslands donske Sovjetrepublik", i spidsen for hvilket analfabeten Podtelkov trådte.

Atter sænkede mørk nat sig over Don. Drukne slagsbrødre søgte i husene efter kadetter og myrdede dem for deres mødres

øjne, dræbte de sårede på lazaretterne, mishandlede officererne på gaden. Nasarov, Volochinov, Isajev, Orlov, Roth og mange, mange andre blev dømt til døden.

I de små huse bad enkerne og mødrene sagte med blege munde for deres mænds og sønners sjæles frelse. Dag og nat bragede skud ved Krasnokutsker-skoven, ved banegården, på åben gade, og indbyggerne i Novotjerkask vidste nu, hvorledes dette "jordens allerfrieste folk" også skænkede sine børn, kosakkerne, friheden.

Internationales blodige tåge, som havde overstrømmet hele Rusland, udbredte sig også over Don-gebetet. Den ene friske gravhøj efter den anden fyldte kirkegårdene.

"Men over den stille Don svæver ved nattetid sagte tidligere atamaners skygger, disse helte i kamp og strid ..."

11

En herlig, solbeskinnet forårsmorgen. Under den blå himmel jubler lærkerne, og på den brede landevej med telegrafpælene, som taber sig i det fjerne, spejler solstrålerne sig i pytterne og de vandfyldte hjulspor.

Ved siden af vejen på steppens fastere grund trækker en grå marchkolonne af sted i god orden, med gevær på skulder og i trit. Når man ser dem fra det fjerne, kunne man næsten glemme, at revolutionen havde slæbt zarørnen gennem snavset, at den berømmelige russiske armé er forvandlet til en hob smudsige "kammerater". Så regelmæssigt hæver deling sig bag deling, kompagni bag kompagni, at det er en glæde.

Ikke den gamle russiske soldatersang, som fortalte om fædrenes heltegerninger og zarens berømmelse, men en ny, lige fremkommet sang tonede ud i det fjerne. Ikke rå soldaterstemmer sang den, men unge, musikalsk uddannede mennesker, som forstod at lægge en vis kunstnerisk harmoni i den enkle marchsang.

I række og geled, med geværet på skulderen og let vuggende sig i marchsangens takt marcherer Paul og Nika af sted og ved siden af dem Jermolov på delingsførerens plads. Deres af vinden rødmede, afmagrede ansigter ser stolt og dristigt lige ud fulde af energi. Ikke alle kompagniets frivillige bærer lange støvler som de, kun vikkelgamacher, andre hullede og slet lappede sko. Tarvelige, men propre er også klæderne. Hver munderingsgenstand hænger på sin forskriftsmæssige plads og de uregelmæssige uniformer bliver mere end opvejet ved den krigerske ånd.

Den er den samme hos de ældre frontofficerer, der allerede har syv års uddannelse i kadetskolen og to år på krigsskolen bag sig, som hos kadetter og fændrikker. Selv om der også rundt om findes en eller anden tidligere student imellem dem, har også han allerede fået militær holdning og ser på død og sår med samme ligegyldighed som kammeraterne.

Bag ved, langt borte, ses en russisk fane, den øverstbefalendes standart. På en let gråskimmel nærmer sig en solbrændt, mager mand med mørke, strålende øjne. Bag ham rider en temmelig svær general med træt holdning på en lille kosakhest. Hans smukke, blege ansigt ser træt og af og til uvilligt til højre og venstre. Det er Denikin, som under organisationen af hæren var Kornilovs højre hånd, og som bliver forgudet af alle officerer på grund af den energi og lidenskab, hvormed han på Officersforbundets kongres havde forsvaret den gamle armé.

En svær mand i civilfrakke med et af grå skægstubbe dækket ansigt og sorte, strålende øjne fulgte med i Kornilovs suite: general Lukomski. Mellem alle de grå kapper fremhæver sig på påfaldende måde en ung teknisk ordonnansofficers smukke skikkelse i broget kaftan og turban. Lige og rank, som stivnet i sin tvungne holdning følger general Romanovski og ved siden af ham general Bogajevski med et venligt smil på sit blege ansigt. Man siger om ham, at han er broder til den Mitrofan Petrovitch, som syv måneder igennem begejstrede Don-gebetets regering og rådsforsamling med sine skønne, poesifulde taler. En halv Donsk officerssotnie på magre heste med opsvulmede hømaver dannede bagtroppen.

De rider i frit, mageligt trav over steppen, og deres lette fremadskridende bevægelse i det klare solskin får også mere fart i regimenterne. Uvilkårligt drejer alle hoveder i Kornilov-regimentet sig til den side, hvorfra rytterskaren kommer.

"Vor Kornilov," lyder begejstrede stemmer gennem rækkerne.

Han førte dem gennem den øde steppe, som oldtidens helte en gang deres stammer og folk. Han var en moderne Xenofon, for de 10.000 grækeres Anabasis havde næppe været drøjere end de strabadser, som disse officerer og unge fyre måtte udstå på Don- og Kuban-gebetets stepper.

Hvorhen førte han dem, og hvilket mål forfulgte han?

I en for kort tid siden udstedt dagsbefaling til den frivillige armé havde han skrevet følgende om sin politiske holdning:

"Alle, som gør sig selv klart, hvilke velgerninger man kan vente sig af tyskerne, indser tydeligt, at vor eneste redning ligger i bevaringen af ubrydelig troskab til vore forbundsfæller."

Han hadede tyskerne og anstrengte sig sammen med sine omgivelser for at indgyde hele arméen dette had. Han stolede på de allierede, han troede, at franskmændene ikke ville glemme de millionofre, som den kejserlige armé havde bragt i Østpreussen, ved Warszawa, i Galizien og ved Luzk for at redde Paris og Verdun. Han vidste, at tyskerne hadede ham på grund af de frygtelige tab, som de sammen med østrigerne havde lidt på Østfronten, mens de allierede ville understøtte ham af samme grund. Han tvivlede ikke om deres definitive sejr over tyskerne og på deres hjælp i fremtiden. Hans mål var at holde den russiske hærs stamme levedygtig til denne store dag for så sammen med forbundsfællerne at genrejse Rusland.

Mod vest stod tyskerne. De havde sluttet freden i Brest med "overhøvdingen" Krylenko, og jøderne Joffe og Karachau havde forrådt Rusland til dem. Nu trængte de metodisk og uden at støde på nævneværdig modstand ind i det indre af Rusland, indtog Pskov, truede Petersborg og nærmede sig allerede Don-gebetet.

Allerede på den tid, da Krylenko havde udstedt befalingen: "Kampen mod kosakkerne er vigtigere end kampen mod den ydre fjende", havde Kornilov i bolsjevikkerne udelukkende set værktøj for tyskerne. Derfor lagde han hovedvægten på kampen mod dem. Bolsjevikkerne betragtede han blot som forrædere, som havde udleveret deres fædreland til fjenden, som derfor måtte hjemfalde til tilintetgørelsen, således som enhver forræder i krigen finder sin fortjente straf. Kornilov vidste, at han med sine 4000 slet bevæbnede officerer, som tilmed hindredes i deres bevægelser af et væld igt tros af syge, sårede og civile flygtninge, ikke kunne føre krig mod den tyske hær. Derfor trak han sig tilbage til afsides egne, hvor han i ro kunne afvente de allieredes sejr og derpå følgende hjælp, mens Rusland samtidig ville vågne af rusen. Mens tyskerne altså stadig rykkede videre frem fra vest, drog han mere og mere bort mod øst. Ingen kendte hans planer, aldrig udvekslede han tanker med en anden, når han om aftenen i en lille, trang kosakstue rugede over kortet ved et tællelys. Foran ham lå den ældgamle brede bro mellem Asien og Europa, ad hvilken en gang Tamerlans, ad hvilken en gang Djengis-Khans hære kom dragende. Han tænkte tilbage på sin ungdom på Sornirjetchensk-gebetets [Note 16)] ødemarker og bjerge, på det poesifulde Tasjkent, på det paradisisk skønne Fergana, på det

eventyrlige Indien. Det var alt sammen lande han kendte. Hér kunne han få føling med englænderne og sammen med dem danne en ny østfront, som strakte sig videre til Ural eller til Volga. Å, ganske ligegyldigt, hvor den lå – blot man kunne bekæmpe, besejre tyskerne!

Han havde slet ingen tillid til den menige soldat, kun lidt til kosakkerne. Han tænkte på, at kosakkerne af 3. Kavalerikorps havde forrådt ham til Kerenski, at en hob soldater i Bychov havde overdænget ham med sten og smuds. Det russiske officerskorps tornevej havde han bag sig, men sådanne ting glemmer man ikke så let. Han havde kun tillid til officererne. Han troede, at man kun med jernnæve og skånselsløs energi kunne få bugt med alle forræderne, kunne genoprette ordenen og atter bringe soldaternes grå, ufornuftige horde til lydighed. Men dertil skulle han bruge de allierede, og derfor kom alt for ham an på at bevare stammen til den nye russiske hær, officererne, i live til det øjeblik forbundsfællerne fik frie hænder.

Allerede for længe siden var rytterskaren forbi. Langt borte sås den som en lille mørk plet. Men med begejstrede øjne så Jermolov endnu stadig efter den, og det var ham, som om han endnu så det solbrændte, uforglemmelige ansigt med den mørke, nedhængende knebelsbart og de mørkt sammentrukne øjenbryn.

Klippefast troede han, som alle sit regiments officerer, på at Kornilov ville redde Rusland, måske på bekostning af deres unge liv … Men det var ligegyldigt. Han ville redde fædrelandet.

"Nu er Kornilov ganske henvist til sig selv," tænkte Jermolov. "Men det er da umuligt, at russeren i al evighed vil vedblive at

være et vildt dyr. Hvad havde der dog ikke været for gode, brave folk i Morotchnja-regimentet den gang! Havde han ikke en gang ved en natlig vandring gennem skyttegravene sagt til en vagtpost, som anspændt stirrede ud i det fjerne: 'Baikov, jeg skal hente afløsning ...', og havde soldaten ikke tappert svaret: 'Det behøves ikke, Deres Velbårenhed, jeg står gerne længere endnu.' Havde ikke Koslov, som var blevet myrdet af sine egne folk, fortalt om Sheljeskins heltedåd ved Novykortchin? Hvad var der blevet af dem, af disse brave mænd? De havde åbenbart for tiden mistet forstanden som en følge af alle disse taler, møder og forsamlinger. Men når de igen fik den kære hvid-blå-røde fane at se, ville de atter besinde sig og vende tilbage. Efter indbyggernes udsagn skulle 39. Infanteridivision grave sig ned der foran dem. Disse af kampene ved den kaukasiske front udmattede mænd kunne da umuligt modtage de frivillige med ild. De vil sende parlamentærer, som kender Kornilovs ædle mål. De vil se ham og komme til at holde af ham. Og således vil den gamle russiske armé opstå fra landsby til landsby som en uimodståelig bølge, vil efterhånden vælte sig videre mod nord og langs Volga ad den historiske vej og befri Rusland for den bolsjevikiske terror. Som en lavine vil den russiske armé vokse, genopstå vil de gamle regimenter med deres berømte, herlige traditioner."

"Formér marchkolonne!" lyder kommandoen forfra. En række grå rygge skyder sig forbi Jermolovs øjne og skjuler den mørke plet i horisonten, Kornilovs stab. Hans delings anden gruppe rykker i fast trit op i højde med ham. Den højre fløjmand, en ældre kaptajn med et smalt, blegt ansigt, ser

spændt ud i det fjerne. Ophøjet, stille forventning om kamp og død ligger over hans alvorlige træk.

"Kompagnier, i to linjer træk fra hinanden!" råber en officer på en lille bondehest og vender sig så tjenstivrig til en ung kavalerifficer, som kommer sprængende med en befaling.

Dér hvor man lige før så fortropregimentets lange kolonne, knaldede nu enkelte geværskud. Et rytterregiment kom bagfra i trav og bøjede så af fra vejen.

Nu var der ikke mere tid til at hengive sig til tanker. Det rå krigshåndværk begyndte.

12

Det militært skolede øje ventede bagved infanteriets udfoldede kolonner kun at se de små patronvogne med de små røde faner, dér bagved en række sygevogne med genferkorset og til sidste en del andre køretøjer af fægtningstrosset. I stedet for så man bagved arméens svage kamplinjer, som tilsammen ikke var meget stærkere end et krigsstærkt infanteriregiment, et hav af flere hundrede vogne. Forspændt med bonde- og kosakheste kørte de tre eller fire ved siden af hinanden ad den brede steppevej og på begge sider af den. Selv en ikke militært uddannet ville ved dette syn være klar over, at arméen blev usigeligt hindret ved dette tros, ja, at den med sin ringe styrke mere eller mindre reduceredes til dækning af det.

Omtrent halvdelen af alle vognene var tæt besat med syge og sårede, som Kornilov havde taget med fra lazaretterne i Rostov. Han havde ikke villet overlade én eneste af arméens pårørende til de rødes nåde.

Til fods, til hest eller på køretøjer ledsagede lazaretpersonalet og sygeplejerskerne disse vogne. Nogle bar uniform og forklæde med et rødt kors på brystet, andre bar stadig deres civile dragt.

Hér så man også talrige officerers hustruer, søstre og børn, som man heller ikke havde kunnet ladet blive tilbage, da vold og død havde ventet dem.

Over hele dette vældige tros befalede en høj, mager, glatbarberet mand, som rastløs, i nervøs ophidselse og højt skældende snart dukkede op hist, snart hér. Det var Alexej Alexejevitch Suvorin, forfatteren af bogen "*Det nye menneske*". I en let karet, som var svært belæsset med bagage, kørte også den

dystert udseende skaber af den frivillige armé, general Alexejev, stadig rugende over nye planer. Også han troede på forbundsfællerne, men hans tro var ikke så lidenskabelig og stærk som Kornilovs. Af og til havde han endog haft fortvivlede øjeblikke. Han havde jo hos tjekkoslovakkerne ikke truffet andet end ligegyldighed overfor Ruslands skæbne og hård egoisme, han havde jo dog måttet opleve, at Rostovs millionærer kun ofrede få rubler og gemte deres millioner til modtagelsen af sejrherren, med bitterhed i hjertet havde han hørt Kaledin nægte at give de frivillige beklædningsgenstande og udrustning af sine beholdninger. Han vidste ganske vist, at Kaledin var bundet på hænder og fødder af regering og rådsforsamling, hvori den samvittighedsløse Agejev førte det store ord, og hvori de fleste hyldede princippet: At få sit på det tørre. Men tilgive Kaledin kunne han ikke.

Alexejev var mindre fjendtligt sindet mod tyskerne og tænkte ofte, at det dog i grunden var ganske ligegyldigt, hvem der understøttede Rusland og den frivillige armé, når den i det hele taget blot blev understøttet.

Hans tanker var rettet mod Kuban og kosaklivet dér. Som tidligere lærer ved Krigsakademiet var det ham klart, at hverken Asiens uendelige stepper eller Indien kunne danne basis for Ruslands fornyelse. Når han således kørte med trosset og snakkede med de gamle kosakker i landsbyerne, havde han overbevist sig om, at kosakvæsenet dybest set var uforeneligt med bolsjevismen. Når man i Oljinskaja dækkede sig bagved de frivillige, når der ved Kagalnizkaja fandt et regelret slag sted, hvorunder kosakkerne skammeligt nok forholdt sig neutrale, var dette dog kun ydre fænomener, hvori de aktive kosakker,

som kom smittet hjem fra fronten, havde skylden. Derfor planlagde Alexejev at skabe en basis for yderligere operationer af de frivillige i Kuban- og Don-gebetet. Da hverken Moskva eller Rostov, hverken de allierede eller tjekkoslovakkerne holdt deres løfter og ikke bidrog til arméens underhold, måtte arméen støtte sig til befolkningen, til kosakkernes frugtbare landbrug. Det første mål, han styrede fast imod var Jekaterinodar [Note 17)]. Men ligesom Kornilov meddelte han ingen noget om sine planer.

Desuden havde alle de mennesker, som i Rostov og Novotjerkask frygtede bolsjevikkernes hævn, alle de, som fra Petersborg, Moskva, Charkov og Kiev ved Don havde fundet et tilflugtsted fra den røde terror, sluttet sig til trosset i ekvipager, drosker, fragtvogne eller til fods. Blandt dem befandt sig også M. V. Rodsjanko, tidligere præsident for Rigsdumaen, som i den "ublodige" Martsrevolution havde udtrykt sig nedsættende om den russiske armé i taler og avisartikler og havde brugt skældsord mod officererne. Nu hang han i den frivillige armés frakkeskøder, roste dens tapperhed og sang hymner til dens idés renhed.

13

På en mørk februaraften, da en del af Rostovs befolkning betalte vanvittige priser for vogne og slæder for at søge ud i det fjerne over den brede Don-bro, og den anden del skyndsomst hentede de hemmeligt skjulte røde faner frem, drog de sidste afdelinger frivillige nedslået ad Akozaisker-vejen og i forstaden bag dem begyndte en vild skydning.

Olja Poleshajev fulgte sine brødre. Med en lille rygsæk gik hun ufortrødent ad vejen. I den vinterlige skumrings grå halvmørke bevægede regimenterne sig foran hende som mørke skygger. Dumpt drønede deres regelmæssige skridt og støjen af de få kanoner. I disse rastløse vandredage havde Olja vænnet sig til en fri, hurtig gang. Hun havde lært at sætte fødderne udad for ikke at glide i det klæbrige, sorte snavs. Den nye march, som forestod hende, skræmte hende ikke. Men det fyldte hende ganske vist med bekymring, at hendes skosåler viste forræderiske huller, hvori der trængte sne og snavs ind. Hvorhen drog de? Hvor mange dagsmarcher forestod dem? Ingen vidste det. Olja anstrengte sig for ikke at tabe den kolonne af syne, hvori hendes brødre marcherede. Men snart var hele vejen spærret af et feltlazaret, som bagfra indhentede trosset. På lave bøndervogne lå blege folk tavse med forbundet hoved. I dette virvar søgte nu oven i købet en droske, hvori der sad en fuld officer, som holdt et kvindemenneske i armene, at komme forbi kolonnen. Bagefter kom en stor vogn med møbler, og til sin forbavselse lagde Olja mærke til et klaver. En ordentligt klædt herre i pelshue og en dame med en moderne hat havde to små børn ved hånden og deres græmmede træk

syntes at sige: "Blot bort, bort herfra, selv om vi så skulle dø på steppen."

Flere gange forsøgte Olja at komme igennem vogntrængslen, men stadig stødte hun på nye hindringer.

En officer red nu langs med kolonnen og råbte til troskuskene, at de skulle køre hurtigere frem. Stadig mørkere blev det, og Olja mistede enhver orientering. For første gang sneg en følelse af angst sig over hende. Da standsede en stor vogn, højt bepakket med kufferter og anden bagage ved siden af hende. En velklædt officer med en dame sad i den, og en student i sort overfrakke og genferbind om armen kørte hestene. Olja trådte ængsteligt hen til vognen og spurgte med skælvende stemme:

"Hvor kører herskaberne hen?"

Officeren og damen så på hende uden at svare, men studenten holdt hestene an og sagde:

"Med arméen. Hvorhen skal De?"

"Å, min Gud: Også jeg må blive ved arméen. Jeg har to brødre dér. Jeg er kommet med dem fra Petersborg."

Navnet Petersborg vakte åbenbart de i vognen siddendes interesse.

"Hvad hedder De, min kære?" spurgte damen medlidende.

"Olja Poleshajev. Min fader var kammerherre."

I disse den frie russiske republiks sidste år, hvor rangklasser og titler blev afskaffet, havde Olja lært at ære og agte sin faders tidligere stilling ved hoffet.

"Å, det er jo de Poleshajev'er, som har en villa i Zarskoje Selo."

"Ja, ved Pavlover-chausséen."

"Kom og sæt Dem op hos os," sagde officeren venligt.

Olja satte sig ved siden af studenten med ryggen mod hesten og så på officerens rolige, runde ansigt, hans åbenbart nye, i Rostov syede kappe med den frivillige armés trefarvede snor om ærmet: Hun forstod ikke, hvorfor ikke også han marcherede dér foran sammen med de andre.

Sent om natten gjorde man holdt i stanizen Aksaiskaja. Officeren forestillende sig for hende som overløjtnant i det 10. Husarregiment Dimitriev Dimitrievitch Katov og indbød hende til te.

"Jeg var adjudant hos Pestrezov," sagde han stolt. "Hvad kan der være blevet af ham? Man siger, at han har skudt sig. Jeg forlod ham allerede i juli forrige år, da han rejste til kur til Kislovodsk. Vera," henvendte han sig så til sin kone, "frøken Poleshajev kender vor kære Jakob Petrovitch."

Natten tilbragte de sammen i en lille bondestue. Studenten, som hed Pogorjelski, var et flinkt menneske, villig til alt arbejde. Han fodrede hesten, bragte samovaren, trøstede den nedslåede fru Katov og tog sig i sideværelset af de dér anbragte sårede. For kort tid siden havde han taget første del af sin eksamen og nærede brændende ønske om at kunne bistå sin næste med sin medicinske viden.

Ved opbruddet næste morgen følte man sig allerede som gode bekendte, og det faldt ganske naturligt, at Olja atter tog plads i Katovs vogn, at studenten vandede den lille, tykke hest, lagde den tunge sele på den og spændte den for, mens Katov så til på bænken foran kosakhytten og melankolsk pustede røgen fra sin cigaret op imod den blå himmel.

14

Mens de kørte videre, diskuterede Katov og Pogorjelski.

Et eller andet sted langt borte lød de frivilliges sang i regelmæssig marchrytme. Olja havde gerne lyttet til, men Katov talte uafbrudt og søgte at fange Oljas opmærksomhed.

"Det er dog mærkeligt, Pogorjelski, De er yngre end jeg, De er allerede næsten læge, jeg et derimod ved et tilfælde blevet officer og må stå til rette for en simpel student. Jeg ved ikke, hvorfor De ikke vil forstå, at der også i bolsjevismen ligger en særlig sandhed, som man blot må betragte fra den rigtige side."

"Hvad er det da for en sandhed, Dimitrij Dimitrievitch? Dens sande karakter har vi da til fuldkommenhed lært at kende i Rostov. Ikke andet end vild råhed!"

"Å, nej, det mener jeg ikke. De ved da … Lenin og Trotski, det er naturligvis en slags for sig … forbigående fænomener. Men Rusland vil aldrig vende tilbage til det gamle. Dertil kender jeg bønderne og folket for godt. De har fået nok af politi og kosakkorporaler. Det russiske folk er en gåde, et primitivt og derfor sundt folk. En gang vil det endnu have et ord at skulle have sagt, og det gamle Europa vil så skælve derved," sagde Katov, selvbehageligt smilende over sin liberale verdensanskuelse.

"Ja, tale, brøle – det forstår vi som ingen andre. Derfor vil vi efterlade et kulturløst vakuum, hvor enhver kun forstår at spytte skallerne af solsikkekerner ud," svarede Pogorjelski mørkt.

"Å, nej, nej, hvor vil De hen, min kære? Den gamle verden er udlevet, og bolsjevismen melder sig som en ny tids fødselsveer.

Alt i den er nyt: Moral, statsforvaltning, sprog, retskrivning, poesi, kunst, arkitektur, maleri, musik og dans. Ser De, deri ser jeg revolutionens egentlige værdi."

"Og dog har den intet nyt skabt. Intet sjæleligt er blevet samfundets ejendom."

"Nej, naturligvis. Men sig mig, hvem tilfredsstiller den kristne moral nu om stunder?"

"Og dog kan man ikke klare sig uden den."

"Nej. Det som endnu er den dannede klart, er frimureriet … eller Dadas mystiske filosofi, dadaismen. De har da hørt om den?"

"Nej, kender De den?"

"Lad os gå ud fra, at jeg kender den. Den er i al fald noget ganske nyt, og jeg forstår dens stræben efter tilintetgørelse af statstanken. Hele verden, hele menneskeheden er netop *staten*."

"Det betyder efter min opfattelse tilbagegang og ikke fremskridt."

"Hvordan?"

"Jo, tilbagevenden til dyret, for dyrene kender heller ikke statsbegrebet."

"Men vi er allerede kommet temmelig langt," fortsatte Katov. "Stil en gang Ivanovs billede '*Kristus prædiker for folket*' eller Brüllows '*Pompejis ødelæggelse*' ved siden af Repins '*Ivan den Frygteliges mord på sin søn*', og De vil forstå, at det er et stort skridt. Derved har vi allerede nærmet os dekadencen, og derfra er der ikke langt til kubismen."

"Ganske vist, et stort skridt."

"Og disse nye digtere! Disse nye ord: Glavkovirch, Natchdiv, Sovdep, Sovnarkom, Ispolkom [Note 18)]. Ved Gud, fremtiden

tilhører forkortelserne. Hele sætninger vil man lære at udtrykke ved bogstaver."

"Men det er da det klare vanvid."

Olja følte sig krænket ved disse tåbelige fraser om bolsjevismens eksistensberettigelse og ved de lidenskabelige blikke, Katov slugte hende med under denne samtale.

Rundt om lå den snedækkede steppe og gennem den klare frostluft trængte den dumpe larm af de marcherende tropper. I det fjerne så Olja regimenternes mørke kolonner, og hendes hjerte slog højere ved synet af denne armé, som den russiske fane, der var hende så hellig, vajede over. Katov var hende en gåde. Hvorfor var han som officer ikke indtrådt i fronten, hvorfor førte han denne mærkelige, en officer uværdige tale? Han havde givet hende et tilflugtsted, men alligevel var han hende modbydelig og foragtelig.

Hun undgik omhyggeligt at komme til at berøre hans knæ med sine i den tunge vogn, og søgte at blive kendt med hans kone, som sad tavs tilbagelænet. Hvordan kom et sådant menneske herhen, hvor fædrelandet gik forud for alle?

Hun løftede sine store øjne, så fast på Katov og spurgte:

"Hvorfor er De egentlig indtrådt i den frivillige armé?"

"Jeg er jo slet ikke indtrådt i den, jeg er fuldstændig min egen herre. Men vil De sige mig: Hvor skal jeg gå hen?"

Olja sagde intet mere.

Om aftenen i det nye nattekvarter tog Katov en guitar frem og sang en lidenskabelig romance, som kun passede dårligt i den krigeriske landsbybivuak. Olja rejste sig og ville forlade bondestuen.

"De synes vel ikke om min sang, Olja Nikolajevna?"

Hun svarede ikke, men lod som om hun ikke havde hørt det. Katov gentog sit spørgsmål.

Da mønstrede hun hans kraftige figur fra top til tå med sine klare øjne og spurgte:

"Sig mig en gang, Dimitrij Dimitrievitch, hvorfor er De i grunden ikke ved fronten?"

"Jeg er endnu ikke klar over de enkelte regimenters politiske opfattelse og har derfor endnu ikke kunnet bestemme mig."

"Nå sådan!"

"Og så har jeg en hjertefejl og kan derfor ikke gøre tjeneste."

Olja gik. Længe vandrede hun op og ned ad landsbygaden. Hun rystede af kulde, men hendes hjerte slog vildt af vrede og foragt.

15

En frisk nordenvind fejede over steppen. Solen spejlede sig klart i de isbelagte pytter og i bækken, som i talrige snoninger slyngede sig igennem en med lavt krat bevokset slugt. Sneen var for størstedelen tøet, og de rester, som var blevet liggende enkelte steder, vidnede om forårets nærhed. Olja tænkte på en lignende dag i Petersborg. Det var i marts, da lærkerne [Note 19)] var fløjet ind i alle tyske bagerbutikker i hovedstaden. Nogle store med spredte vinger, lange haler og små øjne af korender, som kostede fem kopek, andre mindre med en hale i form af en kringle, som man kunne få for 2 1/2 kopek. Også dem havde krigen gjort en ende på, da alle tyske bagerbutikker var blevet lukket. På sådanne dage var der stille og tomt i Petersborg, og i den store Kabinetsgade var der ikke et menneske at se. Dumpt klang den store fastetids klokker, og Olja gik ind i den lille klosterkirke på hjørnet af Kabinets- og Svenijoroder-gade. Mørkt så helgenbillederne ned fra væggen, og hurtigt læste præsten messen. Klart og varmt faldt solstrålerne gennem vinduet, og gennem en halvåben dør hørte man spurvenes kvidren, larmen af sporvognene, hovenes trampen mod asfalten. Hen til altret trådte den gamle Hieromonach i sin sorte, sølvbroderede stola, og fredeligt mildt lød hans ord: "Mit livs herre og hersker". Ja, den gang havde hun ikke forstået at sætte pris på denne solens kamp med vinterkulden, denne sagte, inderlige bøn i kirkens halvmørke.

Hvad var der blevet af forår og sol? Den vilde steppevind nægtede dem deres ret, fordi tiden ikke passede den.

Foran drønede kanonskud. Trosset standser og formerer vognborg. Sanitetsvognenes genferflag vajer i vinden. Næppe mærkeligt sænker steppen sig ned til den nære bæk og ovre på den anden bæk ses i formiddagens sparsomme lys en landsbys hvide, stråtækkede huse, omgivet af haver og pyramidepopler. Projektilerne slår ind i breddens svagt skrånende skrænt, hvor de frivilliges skytter tydeligt ses udvikle sig til angreb mod den lysere baggrund. De går flinkt fremad uden at skyde og uden at falde ned. Fra landsbyen og til broen knitrer fjendtlige maskingeværer.

Ved trosset står kvinder, oldinge og børn og ser spændt fremad. Sårede sidder halvt oprejst på vognene og følger deres brødres fremgang. Også Katov står op i vognen, ser gennem kikkerten og fortæller fra tid til anden med vigtig mine, hvad han har set. Olja og Pogorjelski har lige fornyet en skulderforbinding på en såret. Omtrent tredive skridt fra dem har dannet sig en lille gruppe folk, hvorfra man hører mumlende bønner og hysterisk hulken. Troskuske har lige bragt to faldne frivillige tilbage. En enke begræder sin mand, en moder sin søn. Og denne hulken, denne bøn, disse døde, som man om lidt vil begrave i steppen uden kiste, giver de frivillige skytters ustandselige, rolige fremgang en ganske særlig betydning.

"Tappert går de frem," sagde Pogorjelski, og den nyforbundne sårede føjer med svag stemme til: "De har kun 30 patroner hver, men de vil nok klare det alligevel."

"Har De mange smerter?" spurgte Olja ham.

"Å, nej," svarer han og ser på hende med sine store, feberglødende øjne. "Det er en skam, at jeg ikke kan være dér

foran, hvor de tager landsbyen. Jeg skulle give dem, de skurke og forrædere."

"De er allerede ved bækken!" udbryder Katov triumferende. "Nu vil de gå over den tynde is."

"Å, der faldt én!" siger fru Katov og trykker smertefuldt Oljas hånd.

"Ja, og dér igen én!"

"Nej, han rejser sig igen!"

"Nej, han styrter igen og rører sig ikke mere."

"Å, Herre Gud, at vore folk dog slet ikke skyder? Har de slet ingen patroner?"

Møjsommeligt hinkende, støttet på geværet og besværligt trækkende benet efter sig nærmer en gammel kosak sig trosset. Hans ansigt er blegt og fortrukket af smerte, men hans øjne stråler triumferende.

"Brødre! Rettroende brødre!" udbryder han. "Dér fremme er hver mand nødvendig. Gerne gik jeg derhen igen, men den fordømte fod vil ikke mere. Tag jeres geværer og patroner og hjælp dem. Vi er jo kun en håndfuld folk, og de derovre tæller tusinder. Vi har lige femten mand i reserve."

Tavshed rundtom. Katov ser uafbrudt i sin kikkert, som om netop det var hans helligste pligt. De sårede stønner, højt hulker kvinderne ved de faldne og oppe i luften synger to lærker en sang om kærlighed og lykke.

Da springer Pogorjelski, som lige har følt en såret officers puls, op og iler hen til kosakken.

"Giv mig dit gevær," råber han, "giv mig dine patroner. Søstre, forbind I den sårede. Jeg går frem og kommer igen, når landsbyen er taget."

"De vil tage den, broder, de vil sikkert tage den," siger kosakken og giver ham sit blodplettede gevær. "Du skal ikke væmmes. Det er mit blod, en kristens blod, ikke en hednings."

En officer, der er hårdt såret i nøglebenet, rejser sig med besvær fra vognen, tager ligeledes et gevær og går med usikre skridt fremad.

"Hvor vil De hen, Jermolov?" råber Olja.

"Dér foran bliver hvert gevær sandelig vejet op med guld," svarer han.

Katov, som hele tiden uafbrudt havde set i sin kikkert, råber pludselig vildt ophidset:

"Å, min Gud! Isen bryder, vandet går dem til halsen. Det må jo være forfærdeligt koldt. Men de går videre frem … nu trænger de ind i landsbyen."

Den friske vind bar et kraftigt Hurra tilbage som trøst.

"Se blot, mine damer og herrer, hvor de går frem af slugten mod fjendens flanke. Stadig flere og flere kommer frem. Hvilket herligt syn! Det er Kornilov-regimentet. Hvor smukt!"

"Og De," sagde Olja til ham med lynende øjne, "hvor går De hen?"

Katov tog kikkerten fra øjnene dg så forbavset på den unge pige fra øverst til nederst. Endnu aldrig havde han set en sådan skønhed. Vinden havde bragt hendes sorte hår i uorden. Med vredt, hedt ansigt stod hun foran ham skælvende af forbitrelse.

"Jeg?" svarede han forlegen. "Nå, jeg går hen alle vegne, hvor man har brug for mig."

"De er officer! De er Georgievsridder, ganske vist af dem *kammeraterne* har udnævnt! Er De i grunden bange?"

Katov havde allerede igen vundet fatningen.

"Det går ikke, at alle officererne falder, Olja Nikolajevna. Hvad skulle der så blive af Rusland? Zarregeringen har ikke skånet officererne, og derfor er arméen sprængt ..."

"Ti!" råbte Olja. "Ti, for Guds skyld! De er ikke andet end en ... kujon!"

"Tillad mig en gang ..." svarede Katov overlegent. Men da han så sig omkring i kredsen, så han alle de såredes og syges øjne bebrejdende rettet på sig. Da tav han, sprang ud af vognen og gik lidt afsides.

En ung kosak kom på en prustende hest galopperende tilbage til trosset og råbte glad allerede langt borte fra:

"Trosset skal rykke frem til Ortsbivak. Vi har taget landsbyen!"

Alles øjne rettedes imod ham.

"Vi har slået en mængde ihjel. 500 eller 600 ligger alene i byen. Fanger er der ikke taget mange af," råbte han og parerede sin hest. "Hvad skal det også til? Det er jo lutter skurke, som man må slå ihjel."

"Er mange af vore faldet?"

"Nej. Knap 30 mand. De skyder dårligt og smører haser. Feje fyre. Da de så Korniloverne komme fra flanken, stak de af, som om de var betalt for det."

Sygebærere kom med halvvoksne gymnasiaster og kadetter. De bragte faldne, våben og munderingsgenstande tilbage.

"Hør," sagde en af dem, "student Pogorjelski fra Deres vogn blev der. Han ligger skudt nede ved broen."

16

Landsbyen, som de frivillige havde taget, var ganske vist tom. Sørgmodigt så husene ud med deres lukkede skodder og knuste ruder. I gadesnavset lå talrige lig, og det forekom én mærkværdigt, at disse russiske bønder i russiske militærkapper og grå pelshuer var fjender. På ét sted så man omtrent 30 mand, som åbenbart var blevet taget under ild af et maskingevær, ligge i en dynge. På pladsen foran den hvide kirke stod 12 mand med røde armbind afsondret fra de øvrige fanger: Kommissærerne og kommunisterne, for størstedelen tidligere skrivere og regimentsmusikanter. Nu havde de ledet de tåbelige soldaters grå hjord og ophidset folket i revolutionens navn.

De blev bevogtet af en lille kadet og en ung fændrik. De to drenge så på dem med deres barneøjne og holdt karabinerne klar. De havde taget dem til fange i kirken, hvor de havde ment sig i sikkerhed, havde afvæbnet dem og bragt dem ud på pladsen.

Fændrikken, ved navn Lossev, havde genkendt sin egen broder mellem kommissærerne. Nu så han på ham med et tvivlende udtryk og sagde kun de sørgmodige ord: "Å, broder!"

"Ja, broder!" svarede fangen med et blik fuldt af raseri. "Du er vel glad, hvad? Så skyd da din broder, du franske kapitalisters lejesvend! I kæmper jo kun for godsejernes land."

"Stille!" råbte én af kadetterne og trådte hen til fangerne. "Vil du holde mund, forbandede jødetamp!"

På landsbygaden kom nu en ung pige i mandsdragt til syne på en fuldblodshest i elegant galop. Hendes blege ansigt med de store grå øjne var usædvanligt ophidset. Det var baronesse

Borsten. For to måneder siden havde desertører for øjnene af hende afbrændt hendes gods, havde bundet hendes fader til et bræt og slået det så længe mod jorden, til baronen var død, og øjnene var trådt ud af deres huler. For hendes øjne havde soldaterne så voldtaget hendes moder og hendes lille tolvårige søster. Samme skæbne truede også hende. Men så var tyske tropper kommet i sidste øjeblik og havde befriet hende. Hun svor at tage hævn, havde kæmpet sig frem til Don og var trådt ind i den frivillige armé som menig soldat. Hun var dristig, smuk og en fortræffelig rytterske og havde snart erhvervet sig almindelig agtelse. Ingen kendte ganske vist hendes fortid, og i hendes vilde had mod bolsjevikkerne anså man hende for noget forrykt. Når hun så hæslige jødeansigter i officersfrakker med røde snore på ærmerne fortrak et uhyggeligt smil hendes henrivende læber. En ubændig lidenskab greb hende så altid ved mindet om alt det frygtelige, hun havde oplevet. Hendes øjne glødede, og hendes hest stormede fremad med hende, som om den gættede hendes ønske. I sådanne øjeblikke så hun ting, som andre folk ikke kunne se. Nu holdt hun sin hest an foran fangerne og spurgte vagtmandskabet:

"Hvad er det for bæster?"

"Kommissærer," svarede en opløben kadet.

"Hvorfor har I ikke allerede skudt dem?"

"Ved jeg ikke."

"Kender I ikke Kornilovs befaling: Krigen skal føres videre til tilintetgørelse. Enten ødelægger de os eller vi dem."

"Vi kender den," svarede kadetten.

På baronessens ansigt viste sig igen det lidenskabelige smil. Med en langsom bevægelse greb hun sin mauserpistol, gjorde

den fast til det som kolbe tjenende træfutteral og kastede tøjlerne på hestens hals.

Kommissærerne blegnede af rædsel, men ingen af dem rørte sig under hendes frygtelige blik. Endnu i går havde de skåret leveren ud af kroppen på landsbypræsten og naglet den til en telegrafpæl. Nu følte hun en større magt over sig til at øve hævn.

"Gå til side, mine herrer og forstyr ikke gudsdommen!" sagde baronessen roligt. Tydeligt og klart lød hendes ord over den åbne plads.

Med en let, kvindelig elegant bevægelse lagde hun pistolen an. Et sæt gik gennem hendes smukke legeme, der rettede sig som statue. Hun skød og lydløst sank den længst borte stående soldat til jorden, stirrende på ryttersken med et idiotisk uforstående ansigt.

Hurtigt fulgte skud på skud, til alle tolv lå på jorden.

Roligt stak baronessen atter pistolen i futteralet, greb tøjlerne, kastede endnu et sidste blik på de skudtes blege ansigter og red derfra i skridt.

17

Skumringen lagde sig over landsbyen. Over den vide steppe blæste en kold vind. Himlen var blodrød af aftensolen, og i øst lyste en ensom stjerne klart. I landsbyen hørte man høj knagen af vognhjul, troskuskenes og officerernes opmuntrende råb, kvartersøgende soldaters mumlen.

"Ligger Georgs-regimentet hér? … Nej, Kornilov-regimentet … Du, officersbataljonen har klaret tingene fint i dag … Hvor ligger egentlig krigsskoleeleverne? … Kornilov har udtalt sin tak til dem. Jeg så et smil på hans ansigt. Ellers smiler han aldrig … Hvor flinkt frikorpset gik frem! … Har I set Markov? Som første mand stormede han frem ved sidste angreb. Hvor kan Kornilov være nu? … Å, sandsynligvis sammen med de andre i en lille bondestue … Nej, han var lige hos de sårede. Han skal have afstået sin stue til dem … Altid tænker han først på dem … Hos ham kan der ikke hænde os noget … Nu har vi igen geværer og patroner … Vi kan bevæbne dem henne ved trosset og råbe: 'Så de herrer sinkemikler – til fronten!'"

Der lød unge, glade stemmer. Venner havde tilfældigvis truffet hinanden i mørket.

"Å, Kostrov, du lever endnu? … Som du ser … Man sagde da, at du var faldet … Løgn … Hvem af vore venner er gledet? … Jermolov fik en kugle, men er allerede ved fronten og var med ved et bajonetangreb."

I en lille tom kosakhytte havde en deling frivillige søgt ly i halvmørket.

"Har I set, hvordan de har opført sig i kirken," sagde en fændrik ophidset. "Jeg gik derind, da det endnu var lyst. En

modbydelig stank af skarn slog mig i møde. De har revet helgenbillederne ned og splintret dem med bajonetterne. Frelseren havde de stukket en cigarstump i munden."

"Det har sikkert været jøder," sagde en lille kadet.

"Nej, også vore russiske *kammerater* deltog i det. Der gives dog ikke nogen gemenere karl, mine herrer, end den, som spotter religionen."

"Djævlen glæder sig over ham og fører ham videre," indskød en ung mand.

"Å, hvad, Djævelen! Han eksisterer jo ikke. Dette her var ganske simpelt kirkerøvere."

"Nej, det var Djævelen," svarede den unge mand ufortrødent.

"Tror De virkelig på Djævelen, Storizyn?" spurgte en opløben kadet.

"Jeg har læst meget om det. Dæmonologien er faktisk en videnskab for sig, mine herrer. I middelalderen dyrkedes den af mange, mange mennesker. Djævelen er nemlig over alt nær, dér, hvor der er noget helligt. Han har jo dog den største interesse i at friste de kristne og at gøre Guds ord magtesløse. Du beder for eksempel i kirken. Da falder dit blik på benet af en kvinde, som har sænket sit hoved dybt mod jorden. Du ser, hvordan hendes former aftegner sig under kjolen, og lidenskabeligt flyver tankerne videre … Du løfter blikket: Der står præsten ved alteret med det hellige sakramente, og du kommer til at tænke på et spottedigt over hele kleresiet."

"Mine herrer," indskød en fændrik. "Jeg siger Dem ganske ærligt: Jeg tror hverken på Gud eller Djævel. Det er begreber, som har overlevet sig selv."

"De er jo en bolsjevik, Benevolenski! De er vel også i stand til at skænde kirken," lød flere stemmer samtidig fra forskellige kanter af værelset.

"Falder mig aldeles ikke ind! Kun agtelsen for andres mening er stærkt udviklet hos mig. Enhver kan tro, hvad han vil."

"De er bolsjevik eller tolstojaner," sagde Storizyn.

"Ingen af delene. Bolsjevikkerne lader ikke anderledes tænkende leve."

"De ved da, hvad de har gjort ved den herværende præst?"

"Nå?"

"Kommissærerne beskyldte ham for, at han havde stået i forbindelse med os og hjulpet os. Så søgte de efter kirkeskatten. Men han tav hårdnakket og røbede ikke det sted, hvor han havde skjult den. Så skar de livet op på ham og naglede hans lever til en telegrafpæl. Jeg har selv set liget, som lå med ansigtet nedad i gadesnavset. Jeg måtte tænke på, hvilke frygtelige kvaler den arme har måttet udstå. Sammen med sanitetssoldaten Kotelkov vendte jeg ham om. Men hans blege ansigt var så roligt, så smukt med det grå hår og det store, tætte skæg, så at han så ud som en sovende helgen."

"Han var en hellig martyr," sagde en lille kadet højtideligt.

"Benevolenski," fortsatte Storizyn. "De har gået på seminariet. Sig mig, har de kristne martyrer måtte udstå lignende frygtelige kvaler selv på de sværeste forfølgelsestider? Hvad er der i vejen, Benevolenski? Bliver De dårlig? De bliver på én gang så bleg."

"Hvor er han? Sig mig, hvor er han? Før mig til ham. Mine herrer, det er min fader!" udbrød han ude af sig selv og holdt sig ved bordet for ikke at falde om.

Der blev ganske stille i bondestuen. Mens Benevolenski og Storizyn gik ud, trådte brødrene Poleshajev ind i hytten sammen med delingsfører, overløjtnant, grev Kongrin. Der blev gjort ild på og tændt en lampe. Dens matte skin belyste de unge mennesker, som sad på bænke, på jorden, på ovnen og omkring bordet. Så kom en rødkindet, omtrent fjortenårs kadet frem i døren med en tyk, gammel kone. Det var husets ejerinde, som han havde fundet oppe på høloftet. Den gamle så sig frygtsomt om i kredsen.

"Å, kære herrer, er I rettroende kristne?"

"Hvad ellers?"

"Men man sagde I var *kadetter*."

"Ja, det er vi."

"Vist så. Men de andre har sagt os, at kadetterne kun havde øje i panden. Men I ser jo akkurat ud som vore egne folk."

"Du kan være ganske rolig, gamle. Giv os noget at spise."

Kadetten førte selv sine fanger ind i forrådskammeret, mens de frivillige fortsatte deres samtale.

"Mine herrer," sagde en bleg, smuk ung mand med et pigeansigt og blondt, tilbagekæmmet hår, "hvor er det dog en frygtelig tid, vi lever i. For to timer siden tog jeg tolv kommissærer til fange i kirken, de samme fyre, som har pint præsten ihjel. Blandt dem var Lossevs kødelige broder. Alle skød baronesse Borsten med sin pistol. De ved, hvor godt hun skyder. Hver kugle sad med matematisk nøjagtighed mellem øjenbrynene. Nu græder fændrik Lossev ved sin broders lig og er ikke til at få bort derfra. Jeg studerer historie, men om så forfærdelige tider har jeg aldrig læst."

"Vi er unge endnu," begyndte en anden ung student sørgmodigt. "Hver af os har en gang drømt om en eller anden lykke. Alt det er nu gået i stykker. Fjenden er kommet i landet, tyskerne har erobret Rusland og har begyndt at gøre det til deres koloni. Og vore egne landsmænd! Dér har de pint en fader til døde, hér har de skudt en broder for broderens øjne. Hvordan skal det ende?"

"Vi havde et gods i guvernementet N.," fortsatte grev Kongrin. "Den slotslignende bygning stammede fra den pragtelskende Katharinas tid, og to århundreder igennem havde mine forfædre samlet alt, hvad der var dem kært og værdifuldt. I det herlige bibliotek stod så sjældne værker, at der kom lærde fra hele verden for at studere dem. Endvidere havde vi en samling miniaturer på elfenben og porcelæn fra det 18. århundrede. I malerigalleriet hang billeder, som Eremitagen misundte os. Rundtom lå en park med springvand og damme, hvorpå der svømmede hvide svaner. Midt i denne park lå vort familiegravsted. Endvidere havde vi en sukkerfabrik og 400 stykker af det bedste kvæg. Vi havde 150 heste og herlige avlshingste. I en omkreds af 200 kilometer nød befolkningen gratis godt af vore tyre, hingste og væddere, og hele oplandet blev berømt på grund af sin kvægavl. I fabrikken arbejdede 800 mennesker, og alle fik naturalydelser fra vort gods. Vi holdt et sygehus og en skole til vederlagsfri benyttelse. Da mit regiment opløstes, kom jeg hjem fra fronten. Jeg vidste, at folkene selv ville tage sig land, men troede, at de i al fald ville lade det bestå, som de havde fordel af. – Da jeg nærmede mig godset, kendte jeg næppe stedet igen. Huset stirrede mig tomt og nedbrændt i møde. Kvæg, hingste, alt slagtet … ved det opbrudte

familiegravsted lå kisterne væltet og gennemrodet: Min stamfaders skelet i en uniform fra Katharina II's tid, og min moders endnu friske lig, som hundene havde ædt af. Det havde en bande desertører gjort, som ført af en jøde drog igennem landsbyen. Mine herrer! Jeg er kommet herhen for at dø; men før min død vil jeg tage hævn, grusom hævn!"

Alle tav. Den rødkindede kadet bragte en skål med dampende kartofler og et stykke brød og råbte muntert:

"Dette hér har de røde djævle levnet til os!"

De frivillige satte sig til bords.

En ældre, mager mand med dybtliggende øjne og indfaldne, rynkede kinder rykkede hen til grev Kongrin og sagde:

"Jeg ejede hverken slot eller kvæg eller heste. Jeg var forfatter og havde i 30 års hårdt arbejde skaffet mig en hyggelig rede på en femtesal i Petersborg. Dér havde jeg også mit bibliotek, ganske vist ingen rariteter, men kun mine yndlingsforfattere i simple lærredsbind. Der hang billederne af min kone og mine børn. Én af mine sønner savnedes i Østpreussen, den anden døde heltedøden et eller andet sted ved den rumænske front, den tredje faldt i oktober i gadekampene i Moskva. Min datter var i Kasan. Jeg levede stille og fredeligt med min kone og gjorde ingen fortræd. Så gav man mig, fordi jeg skrev i bourgeoisibladene, fem kommunistiske matroser i indkvartering i min lejlighed. Efter tre dages forløb ejede jeg intet mere. Biblioteket smed de hulter til bulter og brændte en del af bøgerne, billederne knuste de, og min kat slog de ihjel. Jeg gemte mig med min kone i vor sidste lille stue. Derfra hørte vi hver nat larmen af orgier. Man trommede på vort klaver, kastede glas mod væggen, og hæse stemmer truede os med

døden. Vi kunne ikke længere udholde det liv og flygtede. I Bologoje trængte en vild hob desertører min kone bort fra mig. Trods al søgen har jeg ikke set hende mere. En ung officer, som tog til Kornilov, overtalte mig til at tage med. Således kom jeg her til syden for at sone min skyld. Ja, mine herrer, jeg soner! For hele mit liv igennem har jeg kun tænkt på revolutionen, har skrevet den ene artikel efter den anden, gennemheglet den gamle ordning og opfordret folket til selvhjælp … nu er det gået ud over mig selv."

Samtalen døde hen. Den flakkende lampe slukkedes, og der blev helt mørkt i bondestuen. Da hørte man fra et hjørne en høj, gennemtrængende stemme. Det var kadetten med det pigeagtige ansigt og det tilbagekæmmede hår.

"Jeg, mine herrer, har aldrig ejet noget. Jeg er forældreløs … men jeg havde mit Rusland, som strakte sig fra Kalisz til Vladivostok, fra Torneå til Batum. Jeg havde en zar, jeg bad for. Jeg havde en Gud, jeg troede på …"

Han tav og hulkede.

Da råbte grev Kongrin med mægtig stemme:

"Det vil komme igen! Det vil alt sammen komme igen! Det enige, udelte, store, hellige Rusland vil genopstå! Kornilov er med os!"

Rundtom lød begejstrede råb: "Kornilov er med os!" – "Leve Kornilov!"

Endnu en gang blussede lampen et øjeblik op. Så var stuen atter indhyllet i dybt mørke. Klart fremhævede kun de små firkantede vinduer sig med deres geranier, og ind gennem ruderne så den stjerneklare, kolde nat.

18

"Kom dog hen til os, Olja Nikolajevna. Lad dog de ækle troskuske køre videre alene."

Olja så sig om. Til fods var hun kommet til landsbyen med de sårede. Den talende var middelhøj og omtrent 30 år gammel. Alt hos hende var harmonisk, ædelt og smukt. Olja kendte hende.

"Å, søster Valentina!" udbrød hun. "Valentina Ivanovna! Hvilken skæbne fører os sammen!"

"Jeg kan fortælle Dem meget, kære Olja. Men derom senere … Jeg hørte om den affære, De havde med Katov. Jeg frygtede allerede, at De skulle have ladet Dem lede endnu videre af dette moderne menneske. Jeg skal anbringe Dem her. Søster Irene!" henvendte hun sig til en mager, grå, sortklædt kvinde. "Må jeg forestille Dem for frøken Olja Poleshajev, også en dame fra Zarskoje Selo."

Det var et lille, men godt organiseret rige, søster Irene var forstanderinde i. Men den egentlige ledelse lå alligevel i den energiske, utrættelige søster Valentinas hånd. Der strømmede så mange sårede til, og man havde så lidt medicin og forbindingsmateriale, at man selv måtte improvisere alt.

Længe løb de fra hus til hus for at søge plads til de sårede, som lå tavse på vognene, med øjnene stift rettet mod den blege, kolde aftenhimmel.

"Alt optaget," lød det hende i møde. "Her ligger 5. Kompagni af det frivillige regiment. Se dog efter derovre på den anden side vejen, søster!"

"Her er alt optaget af flygtninge."

"Her ligger brigadestaben."

"Her er bataljonskontoret."

De trætte heste trampede i landsbygadens smuds, men søstrene tabte ikke modet og søgte videre.

"Å, søster Valentina," sukkede forstanderinden, "ikke et menneske bekymrer sig om de sårede. De er jo kun en byrde for arméen og ikke til nogen nytte mere."

"Kornilov vil nok hjælpe os," sagde Valentina roligt. "Han vil ikke glemme os."

Og ligesom bekræftelse på hendes sidste ord kom en officer i aftenmørket fra den øverstbefalendes stabsvagt og udbrød:

"Valentina Ivanovna, kom med Deres sårede derhen i sidegaden. De første seks huse på venstre side kan De disponere over. Har De ikke set Alexejev Alexejevitch?"

"Han er redet forud."

"Jeg troede, at han allerede var hér igen. Før var han i staben hos os."

En time igennem havde søstrene nu hårdt arbejde, til de sårede var udladet og lagt på halm i bondestuen.

"Ham hér skal De ikke bære ind," sagde en bleg fændrik med træt stemme. "Han er allerede død."

"Å, er det Dem, Vatruschin!"

"Ja. Han er allerede helt kold … Før sin død havde han væltet sig halvt hen over mig … Frygteligt!"

Efter at de sårede var anbragt, måtte de forsynes med mad og drikke. Først henimod midnat vaklede Olja halvdød af træthed ind i den lille søsterstue for at prøve at sove. Men stuen var klart oplyst og på det store bord surrede en symaskine. Søster Valentina og en fransk dame ved navn Adele Filippovna,

Mischas forlovede, sad ved det bag ved et bjerg af lærred og charpi.

"De er da ikke træt, kære Olja?" spurgte søster Irene.

"Vent lidt," sagde Valentina Ivanovna. "Vi vil først give hende noget at spise."

Hun rejste sig fra sit arbejde og hentede en tekande og kogekar ud af ovnen.

"Spis, kære Olja, så vil vi arbejde til morgen. Ser De hér, hvilke herligheder, Mischa har rekvireret til os. Vi må sy skjorter til de sårede, skære bind, pille charpi, for i morges har vi – man tør næsten ikke sige det højt – måttet forbinde to mænd med avispapir af mangel på vat. Lusene begynder også at gøre sig det mageligt. Vi kan dårligt nok få bugt med dem. Kære Olja, sy Dem selv en chemise af dette hér. De har vel ingen anden hos Dem?"

"Nej ... siden Rostov har jeg ikke haft lejlighed til at vaske den. Mens man vasker og tørrer den må man tage kjolen på den bare krop. Det kunne jeg ikke, så længe jeg var sammen med Katovs."

"Nå, men så tag saksen hér og klip efter mit mønster."

Den lange vinternat ville ingen ende tage. Søvnigheden fortog sig og hastigt fløj hænder og tanker. Olja tænkte på sit vældige linnedskab i Zarskoje Selo med de store hylder, hvorpå kendte fine, kniplingsbesatte linneder lå dusinvis med røde og blå bånd om. Hvem bar det nu? Hun måtte tænke på spadsereturen i slotsparken og på den blege, udslidte kvinde, som havde set fuld af foragt på hende gennem sin lorgnet. Måske var det nu hende, der bar linnedet.

Ensformigt snakker symaskinen, standser og begynder igen, akkurat som et maskingevær ... "Et maskingevær," gentager Olja

med lukkede øjne, og saksen falder ud af hendes følelsesløse fingre.

"Olja, De sover nok allerede," siger Valentina. "Nå, hvil De Dem blot lidt."

"Nej, det er ingenting. Jeg kan allerede igen."

"Så kom herhen. Nu må vi klippe bind og vikle dem op. Den går allerede til tre. Snart bliver det lyst. I morgen kan vi sove. I vognen på marchen. Man sover så dejligt i det klare solskin."

Under hendes travle hænder forvandledes de brede linnedstykker først til smalle striber og så til propre ruller.

"I morgen vil vi forbinde alle de sårede friskt," sagde søster Valentina med lykkestrålende øjne. "Hvor det er en glæde! Se for eksempel Jermolov. Det er egentlig kun en bagatel, et let sår i skulderen. Men hvis man ikke forbinder ham godt i rette tid, kan der indtræde blodforgiftning, og så må man, hvad Gud forbyde, sætte hans arm af ved skulderen."

Olja gøs. Hendes søvnighed var borte. Hun tænkte kun hele tiden på: "Sætte armen af ved skulderen."

Hvilket ædelt menneske var dog denne Jermolov. En ridder uden frygt og dadel. Han talte så lidt. Hele hans væsen var dåd. Længst glemte, romantiske skikkelser steg frem for hende, når hun så ham. Hvor lidet lignede han dog vor tids helte, de politiske vrøvlehoveder i officersuniform med demagog-bevægelser og vendinger. Om Jermolov vil ingen sige, hvad man nu siger om så mange officerer: "Han taler godt, han forstår at gøre indtryk på mængden." En gang havde hun spurgt ham om, hvilket politisk parti han tilhørte. Så havde han set vredt på hende og svaret: "Jeg er officer. Det siger Dem alt." Men hun havde ikke ladet sig forstyrre: "Nu i denne borgerkrig har da alle

officerer et eller andet politisk synspunkt. Vi har da monarkistiske og republikanske regimenter. Kornilov og selve Alexejev har ofte nok erklæret, at de er republikanere. Man må da regne med de øjeblikkelige forhold." Så havde han svaret hende: "Hvis det virkelig var sådan, ville det se slemt ud for Rusland. Så måtte man hellere opløse den frivillige armé, for den ville aldrig bringe fædrelandet ro og fred. Når vi nemlig besejrer bolsjevikkerne og Kornilov indkalder den lovgivende forsamling som diktator i Moskva, vil de monarkistiske regimenter atter styrte ham og på ny erklære de republikanske krig. Men lad os lade partierne indbyrdes vaske deres snavsede tøj, men vi, officererne og arméen – vi må være de store tavse! Det fører ikke til noget godt, når hænderne tror, at de er hovedet, og gør, hvad de anser for rigtigt, og ikke det som hovedet forlanger af dem."

Hun tænkte på, at de for fire dage siden havde diskuteret politik i den store, smukke kosak-stanize, den første, hvor man havde modtaget hende godt. Den gang havde hun uvilkårligt tænkt på, om han måske elskede hende. Hun havde set ind i hans store, strålende, grå øjne, i disse øjne, som ikke forstod at lyve, og hun havde set ængstelig, dulgt kærlighed. Siden da var der ikke gået en dag, hvor han ikke i det mindste havde hilst på hende et øjeblik, havde fulgt hende i det vældige hav af vogne. Når hun så hans høje, smukke skikkelse i Kornilov-regimentets rækker, havde hendes stakkels lille hjerte slået højere.

Derfor var Kornilov-regimentet blevet hende det kæreste af alle den frivillige armés regimenter, og en stor del af den stærke kærlighed, hun følte til zaren, gjaldt den lille, mørkt udseende

mand med de lynende øjne, som alle anså for den russiske Napoleon.

19

Den frivillige armés felttog mod Jekaterinodar opviser en række heltegerninger og søger, hvad strabadser og tab angår, sin lige i hele krigshistorien, for den frivillige armé var egentlig ingen armé i ordets sædvanlige betydning.

Enhver armé er organiseret efter bestemte krigskunstprincipper. Officerernes antal står i et bestemt forhold til mandskabets. Den har sit kavaleri til rekognoscering og forfølgelse af fjenden, den har sit infanteri, den har sit artilleri af forskellig kaliber, den har sine efterretningsmidler, sine tekniske tropper, bromateriel, flyverafdeling osv. Efter en stor krigs erfaringer ville en fornuftig general vel næppe drage i en ny, hvis han ikke var rigeligt udstyret med alt, hvad arméen skal bruge, men særlig med ammunition, hvis han ikke bag sig havde en fast etappe med depoter, magasiner og fabrikker, hvis han ikke planmæssigt havde organiseret sanitetstjenesten.

Den frivillige armé bestod på dette felttog i Kuban-gebetet derimod næsten udelukkende af officerer. Som menige stod oberster og kaptajner i dens geledder, mænd, som under den store krig havde ført regimenter og bataljoner. Resten bestod af unge krigselever og kadetter, endnu for størstedelen kun halve børn. Kun enkeltvis traf man gamle soldater, som var blevet Rusland tro. Det gav den et ganske særligt krigerisk sving. Ingen anden troppedel havde en så uimodståelig angrebskraft, løste med en sådan dygtighed de vanskeligste taktiske opgaver, udførte med sådan punktlighed de mest komplicerede omgåelsesmarcher. Den bestod jo af lutter fagmænd, hvoraf mere end halvdelen havde mere end tre års erfaring som kriger.

I denne henseende lignede den middelalderens hære, da soldaterkaldet endnu var et håndværk, da soldaten lå hele sit liv igennem i felten. Disse dages frivillige kunne værdigt sammenligne sig med Frederik den Stores helte, Suvorovs grenaderer og Napoleons gamle garde.

Men størstedelen af disse tapre var forvænt ved deres tidligere højere kultiverede liv og led derfor meget under de strabadser og savn, felttoget bragte med sig. Hvor streng, ja, hård disciplinen end var på march og i fægtning, kunne de dog tillade sig mange selvstændige handlinger udenfor kolonnen. Sikrings- og rekognosceringstjenesten, men særlig den indre tjeneste i arméen lod derfor ofte meget tilbage at ønske.

I folkets opfattelse var det en "kadetarmé", i politisk henseende i ordets sande betydning en "burschuj" – en "herrearmé," og dens fjender, bolsjevikkerne benyttede dette i det videste omfang ved deres propaganda. Arméen kæmpede nominelt for genindførelsen af "den forbandede zarisme", man marcherede mod proletariatet, stræbte efter at opnå det tidligere forhold mellem herre og slave, ville atter bringe folket under korporalstokken og gengive godsejerne jorden.

Derfor var arméen ikke velset. Det snævre samliv mellem officerer af forskellig kredse og livsopfattelser førte tilmed den politiske strid ind i dens rækker. Dette var så meget mere tilfældet, som der ved arméen befandt sig mange partiførere, tidligere dumadelegerede, forfattere og publicister, folk, som Kornilov en gang træffende havde kaldt "den politiske tekandes skår".

Den frivillige armé disponerede over så godt som intet rytteri. En lille gruppe beredne officerer og kosakker og oberst

Glasenapps detachement, det var hele kavaleriet. Og samtidig var det næsten jævne terræn og krigsføringens særlige art mod slet organiserede bander, som hurtigt blev grebet af panik netop som skabt til anvendelsen af et talrigt, raskt kavaleri. Arméen havde i alt kun 6 kanoner med i det hele 1000 skud. Den manglede næsten alt forskansningsmateriel og andre pionerredskaber og næsten ethvert efterretningsmiddel. Den havde kun mænd, som kendte alle disse kampmidler og forstod at benytte dem. På denne måde var denne frivillige armé den gamle russiske armés sjæl, som var berøvet sit legeme. Den var fjederen i et ur, som manglede viserne.

Ved arméen var der næsten ingen læger, sygepassere og udlærte søstre. I deres sted trådte officerernes søstre og koner. De gjorde deres pligt med største energi og selvfornægtelse, men de manglede ofte den mest elementære, praktiske viden.

Også medicinen fandtes i meget ringe mængde. Forbindingsmidler fandtes næsten ikke, og som følge af manglende antiseptik medførte selv de letteste sår ofte døden.

Alt dette var Kornilov bekendt. Men han var jo heller ikke draget ud for at føre krig, men for at redde den gamle russiske armé til bedre dage, til en tid, hvor det atter ville være muligt at indplante den i et sundt legeme.

Endelig manglede den frivillige armé enhver operationsbasis. Dens etappe var general Alexejevs en gang med penge fyldte kuffert, som desværre allerede længe havde været tom, dens basis var troen på de russiske bønders godmodighed og ægte kristelige gæstfrihed, det var den hellige, urokkelige tro på, at Rusland ikke kunne gå til grunde, at det ville genopstå stort, enigt og udeleligt. Af denne tro var alle

gennemtrængt lige fra førerne til den sidste frontofficer. Deres håb var fremdeles, at de allierede til sidst ville komme dem til hjælp. Ingen tænkte den gang på, om englænderne og franskmændene efter sejren over tyskerne overhovedet ville have interesse af en stærk russisk armé.

Enhver anden armé havde et bestemt operationsmål. Også dette manglede den frivillige armé. Den havde kun det fjerne, tågede mål for øje: at redde Rusland fra Bolsjevikkerne. Rent terrænmæssigt set nærmede de sig desuden ikke det mål nu, tværtimod fjernede de sig mere fra Moskva, rigets midtpunkt.

Endvidere har enhver anden armé en bestemt fjende, som de retter rekognosceringen imod, som de træder i kamp med. Den har således front, flanker og tilbagegående forbindelser. Den frivillige armé havde derimod ingen egentlig fjende. I februar og marts 1918 strakte folkekommissærernes magt sig alligevel ikke til den sydøstlige del af Rusland. I Zarizyn sad en Sovdep [Note 20)], som dog ikke anså sig forpligtet til at adlyde Lenins og Trotskis befalinger. I Stavropol befaledes den hér fra den kaukasiske front sammenstrømmede soldaterhob af en feltskærer Sorokin, en smidig demagog, som ganske vist havde nogen forståelse af militære sager, men som ikke rigtig vidste, om han skulle gå med folkekommissærerne eller med general Alexejev, og som derfor foreløbig opererede mod dem begge.

Bagved den frivillige armé mellem Tichorjeskaja og Vladikavkas herskede den lille, tykke Avtonomov i sine to pansertog og seks salonvogne, en typisk provinsskuespiller, som tilmed for ikke ret længe siden i sin fritid havde været kendt som en dygtig fodboldspiller. Han var omgivet af et eksotisk, internationalt selskab af spekulanter, spillede kort i

sin salonvogn, pålagde byerne Armavir og Vladikavkas kontributioner, holdt taler for sine soldater og kæmpede kun af den grund mod den frivillige armé, fordi den ved sin fremrykning indskrænkede hans indflydelsesområde. Han var en ægte Stenka Rasin, som ganske vist boede i en salonvogn i stedet for i en kosakhytte. Han brød sig kun lidt om Internationale i Moskva, fordi der i de usikre tider næsten slet ingen forbindelsesmuligheder var derhen.

Alt dette vidste general Kornilov, og derfor anså han det for absolut muligt at nå frem til Østen uden basis, uden heste, uden kanoner, uden ammunition, uden medikamenter, ja, uden soldater. Han vidste, at der, når disse Sorokiner, Avtonomover, og hvad de alle hed, overvandt deres vaklen og omsider igen ville erklære sig for fædrelandet, samtidig ville tilfalde ham heste, kanoner, udrustning og soldater. Derfor drog han ud for at redde det russiske officerskorps til den tid.

20

Menneskene lægger planer. Disse planer forekommer samtiden meget skarpsindigt udtænkt og lovende et utvivlsomt heldigt resultat. Men i planerne og beregningerne blander sig altid et lille usynligt element, og straks antager alt forandret form og fører til andre begivenheder.

Kornilov byggede på de allierede, på deres hjælp til sejr over tyskerne og på officererne, som det eneste element i Rusland, der var forblevet sundt. Han anså bolsjevikkerne for fuldstændig ude af stand til hvilket som helst organisatorisk arbejde, troede, at bourgeoisiet og officererne ville ødelægge deres magt. Han troede, at Rusland så ville komme til den fornuftige beslutning at lade fædrelandets fjender falde og henvendte sig til dem, som dets redning lå på hjerte. Det var så logisk tænkt, at det i grunden ikke kunne gå anderledes.

Men Kornilov regnede for lidt med, at de bedste officerer af den gamle armé ganske vist var kommet til ham, men at de var lidet tilbøjelige til at tænke på fremtiden, og tænkte på nutiden, at de ikke alene ville redde livet, men kæmpe, sejre eller dø. Kornilov regnede heller ikke med, at mænd som brødrene Poleshajev og overløjtnant Jermolov betroede ham deres ungdommelige kræfter og var rede til at stille dem i fædrelandets tjeneste, at en Benevolenski ville hævne sin martrede fader, at en grev Kongrin aldrig ville glemme sit gods' ødelæggelse og den grufulde skænden af hans moders og forfædres lig, at en baronesse Borsten var blevet sindsforvirret af voldtægten mod hendes nærmeste pårørende, at alle disse

mennesker så deres fornærmere og dødsfjender i hver russisk bonde og soldat.

Kornilov regnede endvidere ikke med, at de politiske personer og journalister, som ledsagede arméen og forøgede dens tros, vedvarende udkastede nye planer til Ruslands redning, og at han, enten han ville eller ej, blev indviklet i udførelsen af disse planer.

Fremdeles gjorde han sig ved betrædelsen af Kuban-gebetet ikke klart, at dets indbyggere, begejstret ved synet af hans krigerske regimenter, i mindet om deres forfædres ry, sammen med de frivillige ville skride til deres lands befrielse fra Avtonomovs og Sorokins bander.

Sluttelig kunne Kornilov næppe tro på muligheden af, at hans gamle kammerater fra Krigsakademiet, Nisnamov, Baltiski, Lebedev, Bontch-Brujevitch ville lære hr. Laib Bronstein [Note 21)] strategiens grundsætninger, for at denne skulle ødelægge det en gang så mægtige Rusland til fordel for 3. Internationale og verdensrevolutionen. Han kunne næppe regne med, at den tidligere befalingshavende over en hærgruppe, generaladjudant Brussilov, og hans nærmeste bekendte fra krigen, Klembovski, Sajontchkovski, Parski, Sytin, Gutor og mange andre ville sætte hele deres organisatoriske kraft ind på uddannelsen af en rød armé som modvægt mod den frivillige.

Alt dette kunne Kornilov ikke vide på forhånd og kunne ikke klart overse disse forhold. Derfor kunne han heller ikke indse, i hvilken henseende hans planer krævede en ændring.

Menneskene kan naturligvis nægte det guddommelige Forsyn og Guds indflydelse på deres værker. I deres forblindede

stolthed kan de sige, at der ingen Gud findes, og at alt ligger i deres egen magt. Og dog tildrager der sig i folkenes historiske skæbne, så vel som i det enkelte menneskes, så meget uafhængigt af deres egen vilje, at selv de værste skeptikere til sidst må anerkende, at de store verdenshistoriske begivenheder bliver ledet af en ubekendt, ufattelig forstand, som altid var og vil blive guddommelig, hvad man så end måtte kalde den.

21

Uden tilstrækkelig beklædning, uden brugbart skotøj, var de flygtet til Kornilov, efter at de med møje var undsluppet de tøjlesløse soldaters hænder. På vejen til ham var de ofte blevet udplyndret, og derfor kom de ofte i de mest fantastiske maskeradedragter til general Alexejevs hververkontor. Af depotet i Rostov kunne man intet supplere, da Don-regeringen selv havde brug for beholdningerne. Ja, den så tilmed skævt til den frivillige armé. Der sad jo mange mænd i den, som vaklede meget stærkt mellem Kaledin og Podtelkov, som så deres fordel i revolutionen og kaldte de frivillige "kadetter", "burschujs" og "kontrarevolutionære".

Næsten uden penge … et konsortium af Moskva-banker havde lovet Alexejev millioner, men ikke givet en kopek, og samme historie havde gentaget sig i Rostov. Forøgelsen af kontributionerne var ikke mulig, da det egne magtområde jo ikke nåede til Moskva, og kosakkerne ikke tillod det i Rostov.

Således drog de frivillige slet bevæbnede og uden militære forråd gennem den mørke steppe. Hertil kom, at der netop i februar og marts hersker det ugunstigste vejr for et felttog på Kuban-steppen. Snart er det i klart solskin, så varmt som om sommeren, snart blæser en bitterlig kold vind fra Asiens kontinentalgebeter og driver sneen sammen til brede, høje barrierer. Men dagen efter tør det igen, talløse bække bruser gennem steppen, og fodgængeren synker til knæet ned i den opblødte jord. Så kommer der igen hård kulde, alt dækkes med is, og gennem kappen, som endnu er våd fra i går blæser den iskolde vind. Endvidere en ondsindet befolkning rundtom, som

ikke gør stor forskel på bolsjevikker og "kadetter". Kom de ikke og forlangte underhold, brød, vogne og heste, – så var de følgelig fjender. Den, som blev ladt tilbage af kolonnen, risikerede at blive dræbt af ubekendt hånd. Fremdeles var den frivillige armé talmæssigt set så svag og kæmpede med så smal en front, at den ikke formåede at trænge fjenden tilbage, men trængte ind i hans operationsgebet og så sig så omgivet af modstandere til alle sider. Derfor måtte den sikre sig til alle kanter, og dens mægtige tros måtte stedse dækkes af en bagtrop.

Således svandt arméen ind ved stadig afgang af døde og sårede, dog endnu mere af sygdomme, men formerede sig til trods for dette rent talmæssigt. De frivilliges urokkelige tro på fædrelandets redning, deres lidenskabelige kærlighed til det dyrebare hjemland, deres herlige heltegerninger, som de udrettede for alles øjne, begejstrede kosakungdommen, og nye frivillige trådte ind på deres plads, som var blevet kaldt bort til evigheden. Disse folk havde ganske vist kun én krigerisk egenskab: tapperheden. De forstod ikke at omgås et gevær. På marchen eller i reservestillingen måtte man bag en vold eller liggende i en grøft først lære dem, hvordan man bruger et våben. De kampprøvede helte, som var rykket ud fra Rostov, udskiltes mere og mere, og i deres sted trådte uuddannede unge folk, som begreber som krigserfaring, korpsånd og ridderære var fremmed.

Den 8. marts begyndte kampene. Den første større fægtning var ved landsbyen Leshanka. Så gik det videre. Den 14. fægtningen ved Beresanskaja, den 15. ved landsbyen Shuravski, den 16. ved denne landsbys udbygninger, den 17. ved

Korenovskaja, den 19. ved Ust Labinskaja osv. Fra hver stanize, hver landsby, hver skov og hvert gærde, fra hver slugt og fra hver høj blev der snart skudt med geværer, snart med maskingeværer, snart med artilleri, over alt viste sig beredne, som gik løs på flankerne og de tilbagegående forbindelser. Sygeplejerskerne så shrapnells springe i nærheden af dem, granater slog ned 500 skridt fra trosset. De sårede lyttede med ligblege ansigter til den nære maskingevær- og maskinild og ventede kun på, når en ny kugle eller et nyt sprængstykke ville sønderrive deres allerede næsten livløse legeme. Også flygtningene, som havde sluttet sig til trosset, kom ofte nok i ilden. Over deres hoveder peb maskingeværkuglerne, og med blege ansigter trykkede mødrene deres børn ind til sig for at lide døden sammen med dem.

Lidelserne syntes at have nået højdepunktet, men hver ny dag bragte stadig nye strabadser og kvaler. Derfor vågnede mere og mere et lidenskabeligt ønske efter hvile i arméen, efter et varmt ly, hvor man kunne vaske sig og sove ud.

Ligesom hele den offentlige mening i den japanske krig svor til Ljaojan og regnede den som et uovervindeligt bolværk, japanerne skulle knuse hovedet imod, og hvor den manchuriske armés længe ventede offensiv ubetinget måtte begynde, således stod Jekaterinodar mere og mere som det forjættede land for de frivillige. Tog man byen, var det redningen. Hvis Kuban-kosakkerne, som først for kort tid siden havde måttet overlade Jekaterinodar til bolsjevikkerne, trådte over på deres side, måtte også Terek-gebetet rejse sig, begejstringens bølge måtte også gribe Don-gebetet, og kosakkerne måtte befri Rusland!

Denne overbevisning om Jekaterinodars og kosakkernes betydning befæstedes, jo længere den frivillige armé trængte ind i Kuban-gebetet, og jo flere kosakker der trådte ind i dens rækker. Dette foranledigede Kornilov til at ændre sin oprindelige plan og at slå ind på vejen, idet han undgik yderligere kampe. Den 27. marts forenedes den frivillige armé sig ved Aul Schendshi, syd for Jekaterinodar, med general Pokrovskis beredne Kuban-kosakregimenter.

Men Kuban-kosakkerne købslog om magten. De ville ikke stilles under den frivillige armé. Til slut anerkendte de dog alligevel Kornilov som øverstbefalende, og derved blev arméen tre gange så stærk.

I fællesskab fortsatte man fremmarchen mod Jekaterinodar.

22

Nu marcherede man gennem bjergrigt terræn. Kaukasus-bjergkædens lave udløbere tabte sig i steppen i uendeligt lange højdedrag. Ved randene af de talrige, dybtindskårne slugter voksede tæt krat, i lavningerne lå sumpstrækninger. Bække sprudlede over lysende hvide sten og slyngede sig så i dovent løb gennem dalene.

Den 28. marts lå tæt tåge over egnen, og fin regn rislede ned fra himlen. Uden sang, gennemblødt til skindet marcherede de frivillige i tætsluttet kolonne på den smudsige dalvej, som førte ned til en stærkt opsvulmet, larmende flod. En bro fandtes ikke. Fortroppens unge officerer søgte et vadested ved bredden og gik så resolut ud i vandet til halsen. Hele kolonnen fulgte dem, selv trosset. Søstrene og de letsårede stillede sig, for så vidt de kunne rejse sig, oprejst i vognene. Det iskolde vand nærmede sig deres fødder, skyllede halmen af vognene, gennemfugtede forbindingerne. Først steg vandet dem til ryggen, så til deres blege ansigter, løb ind i deres store, betændte, feberglødende øjne …

"Fremad, fremad!" råbte lægerne og sanitetsmandskabet forfærdet.

"Å Gud, hvor frygteligt!" sagde søstrene i deres våde klæder og anstrengte sig for at holde de hårdtsåredes hoveder over vandet.

De lå ganske stille. Ingen anede, ingen havde blot den svageste forestilling om, hvad de gennemlevede i det skrækkelige øjeblik.

På den anden side igen en stejl skråning, dybe, udkørte spor og store marksten, som hjulene ubarmhjertigt stødte imod. Da man kom op, bredte steppen sig igen. Man overskred et højdedrags kam, som en iskold vind peb henover. Regnen blandedes med snefnug, og temperaturen sank flere grader under nul. De våde kapper, frakker, benklæder, støvler, gamacher frøs på kort tid til et ispanser. Enkelte officerer og menige trådte halvt frosset ihjel ud af geledderne, og det var, som om den frivillige armés hjerte havde ophørt at slå under den iskolde steppevind.

"I er jo rene pansrede landsknægte!" udbrød Nika pludselig muntert og slog med hånden sin broder på brystet. Isen knagede, og kappen så ud, som om den brast.

"Ja, hold Dem varme, mine herrer! Spring og løb!" råbte to halvtredsårige generaler og sloges som børn.

"Fremad, fremad!"

Endnu en gang en flod, endnu en gang det iskolde vand, som skummede af sted mellem de mørke bredder, som skulle dræbe den sidste rest af kræfter, som skulle røve den smule varme, der kunstigt var genvundet.

Nu lod man to fanger søge et vadested. Vadende til brystet i vandet fandt de omsider et.

En smuk, endnu ungdommelig general i hvid pelshue satte sig i spidsen for kolonnen og gik med et halvt spotsk smil, med lette faste skridt ud i det iskolde vand. Midt i floden drejede han sig om til den efterfølgende officer og sagde leende: "Noget fugtigt!"

Efter den dag var general Markovs navn, som allerede den gang var velbekendt mellem de frivillige, i alles munde.

"Sandelig, noget fugtigt," gentog hans lille nabo skælvende af kulde. Da den kolde vind atter fo'r dem gennem marv og ben på den anden bred, hørte de nære geværskud og så i den fugtige, tågede luft Kornilovs alle så velkendte skikkelse. Nøjagtigt dækket med is som de andre satte han sin hest i bevægelse i retning af skuddene.

Sent om aftenen stormede de den store stanize Novo Dmitrievskaja. Hele natten igennem bragede skuddene i gaderne. De frivillige kastede bolsjevikkerne ud af de varme huse og kæmpede forbitret om hvert hjørne, for i det mindste at skaffe de sårede et tåleligt opholdssted. Endnu to dage – den 30. og 31. marts – fortsattes kampen hér. Man forbandt de sårede og begravede de døde under kanonernes torden og maskingeværernes knitren.

Olja rettede sine øjne mod himlen. Hun havde glemt, at hun selv var kold, gennemblødt og sulten. Hun bad kun om det ene:

"Herre Gud! Lad dog blot dette forfærdelige få ende!"

Og hos alle levede kun tanken:

"Jekaterinodar ..."

Med den forbandt man tanken om varme stuer med bløde feltsenge, tanken om tørhed, varme og mæthed. Nogle så sig allerede i godt møblerede værelser med elektrisk lys hos en rig købmand i Jekaterinodar, med bad, rent linned og god middagsmad. Andre drømte om kinematograf, om blidt klaverspil, om smukke landskabsmalerier, som man kunne glemme de sidste dages frygtelige indtryk over. Atter andre længtes efter nogle timers fredeligt, roligt samvær med dem, som tænkte på dem bagved trosset. Levede de i det hele taget

endnu? Man måtte antage det, da man ikke havde hørt det modsatte.

Den 10. marts nærmede de sig endelig deres ønskers mål. Med fortvivlelsens mod kastede man modstanderen tilbage i byen og indesluttede ham, til trods for den også talmæssige svaghed, fra alle sider.

23

Å, disse tanker! … Disse tanker uden ende … Tankerne om den elskede mand. I går aftes havde han været et øjeblik inde i sygestuen hos hende og havde sagt hende det, som allerede længe havde ligget ham på læben, og hvad hun allerede længe havde ventet og længtes efter uden at gøre sig selv regnskab for det.

Det var en solbeskinnet, klar forårsdag. Det første grønne spirede op af jorden og hyldebuskene fik deres første blade. I morges havde man kæmpende overskredet Kuban-floden ved Jelisavetinskaja. Én eller anden havde sagt til Olja, at Jermolov var faldet. Hendes hjerte var stivnet, hendes hænder var sunket kraftesløst ned. Hun var gået ud af bondestuen, havde sat sig i det frie ved bagdøren og set ud i det fjerne. Bagved hende lyste den strålende sol på den blege himmel, foran hende lå en lille have med unge kirsebær- og æbletræer. I et hjørne af gården skrukkede en flok høns utilfredst, som om de stredes om den bedste plads i solen. Hun rejste sig, gik hen til gærdet og så efter den tågede plet i det fjerne, hvor man utydeligt så haver, pyramidepopler, huse og kirker. Det var Jekaterinodar, som de frivillige ville storme i morgen.

Så mange kvaler, lidelser og dødsstunder havde hun oplevet i disse dage, så det forekom hende, at hendes hjerte var blevet sløvt og ligegyldigt for det. Efter marchen i de frosne klæder var en lille gymnasiast død mellem hænderne på hende. Han havde hele tiden råbt på sin moder og bønfaldt hende om at tænde kaminen og give ham varmt, tørt tøj på. Hvor var hans moder?

Vidste hun, at man havde begravet ham i udkanten af stanizen, dér i det hjørne, hvor kuglerne ikke fløj?

Død var også den robuste, dystre Benevolenski. Han havde ikke lidt længe. Man havde indleveret ham med brystet knust af et kolbeslag. Han havde set sig om og villet tale, mens blodet flød ham ud af munden. Kort før sin død havde han endelig med møje fået fremstammet ordene:

"Hér er det desværre ikke lykkedes mig at hævne mig … jeg skal tage hævn i en anden verden."

Ved et rytterangreb var også baronesse Borsten, kommissærernes og kommunisternes legendeagtige bøddel, faldet.

Grev Kongrin var blevet begravet i går. Han havde forkølet sig, havde fået lungebetændelse og var død efter tre dages forløb.

Nu var turen åbenbart også kommet til ham; for alle, alle skulle åbenbart dø. Hvorfor skulle han også blive i live, når de andre alle sammen døde? Hvorfor skulle man overhovedet leve videre?

Så nær var dog lykke, kultur og skønhed, var et hus, hvori man kunne rekreere sig, var teater og musik, alle de ting, som glædede hjertet og forskønnede livet. For kun tre dage siden havde søster Irene sagt til sanitetssoldaten Fedor: "Fedor, så spiller du os et stykke på din harmonika, ikke sandt, uden orkesterledsagelse?" Den gang i Zarskoje havde man sandelig følt anderledes, den gang hendes store flygel stod i dagligstuen og Nikas violin lå på det med talrige nodehæfter, og hele hendes sind og tanke havde været rettet mod musikken, mod operaen … Ak, *Eugen Onegin*!

Hendes hjerte snøredes sammen af smerte, når hun tænkte på det herlige, skønne motiv: "Har du anet, har du anet sangerens elskov i den stille lund, min elskovssmertes sanger?"

For sine øjne så hun det herlige orkester, den store scene med huset og haven og i baggrunden det uendelige russiske landskab. Og en blid stemme nåede hendes ører. Søde erindringer steg op i hende og bortjog de skrækkelige tanker, som fik hende til at tvivle om fortid og fremtid. Hvor smukt, hvor jævnt havde livet dog været den gang!

Mildt lys var en gang faldet ind i hendes soveværelse gennem det nedrullede gardin, og venligt havde det lille helgenbillede fra hjørnet set over på hende. I vinduet havde der stået duftende blomster. Blød og magelig havde hendes smalle pigeseng været. Hun havde kun behøvet at trykke på knappen, så kom den tykke tjenstivrige Marja med morgenmaden. Maletimen … På marmorbordet foran hende havde stået en buket sjældne blomster, og på det tykke papir var de under hendes hånd genopstået i bløde akvarelfarver. Så var spadsereturen bagefter gået umærkeligt hurtigt.

… Nevaen … Palæernes smukke linde og breddens lave granitmure. Den mørke strøm om efteråret og den hvide flade om vinteren. På kajen var der kanecorso, og et par heste med blå net over de blanke rygge travede af sted i lange sæt. I kanen sad en ung munter dame i en smuk kåbe af zobelskind og ved siden af hende en officer med bæverkrave: Grev og grevinde Paltov … De fulgtes af den elegante kosakofficer Monozkov i mørkeblåt kaukasisk nationalkostume med baschliken skødesløst kastet over skulderen. Så kom en matros af gardeekvipagen, en overordentlig smuk mand med huen kækt

på snur, flot at se på i sort kappe med guldknapper og gule snore …

Hvor smukt havde dog det kære gamle Petersborg været.

Så var posten kommet fra alle mulige lande. Franske illustrerede blade, et venligt brev fra deres gamle tjenestepige på landet, brev fra mama fra Italien, hvor hun, den kære, uforglemmelige også senere var død.

Hele tilværelsen var jo overhovedet sammensat af fine og smukke sjælelige oplevelser. Legemlige smerter kan man glemme, men ikke sådan med sjælens. Baudelaires og Mussets sorte poesi, Edgar Poes fantastiske fortællinger, Oscar Wildes komplicerede noveller skabte en hel verden, som var så fjern fra den jordiske. Klart strålede religion og tro i dem, og troen var fuld af begejstrende mystik, som gjorde sig fri fra alt legemligt. Selve døden var fremstillet således, at der lå skønhed selv i den. Hun tænkte på en smuk kiste, som helt forsvandt under roser, narcisser og hyacinter. På den hvide atlaskpude lå blondt, kunstfærdigt krøllet hår. Det blege ansigt så ud som mejslet i marmor. Rundt om herlige sørgetoiletter, og en lille dreng i pageuniform lå på knæ ved kisten, det var hendes moders sørgefest, og atter viste hun sig for hendes sjæl.

Så var krigen kommet. Også i den havde der i begyndelsen ligget så megen skønhed. Broderen var faldet ved et kavaleriangreb, og hans død ombølgede uforglemmeligt heltery … Faldet var også Manotskov, den muntre og nådesløse Manotskov, og aviserne skrev om hans strålende bedrifter. Også til hovedstaden kom således død og lidelse fra fronten, men man havde ulegemliggjort det ved heltemodets glans og glemt det derved.

Men krigens byrder var snart blevet mere og mere følelige. Snart kunne man ikke mere regelmæssigt få brød til teen, de elegante køreheste blev udskrevet til arméen, de fremmede illustrerede blade kom ikke mere regelmæssigt, og fra landet hørte man heller ikke mere. Der var mange andre ubehageligheder, men livet gik dog i al almindelighed som før, med sine åndelige rørelser, sine oplevelser og sine dybe tanker.

Så kom revolutionen. Ruslands nationalfarver rev man ned og hængte i stedet for røde klude op. Kejseren og hans familie bragte man til det fjerne Sibirien. Om hendes fader havde hun nu i fire måneder ingen efterretninger. General Sablin havde soldaterne slæbt bort, og af hele verdens skønhed var kun hendes brødre, søster Valentina, Jermolov og den til døden viede ungdom blevet tilbage.

Således var på én gang det tidligere enkle og smukke liv blevet uharmonisk og hæsligt. Dagens små fornødenheder gjorde sig gældende mere end rimeligt, og legemet, som man næppe havde agtet i det tidligere skønne, åndelige liv, fordrede nu bydende sin ret. Sulten, manglen på komfort, næstens og egnes lidelser, snavset – alt det dræbte skønheden og stillede Olja ansigt til ansigt med tilværelsens rå virkelighed.

I forgårs havde en sanitetssoldat på søster Irenes bøn med magt frataget en kosak et hvedebrød. Man havde fordelt det mellem de syge og sårede og også givet søstrene nogle stykker af det. Hver aften stod den sædvanlige strid om kvarteret, hver morgen var der kamp om vognene, og man hørte hæslige skældsord fra de søstres mund, som passede de syge.

Dagen igennem blev man regnet igennem og frøs, natten igennem sultede man, kunne ikke sove for utøj, lå på det hårde

gulv, men faldt alligevel i en tung drømmeløs søvn. Legemet led, legemet søgte at dræbe sjælen, men den værgede sig fortvivlet. Ofte var Olja stået op om natten og gået ud i den kolde steppe, havde betragtet den stjerneklare himmel og deklameret vers af Baudelaire. Hun havde drømt om fortiden for at hente ny kraft til den forfærdelige nutid.

Vil fortiden nogensinde komme tilbage? Har revolutionen ikke revet al skønhed og kærlighed ud af det russiske folks hjerte?

Nej, den vil komme igen! De frivillige vil indtage Jekaterinodar, og der vil i al fald komme en brøkdel tilbage af det, som var. En brøkdel kultur.

Men til hvad nytte? Så meget kært, skønt, heroisk er tilintetgjort. Så ensomt er der blevet på jorden. Så koldt … så koldt! …

24

Kunne det være rigtigt? Dér kom Jermolov, levende, sund, ikke en gang såret! Kun sin venstre hånd havde han endnu efter sit friske sår stukket ind mellem knapperne på sin kappe. Hendes hjerte slog af glad overraskelse, og skamfuld rødme steg op i hendes indfaldne kinder. Hendes ben skælvede, og hendes øjne fyldtes med tårer.

"Nu har jeg søgt Dem i hele stanizen, Olja Nikolajevna. Jeg har benyttet lejligheden, hvor min bataljon er trukket tilbage i reserve, til at gense Dem en gang. Jeg har så meget at sige Dem."

"Så fortæl, Sergej Ippolitovitch. Er De sulten?"

"Ja, jeg er sulten. Men min legemlige hunger er intet i sammenligning med den, min sjæl føler. Ser De, jeg må sige Dem alt det, som i disse dage har samlet sig hos mig. Netop Dem, Dem alene må jeg sige, hvad der volder mig sådan smerte … Ikke sandt, De vil forstå mig?"

De satte sig ved en skrænt i havens udkant. Dernede i tusmørket lå Kuban-dalen og i det fjerne skinnede Jekaterinodars lys.

"Min kommandant er faldet …" fortsatte Jermolov med et dybt suk.

"Njeshinzev?"

"Ja."

"Hvornår?"

"I dag tæt foran byen. Å, Olja Nikolajevna, meget er ikke sådan, som det skulle være. Endnu i forgårs havde kommandanten anmodet om afløsning, fordi det ikke mere går

med regimenterne på den måde. Af os gamle frivillige er kun få tilbage. De unge mennesker kender ikke krigen, taber hovedet og smører haser. De kender Njeshinzev og ved, hvad det var for et slag for ham. Man siger, at han søgte døden, fordi hans regiment gjorde ham sådan til skamme. – Man indsætter reserver, men forstår samtidig ikke, at Kornilovs regimentet behøver en særlig reserve, for den frivillige armés idé er Ruslands idé, er en hellig og ren idé, renhedens og sandhedens idé mod voldsgerninger og løgn! … Men jeg frygter, at løgnen, hvis dette går videre, også vil slå rod hos os."

Jermolov dækkede sit ansigt med sine hænder og græd. Da han kort tid efter igen tog dem fra øjnene, glødede de i dulgt ild.

"Kornilov kom frem og sank på knæ ved Njeshinzevs lig, kyssede det og slog kors over det. Vi er alle indviet til døden, også han … Å, når dog blot i det mindste Rusland kunne genopstå!"

Olja tog Jermolovs hånd og klappede den sagte.

"Olja Nikolajevna … Jeg er kommet for at gøre bod for Dem … Jeg er i dag kommet ind på en slet tanke … Måske har også jeg været en kryster …"

"Å, Sergej Ippolitovitch … Det passer jo slet ikke for Dem."

"Så hør. Jeg var i dag kommanderet til Kornilovs stab. Han havde en kampstilling i et bondehus, som lå på flodens høje, stejle bred. En frugthave gik lige ned til skrænten og dernede lå Jekaterinodar for vore fødder. Der kæmpedes endnu i haven. Det røde artilleri fyrede trommeild. 75 skud talte jeg i minuttet. Vore kanoner tav derimod, fordi vi næppe havde et eneste skud at fyre bort. Jeg så ned på byen, og da følte jeg på én gang

sikkert, at vi aldrig må betræde den. Det er en musefælde, som vi umuligt kan holde os i. Mit blik faldt på Kornilov. Han var skrækkeligt afmagret og elendig, men hans dybtliggende øjne glødede af ubøjelig viljekraft og energi. Jeg forstod, at han var besluttet på at tage byen, koste hvad det ville. Han vil tage den, men han vil ødelægge sig selv og samtidig os derved. Nu kender jeg ham, men alligevel forguder jeg ham."

Og hviskende tilføjede han åndeløst:

"Jeg tænkte … Hvis han blot ville falde … Så blev i det mindste den frivillige armé reddet … Så ville i al fald idéen være reddet … Så ville måske også jeg blive i live … Å, det var det! … Så er jeg også en kryster … Samme slags som Mitenka Katov, som alle disse troshelte!"

"Vær blot rolig, Sergej Ippolitovitch. Det var kun en forbigående svaghed … Deres nerver …"

"Tal ikke om nerver, Olja Nikolajevna. De får altid skyld for alting, også hos Mitenka Katov er det kun nerver. En mand forlader stillingen, stikker af, deserterer, maroderer – altid er det nerverne. Nej, nej, De må revse mig, Olja Nikolajevna, og kalde mig en kujon! Af Dem kan jeg tåle alt. Jeg vil blive lettere til mode."

"Netop Dem vil jeg aldrig kalde således. Jeg tror jo fast på Deres heltemod, jeg har jo da selv set Deres tapperhed … jeg … elsker … Dem …"

Hans stærke, hårde næve knugede hendes lille, ru hånd.

"Olja Nikolajevna … Er det Deres alvor eller gør De nar af mig …?"

"Nej, nej," sagde hun og besvarede hans håndtryk. "Jeg har udtalt, hvad jeg tænker og føler, og jeg lyver aldrig."

"Min Gud, hér er hverken tiden eller stedet til at tale om noget sådant. Men da vi nu en gang er ejendommelige naturer, Olja Nikolajevna, må jeg tale åbent til Dem. Vi er jo mennesker uden fremtid. I morgen vil måske en ny storm bryde løs, hvem ved … Olja Nikolajevna, allerede den gang kom jeg til at holde af Dem, da De kom til os i Rostov til etappe-kompagniet. Husker De endnu, at De stod på Taganroger-prospektet, og jeg kom hen til Dem og bad Dem varme Dem hos os? De var halvdød af træthed og sult. Så fortrøstningsfuldt støttede De Dem den gang til min arm, som om jeg førte Dem ind i vort hus."

"Å, hvor skrækkelig så jeg ikke ud den gang!"

"Jeg gav Dem te og sørgede hos en lærerinde for to værelser til Dem og Deres brødre. Siden den gang har jeg kun tænkt på Dem. Jeg vidste, at det ikke kunne føre til noget, og dog tænkte jeg stadig på det igen. Kan man forbyde hjertet kærlighed, når man er ung?"

"Hør op, De gode, kære!" sagde hun ømt, da han førte hendes hånd mod sine læber og dækkede den med hede kys. Tårer faldt på den. Hvor mærkeligt var det dog, at denne ukuelige helt græd.

"Så hør da, hør da. Hvad kan en til døden indviet byde Dem? Hvad kan han bede Dem om? Måske endog om Deres hånd og hjerte? Ja, og dog gør jeg det herved. Fortiden ligger bag os. Nutiden skænker os denne nats vidunderlige skønne øjeblikke. Fremtiden bringer – døden. Jeg lider den gerne, når jeg blot ved, at De også elsker mig som soldat, som frivillig."

Hendes fine pigearm slyngede sig om hans hals, hendes svulmende læber trykkedes mod hans.

"Å, du kære. Hvorfor taler du sådan? Å, min Gud!"

Som ved en pludselig indskydelse tog hun guldkorset af sin hals. Hendes ansigt blev alvorligt som et barns, der skal bede. Hun slog kors for ham og lagde ham kæden om halsen.

"Gid den Almægtige må bevare Dem."

Længe sad de tavse ved siden af hinanden. Han slap hendes hånd og så ind i hendes øjne, som strålende besvarede hans blik. Med dette blik gød hendes russiske pigesjæl mandsmod i ham.

"Jeg må gå," sagde han omsider. "Det er på tiden. På gensyn."

"På gensyn, du kære."

Hun omfavnede ham igen og kyssede ham.

"Gud Herren bevare dig!"

Han gik ned ad stien, som førte til dalen. Hun stod ved slugtens rand og så efter ham. Hun tænkte på, hvor godt Gud havde ordnet alt dette, hvordan denne søde kærlighedsfølelse bortjog al legemlig smerte, bortjog alle frygtelige sorger og fyldte hele hendes hjerte.

"Å, når Gud dog blot ville bevare ham for mig!"

25

Morgenen var allerede helt sommerlig varm. Blålig tåge lå over floden og veg mere og mere for solens stråler, som kastede lange skygger. Frisk og stærk var morgenluften. Allerede ved daggry havde bolsjevikkernes artilleri atter begyndt sit arbejde. Søstrene og flygtningene lyttede ængsteligt til slagets torden i udkanten af stanizen. Alle vidste, at Kornilovs lille skares kræfter lakkede mod enden. Omtrent halvdelen af alle kosakker og officerer var døde eller sårede. Artilleri- og infanteriammunitionen var på det sidste, mens bolsjevikkerne stadig fik nye forsyninger, og Sorokin var indtruffet i Jekaterinodar med hele sin "armé".

"I dag vil de tage byen," sagde Katov, frisk vasket, barberet og omhyggeligt klædt. "Jeg har en anelse, en forudfølelse af, at det vil lykkes i dag."

"Det give Gud," sagde en gammel Kuban-kosak. "Jeg har tre børnebørn, som i dag deltager i omgåelsen under general Erdeli. Heller ikke den fjerde kunne blive hjemme," han pegede på en rank, tiårs dreng. "Ja, men om vi nu også kan holde byen, når vi tager den? De derovre er meget stærke, og folket rundtom er noget pak."

Olja stod i nærheden og var sunket hen i tanker. Havde Jermolov ikke sagt det samme i går? Hvis den frivillige armé gik til grunde i Jekaterinodar, hvad ville der så ske? Hvad skulle der så blive af de syge og sårede? Hvad skulle der blive af hende selv?

"Hvor de dog hamrer løs på bondehuset dér!" sagde en officer, som var blevet såret forrige aften. "Kornilovs

kampstilling var der endnu i går. Ser De det lille hvide hus dér med jerntaget?"

"Gennem kikkerten ser jeg kun et kommandoflag. Dér står han selv lænet mod muren. Stop, nu ser jeg ikke flaget mere!" sagde Katov.

"Er Kornilovs flag, vor russiske fane ramt?" spurgte den sårede officer bleg af skræk.

Folk kom og gik. Søstrene syslede med de sårede, lagde deres hovedpuder til rette, rakte dem te og frisk vand. Dernede bølgede kampen uafgjort frem og tilbage. Men man hørte ikke mere den uafbrudte geværild som i de sidste fire dage, den satte stadig kun nogle minutter mat og uafbrudt ind og forstummede så straks igen. Det lød, som om begge partier havde tabt lysten til kampen.

"Efter min opfattelse foregik skydningen i går mere inde i byen," sagde Katov. "Det synes at vore er gået tilbage."

"I dag har arméen at tage byen, således står der i dagsbefalingen!" sagde officeren med den forbundne arm mat.

Nu kom der flere folk tilbage fra byen. Det var letsårede, som ved egen hjælp havde kunnet nå tilbage til forbindingspladsen, men også flere usårede frivillige, der begav sig til trosset og lagde sig ned ved vognene. Deres ansigter var jordslåede, som livløse. Rådvildt så de til jorden, stoppede sig en pibe eller rullede sig en cigaret.

"Kornilov er faldet ..."

Hvem havde sagt det? Ingen vidste det, men alle havde hørt det. Alle spurgte og ville vide nærmere besked.

"Nej, han er såret," ytrede en af trossoldaterne.

"Han er faktisk død," sagde en høj, fuldstændig udmattet kadet. "Man holder det blot hemmeligt endnu. Jeg var selv til stede, da han faldt. Nede ved bredden af Kuban ligger han."

"Det er da umuligt! … Hvor ligger han?"

"Nå, ja … Med Rusland er det forbi … Hans flag ligger i støvet dernede ved gården, truffet af en granat … Hvorfor skal vi så overhovedet leve længere?" udbrød en såret officer med tårer i øjnene.

"Men så fortæl da fornuftigt, hvad der egentlig skete. De var altså selv til stede?"

"Ja, tæt ved gården var jeg. Jeg var telefonistens medhjælper."

"Tillad mig en gang: Hvem har så tilladt Dem at gå herhen?" spurgte Katov i en streng tone. "Det er faneflugt, unge mand! … De vil komme til at stå til ansvar for det."

"Å, lad mig i fred," sagde kadetten træt. "De ved jo ikke, hvordan der ser ud foran. Vore folk går allerede tilbage. Det kan slet ikke nytte mere."

"Så fortæl dog!" sagde en såret officer indtrængende.

"Siden i morges varede den frygtelige artilleriild. De derovre havde allerede i går aftes skudt sig ind til gården. Den øverstbefalendes stab gik videre ned i et andet hus. Men Kornilov ville absolut blive der selv. Den gang var han allerede halvdød, mine herrer."

"Hvad siger De?"

"I løbet af natten måtte jeg fem gange meddele ham telefonbesked. Han gik hele tiden op og ned i værelset og drak te. Han så uafbrudt på mig med et blik … Jeg har set meget frygteligt, men det blik vil jeg aldrig glemme."

"Han var overtræt," sagde søster Valentina.

"Nej, søster, det var ikke træthed. Der lå noget særligt i det blik."

"Nå, videre."

"Henimod klokken 6 om morgenen blev posten foran gården afløst, og med ét slag begyndte det fjendtlige artilleri beskydningen. Først kom nogle shrapnells, som gik for kort, så fulgte nogle langtrækkende projektiler. De ramte gavlen. Da trådte general Denikin ud af huset og sagde til en anden officer: "Her bliver for uhyggeligt. Der er virkelig ingen mening i at blive hér." De gik ned til floden og satte sig ned dér, og snart sluttede også general Bogajevski med sin adjudant sig til dem. Jeg så, at flaget blev revet om af lufttrykket af et projektil og var straks deroppe for atter at plante det i jorden. Da slog et projektil ned midt i huset. Dolinski, Kornilovs adjudant springer kridhvid ud af døren og råber: "Den øverstbefalende … Den øverstbefalende …" Så styrter han ind igen og bærer ham sammen med løjtnant Resak-Bek af den turmeniske livvagt ned til flodbredden. Lægen kom så og undersøgte ham. Så tog de alle huerne af. Jeg vidste tilstrækkeligt. Deroppe lå det russiske flag i smudset, telefonen var splintret. Så gik jeg tilbage og hørte endnu kun, at Denikin havde overtaget kommandoen."

En såret officer greb ned i sin brystlomme, tog et gammelt, afrevent stykke avispapir frem og sagde højtideligt:

"General Kornilov har gjort det til virkelighed, som han allerede for længst havde besluttet. Husker De endnu, hvad han allerede sagde i august: "Den sørgelige bevidsthed om vort fædrelands uundgåelige undergang fordrer af mig at kalde alle russere sammen til dets redning i disse uvejrsvangre dage, alle der endnu føler et russisk hjerte slå i sit bryst, alle som endnu

tror på Gud, ret og retfærdighed. Jeg kan ikke overgive Rusland i dets svorne fjenders hænder og tillade, at det bliver en tysk koloni. Jeg vil blive på ærens mark for ikke at opleve mit fædrelands skam og skændsel." Der er ikke gået et år siden da. Så må vi altså opleve vort fædrelands skam og skændsel uden ham!"

En kosakofficer kom ridende og råbte:

"Mine herrer! Trosset skal samle sig og tage alle letsårede med, som kan tåle at gå til fods og køre i trav. Befalingen til tilbagetog er givet."

"Hvorhen skal vi?" spurgte nogle folk.

"Derhen, i den retning," svarede han og pegede ud i egnen med en fortvivlet, uklar håndbevægelse.

"Og de hårdtsårede?" spurgte søster Valentina.

"Den øverstbefalende har befalet, at de skal overlades til befolkningens omsorg. Vi har taget gidsler for det."

26

I skumringen drog Kornilov-regimentet gennem stanizen. Som altid marcherede det i god orden, men uden sang. Bag det fulgte en let kosakvogn med to heste. I den lå Kornilovs lig på et lag halm.

Olja havde netop endt anbringelsen af de hende betroede sårede på vognen og var ved at slutte sig til regimentet.

Så svagt forekom det hende. Hvor frygteligt var der gjort lyst i dets geledder. Nu kom den deling, hendes brødre marcherede i, og som Jermolov ellers førte. Han var der ikke. Hendes brødres ansigter var blege og magre. Stift så de mod jorden.

"Nika! Paul! Så hør dog! Hvor er Jermolov?"

Paul så mørkt og uforstående på søsteren. Nika trådte derimod ud af geleddet og trykkede hendes hånd.

"Gør dig rejseklar, kære Olja. Det er på højeste tid."

"Hvor er Sergej Ippolitovitch?" udbrød hun bleg af skræk.

"Hvorfor interesserer det dig? Du ser jo, at vi alle er viet til døden, den ene noget før, den anden noget senere."

"Nika, hvad er der med ham?"

"Han er såret, temmelig hårdt. Et skud i underlivet. Vi kunne ikke tage ham med; vi har ladet ham blive tilbage under omsorg af indbyggere, som garanterer for ham."

"Hvor er det?"

"I udkanten af Jelisavetinskaja hos kosakken Kravtchenko. Men hvad går der af dig?"

"Jeg må derhen."

"Olja, du må være gået fra forstanden!"

"Nej, det må I være, siden I har ladt ham i stikken."

"Olja, han skal jo dø."

"Desto mere må jeg hen til ham, så kan han i al fald dø i mine arme uden bitterhed og had."

"Olja, jeg lader dig ikke gå derhen."

"Vov ikke at stille mig forskrifter. Gå og gør din pligt. Jeg er først og fremmest sygeplejerske, ligesom du først og fremmest er soldat og derefter min broder. Din plads er i række og geled, min hos de sårede. Jeg er en russisk pige, og du en russisk soldat. Vi har lært at se døden i øjnene! … Gå! …"

Hun omfavnede og kyssede ham.

"Hils Paul fra mig. Fader og moder ser ned på os og vil bede for os! Lev vel, broder, lev vel!"

Nika ilede efter regimentet.

"Å," tænkte han, "nu er alt ligegyldigt. Kun et under kan endnu redde os; men Gud har vendt sit ansigt fra Rusland. Olja er en tapper pige. Hun vil kunne dø."

Olja gik straks til søster Valentina.

"De vil gøre en heltegerning, kære Olja," sagde hun og åbnede endnu en gang sanitetskisten. "Tag nu i al fald bind og medicin med herfra. – Og hér," tilføjede hun, "det er til Dem, hvis der skulle true Dem noget, som er værre end døden."

"Jeg takker Dem."

Uden store ord, uden hulken tog de afsked fra hinanden. Alt sådant ville have været småligt og ilde anbragt i sammenligning med det frygtelige, som greb deres sjæl i denne herlige sommernat.

Olja gik igennem den allerede rømmede stanize. Uforsagt gik hun videre i den retning, hvori alle andre søgte at komme bort så hurtigt som muligt. Mange indbyggere pakkede deres

sager på vognene for ligeledes at flygte, fordi de frygtede blodig gengæld fra de røde. Olja spurgte dem om kosakken Kravtchenkos hus.

"Længere henne, det næstsidste nede i den gade på højre hånd."

Månen var i mellemtiden stået op, og træerne kastede lange skygger. Gaden førte opad. Hunde gøede. Tværsover gaden lå en mand med såret hoved. Det var åbenbart en såret, man havde ladt i stikken, og som nu havde skudt sig selv. Måske fandt hun også Jermolov sådan.

Nogle kosakker med spader kom hende i møde. De ville sandsynligvis begrave selvmorderen.

"Hvor er Kravtchenkos hus?"

"Vil De hen til de sårede?" spurgte en kosak og blev stående.

"Ja."

"To er endnu i live. Den tredje kunne ikke holde det ud længere og har selv gjort en ende på det. Nå, Gud være ham nådig. Det er det andet hus, dér hvor der brænder lys."

Ved indgangen til bondehuset var tømret et lille lysthus af brædder. Ved siden af stod en stor hyldebusk, som viste de første blålige knopper. Olja trykkede på dørklinken og trådte ind i stuen. På bordet brændte en lampe, som belyste en gammel kosak og hans kone, som drak te. Langs væggene lå to mænd på halm.

Den ene med et mørkt ansigt, stønnede uafbrudt og var åbenbart uden bevidsthed.

"Hurra!" råbte han, da han hørte den indtrædendes skridt. "Hurra! Vi skal alle dø, men byen vil vi tage."

Den anden var Jermolov. Hans ansigt var blegt og mærkeligt rent i disse smudsige omgivelser. En stor fjerpude havde man givet ham under hovedet. Med vidtåbne øjne, som hos et menneske, der lider hårdt, så han på Olja. Han var ved bevidsthed og kendte hende.

"Olja Nikolajevna," sagde han og forsøgte at løfte hænderne, som dog straks igen faldt kraftesløse ned på hans kappe. Olja lagde mærke til, at hans håndled var opsvulmede, og at hans til albuen blottede magre arm aftegnede sig skarpt.

"Har man ladt os i stikken hér?" spurgte han og så hjælpeløst til siden.

"Min kæreste! Ingen har forladt dig. Alt vil blive godt igen."

"Er det virkelig sandt?"

"Selvfølgelig, du kære. Gud vil efter sin visdom vende alt til det bedste."

Den gamle kosak og hans kone så forbavset på Olja og spurgte:

"Er De hans søster? Vil De tage afsked fra ham?"

"Nej, jeg vil pleje begge de to her. Han er min brudgom."

"I kan blive set her. Men det går ikke, gamle! Tænk blot når bolsjevikkerne kommer og ser dem hér. Vi må skjule dem, gamle!"

"Hvor mener du da?"

"Hvor? På loftet. Og søsteren kan passe dem. Vi stabler noget gammelt skrammel op foran dem. I morgen bringer vi dem mælk, så frelser vi vore sjæle på den måde."

"Å nej, gamle. Vi vil blive draget til ansvar."

"Ti stille, mutter. Jeg siger dig, vi må redde vore sjæle! Se dog blot på hende dér. Ung og smuk vover hun livet. Og vi, vi er

gamle og har meget på samvittigheden. På dommedag må vi også tænke på vore sjæle."

Hele natten igennem indrettede Olja sammen med de to gamle et rum til de sårede bag hønsegården og skurene. De gav dem senge, madrasser, rene sengetæpper, kort sagt, alt hvad de havde. Da månen var gået ned, anbragte man de sårede helt bagest i skuret bag plejle, harver og plove.

Jermolov lå i sårfeber. Hans åndedræt kunne næppe mærkes. Den anden, en 30-årig kaptajn, kastede sig stadig frem og tilbage og stønnede videre i feberfantasier.

Olja var dødtræt. Hendes hænder og fødder var som døde af udmattelse. Hun gik ud i den aromatisk friske morgenluft. Stjernerne svandt, og i øst viste sig morgenrødens første stråler. Fredeligt stod den lille haves træer. Det var, som om de sov og drømte hemmelighedsfulde ting. De unge æbletræer var overgydt med sartrosa blomster og udbredte sød vellugt. Dernede i den brede engdal mellem elle og pile flød Kuban med sine mørke bølger. Fuglene sang glade på kvistene og hilste den opgående sol. I nabogården slog en ung hane med vingerne og galede, og med dens kykeliky syntes den at ville sige: "Hvor er verden dog smuk!" I stalden brummede køerne tilfreds. Rundtom herskede fred og livsglæde. Rundtom lå jorden fuld af afgrøde og velsignelse og ventede på den varmegivende sol.

Nede ved indgangen til stanizen knaldede et skud … Endnu et … Man hørte druknes skrigen og brølen. En hund kom løbende i lange spring med halen mellem benene og gemte sig angst bag en brændestabel.

De bolsjevikiske horder faldt ind i stanizen.

27

Sablin snublede over grene og trærødder. Man stødte til ham bagfra og slyngede ham skældsord i ansigtet. En fyr greb hans hænder og bandt dem med et tørklæde sammen på ryggen. Hvert øjeblik ventede han det skud, der ville gøre ende på hans liv. Skud knaldede også i hans nærhed, men man skød i luften.

"Vent lidt, kammerat," råbte den unge soldat, som hele tiden havde givet de andre anvisninger. "Vent lidt. Det er ikke en general, man uden videre kan gøre det af med. Rør ham ikke! Du kan blot understå dig ...!" råbte han til en ældre mand, som ville stikke Sablin med bajonetten.

"Hvorfor skal vi skåne ham? Vi vil stille Hans Excellence op ad muren," svarede den anden, men veg et skridt tilbage for den unges blik.

"Det er ikke jeres sag, kammerater. Han bliver stillet op ad muren, når jeg finder det nødvendigt. General Sablin er mit bytte, og jeg går frem med ham efter loven."

Et øjeblik forekom det Sablin, at den unge soldat ville redde ham, at han ikke var hans fjende. Men tanken voldte ham ingen glæde. "At leve videre efter disse fornærmelser? Hvorfor? Det er altså russere, det er de russiske soldater, som jeg altid har haft så kær. Det er altså den russiske armé, som var mit ét og alt?!"

"Lad være, kammerater. Allerede på zartiden var det ikke tilladt, at man fornærmede en arrestant. Men nu hersker folke- og bonderegeringen. Så har enhver at vise sin gode opdragelse. Vi alene kan dømme ham og træffe afgørelse om, hvilke pinsler han skal underkastes."

"Aha, hr. kommissæren!" sagde en soldat med ondskabsfulde grå øjne ironisk langtrukkent.

"Javel, og ikke blot kommissær, men også medlem af Tjekaen [Note 22)]," svarede den anden med værdighed. "Hvis I ikke opfører jer ordentligt hér, vil jeg skrive det til Trotski selv."

"Vi blæser din Trotski et stykke! Det er en jødetamp og forræder!"

"Din manglende dannelse taler ud af dig, kammerat. Ellers måtte jeg tage forholdsregler mod dig. Men mærk dig det: Hvad du sagde dér, var en kontrarevolutionær ytring."

"Lad nu ham, kammerater," mente en anden i kredsen. "Han er jo kommissær og kan bestemme."

"Men det er jo da lutter skurke," brummede den anden, men lod Sablin i fred og fjernede sig nogle skridt. Så vendte han sig og løftede truende geværkolben:

"Vent kun, din svinehund! Hvis du vil lade generalen slippe ud af fingrene på mig, vil jeg rive ham i stykker med hænderne."

"Tag den med ro, kammerat!"

Et så afskyeligt smil fortrak den unge soldats ansigt, at Sablin nøjagtigt vidste, hvad der ventede ham. Han bad sagte til Gud.

Man bragte ham igen til toget og satte ham med bundne hænder i en waggon, hvori endnu en mængde bevæbnede soldater stuvedes sammen. Toget satte sig straks i bevægelse igen og holdt efter tyve minutters forløb atter ved en stor station. Hér førte man Sablin ind i en personvogn. Sammen med fire bevæbnede soldater måtte han tage plads i en 2. klasses kupé. I den nærmeste kupé satte kommissæren sig.

Først blev waggonen længe holdende og blev så rangeret frem og tilbage. Gennem vinduet sås snart den lille stationsbygning, snart en akaciehaves nøgne grene og snart steppen, hvor vinden hvirvlede sneen sammen. Soldaterne sad tavse. Luften i kupéen var tung og kvælende. Sablin tabte af og til bevidstheden på grund af sulten, mishandlingerne og den dårlige luft. Mærkværdigvis tænkte han ikke på døden. Han havde allerede forsonet sig sådan med tanken, så at den ikke mere forekom ham som noget særligt. Han tænkte på, at størstedelen af de russiske soldater kendte ham, at der også mellem dem, som havde arresteret ham, fandtes folk, som havde lært ham at kende, at han altid havde sørget ærligt og redeligt som nogen anden for soldaterne. Og nu beskyldte de ham for, at han havde forrådt sin stilling til fjenden for 40.000 rubler! Han følte på ingen måde bitterhed imod soldaterne. De forekom ham alle som vanvittige, som havde fået deres nerver ødelagt i de tre krigsår, som havde glemt Gud og var blevet forført ved en løgnagtig lære.

Stadig måtte han tænke på kommissærens ansigt og forstod, at han kun havde reddet ham, fordi han havde noget værre til hensigt med ham.

Men hvordan det nu var – han levede dog endnu. Gennem vinduet så han en hane og to høns på steppen. De forekom ham smukke som aldrig før. Og også den grå kat, som sneg sig til, hvor megen ynde og kraft lå der ikke i dens bevægelser! Også i dette hoved måtte der da leve tanker for at udløse disse bevægelser.

Soldaten ved siden af ham sukkede dybt og tog pelshuen af sin sveddækkede pande.

"Han tænker vel også noget. Hér sidder jeg næppe en fodsbred fra ham og aner dog ikke, hvad der foregår i hans hjerne. Men hvis det, som jeg ser hér, kun er fostre af min fantasi, hvis jeg kun ser drømmebilleder hér? Hvis hele livet er en drøm? Nej, jeg kan da tage hanen dér, kan klappe kattens skind, kan beskrive den. Ja, så er det blot en mere fuldkommen drøm, hvori alle tanker deltager, mens faktisk intet af det er virkelighed, og jeg alene er til … Men soldaten ved siden af mig kan tænke ligesådan, at han alene er til, og at jeg er genstanden for hans drømmeliv. Hvis alt det virkelig kun er drøm, hvordan vil det så være at vågne? …

I døden, alene i døden kan den befriede sjæl leve virkeligt. Men når nu skæbnen har villet det sådan, at mit livs herlige drøm kun ender i et mareridt … Så meget bedre. Desto sødere bliver det at vågne, desto behageligere vil døden være.

Frygter jeg egentlig døden? Hvis jeg ikke troede, ville jeg vel frygte. Men jeg tror, at mit jeg vil opstå på ny efter min død. Hvor længes jeg også efter alle de kære afdøde, som jeg har elsket så højt, mens de levede … Særlig efter min moder. Endnu ser jeg hende for mig i den gammeldags dragt med tournuren og fast snøret liv, med håret i lokker. Skøn og ren som en engel forekommer hun mig nu.

Marussjas sidste suk! Hvor meget var uklart mellem os, hvor meget fik vi ikke talt om. Hvor smukt ville det være, om man kunne tale ud dér. Dér kunne jeg også falde ned for Vera Konstantinovnas fødder og græde min smerte ud. Dér ville jeg også gense min kære, tapre Kolja."

Således så Sablin ikke enden i døden, men begyndelsen. Hvad betød overhovedet legemlige lidelser! Da man i morges

slog ham i nakken, var det skrækkeligt, men hvad var det i sammenligning med de skældsord, som Ljubovin og Korshikov en gang havde slynget ham i ansigtet? Endnu steg vreden op i ham ved tanken om det. Dog man lærer at bære alt.

"Er det Dem ubekvemt med hænderne på ryggen, hr. general?" spurgte en af eskortesoldaterne. "Jeg skal løse lænken. Løbe bort gør De jo ikke."

"Tror De virkelig, at jeg kunne forråde vor stilling for 40.000 rubler?" sagde Sablin og så soldaten fast ind i øjnene. "At jeg til min egen fornøjelse skulle ødelægge soldaterne? De kender mig?"

"Javel, jeg kender Dem. Jeg stod i Deres korps. Den gang satte vi Dem alle højt."

"Ja, hvorfor skulle jeg da flygte? De ved da, at det gør almindeligvis kun den, som frygter eller føler sig skyldig. Hvorfor skulle den flygte, som ikke var sig nogen skyld bevidst?"

"Det er rigtigt. Men De kender ham ikke … Korshikov."

Den sidste blodsdråbe veg fra Sablins ansigt og bævende spurgte han:

"Hvem?"

"Nå, kommissæren … En frygtelig karl … En djævel er han. Han har en gang egenhændigt dræbt en officer. Han så blot epauletterne, trak sin revolver og skød ham ned. Et grusomt menneske, Deres Excellence, meget slettere end vi bønder. Men hvad fejler De? Er De ikke rask? Kammerater, vi må give generalen varm te, ellers dør han mellem hænderne på os."

"Det kommer af trætheden. Han har været for meget ophidset," sagde naboen ligegyldigt.

"Men vi må give ham noget at spise."

Soldaterne lagde den bevidstløse på bænken og en af dem gik for at hente en tekedel og brød.

28

Fire dage og nætter kørte man nord på med Sablin. Han var i en slags drømmetilstand. Eskortemandskabet vekslede daglig og bragte ham noget te og brød. Kun to gange fik han en fed, uappetitlig suppe. Den femte morgen så han gennem de halvt isdækkede vinduer røde, snedækkede kaserner og en kanal foran og forstod, at man havde bragt ham til Petersborg. Korshikov havde han hele tiden ikke fået at se.

"Når jeg nu ved, hvad Korshikov betyder for mig, ved han sandsynligvis ikke, hvilket forhold jeg står til ham i. Hvis denne rødhårede socialist havde røbet ham hemmeligheden ved sin fødsel, havde han prisgivet sig selv med det. Derfor har han vel intet at skulle have sagt. Men hvorfor tillod han den gang ikke soldaterne at afkommandere mig til general Duchonin? Hvorfor bragte han mig hér til Petersborg?"

Han besluttede under alle omstændigheder at tie med det.

"Den bedste del af det russiske officerskorps går denne vej til Golgata. Kristus har man en gang pint og korsfæstet, men Kristi kærlighedslære har i tyve århundreder holdt verden i ligevægt. Det russiske officerskorps har stedse bevaret den overleverede ridderlighed og holdt soldaterne fjernt fra voldsgerninger og råhed. Derfor går det nu lidelsens vej, men derfor bliver ridderlighedens idé stærkere og inderligere knyttet til det. Derfor er jeg ikke blot stolt af at være en general i Hans Majestæts suite, som blev sin kejser tro, af at være Georgievsridder, men det er den højeste lykke, at Herren har skænket mig den store nåde at dø som martyr."

Således følte Sablin i de dage den herlige følelse, som en gang fyldte de kristne martyrer. –

Toget holdt på Nikolajev-banegården. Det var omtrent ved middagstid, da man gennem en tæt mængde af folk og soldater førte ham ud til Snamensker-pladsen.

Ved indgangen til banegården holdt en automobil parat. Sablin måtte tage plads mellem to soldater. Flere soldater med geværer stillede sig på trinbrætterne, og Korshikov satte sig ved siden af chaufføren.

"Hvilket skrækkeligt, vildt dyr slæber de ikke af med," tænkte Sablin. "Hvor dybt indgroet er folkets magt, når man mener at måtte tage disse forsigtighedsforanstaltninger! Tidligere under zarismen havde man beskedent nøjedes med to eskortesoldater."

Dækket med tøende sne så kejser Alexander III's statue majestætisk ned på banegården. Den forekom ham så gammelkendt og venskabelig: Zarens vældige skikkelse, en kæmpe af legeme og ånd. Han så mod øst, den vej han havde anvist sit folk.

Automobilen kørte rundt om mindesmærket og så videre over Roshdestveskaja til Suvorov-prospektet. Kendte gader, kendte huse! Alt som forhen!

Nøjagtig så grå og uvenlig var himlen, nøjagtig den fugtige tåge lå over byen. Kun havde det sneet mere endnu, og automobilen gled betænkeligt ved gadehjørnerne. Men de tidligere snedynger, som tidligere lå i regelmæssig afstand langs fortovet, manglede. Der manglede også det sand, som tidligere var strøet. Butikkerne stod tomme med knuste ruder eller sænkede skodder. Enkelte steder så man folk stå i lange

rækker og stampe sig varme fødder i sneen. Sporvognen gik ikke, dens skinner var tilsneet. Der fandtes hverken drosker eller privatkøretøjer. Kun en enkelt slæde uden nummer med en mager krikke, kørt af en kusk i flænget kaftan, kom dem i møde. Indeni sad en høj mand med gråt skæg og et blegt opdunstet ansigt. Sablin kendte i ham en tidligere krigsakademilærer, som nu beklædte en fremragende stilling i hæren. I sin tykke, vatterede uniformsfrakke uden epauletter kørte han nu ad den gammelkendte vej til Akademiet.

Foran Akademiet stod en hob unge mænd i kapper og pelshuer. Latter og skæmt lød over til Sablin.

"De lever ganske som tidligere," tænkte han, "og har øjensynlig ikke noget udestående. De anser det for absolut rigtigt at oprette 3. Internationale sammen med jøderne, puste verdensbranden og ødelægge Rusland.

For mig og for dem nede i syden er derimod det andet Rusland dyrebart og kært, det Rusland med sin rettroende kirke, med sine adelsmænd, købmænd og bønder, dette gammelrussiske liv, som vore forfædre gennem århundreder gav os i arv, ombølget af heltesagn og sejre over tatarer, polakker, svenskere, tyrkere, englændere og franskmænd.

Deres vej er utopisk. De vil skabe en verden, hvor menneskene forvandles til umælende kvæg. Og da de selv intet forstår, bøjer de selv villigt hovedet under det jødiske åg."

Smudsig forekom officers-rideskolens bygning ham. Den store ridebanes vinduer var slået itu. Ingen elegante ryttere på smukke heste var at se her som tidligere.

Automobilen kørte nu tværs over Lafonska-pladsen og styrede henimod en stor bygning, hvorpå der stod en skare

bevæbnede mænd i sorte kapper. På den store trappe ved de mægtige søjler var maskingeværer opstillet halvt skjult. I et hjørne af forgården holdt et gråt utyske af en panservogn, som så trodsigt frem for sig med sit kanonbevæbnede tårn.

En ung mand i sort hue, hvorunder sorte lokker vældede frem, og sort studenterkappe, som der var spændt en rigt forsiret sabel om, trådte hen til automobilen og spurgte:

"Hvem er I, kammerater?"

"Jeg er kammerat Korshikov og bringer general Sablin."

"Man venter Dem allerede," sagde den unge mand og bukkede ærbødigt og råbte til rødgardisten, som stod ved porten:

"Kan passere!"

29

I Smolny-instituttet vrimlede det med folk, som var bevæbnet til tænderne. I den store vestibule og på den brede trappe løb matroser, soldater og arbejdere frem og tilbage. Unge kvinder med kortklippet hår, i korte kjoler og revolver ved siden sad på trappetrinene mellem en skare matroser, som kontrollerede passene. Andre ilede travlt frem og tilbage i korridorerne med beskrevne papirer og forsvandt i værelser, hvori skrivemaskiner klaprede. To soldater bar en linnedkurv fyldt af endnu varmt hvedebrød, fulgt af bevæbnede matroser. Alle disse folk var beskæftiget med et eller andet og glade for det. Ordet "kammerat" fløj utvungent frem og tilbage mellem dem.

Nu mødte de nogle soldater, som slæbte et ungt menneske med sig. Hans ansigt var dækket af blod, og han syntes at være mere død end levende. Foruden Sablin tog ikke et menneske notits af ham. En velklædt ung pige med et intelligent udtryk spurgte Korshikov om hans legitimation.

"Det er kammerat Korshikov, som vil til Antonov med den fangne general Sablin," sagde den unge vagthavende i en ærbødig tone.

"Værsgod, værelse 37!"

Man gik endnu en trappe op. Over alt var der frygtelig smudsigt. Der lå papirstumper rundt omkring, og der lugtede af ikke velholdte toiletter. På dørenes glasvinduer var der skødesløst klistret sedler, som halvt dækkede de tidligere indskrifter: "Opsynsdame", "Soverum", "VI. Klasse".

Foran et klasseværelse stod to matroser på vagt, den ene omtrent 30 år med et gult, magert ansigt, den anden endnu en

dreng på 15 år, som havde en alt for stor soldaterkappe på. De lod uden videre Korshikov træde ind.

"Generalen skal foreløbig vente her," sagde han. Man førte Sablin ind i et forværelse, hvori der allerede stod en mængde folk af forskellig slags. Alle rettede øjnene på ham.

I værelset var der ligeledes frygtelig snavset. Ved væggen lå madrasser, hovedpuder, en gammel kappe og bundter af forskellige sager. På bordet lå rugbrød rundt omkring, der stod emaljekrus, glas med en mørk drik og en tekande. Tretten mennesker sad om bordet, tolv herrer og én dame. Alle havde åbenbart en gang været velklædte, men deres klæder var nu støvede og krøllede ved den evige liggen på jorden. Adskillige havde hverken flip eller slips. Damens sygeligt gule kinder var tydeligvis pudrede.

"Professor!" råbte en mager, udtæret ung mand fra et hjørne af bordet. "Forestil os for generalen."

Den tiltalte var en ordentligt klædt, gammel herre med omhyggeligt plejede bakkenbarter og et gult, rynket ansigt. Han begyndte med svag, tårekvalt stemme:

"Hr. general! De er her i et selskab af glemte. Give Gud, at man også vil glemme Dem, for …"

"Lad det være godt, professor, og forstyr ikke de afdødes skygger," afbrød den unge mand ham. "Vi var 42 og kom allerede herhen i den store oktober. Hos os var fire generaler, her ved siden af boede en storfyrste i et særligt værelse, desuden tre medlemmer af Dumaen, seks medlemmer af Nationalforsamlingen, fem unge kvindelige studenter og otte herrer i forskellige stillinger. Os alle beskyldte man for kontrarevolution og sympatier for Kerenski. Generalerne,

officererne og krigseleverne har man slæbt bort, og de kommer aldrig tilbage, de øvrige er ført til fæstningen. Vi er de eneste, som er blevet tilbage. Forestil nu burschujerne for os, professor!"

Professoren, som åbenbart havde ærgret sig over afbrydelsen, fortsatte:

"Jeg var nervøs, fordi De er general, fordi jeg frygter for Deres liv. Hele mit liv igennem har jeg skrevet tordnende artikler mod dødsstraffen og da Tolstoj en gang fremkom med sit skrift: *Jeg kan ikke tie*, læste jeg det højt for studenterne og måtte undgælde meget for det."

"De ved, hr. general," sagde damen med dyb stemme og blæste røgen fra sin cigaret fra sig, "at bolsjevikkerne har villet engagere ham som bøddel til at skyde burschujer."

"Til sagen, mine herskaber!" afbrød den unge mand ham.

"Hr. general, her ser De kun folk med overspændte nerver, nervesyge. De er så at sige kommet ind i en galeanstalt. Se den unge herre hér, den bekendte Soldatov, en kunstner af den gamle skole. Man har villet gøre ham til futurist for at male plakater på jernbanevogne, hvorpå Sovjetregeringens fortrin skulle fremstilles. Damen hér, fru Podljeski, er en bekendt pianistinde. Begge levede af deres hoveders og deres hænders arbejde, men deres fingre er stivnede og deres hoveder er ældede i denne hule."

"Men trods alt vil jeg male det, som mine tanker indgiver mig," sagde Soldatov. "Mit første billede, som jeg vil optræde med efter genbefrielsen skal hedde *Den Dødsviede*. Da vil jeg fremstille den artillerigeneral, som man i natten til 12. november rev ud af vor midte: I sin endnu nye uniform, med de

gyldne epauletter, med Georgievskorset på brystet og Vladimirkorset om halsen. Hans blege ansigt vil jeg aldrig glemme. Og matroserne rundt om. Og så vil jeg male Wyborger-martyrerne."

"Hør nu op, Soldatov. Vi må også forestille de andre."

"Hvorfor? Det er jo kun burschujer."

"Tag plads, hr. general! De er træt og sulten og tager vel en kop te," sagde damen.

"Ja, jeg er træt," svarede Sablin og undrede sig selv over sin svage stemme.

"Læg Dem lidt og så spiser vi middag. Vi spiser for øvrigt slet ikke dårligt her, ofte tilmed kød."

Sablin satte sig på hjørnet af en bænk. Man rakte ham et glas te.

Hans nabo, en ældre herre med blegt, magert ansigt og langt, malpropert skæg afslørede sig som en rig husejer fra Pavlovsk. Han hviskede ham i øret:

"Dér henne i hjørnet ser De jo den rødhårede med det runde ansigt ... Tag Dem i agt for ham. Vi har ham mistænkt for at være kommunist og med vilje sat herhen. De andre er folk af vor slags, virkelige burschujer."

Efter teen gik Sablin ind i sideværelset. Det var instituttets yngre pigers vaskerum. Han lagde sin kappe på betongulvet og faldt i en fast, drømmeløs søvn.

30

Henimod klokken 11 om aftenen kom to rødgardister.

"General Sablin til forhør!" råbte den ene.

"Lev vel, kære hr. general. Den Almægtige beskytte Dem," sagde fru Podljeski.

Sablin rejste sig. Maden og teen havde styrket ham. Hans nerver var friske igen.

Man førte ham over korridoren ind i et stort værelse, i hvis midte der kun stod et lille bord med en stol. Et skab med gamle papirer fuldendte møblementet. Parketgulvet var overspyttet og tilsvinet af smudsige støvler. Over bordet brændte en lille lampe. Gennem vinduerne sås vinternatten mørkt. Trampen og stemmer af folk, som selv nu sent om natten løb op og ned ad korridoren, trængte derind. Rødgardisterne, som havde ledsaget Sablin, blev stående ved døren. Selv trådte han hen til bordet og tog plads på stolen.

Der gik et kvarter, ude i korridoren slog klokken 11. Rødgardisterne ved døren snorkede af og til, støttet til deres geværer. Det var almindelige Petersborg-arbejdere med gnavne ansigter.

Med hurtige skridt trådte en mand ind i værelset. Han var ikke særlig stor, havde et hæsligt, glatbarberet ansigt, lange arme og uforholdsmæssigt korte ben. Energisk trådte han hen til Sablin og blev stående foran bordet.

"Deres Excellence," sagde han. "De er nu i vor magt. Vi kan gøre alt med Dem, hvad vi vil."

Han holdt inde, som om han ventede modsigelse. Sablin svarede ikke.

"Vi kan også dræbe Dem," fortsatte den lille mand. "Men vi kan også lige så godt benåde Dem, kan hæve Dem til en stilling, som De selv i zartiden ikke beklædte. Den gang kunne De ganske vist gøre, hvad De havde lyst til, nu må De forpligte Dem til at tjene os og må tillade os at holde vagt over Dem, for at De ikke skal forråde os. Vi kan ikke love Dem, at vi ikke ved lejlighed af en fejltagelse kapper hovedet af Dem, men vi kan love Dem, at vi uvægerligt vil gøre det af med Dem, hvis De på en eller anden måde skulle forsøge forræderi. Man beskylder Deres Excellence for, at De skal have forsøgt at komme igennem til Syden til generalerne Alexejev og Kaledin og så kæmpe mod sovjetmagten. Denne beskyldning er vel så klar, at videre forhør er overflødigt."

"Jeg nægter det aldeles ikke," sagde Sablin roligt og målte det lille menneske fra top til tå. "Jeg rejste til ataman Kaledin for at hjælpe ham i den hellige kamp for Ruslands befrielse."

"Godt. Deres rejse ville i øvrigt have været overflødig, for ataman Kaledin skød sig den 12. februar. Han indså netop, at han handlede mod folkets interesse og var en bold for den udenlandske kapital. Så gjorde han selv en ende på det. Ved Don hersker nu ligeledes en arbejder- og kosakregering. Deres Excellences modstand er derfor formålsløs. Også ataman Dutov er slået og indesluttet i Orenburg, Alexejev er flygtet fra Rostov. Hele folket i sydøst har anerkendt folkekommissærerne som eneste lovmæssige magt siden zarregeringen."

"De anser ligeledes zarregeringen for en lovmæssig regering."

"Naturligvis. Jeg tjente tilmed i Hans Majestæts hemmelige politi. Men da zaren havde abdiceret, havde den provisoriske regering på ingen måde berettigelse til at overtage

regeringsmagten. Den eneste retmæssigt valgte regering er tværtimod sovjet. Derfor har intet menneske anerkendt fyrst Lvov og senere Kerenski til trods for hans popularitet, hvorimod Lenin nu anerkendes af alle."

"Har De egentlig kaldt mig til forhør, eller skal jeg kun finde mig i sigtelser imod mig?" afbrød Sablin ham.

"Hverken det ene eller andet, Excellence. Det er tværtimod blevet befalet mig at gøre Dem det ærefulde forslag at indtræde i krigs-revolutions-sovjet, for at De med Deres kendskab kan hjælpe os med at skabe en rød folkearmé ..."

"Er De i grunden socialist?"

"Ja, vi er bolsjevikker, vi er kommunister."

"Hvad skal De så egentlig bruge en hær til? De ved da, at den socialistiske lære forkaster arméen, disciplinen og forholdet til de overordnede."

"Ganske rigtigt. Men forholdene tillader os endnu ikke at gennemføre vor lære i ren form. Den engelske og franske kapital har optaget kampen mod os. Den opstiller talløse hvidgardistiske bander, som skal bekæmpe revolutionens tilkæmpelser. Derfor må vi organisere hele folket til forsvarskamp. Vi kender meget godt Deres Excellences dygtighed, og jeg har det hverv i præsidenten for den revolutionære krigs-sovjet Trotskis navn at tilbyde Dem en høj stilling i den røde folkearmé: Krigsministeriet, den øverstbefalendes stilling ved fronten, hverken mere eller mindre."

"Kan jeg komme til at tale personligt med kammerat Trotski?"

"Hvorfor?"

"For at give ham et par på siden af hovedet for hans uforskammede tilbud," udbrød Sablin med tordenstemme, så at vagterne ved døren fo'r sammen.

"Å, Deres Excellence, Excellence," sagde den lille mand og rystede på hovedet, "jeg har så oprigtig medlidenhed med Dem, fordi jeg har hørt så meget godt om Dem."

Ind i værelset trådte en smukt skabt, muskuløs, flot matros. Han trådte hen til den lille mand og spurgte:

"Nå, kammerat, har De fået generalen omvendt?"

Han trak på skuldrene.

"Hr. general," sagde matrosen og Sablin mærkede en let lugt af brændevin. "Kom nu og gør ingen ophævelser … Først og fremmest idéen: Al magt sovjets, det vil jo sige det russiske folk, det vil jo det samme, som De vil: Et enigt udeleligt Rusland! Ikke altid vil jøderne beholde overtaget, men vi vil sætte os i deres sted. Og så venter der Dem jo også et fint liv: Wein, Weib und Gesang! Selv er jeg gift med en generalsdatter og har mange succeser ved siden af. Vi kan skaffe Dem en mængde sådanne små *socialiserede* damer, så at De ville slikke Dem om munden. Vi vil også opstille en ordentlig hær. Vi vil igen slå de fyre på snuden og kunne gøre alt andet, som ellers er nødvendigt. Kun kontrarevolutionen må De give afkald på. Jeg kan kun indtrængende råde Dem til, general …"

"Jeg skal meddele sovjet Deres beslutning," sagde den lille mand, "eller er De kommet på andre tanker?"

"Å, hr. general! Betænk Dem dog! Det gør mig ondt for Dem. Ellers bliver der kun valget mellem om De vil stilles med næsen eller ryggen op mod muren … Skade om de bedste af vort folk skulle gå i hundene af stædighed."

"Jeg har givet Dem mit svar," sagde Sablin roligt.

Den lille mand og matrosen gik.

Sablin trådte hen til vinduet. Udenfor lå en have med snedækkede lange linde og ege. På den anden side af muren lå Nevaens brede, hvide isflade, hvorover vinduerne i de små huse i Ochta var synlige.

"Skal jeg slå ruden ud og fra tredje sal styrte mig ned i sneen?" tænkte han. "Måske vil jeg alligevel komme fra det med livet, og så vil igen det samme spil begynde: Jagten på mig, råb, skud, fornærmelser."

"Men den, der holder ud til enden, skal blive salig. Kristus har lidt og har også befalet os at lide," således havde hans gamle barnepige en gang sagt til ham. Han vendte sig bort fra vinduet.

Man hørte trampen i korridoren. En stærk afdeling matroser trådte ind i værelset og tog opstilling omkring Sablin. Dem fulgte hastigt en rødhåret, middelhøj jøde i tilknappet uniform med lorgnet. Han holdt sig meget ret og havde tilbagebøjet hoved.

"General Sablin! De vægrer Dem ved at stille Deres kundskaber og erfaringer til vor disposition. De har vel ikke rigtig overvejet det? Lad os derfor vente og se, om ikke sulten vil bringe Dem på andre tanker. Ellers kan De jo handle med aviser på gaderne, blive portier, tjene Deres skillinger og en gang lære fattigdommen rigtig at kende. Foreløbig til Peter-Pauls-fæstningen, til Trubezkoi-bastionen med ham!"

De sidste ord udbrød han i en høj pibende tone. Uden at vente på svar forlod han værelset lige så hurtigt, han var kommet.

Endnu samme nat bragte man Sablin i en lastautomobil til fæstningen og spærrede ham inde i en enkeltcelle nær ved Møntporten.

31

Gennem den brede kratbevoksede dal strømmede den stille Don sagte og hemmelighedsfuldt af sted. I alle stanizer og flækker, i alle huse og hytter, i kaserner og skoler, over alt, hvor kosakkerne kom sammen, talte de om, at kommissærernes nye magt ikke passede for kosaklivet.

I de mørke forårsnætter kom unge, magre mænd fra steppen med fanatisk lysende øjne, korsede sig foran helgenbillederne, sad ved salgsboderne og talte sagte og dulgt om deres hjem, Don, og om kosakkernes frihed.

"Har der tidligere været sådan noget?" sagde de. "Ikke-kosakker sidder ved vore foderkrybber og hersker. Med hvilken ret? Hvem har udvalgt dem til det?"

"De tjener deres penge ved det," mente en husejer mørkt og bøjede sig hen til fortælleren.

"I lejren ved Persianovka har de skændet kirken, forhånet helgenbillederne ..." sagde én, som lige var kommet.

"De slæbte metropolitten gennem byen."

"De har mishandlet officererne. Hvorfor? Er de ikke også kosakker som vi? Er det ikke vore sønner og brødre?"

"Og hvem er anstifteren af alt dette? Podtelkov. Hvem er Podtelkov? Har du nogensinde tidligere hørt om ham? Har han nogensinde ejet særlige kundskaber og evner? Kun at drikke snaps forstår han," føjede husejeren noget mere åbent til.

I Novotjerkask befriede man Mitrofan Petrovitch Bogajevski, ataman Kaledins medhjælper ud af fængslet og bragte ham til kadetkorpsets bygning.

"Fortæl os om vore forfædres berømmelse og frihed," sagde kosakken Gobulov til ham.

Næsten tre timer talte Mitrofan. Det skulle være hans svanesang. Mørkt og tungt åndende hørte kosakkerne på ham og bragte ham atter til hovedvagten. Da så Gobulov kom til ham og talte om sovjetherredømmet, lød hadefulde råb fra rækkerne:

"Det er nok ... En søn af en hund har forført os! Han ved ikke, hvad han selv vil."

Med uvilje begyndte kosakkerne nu at se på matroserne og rødgardisterne, som ledede alt i Novotjerkask. Deres øjne lyste af had, men foreløbig tav de endnu. De besatte dog museet og instituttet med deres egne tropper og tillod ikke, at man skændede katedralen. Udenfor mærkede man snart, at der herskede uenighed i byen. Man bragte ikke mere brød og kød til basaren, og den røde soldateske havde snart ikke nok at spise.

I mellemtiden flakkede røde bander under ledelse af Podtelkov, Antonov, Sievers og Marussja Nikiforova omkring på de forskellige jernbanelinjer. De holdt jagt på de tykke burschujer og plyndrede og røvede af hjertens lyst. De levede i jernbanetog, og forlod dem kun for kamp og brandskatning. Det røvede gods førte de straks med sig i waggonvis.

I selve Novotjerkask rasede det skumle triumvirat: Gobulov, Podtelkov og Medvedjev. I Rostov skød von Sievers fra Paladshotellets balkon, omgivet af brændevinsflasker, egenhændigt en række krigselever, i Bataisk pinte Marussja Nikiforova fangerne, i Donez-bassinet "herskede" realgymnasiasten Antonov, men ude i stanizen sad kommissærerne, hist en diskenspringer, hér en

apotekermedhjælper og levede i bævende angst for kosakkerne. Dér var alt endnu ved det gamle.

Foråret kom til live på den vældige steppe, et grønt tæppe dækkede jorden, let morgentåge steg til vejrs, og solen overstrålede alt med frydefuld varme. Og kosakken drog ud med sit bøffelspand for at pløje jorden, vandrede med sin kone op på vinbjerget for at beskære og ordne stokkene.

Steppe og vinbjerg fortalte dem deres hjemlige eventyr. Forfædrenes skygger steg op for dem, og den stille Don, som bredt trådte over sine bredder og dækkede hele dalstrøget, manede de fra fronten hjemkomne kosakker til atter at gribe plov og harve. Den tåge og forvirring, som vinteren havde hobet sammen i deres hoveder, svandt. Revolutioner, møder og pogromer forekom dem tåbelige og overflødige.

"Å," sagde de, "hvem skal man nu holde sig til? Hvor er den stærke magt? Hvis vi havde den, ville vi jage alle kommissærerne pokker i vold ..."

Historieskriveren, som vil studere den antibolsjevikiske bevægelse, vil dvæle noget længere ved de grunde, som førte til det sydlige Ruslands rejsning i foråret 1918. Den første grund var naturligvis, at de kontributioner, voldsakter, mord, som egentlig kun var rettet mod burschujerne, selv ramte kosakkerne føleligt. Således sendte bolsjevikkerne i marts fra Novotjerkask matroser til stanizen Krievjanskaja for at opkræve mel og kød til garnisonen. Men indbyggerne forsvarede deres ret og modtog fyrene med økser og plejle. Nu udsendte man en stærkere straffeekspedition og beskød stanizen med artilleri, hvorved 300 huse gik op i flammer. Kosakkerne tabte ikke modet, deres had voksede tværtimod. Men de havde måttet tåle

og tie endnu længere, hvis ikke der var kommet andre for en opstand gunstige momenter til.

Den anden grund bestod i, at de bedre kosakker hentede nyt håb om genoprettelsen af ordenen, mens de slette følte frygt for at blive krævet til ansvar for deres handlinger. Der bredte sig nemlig dunkle rygter om tyskernes fremrykning. De skulle være trængt ind i Ukraine og over alt have genoprettet ordenen. Denne anmarch af general von Knörzers tyske tropper havde en dobbelt betydning. Den skabte nemlig mulighed for at udnytte det af dem besatte gebet som basis, og på den anden side vakte den kosakkernes patriotisme og tilskyndede dem til uden hjælp af fremmede på egen hånd at skaffe orden hos sig.

Den tredje grund lå deri, at der i stedet for vaklende, svage karakterer kom mænd med fast vilje, glødende patrioter til Don, mænd, som havde den evne også åndeligt at kunne lede kosakkerne. Til dem hørte Georgij Petrovitch Janov og oberst i generalstaben Svjatoslav Verlamovitch Denisov. De vidste, hvad de ville. De så klart, at Rusland var brudt sammen og skiltes i sine bestanddele, hvoraf ikke en eneste var forblevet rent russisk. At skabe en sådan ren russisk bestanddel, det var disse mænds idé og denne idé forstod de at begejstre kosakkerne for.

Hertil kom, at der i Østen var dunkle rygter i omløb om at general Koltchak rykkede frem fra Sibirien, og at man i Vesten hårdnakket fortalte, at general Stcherbatchov med sine russiske tropper var gået over på tysk side fra den rumænske front.

Det var de grundlag, hvorpå der opstod en stemning ved Don, som fyldte alle dem med angst, som havde udgydt kosakblod, som havde stjålet kosakgods. Uden denne grundstemning af hele det donske folk ville general Denikins

frivillige hær heller ikke nogensinde have kunnet stille sig på egne ben, aldrig have kunnet organisere sig fra ny.

I stanizerne og byerne begyndte man ganske åbenlyst at skælde ud over kommissærerne. Uden at bekymre sig om dem læste man F. D. Krjukovs, direktør for Ust Medvjedizker-gymnasiet: "Mit fædreland", højt. Med sandt seerblik skrev han:

"... I det forfærdelige sammenbruds og fortvivlelsens dage har jeg i had og kærlighed begrædt dig, du mit dyrebare fædreland ... Men alligevel har jeg ikke tabt håbet om dig og troen på dig ... Vor Don bruser jo nøje som tidligere og fortæller om fædrenes ry, om hjemlige pletter jord, om kosaklivets ære ... Den skummer og bølger, og dumpt drøner dens råb om ære og frihed!

Og videre bølger den stille Don ... På gaderne hvirvler støv op, heste vrinsker, lanser funkler ...

Fædrelandssange toner som en sølvstreng i det fjerne ... Den mumler, den græder, den kalder ... Mit hjemland, rejs dig til dine fædres ære og berømmelse, til beskyttelse af det højeste, du ejer.

Nu skummer han og råber til kamp, den gamle fader Don ... Han drøner gennem sit leje og fordrer den gamle ret for kosakkerne." –

På en klar martsaften, da der lå et rosenrødt skær over steppen, og en dejlig duft af æbler og kirsebærblomster fyldte luften i stanizen, sås en hob unge mennesker på hovedgaden, som førte til kirken. Det var elever fra realgymnasiet, nogle officerer med funklende epauletter og halvvoksne kosakknøse, som fulgtes af en mængde gamle kosakker og tidligere frontsoldater af 9. Don-regiment. Foran dem alle gik en

gammel herre med blå hue, assessor Tchumakov. Der stod tårer i hans grå øjne. Alle gik til stanizens domhus, hvor kommissærerne sad for at kræve dem til ansvar.

Unge stemmer istemte en gammel kosaksang, som de gamle uvilkårligt også sang med. Mægtig lød den gennem gaderne og kaldte "til kamp for fædrelandets ære, for forfædrenes ry, for den fædrene jord."

Derimellem tonede det vilde råb: "Ned med kommissærerne!"

Men i den derpå følgende nat sad andre bag tilskoddede vinduer i deres små stuer og hviskede sagte indbyrdes:

"Hvad skal der komme ud af det? Å Gud. De vil simpelthen stille Tchumakov op mod muren."

"Mari siger, at der allerede er dampere undervejs fra Rostov med matroser og rødgardister."

Bleg skræk rislede igennem dem, og hvert øjeblik troede de allerede at høre skud. Men om morgenen åndede de lettet op. En glædelig efterretning løb fra hus til hus. Man havde arresteret kommissærerne og atter indsat den gamle kredsataman i sit embede. I en sidegade hørte man frejdige kommandoråb: "Én, to, tre ..." talte kosakkerne af det 9. regiment af fra fløjen og dannede en frivillig sotnie til beskyttelse af deres egen stanize, mange havde allerede syet skulderstropperne på deres kapper. En flot ritmester afgalopperede fronten på en kraftig brun, og der lød det korte kommandoord: "Ret!"

Fra Øvredon kom feltatamanen Popov på damperne "*Pustovoitov*", "*Venus*" og "*Moskva*" ledsaget af de unge partisaner, som havde forladt Novotjerkask midt i februar.

Højtideligt og tillidsfuldt brusede den stille Don.

32

Først var opstandsbevægelsen rent lokal og uden samlet organisation. Der manglede våben, for sovjetregeringen havde viseligt taget våbnene fra de soldater, der vendte tilbage fra fronten … Til de stanizer, som ikke lå så langt fra jernbanelinjerne, blev udsendt eksekutionsafdelinger med artilleri. Det kom til forbitrede kampe, for nu var det ikke som under Kaledin unge frivillige, som rejste sig, men hele kosakfolket af enhver alder. Den faste organisation til det var for hånden, hvert regiment havde jo gennem årtier haft det samme stillingsdistrikt. Officererne holdt sig skjult og arbejdede sammen med jævne kosakker på markerne og i vinbjergene. De var rede til på den første henvendelse at overtage kommandoen. Men geværer, maskingeværer og patroner manglede.

Da udsendte Don-kredsens stanizer opråb til tyskerne og bad dem om ærlig, ridderlig understøttelse. Tyskerne nægtede ikke deres hjælp. Kosakkerne af Choper-kredsen holdt sig ved egen kraft under deres fører, folkeskolelærer Dukannov. Den 2. Don-kreds stillede sig under befaling af Mamontov [Note 23)], som hidtil havde flakket omkring på steppen med eleverne fra Nishne Tshirsker-gymnasiet. Til ham sluttede sig også stanizen Suvorovskaja, den første, som havde rejst sig ved Don.

I stanizen Migulinskaja satte den 70-årige underofficer Lajutin sig på en usadlet hest og red, med en selvforfærdiget lanse i næven, i spidsen for sine landsbykammerater mod et regiment af den røde garde, sprængte det, tog fanger og kanoner, geværer og patroner.

I Syden rejste stanizen Jegorlytzkaja sig og sendte bud til Kuban-gebetet for at kalde den frivillige armé til hjælp. Således var kosakkerne nu klar til at gå sammen med de samme kadetter, som de blot for to måneder siden havde modtaget med bøsseskud.

Snart var det hele det donske folk klart, at bevægelsen var viet undergangen, hvis det ikke lykkedes at organisere og centralisere den. For allerede blev Dukannovs afdelinger sprængt og Mamontov trængt hårdt fra alle sider. Stanizerne i Syden gik op i flammer under de rødes kanoner, og ritmester Fetissov, som en dag havde besat Novotjerkask, måtte atter rømme den. Bolsjevikkerne hævnede sig på indbyggerne ved nye henrettelser. I disse forvirrede dage fik opstandsbevægelsen omsider en fast ledelse i form af "Forbundet til Dons Redning."

De bedste kræfter af Kaledins tidligere stab og de gamle kosakker fra ti af de fra bolsjevikkerne befriede stanizer samlede sig om ritmester Georgij Janov i stanizen Saplavskaja, besluttede dér at befri Don og at genindsætte atamanernes fra fædrene nedarvede regering dér. De sendte bud efter oberst Denisov, som hidtil havde opholdt sig i stanizen Bogajevskaja, forklædt som jernbanefunktionær og overdrog ham dannelsen af frivillige afdelinger.

Siden Februarrevolutionen havde man fuldstændig forsømt krigsvidenskaben i Rusland. Det, som gennem århundreder havde gældt som uomstødelig sandhed, var nu kasseret som gammelt skrammel af de nye ånder. Gutchkov, Kerenski, Krylenko og de andre havde "demokratiseret" hæren. De havde forvandlet systemet til kaos og regimenterne til ustyrlige bander. Derved havde frivilligkorpsene atter fået en højere

betydning, og også i Don-gebetet havde man måttet gribe til det. Det var nemlig ikke lykkedes Kaledin at genoprette de gamle regimenter og divisioner på ny, han havde måttet nøjes med Tchernovs og Tichon Krasnjanskis frikorps, med Nasarovs og Bekovs stanizekorps. Ved siden af havde man formeret frikorpsene "Stenka Rasin", "Hvide Djævle" og mange andre, som der med højttonende ord var blevet hvervet folk til gennem aviserne.

Disse frivillige korps var den gang i februar fuldstændig forsvundet fra jordens overflade. Derfor forlod Denisov bevidst dette system og gav de frivillige stanizeafdelinger de gamle regimenters betegnelser. Han kaldte officererne tilbage og begyndte straks en regelret uddannelse af de frivillige. Kun Dons brede flodløb skilte ham fra Don. Så at sige for øjnene af bolsjevikkerne indøvede hans folk march, forposttjeneste og fægtning.

Ved enden af den store fastetid forenede ataman Popovs partisaner sig med Denisovs kosakker, og denne udkastede en plan til snarlig genindtagelse af Novotjerkask. Med sin skarpe forstand indså denne lille, livlige og bevægelige mand, at tyskerne ville komme ham i forkøbet, hvis han ikke skyndte sig. Så opstod det samme forhold her som i Ukraine. Atamanen blev indsat af tyskerne og hævdede sig kun ved hjælp af bajonetten. Men en sådan art befrielse var ikke efter Denisovs og Janovs hoved. Foreløbig underkastede ganske vist Denisov sig feltatamanen Popov og hans nydannede styrker fik betegnelsen "Sydgruppen".

Endnu tøvede Popov og frygtede for, at det ville gå ham lige som Fetissov, som ganske vist tog Novotjerkask, men ikke

kunne holde den. De frivilliges kamplyst var imidlertid næsten ikke til at styre. Mange af dem havde jo deres nærmeste slægtninge i byen, og under alle omstændigheder ville de som sejrherrer trykke deres hånd ved den smukke påskefest.

Denisov var ikke uvidende om denne stemning og besluttede sig til at tage Novotjerkask, i modsætning til den af Popov udkastede plan, som bestod i en afvigelsesmanøvre i retning af Alexandro-Gruschevski. Han følte jo instinktivt, at han havde den moralske overvægt på sin side, og vidste fra skolebænken, at en operations heldige resultat for over de to tredjedeles vedkommende var bestemt af dette.

33

Gamle Archipov var meget ophidset. Han havde ikke anerkendt kommissærherredømmet og havde, da det slog sig ned i stanizen, trukket sig tilbage til en ensom gård, hvor han havde huseret som en bjørn i sin hule. Nu var han vendt tilbage, havde holdt grundig rengøring i sit hus, havde vandet og fodret hesten i stalden, lagt sadlen med sølvbeslagene på den, taget den gamle mørkeblå uniform på og anlagt de lange ørenringe. Så havde han taget madonnabilledet ned fra væggen, hyllet det ind i et broget silketørklæde og begivet sig på vej for selv at hilse på "den hr. øverstbefalende".

Han red roligt i skridt og førte sin brune ved trensen. Det omhyggeligt kæmmede fuldskæg indrammede hans fredelige ansigt, og hans hvide hår trådte i tætte krøller frem under den blå hue med den røde kant. Ved siden bar han en sabel med et kunstfærdigt indlagt greb, og de røde striber på hans vide benklæder lyste som tegn på, at han hørte til den donske hær. Det var en herlig dag. Let hvirvlede vinden støvet op på landsbygaden, og fasteklokkerne lød fra den gamle kirke. Folk sad i deres huse og traf de sidste forberedelser til festen.

De kosakker, han mødte, tog huerne af eller hilste militært.

"Hvor mon den gamle skal hen? Oven i købet sin shutska har han med!" mumlede de og så efter ham.

Til sidst kom Archipov til et hus, hvor der stod nogle opsadlede heste foran. Fra to sider førte telegraftråde ind gennem et af de små vinduer.

"Hvem er siddet af hér?" spurgte han kosakken, som stod ved døren med geværet i hånden.

"Kommandanten for Sydgruppen, oberst Denisov."

"Oberst? Ikke general? Du taler, som du har forstand til. I overmorgen vil han være general. Kom, kære ven, hold lige min hest for mig. Jeg har noget at tale med ham om."

Han gav kosakken tøjlen, gik med frejdige, spændstige skridt mod døren, stødte den op og stod i et rummeligt værelse. Ved bordet sad en lille, krumbenet mand med rødt ansigt og tykt, sort hår bøjet over et kort. Ved siden af ham stod en høj, glatbarberet officer med ritmesterepauletter. På en lav stol ved vinduet sad en tyk overløjtnant, som straks rejste sig og kom hen til den gamle:

"Her kan De ikke komme ind, gamle. Her bliver holdt krigsråd."

"Hvem er den øverstbefalende hér?"

Den høje ritmester så op, og den lille oberst sprang op. Med hjertevindende venlighed kom han hen til den gamle og spurgte:

"Hvad ønsker du, gamle herre? Har nogen fornærmet dig? Eller kan jeg ellers hjælpe dig med noget?"

Med sine skarpe øjne så Archipov gennemtrængende mod den talende, ligesom han først ville vinde en dom over ham.

"Du er en Denisov? Født kosak? Med hvilke Denisover er du beslægtet? Måske med ataman Adrian Karpytch?"

"Jeg er hans ægte barnebarn," svarede obersten.

"Så, så! Så er oberst Varlam Denisov, som kommanderede 7. Regiment, din fader?"

"Ja."

Et venligt smil gled over den gamles vejrbidte ansigt.

"Foragte skal man ej de små!" sagde han så og målte oberstens skikkelse med øjnene. Han tog tørklædet fra madonnabilledet, stillede det på bordet og begyndte at tale i en højtidelig tone:

"Å, himmeldronning, allerhelligste gudsmoder! Endelig er timen kommet. Så hør mig da … Jeg havde fem børnebørn … Den ene faldt, da vore regimenter kæmpede i Østpreussen … Den anden faldt, da vi forsvarede Warszawa for polakkerne … Om den tredje skrev man til mig, at han ikke var faldet, men i lang tid havde været savnet i Ungarn … Den fjerde blev dræbt af sine egne soldater, da opstanden i Rusland brød løs … Den femte blev i Petersborg. Han tjente i Suvorov-regimentet. Jeg ved ikke, hvad der er blevet af ham. De har vel bedraget ham og forladt ham. Nu havde jeg kun mit oldebarn tilbage, mit ældste barnebarns søn. Pjetuchek kaldte de ham i stanizen. Også han drog i felten under ataman Kaledin og kæmpede i Tchernovs frikorps. Ved Govna har han også ladt sit unge liv for trone og fædreland. Jeg fandt hans lemlæstede lig og begravede det dér. Det var et stort kosakoffer, som var bestemt til at beskytte moder Rusland med sit liv. Så tag da også mig og min hest. Jeg vil tjene dig tro, så vidt mine gamle kræfter tillader det … Hør mig! I overmorgen ved solopgang vil du være i Novotjerkask. Alt vil gå efter dit ønske, fordi du har udtænkt det godt. Tag dette helgenbillede her! Måtte den guddommelige forbederske tage dig i sin hellige beskyttelse. Amen!"

Han rettede sig op, satte atter sin hue på, hilste militært og spurgte:

"Hvad befaler Deres Højvelbårenhed?"

"Du skal ride som befalingsoverbringer hos mig."

Han gjorde forskriftsmæssigt omkring og forlod værelset.

"Hvad siger du til det, Georgi Petrovitch?" spurgte Denisov [Note 24)] den høje ritmester.

"Hvad jeg altid har sagt," svarede han fuld af begejstring. "Don kan ikke gå til grunde. Så længe der findes sådanne hjerter, vil vi ikke tabe vor frihed, vil vi kunne sige som vore aner: 'Vær hilset du zar i dit med tårn og tinde bevæbnede Moskva, men vi fri kosakker er fri mænd ved den stille Don.'"

"Min beslutning er taget," sagde Denisov. "Der må gøres en ende på denne uværdige vaklen. Novotjerkask venter på os, vi kan ikke lade det i stikken. Du træffer forholdsregler, så feltatamanen og Sidorin [Note 25)] ikke kan forhindre os. I natten mellem påskesøndag og påskemandag angriber vi. Gud være med os!"

34

Påskesøndag 1918 faldt på den 5. maj. Det var en klar, solbeskinnet, men dog vinterfrisk dag. I Novotjerkasks kirker holdt man påskemesse. Indbyggerne havde bagt påskekager af deres sidste melrester, havde malet påskeæg og gik efter rettroende skik for at lade sig velsigne. På vejen til kirken mødte de patruljer af den røde garde, som med hånlig latter tog sagerne fra dem og spiste det meste straks. Hele natten igennem havde fyrene allerede gennemstrejfet gaderne, kigget ind gennem vinduerne og var brudt ind i enkelte huse. Nu samlede de sig, rykkede ud i retning af Aksai og betragtede med stor uro, hvad der foregik ovre på den anden Donbred. De havde jo fået at vide, at kosakkerne ville angribe byen påskenat.

Koldt og fugtigt peb vinden over steppen, lugtende af sumpgræs og flyvesand. Fra Bogajevskaja, fra Krivjanskaja, fra Olgiuskaja og fra Starotcherkask klang påskeklokkerne. De klart oplyste kirkevinduer strålede ud i natten, og om kirken gik fromme troende med brændende kerter i hænderne.

"De beder til Gud," tænkte rødgardisterne, "men har ikke mod til at angribe os."

Men kosakker af det 10. og 27. Regiment så gnavent frem for sig, gik ikke ud af deres kvarter og følte sig ramt af deres samvittighed. Fra den anden side kom der bud til dem, som opfordrede dem til overgivelse. Det vovede de ganske vist ikke, men besluttede indbyrdes "i nødvendigt tilfælde at holde sig neutrale".

Fra Rostov indtraf røde forstærkninger. Men også dér var uroligt. Man fortalte, at tyskerne allerede havde taget Taganrog

og var i fremmarch mod Rostov.

På bunden af en sådan godsvogn, som var propfuld af folk, sad en ung soldat med små gule svineøjne og udviklede vigtigt sin mening:

"Ja, tyskeren er en karl! Det er noget andet, end vi … Ham er alt ligegyldigt. Når han siger: Holdt! så farer der én en skræk gennem livet. Ham er der ikke noget at stille op imod. Og derfor kaster folkene geværerne, når han kommer rykkende frem."

Lige foran det på den frie strækning holdende tog stod en patrulje af rødgardister. De to soldater lyttede og den ene sagde til den anden:

"Mon man kan blive enig med tyskerne?"

"Ja, men kun hvis de kan komme til at regere videre uden zaren."

"Ja, det har vi fået nok af."

De tav igen og så på waggonen, som var overfyldt med mennesker, hvorfra hørtes snorken i forskellige tonearter. En frisk ung fyr sad på kanten af platformen og dinglede med benene.

"Hvorfor sover du ikke, kammerat?" spurgte en af patruljefolkene ham.

"Skal man sove, når tyskerne er lige i hælene på én. De skal for øvrigt endnu holde upåklagelig disciplin. Det skal se helt anderledes ud hos dem end hos os."

"Nå, lad dem blot komme. De skal heller ikke få noget at le ad hér."

"I Ukraine har de givet godsejerne jorden tilbage."

"Fanden skal tage dem!"

Atter fulgte en længere tavshed.

"Sådan som de dog ringer nu. Det er simpelthen galskab. Kosakkerne er alligevel et troende folk," ytrede en af patruljefolkene, og den unge fyr på waggonen tilføjede eftertænksomt:

"Jeg har også en gang troet, men er kommet ud over det. Alt det med religion og Gud er jo svindel, og poperne er kun opfundet af øvrigheden. En lærer har en gang forklaret mig det. Deraf kommer det også, at mennesket nedstammer fra aberne."

"Ja, det har jeg også hørt en gang ... Men jeg har samtidig tænkt, at menneske og abe alligevel er to forskellige ting."

Alle tav igen. Tydeligere klang påskeklokkerne derover. Gamle minder steg uklart og forvirret op i dem. Hvis man dog bare kunne glemme alt det uhyggelige, forfærdelige!

"Alt er opstået af kemien," ytrede igen en anden ... "Akomet [Note 26)] sidder alle vegne. Man kan ikke se det. Men af det alene er hele verden lavet."

"Er waggonen dér også af atomer?"

"Naturligvis."

"Nå, den er da af jern."

"Hvem ved? Læreren har i al fald sagt, at alt er atomer. Nå, lad os gå videre og se, om kosakkerne stadig ikke kommer."

Nervøsiteten blev stadig mere pinagtig, og hvert lysskær, hver lyd forøgede den. Måske havde der endnu aldrig i den røde garde hersket en sådan sjælelig spaltning, en sådan indre splittelse som i denne kolde påskenat.

Da morgenen brød frem, begyndte man at tage sig en lille én. Man måtte en gang igen glemme. Drukne grupper af rødgardister drog gennem Novotjerkasks gader og forstyrrede

ved dyrisk brølen påskesangen: Krist er opstanden!
Indbyggerne holdt sig inden døre. De følte, at der var noget i gære.

Da bragede pludseligt dumpt og skarpt, ganske uventet et kanonskud i retning fra Krivjanskaja. Susende fløj projektilet gennem luften og sprang højt over banegården. Bagved sås lette skyttelinjer af kosakker. Rødgardisterne fløj brat op af deres rus og forstod nu endelig, hvad der var på færde. Man sendte bud til kosakkerne af 10. Regiment, men de vægrede sig ved at rykke ud.

Fra forstaden Chotunsk, hvor infanteribrigadens barakker lå, kom der så løbende folk i stor ophidselse, som råbte:

"Kosakker til hest og til fods er i anmarch!"

Kommissærerne tabte hovedet. Den ene befalede at holde et tog klart til at køre mod nord, den anden forlangte afmarch mod syd. Og mens man skændtes om dette, rykkede uordnede hobe rødgardister mod kosakkerne.

Indbyggerne lukkede døre og vinduer fastere og hørte med ængstelig bekymring på den stadig tiltagende kanon- og geværild.

Da sprængte en gammel kosak på en kraftig, brun hest op ad Jordangade med dragen sabel. En hob overraskede rødgardister overgav sig til ham. Et øjeblik forstummede skydningen og pludselig lød fra forstuer, kældervinduer og halvåbne skodder jubelråbet:

"Kosakkerne er i byen!"

"Er det muligt?"

"Ja! … Jeg har selv set gamle Archipov!"

"Krist er opstanden."

"De kommer, de kommer. Vore drenge ... Gymnasiasterne!"

"Jeg har set Papa Karpov og Serjosha Janov! Det dernede er kosakkerne fra Saplavskaja!"

"Semiljetovs partisaner er allerede i Chotunsk."

Mens katedralens store klokke drønede mægtigt, og alle andre klokker faldt ind, red den lille Denisov ind i byen i spidsen for kosakkerne. På Platovski-prospektet trådte biskoppen fra Aksais høje, værdige skikkelse ham i møde med bølgende gråt skæg. Velsignende løftede han hænderne og jublende hilste de sejrrige kosakkers råb ham:

"Krist er opstanden! Krist er opstanden!"

Også Don var opstanden, var født på ny.

35

Næste dag, den 6. maj, var situationen dog på ingen måde sikker. Den røde garde havde atter samlet sig, havde fået forstærkninger og gik frem mod byen i tætte skyttelinjer fra Persianovka. Nu konstateredes det, hvor få kræfter der stod til oberst Denisovs disposition. Snart til hest, snart i droske jog han omkring i byen, samlede alle, han kunne få fat på, og sendte dem til Troizki-kirken. Dér stod kosakkernes to kanoner og besvarede af og til det røde artilleris tordnende ild med et skud.

Jo længere kampen varede, desto nærmere kom de røde skyttesværme, desto klarere blev det, at kosakkerne var for svage til at holde Novotjerkask. Allerede var de første barakker i Chotunsk atter taget af bolsjevikkerne, allerede gik de på den anden side af floden frem mod væddeløbsbanen, allerede rykkede lange kolonner til langs Nordbanen. Ingen vidste, hvordan det stod til i Rostov. Kosakkerne blev urolige, men Denisov var over alt.

"Hold ud!" råbte han. "Hold ud! Hjælpen er nær."

Han vidste ganske vist ikke selv, hvor den skulle komme fra. Forgæves havde han sendt bud til syd og øst til den frivillige armé og til Drosdovskis regiment. Men hans faste vilje om at holde stillingen var urokkelig. Han red løs på enkelte, tilbagegående kosakker og råbte til dem:

"Hvor skal I hen?"

"Vi er for svage," mente de gnavent.

"Her bliver lavet front igen! Ingen behøver mere at gå tilbage!"

Og faktisk lagde de sig ned igen og fyrede. Solen sænkede sig allerede mod horisonten, og en kold aftenvind begyndte at blæse fra steppen. Da råbtes der fra venstre fløj:

"Den røde garde viger!"

Først ville man ikke tro det. Da tordnede pludselig en svær kanon fra Krasnokutsker-skoven, og en tæt røgsky steg til vejrs ved den røde skyttelinje.

"Hvem var det, der skød? Ven eller fjende?"

"Det er vore," hviskede de udmattede kosakker lykkestrålende.

Som sendt af Gud var detachementet Drosdovskis tapre bataljoner, som havde slået sig igennem fra den rumænske front, kommet. Da mørket indtrådte var bolsjevikkerne på fuldt tilbagetog, og de upåklageligt disciplinerede tropper marcherede i ret march gennem byen til tonerne af en gammel armémarch. Det var som om hele revolutionstumlen, komitéerne, kommissærerne og excesserne havde været en vild drøm.

Novotjerkask var befriet.

Dagen efter kom oberst Turovjerov også til Rostov. Få timer efter indtraf de første delinger af de tyske tropper dér. Den tyske kommando enedes med kosakkerne om besættelsen af Rostov. Der blev indsat en tysk og en kosakkommandant i byen.

I disse påskedage fuldførte den frivillige armé sit tilbagetog fra Jekaterinodar, gik tilbage bag Don-gebetets grænse til stanizen Metchetinskaja, hvor de blev venligt modtaget af befolkningen og fik kvarter. Ingen vidste endnu på denne tid noget om de begivenheder, som havde udspillet sig ved Novotjerkask. Man sendte en rekognosceringsafdeling af

Kuban-kosakker derhen for at konstatere, hvad der egentlig foregik dér.

På en kølig forårsaften red disse fra vest ind i en stanize ved Don. Solen gik netop ned og belyste med sine stråler den blødt bølgende steppe med det blålige skær. I stanizen duftede det af hylde- og akacieblomster, og indbyggerne spadserede efter arbejdsdagen på den brede hovedgade. Kuban-officerens magre, solbrændte ansigt var dækket med et tykt støvlag. Tæt tilstøvet var også hans trætte hest. Da lyste det glad op i hans øjne. En del Don-officerer kom hen til ham og hilste på ham.

"Kommer De fra Don? Nå, hvordan står det til?"

"Alt i orden," var det korte svar.

"Og bolsjevikkerne?"

"Er borte. Atamanen hersker igen i Novotjerkask."

"Og i Rostov?"

"Sidder tyskerne."

"Tyskerne?" gentog de fra den frivillige armé. "Hvad gør de dér? Går de da sammen med kosakkerne?"

"Naturligvis. De arbejder sammen med os mod bolsjevikkerne."

Alt dette passede i den grad ikke til det, som man stadig havde fortalt dem ved den frivillige armé, at de først en tid lang tav forbavset. Deres jævne forstand kunne ikke straks fatte den kendsgerning, at det af tyskerne besatte Ukraine nu var blevet deres forstærkningsbasis, at man under en eller anden form måtte enes med dem, hvis man overhovedet ville fortsætte kampen mod bolsjevikkerne.

Og det glade kundskab om befrielsen af Don, den glade bevidsthed om endelig en gang at kunne ånde op, blev forgiftet

dem ved den tvivl og rådvildhed om, hvordan man skulle forholde sig overfor den kendsgerning, at den hjælpende hånd i disse lidelsens dage ikke blev rakt russerne af deres forbundsfæller, men af deres fjender tyskerne.

36

Den russiske befrielseskrig i Syden kan man inddele i tre afdelinger.

Den første omfatter den tid, da uorganiserede afdelinger af officerer og ungdommelige frivillige under general Popov kæmpede øst for Don for at vinde tid, for at opnå rammerne for opstillingen af en ny hær senere. Dette afsnit begyndte med den næsten samtidige udmarch af Kornilov fra Rostov og Popov fra Novotjerkask i februar 1918 og endte med Popovs tilbagevenden og nyorganisation af den frivillige armé i det donske gebet i begyndelsen af maj.

Det andet afsnit begyndte, da de antibolsjevikiske stridskræfter kunne bruge det af tyskerne besatte Ukraine som basis. Derved blev den gamle sydvestlige og rumænske fronts rige hærdepoter tilgængelige for Don-regeringen og den frivillige armé, ligesom patron- og tøjfabrikker, kanonstøberier og et land, som vendte tilbage til det normale liv. Denne rige basis øvede ikke og alene sin virkning på operationerne mod bolsjevikkerne, men også en vældig moralsk indflydelse på kosakkerne. Synet af alle de fortræffeligt klædte og udrustede tyske tropper fik det ønske til at opstå i kosakkerne at gøre det samme som de. "Forbundet til Dons redning" bestod for mere end tre fjerdedelen af jævne kosakker, som ikke gav sig af med lang tale. Man betroede uden kritik hjemmets skæbne til atamanen [Note 27)]. Atamanen gav ordre til, at alt skulle bringes tilbage i den førrevolutionære tilstand og begyndte straks med opstilling af en hær efter den gamle disciplins principper. Efterhånden opstod således Don-arméen, fri for

landsknægtånden, og som også opererede ganske efter en moderne armés grundsætninger. Hovedoperationslinjerne var i dette tidsrum de mod Voronesh og Zarizyn. Dette tidsrum, det mest strålende under hele befrielseskampen, rystede den røde stridsmagt i sin grundvold og tvang sovjetregeringen til at give afkald på mange af sine teoretiske grundsætninger. Det varede fra maj til december 1918.

På dette tidspunkt viste de længeventede forbundsfæller sig i Sydrusland, og dermed begyndte det tredje kampafsnit. Forbundsfællerne opløste ikke de tyske garnisoner i Ukraine og opretholdt ikke som de roen i dette vældige gebet. Derved mistede de antibolsjevikiske styrker deres basis, som under de vedvarende, hårde kampe måtte organiseres fuldstændig fra nyt. Nu anstrengte den frivillige armés svage styrker sig ikke alene for at befri Ukraine og Krim, men også Storrusland og Kaukasus. Endskønt operationerne derved antog storslåede dimensioner, kunne den frivillige armé alligevel ikke aflægge deres opførsel som de landsknægte, de stammede fra. De overså, at deres modstand var overgået til krigskunstens gamle grundsætninger, og ville besejre ham med deres "nye taktik og strategi", som de havde lært i kampene med folk som Sorokin, Avtonomov og Dumenko, men som slet ikke egnede sig for en kamp mod folk som Klembovski, Sytyv, Gutor, Nesnamov Svjetchin og andre tidligere lærere fra Krigsakademiet. Denne kampperiode var den blodigste og varede fra januar 1919 til marts 1920.

I det først nævnte tidsafsnit stod dilettanter i spidsen for de bolsjevikiske stridskræfter: Trotski, Krylenko, matros Dybenko, vagtmester Dumenko, soldaterne Voroschilov og Minin. De

blev, takket være deres talmæssige overlegenhed, snart færdige med "de hvidgardistede bander". Dudakovs frikorps, Tchernezovs tapre partisaner, korpset "De hvide djævle", ja selve Kornilovs armé imponerede kun kommissærerne lidt. Den førte hovedsagelig kampen med propaganda. Dens tropper beholdt et folkeopbuds demokratiske karakter under valgte førere, som enten var eventyrere eller menige, tapre soldater af den kejserlige armé.

I det andet afsnit af borgerkrigen, da der ved Don opstod en armé efter den almindelige værnepligts principper, da stanizefrikorpsene under general Denikins jernvilje blev omdannet til regulære regimenter, da de erobrede kanoner blev stillet sammen til batterier, da krigserfarne generaler overtog ledelsen og dannede rigtige kampfronter, da indså Trotski, at den socialistiske, på militærsystemet byggede armé var et uanvendeligt værktøj, at der fandtes en krigsvidenskab, og at han måtte tage sin tilflugt til militære specialister.

Trotski tænkte ganske vist ikke på selv at lære praktisk krigskunst. Han hentede sig tværtimod tidligere lærere fra Krigsakademiet og læste i militære bøger. Derved opsnappede han en del brokker, mest aforismer og udtalelser af store hærførere og tilegnede sig på den måde kvintessensen af krigskunsten. Alle de imperialister, som han i høj grad foragtede fra skolebænken: Alexander af Makedonien, Julius Cæsar, Moritz af Sachsen, Wallenstein og Gustav Adolf, Frederik den Store og Peter den Store, Rumjanzev og Suvorov, Napoleon og Skobelev måtte afsløre hemmeligheden om deres sejre. Således klaredes "kunsten at sejre" efterhånden i hans store lokkede hoved.

Man sagde til Trotski, at *organisationen ikke tålte nogen improvisation*. På den russiske sovjetkongres i sommeren 1918 udtalte han derfor de dristige, fornuftige ord:

"Vi tvivler ikke på, at undertrykkelsen af opstanden af venstresocialisterne i Jaroslav og tjekkoslovakkernes fordrivelse fra Sysran indeholdt en formaning til den røde armé om at fæstne sin disciplin. Vi har brug for en på den moderne krigskunsts principper opbygget rød armé. Frikorpsene er legeværk, hvilket er ethvert fornuftigt menneske klart. Vi må ubetinget befæste disciplinen, ved hvis tilstedeværelse de tilbageslag, vi led dér, ville have været umulige. Dette vil vise enhver soldat, at den unødvendige blodsudgydelse er en simpel følge af manglende disciplin. Den røde armé er sovjetmagtens bevæbnede organ. Den tjener ikke sine egne formål, men tjener alene virkeliggørelsen af arbejdernes og bøndernes råd."

De selvstændigt opererende strejfafdelinger blev nu hjemkaldt. I deres sted trådte regimenter, divisioner og arméer.

Trotski indså senere, at *én mands vilje ikke lader sig overføre til mere end fem underordnede steder*, og at derfor et militært hierarki var nødvendigt, og at en hær ikke kan være demokratisk, fordi en *hjord af løver, som ledes af et får, er svagere end en hjord af får, der ledes af en løve.* Han udsøgte sig derfor disse løver mellem den gamle kejserlige armés generaler og officerer og undså sig heller ikke for at anvende menige soldater med militær forstand og snit i høje stillinger. Således udnævnte han Brussilov, Klembovski og Polivanov, således satte han vagtmester Budjonny i spidsen for et kavalerikorps.

Han indså endvidere, at "*les gros bataillons ont toujours raison* [Note 28)]>", og skred derfor til en almindelig uddannelse og

militær træning af ungdommen.

Man sagde til ham: *I forsvaret af fædrelandet ligger, at man altid må angribe, at sans une cavalerie expérimentée et suffisante les armées marchent en aveugles et sont compromises* [Note 29)], og han erfarede det tre gange selv. I afsnittet Bogutchar kastede den dristige general Gusselstchikov mere end én gang de røde talmæssigt overlegne stridskræfter ved et flot angreb med Gundorovski-kosakkerne. For hans øjne voksede Kornilovs ikke helt ødelagte frivillige armé op til Denikins vældige armé og Mamontovs, Fischelaunovs, Sekretevs, Wrangels og Ulagais rytterskarer rystede stadig deres front ved Zarizyn, Kamyschin og Balashov.

Derfor besluttede han sig også til at skabe det *røde kavaleri*, som han næsten fuldstændig manglede.

De militære specialister, Trotski kaldte til sig, var generaler, som vansmægtede i fængslerne, levede under falske navne, sultede, tiggede eller solgte tændstikker. Han stillede dem et godt liv med en god indtægt i udsigt eller spærrede deres familie inde som gidsler, lovede dem magt og berømmelse og truede med at skyde dem. Således pressede han til at tjene under den røde fane.

37

I den første tid efter tildragelserne i Smolny-instituttet ventede Sablin hver time døden. Han bad kun om det ene til Gud, at han ville skænke ham den nåde at være tapper til sidste. Om natten måtte han ved den mindste støj stå op og gå op og ned i sin celle. Således pinte han sig selv til morgenen, og minutterne blev til timer. Der gik dage og uger, uden at nogen tog notits af ham.

Han tænkte på, at han nu sad i en celle i Peter-Pauls-fæstningen, hvor så mange, så mange dødsdømte havde siddet før ham. For slet ikke så længe siden havde han fra et vindue i slottet set over på fæstningen, og for ham var alle de dømtes blege skygger dukket op. En gang var han også sammen med Marussja gået op og ned på Neva-bredden lige overfor. Den gang havde hun haft så megen medlidenhed med fangerne og fortalte ham om de dødsdømtes sidste timer. Hvor var det ikke anderledes nu. Den gang var der en domstol, en højtideligt udtalt dom, og den dømte havde vidst, at han var indviet til døden. Nu fandtes ingen domstol, og den dømte kunne kun formode, at døden ventede ham. Den gang havde den dødsdømte levet i en vis komfort. Man havde givet ham god mad, bøger, evangeliet. En præst var kommet til ham før hans død, og efter en række formaliteter havde man hængt ham. Selv i denne dødsstraffens fuldbyrdelse ved hængning var der dog en lille smule kristelig kærlighed, som mildnede det forfærdelige ved straffen noget. Alle fra fangevogteren til skarpretteren var venlige mod den dømte og havde altid befordret ham over i det hinsides udelukkende i udøvelsen af

deres pligt. Den dømte måtte have dette indtryk, at folkene ikke havde noget personligt imod ham, men at det ene og alene var domstolen, der havde dømt ham, og at alene zaren kunne benåde ham. Således havde hele ansvarets byrde ligget på zaren, og derfor var måske det uforsonlige had mod monarken og zarmagten opstået i de kredse af det russiske selskab, som med forkærlighed læste fængselslitteratur.

I varetægtsfangens celle var der dødstille. Til bestemt tid havde man punktligt givet ham sine måltider, på bestemte dage havde statsadvokaten forhørt ham, og præsten besøgt ham. Det var en frygtelig ensomhed, hvori mange mennesker havde mistet forstanden, men det, som Sablin nu måtte udstå, var endnu værre.

Han vidste jo ikke, om han egentlig var i ensomt fængsel, eller om han kun levede sådan i fæstningen. Det var kun vagtmandskabets smagssag.

En dag blev døren pludselig revet op, og en hob soldater trængte ind. De skældte ham ud og fornærmede ham med de gemeneste udtryk:

"Åh, du fordømte burschuj! Du har endnu ikke mistet dit burschuj- ydre, din hund! Vent bare, vi skal nok gøre kål på dig!"

De ladede deres geværer og slog løs på ham. De tilsmudsede hans celle, så sporene ikke kunne udslettes igen, og forsvandt igen med stor larm. Besvære sig over det kunne han ikke til nogen.

En anden dag åbnede man døren og slap alle fangerne ud. De hilste på hinanden, gik uhindret omkring og spadserede i gården og skældte ud over sovjetmagten. Og vagtmandskabet stemte kraftigt i med.

I samme hus som Sablin var anbragt en gammel generaladjudant, som gik i barndom efter alt det frygtelige, han havde oplevet, og ville skrive sine memoirer; endvidere en lille, geskæftig rigsdumadelegeret, som var overtydet om, at man ville løslade ham.

"Hovedsagen er," sagde han, "at holde sig selv rask under disse forhold. Dertil er legemligt arbejde nødvendigt."

Han fyrede derfor i alle kakkelovnene i bygningen, skurede gulve og korridorer, gjorde stadig hårdt arbejde. Og så var han gammel og svagelig og ofte ved at synke om af træthed.

"Det gør ingenting," mente han. "Det er kun udvendigt. Min sjæl er stærk nok til det, og jeg kunne endnu af al kraft spytte alle disse jødiske magthavere i ansigtet."

Også en af kejserindens hofdamer, som var syg, var i huset. Timer igennem lå hun på knæ i bøn og gik, selv når man åbnede hendes dør, ikke ud af sin celle.

Udefra fik man meget lidt at vide, kun det, som vagtmandskabet fortalte. Og de berettede kun om sejre over Koltchak, over Don-kosakkerne, over Denikin. Da deres kampfelt faktisk nærmede sig mere og mere til Moskva, kunne disse sejre ikke være meget betydningsfulde. I øvrigt talte de mest om rationen, om vægten af brødet, om spekulationer, om støvler og kapper.

Friheden varede i reglen kun en dag. Så var den nye vagt igen særlig streng og truede fangerne med at blive skudt.

Forplejningen var dårlig. Ofte bragte man dem slet intet, ofte en ilde lugtende mørk og en gul, næppe varm drik, som bar den storpralende betegnelse te. De første dage kunne Sablin af sult kun tænke på de yppige dinerer i sin tid i kasinoet og hjemme

med snapsen og smørrebrødet i forvejen, med de store postejer, forskellige supper og steg. Senere gik det over, og han tænkte ikke mere på det. Han glædede sig over, at han trods alt ikke havde tabt modet, at hans sjæl i bevidstheden om dens udødelighed stadig blev roligere, og at den truende død ikke skræmte ham.

Ofte hørte han om natten larmen af en lastautomobil, som kørte frem. I korridoren støjede talrige folk, lamper blinkede, og man hørte skælden, beden og stønnen, fortvivlede skrig. Man bragte en ny eller slæbte en bort. Motoren blæste i høje stød gas ud. Man vidste ikke rigtigt – var det geværskud?

Dagen derpå fortalte så den soldat, som bragte vand og brød:

"I går bragtes igen 27 mand bort, som vi aldrig får at se mere."

En nat stødte man et barfodet menneske, som kun havde en skjorte på, ind i Sablins celle. Han havde et blegt, intelligent og endnu ungdommeligt ansigt og store blå øjne. Sablin lagde sin kappe om hans skuldre for at varme og berolige ham. Denne uventede venlighed bragte den unge mand helt ud af fatning, og idet han greb Sablins hånd, hulkede han højt:

"Red mig! Red mig! De vil dræbe mig … Det ved jeg nøje. Man har arresteret mig, fordi jeg ikke længere kunne udholde det hos dem. Nu beskylder man mig for desertion … Å, Gud! Når min moder hører det, går hun fra forstanden. Jeg hedder …" Han nævnede et højtklingende aristokratisk navn. "Moder venter mig på Krim. Jeg vil jo gøre alt, vil bøje mig for dem, hvis de blot lader mig beholde livet. Kun leve, leve vil jeg … Jeg har en kæreste … Å, red mig, red mig!"

Da blev døren åbnet igen, og en soldat råbte den unge mands navn.

"Nå, fremad, Dalli! Vi skal ikke have så stort besvær med dig. Mod muren skal du!" råbte soldaten utålmodigt.

Så rejste den unge mand sig lydigt og fulgte soldaten, ubehændigt snublende på stengulvet med de bare fødder. Der lå noget så frygteligt sørgeligt i hans bevægelser og blik, at Sablin ikke kunne glemme dette syn.

38

Siden efteråret 1918 reviderede en glatbarberet mand med kloge, eftertænksomme øjne ofte hans celle. Hans magre ansigt fortrak sig ofte nervøst, og hans øjne havde noget stikkende ved sig. Ofte sad han timevis tavs på en skammel i et hjørne, ofte talte han med Sablin.

Han havde gjort hans bekendtskab, da han netop havde fået tilladelse til at barbere sig og lade håret klippe, og han frisk vasket sad på sin briks.

Manden var under ledsagelse af en soldat af vagten trådt ind i cellen og havde kun sagt de tre ord: "Hvilken typisk burschuj!" og var så forsvundet igen.

Efter en halv times forløb var han så kommet igen, havde sat sig på en skammel hos Sablin og spurgt ham:

"Følte De Dem fornærmet over mine ord?"

Sablin svarede ham ikke, mens han udgød sig i en længere tale.

"De vil ikke svare mig. Jeg er kommissær og medlem af den overordentlige kommission, som befatter sig med bekæmpelsen af kontrarevolutionen! Men det er jo ligegyldigt. I grunden er jeg burschuj som De. Jeg har lagt mærke til Dem, fordi vore kammerater, soldaterne, beklager sig og rimeligvis ikke mere vil give Dem mad. Så må De vel spise lus. Samtidig er De åbenbart en virkelig herre, der er født som sådan og også vil vide at dø således. Og de andre? Nå, det er umenneskelige hunde. De tier endnu bestandig? … Nå, ti De blot fremdeles. Jeg forstår, at det er Dem imod at tale med en mand som jeg, fordi jeg er en dannet mand. Jeg er nemlig *doktor filosofiæ*. Men De vil

måske forstå mig, når jeg siger Dem, at jeg af rent ideale grunde er kommunist. Jeg er overtydet om kommunismens rigtighed. Af kald er jeg jurist og har som statsadvokat syslet ganske særligt med spørgsmålet om dødsstraffen. Om den er moralsk eller umoralsk, om den er tilladelig eller utilladelig. I begyndelsen kom jeg naturligvis til det sidste resultat og rasede vildt imod den. Tænk blot på Andrejevs '*De syv hængte*' – en ædel bebrejdelse af en digter, ikke sandt. Men så læste jeg også senere hans '*Guvernøren*', og atter anstillede jeg betragtninger. Jeg sagde til mig selv, at der gives situationer, som netop ligner krigen. Hvis jeg ikke hænger de andre, drejer de selv nakken om på mig. Under revolutionen gjorde jeg Trotskis personlige bekendtskab, og vi udgav en avis sammen. Hvilken forstand han har! Jeg forsikrer Dem, han er simpelthen et geni. Hvert af hans ord er en åbenbaring. Og derfor spurgte jeg ham også om hans opfattelse af dødsstraffen og om ejendommens ukrænkelighed. Han hørte på mig og sagde så: 'Kære kammerat, i grunden eksisterer dødsstraffen slet ikke'. Jeg henviste til de talrige skydninger. Men han svarede med et glad smil:

'De forstår det ikke. Den dødsstraf, vi tidligere havde med statsadvokat, præst, rødklædt bøddel, den måtte naturligvis afskaffes, for den smagte af inkvisition. Men De forstår jo også nok, at der findes mennesker, man ikke har brug for, og som man må fjerne. Se nu en gang på vore henrettelser, og De vil forstå, at dødsstraffen faktisk er afskaffet hos os.' Jeg blev derpå forflyttet til den overordentlige kommission. Tidligere samlede jeg brødkrummerne fra de kommunistiske borde, nu er min kokkepige en arrestantinde, vin og hvedebrød står dagligt på

mit bord. I går fik vi oven i købet is. Og kone og børn er tilfredse."

Et øjeblik tav han og så føjede han træt til:

"De tror vel, jeg vil provokere Dem? Ja, De har ret. Hos os kommer det hovedsagelig an på angiveri. Men se nu en gang, nu taler jeg for første gang lige ud af leveren. Hvad nytter det mig, at jeg spiser is og spiller kort om aftenen og samtidig ikke tør betro min egen kone og min egen søn, da de – vil forråde mig. En fin situation, hvad? Jeg ved ikke, om De kan forstå mig?"

Han var gået ud, men efter fem minutter kom han atter tilbage, synligt ophidset:

"Jeg ved ikke, men jeg drages sådan mod Dem. I Deres store, grå øjne har jeg set og forstået, at De er en ægte burschuj. Ikke sandt, De vil ikke forråde mig, vel? Ikke for et venligt ord fortælle en anden kommissær om mig? Jeg går i stadig bekymring for min aristokratiske kokkepige, som er helt hysterisk og mandfolketosset. Fem rødgardister har voldtaget hende, men alligevel har hun ikke nok. For et kærtegn er hun rede til at forråde mig. – Jeg har jo også meget på samvittigheden! … Jeg ved, De vil kaste mig på døren!"

"Det gør jeg ikke," svarede Sablin, "fordi jeg ikke er i stand til det. Det ville De jo heller ikke finde Dem i."

"Jo måske. Jeg er et menneske med udpræget finfølelse."

"Det emne, De før berørte, interesserede mig i øvrigt, har altid interesseret mig."

"Spørgsmålet om dødsstraffen. Ja, ser De i den overordentlige kommission har jeg forstået det rigtigt. Har De nogensinde været i et slagtehus? Et frygteligt syn, som dog

ingen ophidses over. Selv blegsottige pigebørn farer hen og drikker det endnu varme blod for at hjælpe på deres blodmangel. Selve slagteren betragtes som en overordentlig hæderlig mand, som alle giver hånden. Man siger, at det ganske vist er et svært, men nødvendigt arbejde. Og så er man hos os mennesker kommet til det resultat, at det heller ikke kan være anderledes. Trotski har lært, at vi skal afskaffe de tidligere henrettelsers brask og bram og ganske simpelt lade folk forsvinde. Simpelthen tilintetgøre, så der intet bliver tilbage. Også rent videnskabeligt interesserer sagen mig. De kender den store automobilgarage i Gorochovaja. Der skulle atter forsvinde 30 mennesker, mænd og kvinder. Om natten bragte man dem ind i den sparsomt oplyste garage, og rødgardisterne klædte dem helt af. Klæder og linned er jo kostbare sager i disse dage. Dér stod de skælvende og frysende, nogle krøb på knæene hen og ville kysse ens hånd. Så kom der en mand fra den overordentlige kommission. Han elsker sådanne scener, men gør det naturligvis kun i en kokainrus. Hans øjne glødede, hans næsefløje skælvede.

'Stil burschujerne op mod væggen,' råbte han.

Og ved væggen stiller det ene nøgne legeme sig i række ved siden af det andet. Har De set den tyske maler Stucks billeder eller vore dekadenter? Min Gud, netop sådanne vanskabte skikkelser var det, med oppustede maver, lange hænder, tynde ben og alle smudsige og uvaskede. Og kommissæren fyrer hurtigt sin revolver af på dem, nogle i tindingen, andre i nakken, ganske som i et slagtehus."

Fortælleren var atter gået ud, men kom straks efter igen.

"Undskyld mig, men man kan kun fortælle sådan noget, når man er under indflydelse af kokain. Den gang blev jeg til slutningen og studerede de nye metoder. Og ser De, Trotskis gemenhed og klogskab er lige beundringsværdige. Den gang, da der endnu kun fandtes guillotine og bøddel, da man endnu arbejdede med galge og skydning, fandtes der endnu martyrer. Ludvig XVI og Marie Antoinette var martyrer, og som martyrer ansås Ryssakov, Sheljabov og marineløjtnant Schmidt, til hvis grave man valfartede. Men hér er hverken revolutions- eller kontrarevolutions-martyrer, her har vi udelukkende et slagtehus. Jeg har, tror jeg, på 5 minutter bragt de 30 om gadehjørnet. Og så kom kineserne og parterede ligene, ganske som en slagter gør det. Derpå pakkede de de enkelte dele i jernkasser og bragte dem til zoologisk have for at fodre dyrene med det. Det er dog storslået. Tænk blot: Det betyder tilintetgørelsen i ordets sandeste betydning. På zartiden mindedes man de hængte, om disse taler ingen mere. Det kan De forlade Dem på.

Da jeg igen forlod garagen, var en bleg Petersborg-morgen brudt frem. Jeg er selv petersborger og elsker vore lyse sommernætter. Da står der fem-seks gamle og unge kvinder på fortovet, kaster sig på knæ for mig, griber efter mine hænder og råber: 'Hr. kommissær, vi ved at de er døde. Men giv os i det mindste deres lig, så at vi kan begrave dem. Jeg er hans moder … Jeg hans kone … Jeg hans datter.' Ja, det var frygteligt. Men det er glimrende fundet på af Trotski. Kunne jeg skaffe deres martyrers legemer ud af panternes og hyænernes maver? Ser De, det er forskellen mellem det kristeligt-kejserlige og det kommunistiske system.

Og så har man fortalt mig, at kineserne i hungersnødens dage på halmtorvet har solgt folk dette kød. De forstår, at jeg siden den dag ikke mere kan spise kød. Jeg får allerede ondt ved lugten af kød, men systemet er og bliver dog det eneste rigtige …

Tilgiv, at jeg piner Dem med disse historier, men jeg må en gang give mit hjerte luft. Hjemme kan jeg ikke. Min 15-årige søn bor hos mig og har forrådt den overordentlige kommission, at en kadet Landrin holdt sig skjult hos en tante bag en kurv af gamle klude. Jeg frygter stadig, at han også en skønne dag vil angive mig. Han vokser også netop op i den anskuelse, at menneskene kun er kreaturer. Det bæst kan ikke en gang vente til krematoriet bliver færdigt, vil stadig se gennem vinduet, hvordan ligene smuldrer hen. Hele dagen taler han om det: 'Jeg ved, at der hverken findes Gud eller sjæl. Det har kun regeringen fundet på for at lade folket blive i dumheden'. Hvad siger De til det? En køn frugt, ikke sandt? Undskyld mig, for at jeg igen har udkrammet mine sorger for Dem. Men De er nu en gang en af de få folk af den gamle slags, som man ikke behøver at være bange for skal angive én."

39

Kommissærerne, rødgardisterne, generaladjudanten og de andre fanger, som var indespærret sammen med Sablin, forekom ham ikke som levende mennesker, men som syner i en forfærdelig drøm. Aldrig før i sit liv havde han set sådanne skikkelser, ja dårligt nok hørt om dem. Den kokainangrebne kommissær med sine ødelagte nerver var ikke normal. Han levede kun i sjælelige forestillinger, men disse forestillinger var frygtelige, blodige fantasier. Han bragte Sablin aviser, men det var ham modbydeligt at fordøje "*Isvestija*"s og "*Krasnaja Gaseta*"s analfabetiske bramabarsieren [Note 30)]. Han bad ham derfor om bøger eller Bibelen, men kommissæren sagde hovedrystende: "Det kan jeg ikke. Det ville man stille mig mod muren for. Min chef Dsershinski har en gang sagt: 'Sammen med bourgeoisiet har også fængslerne overlevet sig selv. Proletariatet behøver ikke fire vægge, det kan nøjes med én.' For øvrigt tror jeg, at der i den nærmeste fremtid vil indtræde en vending til det bedre for Deres vedkommende."

Og faktisk blev hans forplejning rigeligere i begyndelsen af vinteren. Man gav ham meget brød, en virkelig kødsuppe, tillod ham én gang om ugen at gå til frisøren. Han fik rent linned, en madras, et uldent tæppe, og endvidere fik han tilsendt et større antal bøger, ingen vidste hvorfra. De var udelukkende af militært indhold. *Taktikken* af Bontch-Brujevitch, bøger om etappen og reglementet. Vedlagt var en stor konvolut uden udskrift, hvori han fandt penge og et brev fra … Tanja.

Konvolutten havde åbenbart flydt omkring længe, da den bar pletter af fugtighed og nogle ulæselige blyantnotitser. På

brevets første side var tegnet et kors med otte spidser og derunder stod skrevet:

"Det har behaget den almægtige Gud i sin uudgrundelige beslutning at tage de høje, hellige martyrer til sig i sit rige i natten til 17. juli 1918.

Jeg ved ikke, kære fader, hvordan jeg skal skildre dig alt det, som er sket her. Vi havde ventet det, men vi havde ikke troet, at det skulle blive så forfærdeligt.

Allerede nogle gange ville jeg skrive dette brev til ende, men jeg manglede kræfter til det. Jeg begyndte det i Jekaterinburg og sluttede det i Moskva. Jeg så Pestrezov, som fortalte mig om dig og lovede at bringe brevet og befri dig.

Kære fader! Pestrezov er ingen ordentlig mand, han tjener jo dog dem, som myrdede dem, – som har ødelagt Rusland.

Den 26. april bragte man kejseren, kejserinden og storfyrstinderne bort fra Tobolsk. Der blev fortalt, at kejser Wilhelm gennem sin gesandt i Moskva, Mirbach, havde forlangt, at man bragte zarfamilien til Moskva eller Petersborg, da han ville redde den. Men Moskva-kommissærerne havde besluttet at dræbe zaren.

Jankel Sverdlov, præsident for den gammelrussiske komite i Moskva, spillede en tvetydig rolle ved det. Han lod, som om han efterkom Mirbachs fordring, men trådte samtidig i forbindelse med den uralske Sovdep, som havde sit

sæde i Jekaterinburg og nærede et uforsonligt had mod kejserfamilien. Han besluttede at spille zaren i disse mænds hænder.

Kære fader! Det er ikke første gang, en jøde giver sig af med forræderi. Jankel Sverdlov forrådte zaren og overleverede ham til døden. Historien må aldrig glemme det.

Og russerne, hvad gjorde de? De tav eller råbte: Korsfæst ham!

Sverdlov sendte kommissær Jakovlev med hemmelige ordrer til Tobolsk. Han indtraf hos zaren den 25. april henimod klokken halv fire om eftermiddag gen og forlangte at tale alene med ham. Kammertjener Volkov meldte det. Zaren trådte sammen med kejserinden ind i det værelse, hvori Jakovlev ventede, og hun erklærede, at hun ville overvære samtalen, Jakovlev sagde, at han havde ordre til at bringe zaren til Moskva. Da han så forlod værelset, mente zaren, at man ville bringe ham til Moskva for at underskriven freden i Brest.

'Det ville være et forræderi mod Rusland,' sagde han. 'Hellere lader jeg min højre hånd hugge af.'

Kejserinden var atter fortvivlet, da tronfølgeren igen var blevet alvorlig syg, og man umuligt kunne lade ham blive alene tilbage. Hun løb omkring i værelserne, kunne intetsteds finde ro og gik grædende ind i sine døtres værelser. Der sad storfyrstinderne Tatjana og Olja hulkende sammen med hr. Gillard.

'De vil skille ham fra sin familie,' jamrede kejserinden, 'for under trusler at tvinge ham til en hæslig ting, som de allerede én gang har gjort ved hans abdikation i Pskov.'

Kære fader! På sig selv tænkte hun ikke. Hun tænkte tværtimod på Rusland, på sin ære og hans frelse. Ikke et øjeblik faldt det hende ind at redde sit eget liv for til skade for det russiske folk at bringe sig i sikkerhed i udlandet.

'Hellere vil jeg være vaskerkone!' udbrød hun. 'Hellere vil jeg lide døden end underordne mig Wilhelms interesser.'

I hende kæmpede moderkærlighed og kejserlig værdighed. Hendes søn var alvorligt syg og kunne ikke lades alene, men hendes pligt som kejserinde forlangte af hende, at hun var hos kejseren i de svære stunder, som ventede ham.

'Jakovlev har forsikret mig,' sagde hun til Gillard, 'at der ikke vil ske kejseren noget ondt, og at man, hvis nogen vil ledsage ham, intet har imod det. Jeg kan ikke tillade, at han rejser alene. De vil bruge ham til deres mål, de ved jo dog, at han er den eneste virkelige repræsentant for Rusland … Når vi er to, vil kampen være os lettere, og derfor vil jeg heller ikke i prøvelsens stunder lade ham alene. Men hvis der pludselig skulle indtræde en komplikation hos tronfølgeren – å Gud, hvor kvalfuldt er ikke alt det? For første gang i mit liv ved jeg ikke, hvad jeg skal gøre. Når jeg tidligere

tog en beslutning kom det over mig som klar begejstring; nu føler jeg intet lignende. Men Gud vil ikke tillade hans afrejse. Rejsen kan og må ikke finde sted. Jeg er overbevist om, at vi allerede i morgen vil være kommet til en anden løsning.'

Storfyrstinde Tatjana indskød: 'Å, moder, vi må da fatte en beslutning for det tilfælde, at fader alligevel må rejse.'

Kejserinden gik fremdeles op og ned i værelset, talte med sig selv, lagde den ene plan efter den anden. Omsider var hendes beslutning taget.

'Ja, sådan vil det være bedst. Jeg tager med kejseren og Alexej betror jeg jer.'

Hun havde overvundet sin moderkærlighed. Hun ville ofre sig selv, hun ville ikke tillade at der om end kun ubevidst blev øvet forræderi mod Rusland og dets allierede.

Og, kære fader, alligevel har franskmændene og englænderne beskyldt hende for at ville slutte en separatfred. Ve Buchanan [Note 31)], som gav dem penge for at styrte zaren! Og Thomas [Note 32)], som holdt smigrende taler for den oprørske folkemængde! Over jeres hoveder kommer den uskyldige kejserindes blod. Historien vil aldrig tilgive England og Frankrig det.

I kejserinden rasede denne indre kamp videre, denne kamp mellem at frelse sin familie og elskede søn på den ene side og fædrelandets og Ruslands ære på den anden side. Du ved jo, hvor højt hun

elskede sin ægtefælle og sine børn. Hele historien med Rasputin havde jo alene bestået i, at hun var behersket af en dyb mystisk frygt for at hun kunne miste mand og søn. Det foranledigede hende til at se en vidunderlig ånd i ham, som kunne værge hende mod den truende skæbne. Det var altså en af angst opstået overtro. Meget større skyld havde de, som ikke fik snakket hende fra denne overtro, men som tilmed bestyrkede hende i den. Å, kæreste fader! Hvor ulykkelig var hun dog i disse timer! Har hun mon i det hele taget i hele sit liv set blot én lysstråle af lykke? Og nu igen denne kamp mellem Rusland og hendes familie, mellem æresordet, der var givet de allierede og hendes pårørendes eksistens!

'Jeg har besluttet. Jeg rejser sammen med dig og med os tager Marja,' sagde hun så roligt og med fast stemme til zaren, da denne kort efter kom tilbage fra en spadseretur.

'Godt, hvis du absolut vil,' svarede denne.

Den 26. april klokken 3 om morgenen, da det endnu var fuldstændig mørkt, kørte flere sibiriske kurvevogne frem foran hendes dør, den ene forspændt med tre, de andre med to heste. Vognene havde ingen sæder, kun noget hø og en madras lå i den til kejserinden bestemte vogn. 1 denne tog hun plads sammen med storfyrstinde Marja, mens zaren kørte sammen med Jakovlev. Til dem sluttede sig fyrst Dolgorukov, Botkin,

Tchemodurov, Ivan Svjednev og fru Demidova. Tronfølgeren og de tre storfyrstinder blev tilbage.

Turen var overordentlig besværlig, for vejene var bundløse på grund af forårstøvejret. Ofte sank hjulene så dybt i, at kejseren og kejserinden måtte stå af og gå til fods. Jakovlev sørgede stedse for, at de lokale sovjets ikke skulle forhindre dem i at drage videre.

Å, fader! Og ingen, ingen fandtes der i de dage, som ville have reddet og skjult zaren. Hvad er der blevet af Rusland, hvad er der blevet af russerne? Jeg tog mig sammen og ilede efter dem under anvendelse af mine sidste penge, overnattede i samme kvarterer, hvori de havde været.

Den 28. april om aftenen sås i det fjerne lange rækker af lys. Det var banegården Tjumen, hvor et tog ventede på dem. Å, kære fader! Dette tog kørte frem og tilbage, først til østen, så vendte det atter tilbage til Tjumen, så kørte det igen til Omsk. Derfra førte Jakovlev længere forhandlinger med Moskva og bragte så zaren til Jekaterinburg.

Den 23. maj blev også de øvrige medlemmer af den kejserlige familie transporteret derhen. De skulle være skilt fra deres forældre den sidste maj.

I Jekaterinburg boede zaren hos en hr. Ipatiev i et lille toetages hus. Den nederste etage lå med tilgitrede vinduer i højde med jorden. Den kejserlige familie indrettede sig i øverste etage. Et værelse beboede storfyrstinderne, to andre zaren

og tronfølgeren. I et større rum boede fremdeles Botkin og Tchemodurov sammen, mens fru Demidova anbragtes i et lille værelse, og lakajerne Svjednev Charitonov og Trupp fik et lille værelse ved siden af køkkenet. Det sidste værelse i denne etage havde kommissær Avdjejev belagt med sin medhjælper og nogle arbejdere.

En vagt af stedlige arbejdere lå i nederste etage. Det var rå, stadig drukne, mod zaren ophidsede folk, som gjorde alt for at gøre kejserens og de høje damers liv så ubehageligt som muligt. Dag og nat drev de om i den kejserlige families værelser, sang kyniske viser, røg, spyttede over alt, bandede og skældte.

Efter sit ønske spiste zaren ved ét bord sammen med sine omgivelser og lakajerne. De var én familie … som ganske vist også var viet til døden sammen. Blandt to hundrede millioner russere var de de eneste, som besad dristighed og agtværdighed til at dele skæbne med deres høje martyr!

På bordet lå et gammelt stykke vasketøj. Servicet var det primitivest mulige. Man bragte maden fra det almindelige "sovjetkøkken". Den bestod altid af suppe og kødkoteletter med makaroni.

Men det var det mindste onde, kære fader, det var bagateller i sammenligning med de pinsler Avdjejev og hans kammerater voldte zaren. Mens der spistes, brød de ind i stuen, langede med deres

skeer til suppeterrinen, lænede sig bagfra mod den stol, zaren sad på, lavede rå vittigheder, spyttede i hjørnerne og snød næsen i hænderne.

Det var en vedvarende sjælelig tortur, hvorimod inkvisitionens pinsler er en bagatel. Det var en dyrisk bande slyngler, som fandt deres nydelse ved at pine dem, fordi de ved deres ofres ædle holdning bestandig på ny kom i raseri.

Derfor kunne der heller ikke være tale om regelmæssig beskæftigelse. Gå ud kunne de kun i en ussel have, som var omgivet af en høj mur, men også hér var de under stadig opsyn af deres bødler.

Således gik dage, uger, måneder. Rundtom lyste Urals bjerge i rig sommerlig pragt, plaskede den lille flod og strålede søen, hvori den dybtblå, hvide himmel spejlede sig. Alt det talte om Guds nåde. Og fra sin trone så Gud de ulykkeliges lidelser, som han en gang havde pålagt magtens byrde, som han havde salvet, og som i toogtyve år igennem havde behersket det store russiske rige, som havde et beskedent og venligt hjerte, som elskede deres folk og deres fædreland mere end sig selv.

Jeg vandrede i disse skove, i bækken vaskede jeg den kejserlige families linned, jeg græd og bad for den! Hvad mere kunne jeg gøre, når dens generaler og officerer, dens soldater, dens stærke og mægtige havde forladt den? Og dog har han elsket jer så højt!

Således sad jeg en gang i haven og ventede på, at man skulle bringe mig vasketøjet. Det var en varm juliaften. Stille var der rundtom. Vagten sov, og kommissæren var gået ud. Man talte allerede om, at han skulle afløses, fordi han var russer. Man frygtede vel for, at der endnu levede en national følelse i ham. Ubevægelige hang de runde birkeblade, og hvide sommerfugle flagrede over det nedtrådte græs. Da blev der ovenfor åbnet et vindue, og storfyrstinde Tatjana viste sig i det.

"Nej, der er ingen," sagde hun til en, som var i værelset. "Man kan roligt gøre det for åbent vindue. Begynd du, moder."

Der gik et minut. Mit hjerte snøredes sammen i længsel efter dem. Da lød pludselig oppe fra et kor af fem kvindestemmer. Først langtrukkent og dybt, så stadig højere og højere, snart enkeltvis, snart flydende sammen, himmelstræbende, op mod Gud. Kejserinden og hendes døtre sang '*Kerubernes Lovsang*'. Min hele sjæl bølgede til vejrs. Jeg måtte rejse mig og træde nærmere hen til vinduet. Ved døren stod den vagthavende arbejder. Med sine grå øjne så han op mod himlen og var åbenbart ganske sunket hen i sangens fortryllelse. Noget ufatteligt, længstglemt holdt ham fangen.

Og lovsangen klang videre, som en vidunderlig sang, som om den med englestemme fra Himlen manede det russiske folk til omvendelse.

Jeg så tårer i arbejderens øjne og forstod, at virkelige russere ikke kunne dræbe deres zar.

Sangen døde hen. Jeg hulkede højt. Arbejderen udstødte en forbandelse og fjernede sig, som om han skammede sig over én gang at have haft følelse for fædrelandet.

Den 4. juli blev Avdjejev og hans medhjælper Moschkin afløst efter Ural-gebetets arbejderråds anordning, fordi de ikke havde behandlet zaren og hans familie strengt nok. I deres sted trådte jøden Jurovski og hans medhjælp, den russiske arbejder Nikulin …

Fader! De følte, de vidste allerede det frygtelige, som ventede dem! …

Jeg så Jurovski. En stor, knoglet, sort mand med bred, fladtrykt næse, krøllet hår og stikkende, ubehagelige øjne. Ved overtagelsen af bestyrelsen af huset forlagde han straks den tidligere vagt til et nabohus. Ind i Ipatievs hus rykkede ti andre folk. Også dem har jeg set. Kære fader! Mere end halvdelen var ikke rigtige russere. Skumle, skrækkelige karle … ægte bødler.

I natten til den 17. juli vækkede Jurovski den sovende zarfamilie, opfordrede den til at klæde sig på og sagde: "Man vil straks bringe Dem fra Jekaterinburg."

De fulgte hans befaling. Jurovski anordnede nu, at de skulle begive sig ned i underste etage. Kejseren og storfyrstinden tog puder med, som de

ville lægge under sig under kørslen. Da de gik ned ad den bælgmørke trappe, snublede kejserinden og forstuvede sin ene fod. Jurovski førte hende nu gennem nogle mørke værelser ind i det største, hvis vinduer, ligesom de andre, var forsynet med jerngitter. Hér brændte en lampe.

"Vent lidt her," sagde han.

Kejseren bad om at få bragt stole, og man bragte tre ovenfra. Kejseren, kejserinden og tronfølgeren tog plads på dem. Tæt bagved kejseren stillede Botkin sig. Kejserinden sad ved væggen ved vinduet. Ved siden af hende stod Tatjana, mens de tre andre storfyrstinder lænede sig mod væggen, og Charitonov og Trupp tog opstilling til højre for dem. Bag i værelset stod fru Demidova med to puder under armene.

Ligesom mekanisk fulgte de alle anvisninger og mente, at man nu ville lade vognene køre frem. Men snart anede de, hvad det drejede sig om. Jurovski og Nikulin, jøden og den russiske arbejder, der var blevet til jødens slave, traf de videre anordninger. Mørkt brændte lampen i dette tomme, smudsige og uhyggelige værelse. Næppe var de alle samlet, før syv fyre af vagten trådte ind med revolvere og sammen med en kommissær Vaganov og Jermakov fra den overordentlige kommission.

Nu var det alle klart, at enden var kommet.

Der gik atter nogle sekunder, kæreste fader, men hvad må de ikke have gennemlevet i disse sekunder!

'Deres tilhængere ville befri Dem. Det er ikke lykkedes. Derfor må vi skyde Dem,' sagde Jurovski og affyrede det første skud. Straks knaldede også de andre misdæderes revolvere.

Alle styrtede lydløst til jorden, undtagen tronfølgeren og storfyrstinde Anastasia, som endnu bevægede sig og stønnede skrækkeligt. Jurovski gav tronfølgeren, en anden bøddel storfyrstinden sin bekomst.

Straks kørtes de døde på en lastautomobil til et nært bjergværk i skoven.

Byen sov endnu, men jeg vågede. Jeg vidste jo, at det ville komme sådan. Og mangen anden har vel heller ikke fået søvn i øjnene den nat.

Da de grusomme jøder havde naglet Kristus til korset, da bad den hellige gudsmoder Maria Magdalene og Josef Arimathæa om, at man ville udlevere dem den døde til begravelse. Og så opstod Kristus.

Deres lig blev hugget i stykker og brændt efter at være overgydt med benzin.

Å, fader! Denne rædselsdåd vil Gud hverken tilgive russerne eller jøderne.

Så befriede Koltchak os. Men hvorfor? Jurovski fandt man naturligvis ikke, og selv hvis man havde fundet ham, havde man ikke kunnet kalde dem til

live, ikke kunnet lindre deres kvaler. Der blev holdt forhør, og man søgte efter spor, men man fandt intet.

Kære fader! Nogen ønsker at ødelægge Rusland. Men for at gøre det, må de først ødelægge den hellige kristne tro og fjerne kærlighedens skønhed fra hele verden.

I Rusland har den kristne tro holdt sig i fuld renhed. Derfor tog fjenden sig Kristus til mål for sin ødelæggende virksomhed.

Kæreste fader! Jeg tænker mig det sådan! Intet, slet intet skulle blive tilbage af det store russiske zarrige og af selve zaren, som mere end nogen anden har elsket sit fædreland.

Er det også din mening? Og dog er mindet blevet tilbage. Mindet vil skabe legender, og legenderne vil fuldende underet. De vil atter gengive det russiske folk sit fædreland og zaren sit folk.

Det er din Tanjas faste tro, som elsker dig af hele sit hjerte og er overbevist om, at også du nærer dette faste håb.

Men om vi skulle dø som de, du og jeg? Hvad har det at betyde. Jo skrækkeligere livet og døden var, desto herligere vil opstandelsen blive.

De vil aldrig sejre.

Kampen vil være hård endnu. Men lyset vil overvinde mørket.

Hvor længe skal vi endnu vente på den dag?

Kæreste fader. For dig beder jeg. På dig tænker jeg. Du er den sidste i verden, som jeg endnu kalder min.

Din

Tanja.

40

Mod midten af vinteren – den nøjagtige dag kunne Sablin, da det til trods for al umage ikke var ham muligt at huske de daglige datoer – blev han vækket midt om natten. En afdeling matroser med en ung kommissær kom ind i hans celle.

"Tillader De, kammerat, at vi bringer Dem til et nyt kvarter," sagde kommissæren.

Sablin, som vidste, at sovjetregeringens tjenere stadig med en vis skarpsindighed forstod at finde nye dækkende ord for dødsstraffen, troede nu, at hans sidste time var kommet. Han klædte sig hurtigt på.

"De behøver ikke at skynde Dem, kammerat. Vi venter. Vi vil bringe Dem over i Deres gamle lejlighed i Gogolgade."

Han troede ikke kommissærens ord, tog sin slidte kappe på og gik omgivet af matroserne henimod udgangen. Den friske frostluft bedøvede ham, for den var blevet ham helt uvant. Han åndede svært og mistede næsten bevidstheden. Da han så op mod himlen, strålede månen over katedralen. Hvor smukt var dog livet!

Ved porten ventede en automobil. Han satte sig ved siden af kommissæren på bagsædet, mens matroserne tog plads på trinbrætterne.

De kørte gennem fæstningens snævre indkørsel, over Troizki-broen, hvor de store buelamper, som over alt i byen, ikke brændte.

Også ellers var byen indhyllet i tæt mørke. Ikke et vindue ved Neva-kajen var oplyst, og den modsatte bred aftegnede sig som

en ubestemt linje mod den mørke nathimmel. Byen var som uddød.

Automobilen kørte langs kajen forbi de sovende paladser med deres lukkede porte og deres knuste ruder. Foran Vinterpaladset stod en ensom patrulje rødgardister. Det lod virkelig til, at man ville bringe ham til hans lejlighed.

Nu holdt automobilen foran døren. Matroserne stødte i længere tid mod portnerens lille vindue. Til sidst trådte en gammel, ham ubekendt mand ud, tog hatten af sit grå hoved og bøjede sig dybt.

"Vi vil ind i Sablins lejlighed," sagde kommissæren kort.

"Værsågod, kammerater," svarede den gamle med skælvende stemme og førte dem opad den mørke trappe.

Sablin ønskede sig uvilkårligt igen i besiddelse af sine gamle kræfter. Han havde kunnet rive et gevær fra en matros og havde kunnet gennembore dem alle med bajonetten. Var det ham bestemt, at han skulle dø, ville han i det mindste dø i kamp. Men han var så svag, at han sandsynligvis ikke ville have været i stand til at holde et gevær i hånden. Hans knæ vaklede, det drønede i hans øren af den uvante stigen opad trappen. Det var ham, som om han havde overstået en hård sygdom. Han forstod nu, hvorfor den unge mand, som de havde stødt ind i hans celle, på soldaternes blotte tilråb så føjeligt og underdanigt var gået i døden. Hungeren havde allerede bidraget sit til at gøre den menneskelige vilje til sin slave. "Men hvis du, hellige Gud, ikke har givet mig kraft nok til at forsvare mig, så giv mig i al fald kraft til at dø med fast sind!"

Med støvler og kolber stødte man imod entredøren og ringede. Chauffør Petrovs kone, Avdotja Markovna, lukkede op.

Den lille lampe i hendes hånd rystede, da hun så matroserne. Syg og udtæret så hun ud.

"Her bringer vi dig din herre," sagde kommissæren. "Gør rent i lejligheden kammerater! Hvor sov generalen sædvanligt?"

"I sit arbejdsværelse, Deres høje Excellence," sagde Avdotja skælvende.

"Så før os derind."

"Dér bor en matros, en kommunist."

"Så smider vi ham ud. Det er vel næppe nogen personlighed."

Avdotja gik gennem korridoren til dagligstuen. Her sov et eller andet subjekt på divanen indhyllet i et tæppe. Luften i værelset var trykkende.

Sablin lagde straks mærke til, at alle låsene var brudt itu, på mange bronzegrebene taget af. Møblerne var stillet anderledes. Ved det første blik, så han ved lampens flakkende skin sin hustrus blå øjne hvile på sig. Maleriet var intakt og hang på sin sædvanlige plads. På divanen lå to skikkelser tæt omslynget, som rørte sig og sprang op ved lyden af skridtene. Det var en forsoldet udseende ung fyr med et idiotisk ansigt og en kortklippet pige med fregner på de tykke kinder. De satte sig på divanen og dinglede med deres nøgne, hvide ben. Også hér var luften trykkende. Der lugtede af sved og urene mennesker.

"Nå, kammerater! Har I moret jer nok på junkersengen?" sagde kommissæren.

"Hvorhen skal vi gå, kammerat? Vi er sendt herhen på befaling af den overordentlige kommission. Man kan ikke sådan uden videre smide os ud igen om natten. Vi er kommunister!" protesterede den unge mand hæst.

"Jeg ved nøjagtigt, hvad jeg gør," svarede kommissæren roligt. "Her er da en hel del værelser. Pak jeres kram sammen og sørg for at komme afsted. Jeg har bestemte ordrer fra den revolutionære krigssovjet."

"Det vil vi dog først se," sagde det unge menneske og fægtede med armene. "Det ville jo være endnu bedre, hvis man midt om natten kunne smide kommunister og arbejdende folk ud af sengene. Vi er ikke burschujer, kammerat, som man kan behandle sådan."

"Hør op med dit vrøvl," sagde en matros. "Ellers lader jeg dig forsvinde med samt din kisselinke i tid og evighed."

"Hr. kommissær," hylede pigebarnet, "tillad dog ikke, at man fornærmer mig."

Den unge mand så på hende uden at sige et ord. Men hun læste åbenbart noget truende i hans blik og tog skyndsomst silkestrømperne på sine ikke helt rene ben.

"Værsågod at stille lampen her på bordet," henvendte kommissæren sig nu til Avdotja, "og bring puder og sengetøj og linned og alt nødvendigt, så at generalen kan føle sig fuldstændig hjemme. I morgen tidlig laver De så te til ham og serverer frokost."

"Jeg ville gerne gøre det, Deres Excellence, men disse kommunister har taget alt linnedet her. De har gennemrodet alt og slæbt alt væk, hvad de kunne overkomme."

"Kammerat!" befalede kommissæren en høj, bredskuldret matros. "Gå sammen med konen hér og skaf de til sengen nødvendige sager. Sig også til hende, at hun i morgen tidlig har at gøre to værelser klar til vagten."

Parret fjernede sig nu tavst, mens Avdotja Markovna efter kort tids forløb kom tilbage med en temmelig ren pude og sengetæppe og redte seng til Sablin. Kommissæren anordnede, at en soldat skulle stå vagt udenfor døren, ønskede Sablin god nat og gik.

Sablin lænede sig mod døren ved bogskabet, så at hun gav puderne nyt betræk og opstillede servicet til morgenmaden.

"Nå god dag," sagde han. "Hvordan har I levet her uden mig."

Avdotja vinkede til ham, at han skulle tie og hviskede:

"Spørg ikke, Deres Excellence. Væggene har ører. Min kære mand … har de … skudt. I morgen er det 40 dage siden … Hvorfor ved jeg ikke."

Således talte hun og humpede hurtigt ud af værelset.

Sablin var alene. Han tog lampen og trådte hen til bordet. Hér havde han en gang før sin flugt indelukket sin afdøde hustrus skæbnetunge dagbog. Skuffen var brudt op og tom. Han gik videre til biblioteket. Halvdelen af bøgerne manglede, mange var revet i stykker, hos andre var bindene fjernet. Men på væggen til højre og venstre af hans kone hang som tidligere billederne af hans aner. Lampen gav kun lidt lys, men til trods for dette lyste et par øjne hér, dér en hvid pande, hér broderiet på en uniform, dér atter en kniplingskjole.

Han vaklede af overtræthed, og det blev sort for øjnene af ham. Hurtigt klædte han sig af og kastede sig på divanen. Den søde bevidsthed om endnu at være i live fyldte ham, og han faldt straks i en fast, drømmefri søvn.

41

Da han igen vågnede, var det allerede dag. Først vidste han i længere tid ikke, hvor han egentlig befandt sig. Det var ham, som om de ti sidste måneder havde været en tung, pinefuld drøm. Han var vågnet af den og så den klare vinterdag derude. Så sin uforglemmelige hustrus elskelige øjne rettet på sig.

Søvnen havde styrket ham, og han var klarere i hovedet. Men nu lagde han mærke til, at alle tæpper og dyreskind i hans værelse manglede. Det nøgne parketgulv var besmudset og bespyttet og stedvis dannede de udspyttede skaller af solsikkefrø og andet udefinerligt smuds en tyk grå dej. I stedet for dørenes og skuffernes låse sås tomme hulninger. Også bronzestatuetterne og malakitservicet var forsvundet. På en stor klubstol manglede sædebetrækket. I hjørnerne hang spindelvæv. Over alt så man, at husfruen allerede længe havde manglet.

Så havde det altså alligevel været faktisk virkelighed: Revolutionen, bolsjevikkerne, Korshikov, fængslet.

Hvad vil der nu ske? Hvorfor havde de bragt ham hjem? Måske er der sket en regeringsforandring? Mon den blodige tåge omsider viger fra Rusland, eller venter blot nye kvaler, nye smerter på det?

Han stod op, vaskede sig og klædte sig på og trådte hen foran sin hustrus billede. En drengehånd havde besudlet det med blyant og blæk og havde skrevet gemene ord på Vera Konstantinovnas hvide brudekjole. Dybt sukkende trådte han til vinduet og ville nyde den gamle udsigt, som han var kommet til at holde af. Men konditorbutikken overfor eksisterede ikke

mere, dens vindue var fornaglet med brædder. Foran den stod en lang række ventende folk, som i deres fattige klæder trampede fødderne varme. Nu lo de ad noget. En ordentligt klædt herre slæbte nemlig en stor birkegren bag sig, og to unge, smukke damer i værdifulde pelse trak en lille slæde, hvorpå lå to gamle gærdestaver og en snavset sæk, der var fyldt med noget ubestemmeligt. Længere til højre stod tre folk og læste stortrykte på muren opslåede opråb.

"Der herskede altså endnu et vist liv i Petrograd." Og dog var Sablin grebet af forfærdelse. Det var ham, som om han ikke i ti måneder, men mange århundreder havde været borte fra Petersborg. Byen var på en måde uddød, for de ejendommelige skikkelser, man så på gaden, lignede ikke de tidligere beboere. Nu kørte en ung mand i en lang, grå kappe forbi i en slæde, der blev trukket af en godt ernæret, men slet holdt hest. I den højre arm holdt han en rigt klædt kvinde omslynget. Men hest, kusk og passagerer lignede så lidt det tidligere vante syn af en herskabsslæde, at det næsten lignede en karikatur. Når han sådan stod og så ud på gaden, forstod Sablin godt dekadenterne og futuristerne. Han forstod deres skæve huse, deres kantede heste, deres vindskæve folk. Petersborg var i øjeblikket netop så hæsligt i tonen, hæsligt i linjeføringen. I rækken af de ventende folk var kun en pige ham påfaldende. Hun havde fine træk, men hendes ansigt var sygeligt blegt. På hovedet havde hun en gammeldags, ufiks hat og hendes magre legeme indhyllede en foret kåbe, hvorfra vattet vældede ud ved halsen. Ved siden af hende stod en tyk, knoglet, ordinært udseende kvinde, en rigtig grøntkone. Hun bar en elegant fløjlshat med hvide hejrefjer, en rig zobelpels og grå hjorteskindssko, som hun åbenbart kun

havde fået på med stort besvær. Hun så med majestætisk foragt ned på sin naboerske, syntes at ville give denne sin foragt luft i ordet: Burschujka.

Sablin blev tung om hjertet, da han så denne forfærdelige forandring af livet i hans kære fædreland. Så trådte Avdotja ind i værelset med hans frokost.

"Kommissæren har befalet, at jeg skal sørge for Deres Excellence som sædvanligt. Men i spisestuen har de indrettet plads for kommunisterne med deres tøse. Det vil blive et uhyggeligt ophold for Deres Excellence."

Sablin ville endnu spørge om forskellige ting, men hun undgik åbenbart længere samtaler og gik hurtigt ud igen. Snart overraskede den tanke ham, at plyndringen af hans hjem og indkvarteringen af de fremmede ikke mere ophidsede ham særligt, at han tværtimod fandt et dyrisk behag i en gang igen at nyde rigelig te med rugbrød og noget sukker, at hans kolde, snavsede værelse ikke var ham ubehageligt, at han ingen bitterhed følte ved synet af sin elskede kone og tilintetgørelsen af hans familiearkiv.

"Hvad er det nu?" spurgte han sig selv. "Er det opdragelsen ved sult og fængsel, viljens slaveri, sjælens underordning under mavens og legemets magt? Men når oven i købet jeg, stærke mand, hengiver mig til denne følelse, hvad vil så de svage gøre? Som hunde vil de slikke den hånd, som klapper dem."

Havde ikke den kommissær, som endnu for 14 dage siden trængte sig på ham i fængslet, sagt ham et rigt ord af Trotski: "Bourgeoisiet har overgivet sig på nåde og unåde til os. Hvis jeg i morgen ville befale alle bourgeois at forrette deres nødtørft på

Gorochovaja, ville de stille sig alle op der i en række for at opfylde min befaling rigtig ordentligt og punktligt."

Det er netop sultens magt, det lille stykke brøds magt. Skulle han også underkaste sig den? Nej, så slap ville han ikke være.

42

Ved sekstiden gik døren til værelset op, og en stor statelig mand i soldaterkappe med kængurubesætning trådte ind. Det var general Pestrezov.

Sablin sad netop ved skrivebordet og læste i et værk af Kuprin. Han rejste sig ikke ved den ukaldte gæsts indtræden og lagde armene over kors over brystet. Pestrezov forstod denne bevægelse og sagde:

"Nå, hvad mener du? Du vil ikke forene dig med os. Når du har hørt på mig og forstået mig, vil du sikkert se på mig med ganske andre øjne. Du har gået meget igennem, Sascha, og også jeg har lidt en del. To måneder igennem har jeg udelukkende levet af at pantsætte de få sager, jeg endnu havde tilbage. Så tog de også retten til at indløse dem fra mig, og i seks dage i vinter måtte jeg gå rundt på gaderne og sælge kager, som min kone bagte. Så fik jeg opfordring til at melde mig på Nikolai-banegården og traf dér mine gamle akademivenner Bontch-Brujevitch, Parski og Baltiski i zarens tidligere hoftog. Vi talte længe sammen og uden omsvøb. Hele vor bekymring er, at I ikke vil forstå os. Ja, Sascha, hvad skal det dog til? Den gang i marts rejste du til Kaledin og Kornilov! Hør nu en gang fornuftigt på mig, gamle ven! … Du har da altid holdt mig for et forstandigt menneske … Og jeg også dig … Men tilgiv mig, ét forstår jeg ikke. Du tier? Så ti blot fremdeles og hør videre på mig."

"Jeg hører kun på Deres Excellence, fordi jeg ikke kan kaste Dem ud af mit hjem. Magten er nu på Deres side."

"Å, Sascha! Hys! Sagtere, for Guds skyld, sagtere!"

"Nævn ikke Guds navn, De, som har forsvoret Dem til Djævelen."

"Ak, altså nøjagtig den samme! Men vent, du vil tale anderledes, når du får alt at vide. Arbejder-bonderegeringen var på sin side tvunget til at knytte indledende forhandlinger med tyskerne i Brest. Men arméen var allerede for længe siden blevet forflyttet. Ganske vist blev den berygtede befaling nr. 1 udklækket i arbejderrådet, bekræftet af Gutchkov og så gennem de forskellige soldaterråd udbredt ved fronten i videste mål. Men fra Kerenski stammer soldaterrettighederne, soldaterrådene og førervalgene. Han var skyld i at den videre kamp blev en umulighed. Vi havde ingen armé mere, men en hob marodører. Har du ikke selv den gang givet indgående rapport om det og bedt om din afsked? Men hvis freden i Brest ikke var kommet i stand, ville tyskerne have besat Brest og med alle kræfter have kunnet vende sig mod de allierede. Derfor var freden i Brest ikke noget forræderi mod de forbundne, men har bragt dem redningen.

Det afgørende synspunkt for Lenin var vel det, at han for denne fred fik 50 millioner mark fra tysk side.

Vi nægter ikke, at Lenin fik penge af de allierede, men han tog fejl. Da general Hofmann i Brest slog i bordet for vor delegation, fandt Trotski en udvej ud af denne vanskelige situation, idet han erklærede: 'Vi kæmper ikke mere, men underskriver heller ikke freden.' Men faktisk førte vi kampen videre, og soldaterne gik med os!"

"Javel, under trussel om skydning og pinsler."

"Den provisoriske regering havde allerede fordærvet arméen, og da havde vi ikke andet at gøre end atter at indføre en streng

disciplin med sådanne midler."

"En disciplin uden de foresattes tilladelse. En disciplin ved kommissærernes hjælp!"

"Ved du, Sascha, hvad Trotski en gang har svaret på en lignende indvending af Baltiski, skaberen af vore nye reglementer? 'Hvis den politiske kommissær understår sig til at blande sig i operationsbefalingerne, vil jeg på et simpelt telegram fra Deres side lade ham skyde på mit ansvar. Men hvis De derimod tænker på forræderi ved fronten, er de politiske kommissærer forpligtet til at skyde Dem på et telegram på deres ansvar.'"

"Det vil da med andre ord sige, at angst og ikke egen samvittighed er drivfjederen, når man tjener fædrelandet."

"Men, Sascha, hvem har overhovedet nu om stunder en samvittighed. Betænk dog, kære ven, at alene bolsjevikkerne nu besørger Ruslands affærer. Se en gang blot på de folk, som nu kæmper imod dem! Kosakkerne som altid havde en hang til oprør og plyndring, fremdeles Denikin, Drosdovski, admiral Koltchak, Lukomski, Romanovski, Dragomirov. Hvad er det for personligheder? Kun om Denikin, Koltchak og Lukomski har man hørt allerede før krigen, de øvrige er ubekendte folk. Og se nu, hvem der kæmper på vor side. Der er først og fremmest Brussilov, som er blevet tilhænger af sovjetmagten af hele sin sjæl, som kun af dens sejre håber en genopståelse af et stærkt Rusland. Der er Sajontchkovski, du kender ham, en glimrende, talentfuld general; der er Klembovski, Jutor, Baltiski, Lebedev, Svjetchin, Nesnamov; alle fremragende hoveder. Samoilov, min gamle stabschef, er gået over til os fra Denikin og sagde endnu for kort tid siden til mig: 'Nu vil vi se, hvem der står sig bedst,

mine bønder eller kosakkerne!' Sascha, netop det, som vore bedste kræfter på Krigsakademiet drømte om, den almene militære uddannelse af folket, i skole og hjem, skabelsen af et hundredemillionerfolk, har Trotski virkeliggjort. Ledelsen har udkastet planer til dannelse af sportsforeninger og givet udkast til den militære folkeuddannelse, og Trotski har kaldt opdragelsens og uddannelsens store embedsstand ud i livet! Sascha, vi er udvalgt til at skabe den største armé i verden og derved befri verden. Dertil har vi brug for dig. Hvor lykkeligt var det dog, at vi fik fat på dig, og at du nu kan hjælpe os. Jeg har holdt foredrag om din person for Trotski, og han vil glæde sig meget over at betro dig nydannelsen af det røde kavaleris organisation."

Sablin rejste sig. Hvor svag følte han sig. Nu forbandede han de måneder, som han havde siddet på fæstningen. Fødderne svigtede ham næsten. Og dog havde han kun det ene ønske at kunne styrte sig over denne gamle, fede karl, som sad dér i divanen i sin varme kappe og kvæle ham, det ønske at råbe ham ind i ansigtet og slå ham ned ved en tordentale, først give ham et moralsk memorandum og så slå ham i ansigtet for hans modbydelige gemene tilbud …

Men hans stemme var svag, hans sætninger forekom ham farve- og virkningsløse.

"Deres Excellence!" råbte han. "Forstår De egentlig hele det forvorpne og gemene ved det, som De siger og gør? De hjælper Lenin med nydannelsen af en armé … Hvorfor sker sådan noget? … For Rusland måske? … Å, hvis alle kun havde en gnist af kærlighed tilbage for Rusland! Nej, de bruger kun arméen til virkeliggørelse af tredje Internationale, til verdensrevolutionen,

til ødelæggelsen af bourgeoisiet og kapitalismen, til tilintetgørelse af naturen, for tyranniet over hele menneskeheden. Og I … alle I … I tilføjer Rusland så megen mere skade jo fortræffeligere I organiserer den røde armé, jo mere forstand, viljekraft og talent I anvender på den … Men vid! … Aldrig vil I skabe en rigtig armé … For I har revet den russiske sjæl ud af den. I har tilintetgjort og forgiftet den russiske soldats tro … I har dræbt zaren og neddykket vort fædreland i en strøm af blod!"

Hans stemme knækkede. De sidste ord havde lydt som en hæs hvisken. Han sank tilbage i den svære egetræslænestol og forsatte med næppe hørlig stemme:

"Døden … jeg ved, at døden venter mig … men jeg er rede … Se Dem en gang om … det har I ødelagt, besudlet, bespyttet … I har bragt vort rå, uvidende folk til mord, blod og plyndring … I … I … Snart er jeg ikke mere … Men det siger jeg jer: Aldrig vil det lykkes jer at ødelægge Rusland! … Nej, det vil opstå og vil kræve jer til regnskab. Det vil igen finde sin zar, vende jer fædrelandsvenner ryggen og gå sin vej alene uden sin indbildske intelligens. Der vil ikke være noget føderativt Rusland, nej ét eneste, udeleligt … Ingen republik, men et monarki … uden jøderegering! Men I, I vil kun bringe det 200 år tilbage, vil udlevere det til hvervede rytter- og dragonregimenter. Antikristen ødelægger den kristne næstekærligheds store værk og I er hans tjenere. I styrter verdensbranden ud over jorden; men lad mig sige Dem et ord, Deres Excellence: Vort folk er tålmodigt og bøjeligt, men det er også frygteligt i sin vrede og vil gå i døden for sit fædreland!"

I nogle minutter herskede dødsstilhed. Den anden svarede ikke på de lidenskabelige, afrevne sætninger. Man hørte, at kommunisterne skændtes i sideværelset. Til sidst rejste Pestrezov sig og sagde med venlig, hjertelig stemme:

"Sascha! Du talte om døden ... Du ved, at Lenin ingen som helst hensyn kender, når han erfarer, at du atter vægrer dig. Glem ikke, at man beskylder dig for, at du ville gå over til Kornilov, som stod i krig mod sovjetregeringen. Det er forræderi mod folket og straffes med døden. I stedet for døden foreslår jeg dig atter at bringe dit hjem i orden og så vidt muligt samle alle de sager, som er slæbt bort. To komplette uniformer er hos os ..."

"Ti, Deres Excellence! Misbrug ikke min fortvivlede situation. Jeg vil aldrig forråde mit fædreland. Og hvis det ikke var mig forundt at dø for Rusland i den frivillige armés geledder, er jeg beredt til at lade mit liv her."

"De vil pine dig," sagde Pestrezov sagte.

Da fik Sablins ansigt en overjordisk glans.

"Så meget desto bedre," sagde han. "Jo forfærdeligere disse generaler og officerer må lide, som den overordentlige kommission myrder, desto helteagtigere og desto mere værd som forbillede vil vi forekomme den troende del af befolkningen. For Rusland, Deres Excellence, er et eller to år intet. Men hvis det vil genopstå, da vil det vide, hvem det skal tænke på, hvem det skal henvise den opvoksende slægt til! Endnu hos os findes folk som de to Gracher, som Mucius Scævola! Mindet om vor tids tusinde af martyrer vil aldrig gå under i det russiske folk! Derfor ser jeg kun lykke og berømmelse i disse kvaler ..."

"Sascha," kom det næppe hørligt fra Pestrezovs sitrende læber. "Det var befalet mig at meddele dig, at … din datter … Tatjana … er holdt tilbage i Moskva og bliver holdt fanget dér efter befaling af den overordentlige kommission … Når du erklærer dig enig, vil hun straks blive løsladt."

En kvalfuld stønnen trængte ud af Sablins mund. Han så op til billedet af sin afdøde kone, som om han ville søge råd og trøst dér. Men hendes blå øjne var fast og uafvendt rettet på ham, og ud af hendes bedårende kvindelige skønhed talte den stålhårde karakter, som hun havde haft i hele sit liv, og som også nu gav datterens liv til pris for ikke at begå en nedrighed.

"Aldrig," hviskede Sablin. "Gå, De er en skurk!"

Han greb sig til hovedet, for alt det, han lige havde oplevet, fik hans hoved til at svimle.

Pestrezov rejste sig med besvær fra divanen, bukkede dybt og forlod med slæbende skridt værelset. Få minutter efter hans bortgang slukkedes pludselig det elektriske lys i hele lejligheden.

43

Sablin følte nu ganske klart, at han var indviet til en kvalfuld, uafvendelig død. Avdotja Markovna bragte en petroleumslampe og aftensmad ind i værelset. Kommissæren havde sendt begge dele, sagde hun.

Maden var opvarmet, men god – selv efter tidligere begreber: En bouillon med et stykke kød, et stykke fisk med stegte kartofler, en hønsevinge og dessert. Kommissæren var åbenbart overtydet om, at sagen var i orden og havde slet ikke regnet et afslag fra Sablin for muligt. Efter maden tog man ganske vist lampen bort igen, og han sad alene i mørket. Gennem de gardiner og portierer berøvede vinduer så den lyse Petrograd-nat ind. Dødsstilhed herskede. Intet steds var et vindue oplyst. Byen syntes fuldstændig uddød.

Sablin vidste, at det var hans sidste nat og forberedte sig på sin død. Han lagde sig upåklædt på sengen for ikke igen at måtte klæde sig på i overværelse af bødlerne. Snart havde han en drøm, som forekom ham som et slemt varsel. Han så nemlig et let bevæget hav, hvorpå drev flere bekendte ansigter, som af og til sank. Også han svømmede på overfladen, men snart forlod kræfterne ham, og han sank. Da han var kommet ned på havbunden, så han en mængde kanoner, felttegn og mennesker ligge rundt om. Da så han pludselig mellem disse ben to lig, som havde kanonkugler smedet om benene, men alligevel blev båret af vandet: Hans faldne søn Kolja i pageuniform og hans datter Tanja i balkjole. Deres grønlige ansigter bevægede sig op og ned, og deres øjne lukkedes og åbnedes af og til. Han droges uvilkårligt mod de døde, skønt hele hans legeme gyste tilbage.

Han vågnede. I værelset var der varmt og fugtigt, men han selv blev ikke varm under sengetæppet. Endnu ganske under indtrykket af den tunge drøm blev han liggende og tænkte over den. Den var ham fuldstændig forståelig. Kommissæren havde da i fængslet fortalt ham om en dykker, som i Sevastopols havn på havbunden havde set en mængde søofficerer, som var blevet kastet i vandet af deres mandskab. De havde bundet et svært projektil til benene, og nu havde vandet drevet dem i vejret, så at de stod oprejst med deres gyldne epauletter og bevægede hænderne ligesom i en forsamling. Dykkeren var som følge af dette syn blevet sindsforvirret. Kommissærens fortælling havde gjort så stærkt indtryk på ham. Nu var den drøm så meget ubehageligere, så meget mere som vand i det hele taget altid havde profeteret ham ulykke. Før Koljas død havde han jo også drømt om død.

Nu begyndte han at tænke på Pestrezov, på Samoilov og alle de store militære, Pestrezov havde nævnt ham. De havde ladet sig forblinde ved det behageligere liv, den højere forplejning, som var blevet tilstået dem, af den gratis forplejning og underhold. Hvor dybt synker ikke et menneske, når han mister, hvad han ejer. Og efter hvilke anvisninger arbejder de? Kun efter det hadefulde, røde proletariats, som vil køle sin smule mod på bourgeoisiet. Men den oprindelige årsag til denne bevægelse ligger i disse russiske landstrygeres oprørske karakter. Derfor er den russiske revolution ikke andet end vild, uordnet opstand. Eller årsagerne ligger måske dybere hos beslutningerne af de 70 vises mystiske synedrier, for hvem den "Store Vise" stod i spidsen. Man havde kaldt ham ved navn: Schiff eller Schiffs hed han, den bekendte amerikanske

milliardær. Tanken om denne hemmelige organisations almagt var forfærdende. Men kendsgerninger talte til en vis grad for denne antagelse. Ikke med urette blev der påstået, at man ikke alene havde med en opstand af det rå russiske folk at gøre, men med en systematisk ødelæggelse af den russiske statsorganisme. Med eksempelløs hårdnakkethed og konsekvens blev alt tilintetgjort og skudt, som var stærkt, sundt, ærefuldt, ligefremt, dannet og arbejdsdygtigt. Således var professorer og lærde dræbt under bødlernes omstrejfen, de bedste repræsentanter for det socialrevolutionære parti, som ganske vist jagede efter utopiske mål, men i grunden alligevel var ærefulde karakterer. Således var de bedste generaler, tusinder af ridderlige officerer, tusinde unge, ufordærvede mænd fulde af idealer blevet skudt, således blev også kosakkerne udryddet. Da han en gang var divisionskommandant havde han lært kosakkerne nærmere at kende, havde lært at elske og agte dem. Det var da russere, ægte russere, som havde evne til at danne og støtte en stat. Og netop dem udryddede man. Men mærkeligt nok deltog ikke alene Bolsjevikkerne i dette almindelige ødelæggelsesarbejde. Allerede på fæstningen havde han hørt om misligheder i den hvide lejr, og også dette opløsende arbejde gjorde sig gældende hér, som lod alle dygtige og evnerige folk kolde. Så snart én begyndte at vise karakter og en kraftig hånd og med energi forsøgte en ny rejsning af et stærkt Rusland, faldt straks en hob folk over ham, som ved endeløse diskussioner og dannelse af komitéer ødelagte dette arbejde. I denne ødelæggelse af det russiske arbejde, deltog ikke blot Tyskland, men også Frankrig og England stærkt. Derfor kom man uvilkårligt på den tanke, at

en stor organisation faktisk ledede verdens skæbne efter et bestemt synspunkt, som havde sat sig til mål at ødelægge det russiske folk, fordi der endnu var kristelig kærlighed og sand menneskekærlighed. Personer som Sonetchka Marmeladov var dog kun tænkelige i Rusland, som stillede kærligheden overfor, ja næsten højere end egenkærligheden. I Rusland havde dog ordet: "Gud gengælder" været mægtigere og virksommere end alle verdens velgørenhedsorganisationer.

Men der fandtes også kendsgerninger, som talte imod denne antagelse. Det russiske folk var udannet, umådeholdent og råt og blev ført i gangkurve af en bande utopister under Lenin. Den dannede russiske ungdom var eksalteret og drømmende efter dens stadige søgen efter sandhed. Dette tilsammen havde haft den blodige bolsjevisme til følge. Ligesom den russiske ungdom i zartiden havde lukket sine øjne for de revolutionære mord, for attentaterne på politiet og højtstående personer, for sønderrivelsen af uskyldige ofre ved bomber, og altid kun havde politiets vilkårlighed at se i det, således lukkede de også nu øjnene for det blod, som den overordentlige kommission udgød, og holdt det for uomgængeligt nødvendigt.

Ingen anden end denne ungdom havde skabt denne kommunistiske Marseillaise, hvori hvert ord var en opfordring til blodigt mord. I det intelligente Ruslands principløse drømmeri, som med had så på de mætte, rige mænd, havde den haft sit udspring og var faldet i frugtbar jord.

Således var den russiske kommunisme opstået af russernes medfødte råhed, deres hang til spiritus og deres foragt for fortiden. Hertil havde så endnu sluttet sig noget af den russiske

kammeratskabsånd, af dette i poesien forherligede landstrygerliv og en betydelig del jødisk kynisme.

Russernes ejendommelige hang til "at spytte på alt" og drive, havde så skaffet kommunismen talrige tilhængere …

"Handler jeg ret i, at jeg vægrer mig ved at arbejde sammen med bolsjevikkerne? Ville det måske endnu kunne lykkes en række ordentlige mænd at bringe kommunisterne ind på en anden vej?

Nej, det er umuligt at arbejde under de forhold, som de har skabt. Og så gives der kun en konsekvens: Døden."

Han havde for længst gjort sig fortrolig med tanken og forstod nu rigtigt de kristne martyrer, hvis modstandskraft ene og alene hidrørte fra, at deres legemer allerede var døde, da pinslerne kom over dem, så at deres sjæle triumferede over deres legemer.

Minutterne var som sekunder. Tankerne fo'r ham forvirret gennem hovedet og forhindrede ham i at røre ved fortidens begivenheder. Også de nuværende og fremtidens var så grå, smudsige og hæslige, at døden forekom ham at være bedre.

44

Pludselig strålede det elektriske lys igen i hele lejligheden. I den natlige stilhed hørte man, at kommunisterne vågnede og talte højt med hinanden. Avdotja Markovna kom frem i døren i en gammel natkappe og sagde bævende af angst:

"Deres Excellence, man vil straks afholde en husundersøgelse." Men Sablin vidste, at det ikke drejede sig om det, at hans sidste time var kommet.

På gaden stampede flere automobilers motorer, og da han trådte hen til vinduet, så han, at rødgardister sprang ned af en stor lastautomobil. Bagved holdt en lille Ford med tændte lygter, hvori der sad to mænd.

Få minutter gik. Da trådte otte rødgardister ind i værelset, den ene mere frastødende end den anden. Fire var omtrent attenårige unge knægte med skægløse, dumme, hæslige ansigter, den femte en rødhåret, fregnet karl, som forekom ham bekendt, den sjette en kraftig bonde med et velbarberet ansigt. Hans kødfulde næse og hans tykke kinder passede dårligt til hans kortklippede knebelsbart. Hans ansigt forrådte dyrisk glæde. De to sidste var kinesere.

Alle faldt på én gang over Sablin, som om de var bekymret for, at han skulle flygte eller gøre modstand. De greb ham, satte ham på egetræsstolen ved skrivebordet, bandt hans arme fast til skrivebordet og hans ben til stolebenene. Derved mistede han evnen til at bevæge sig.

Nu blev der givet yderligere ordrer henne ved døren.

"Stil ham ved siden af sengen! Sådan lidt mere hen imod vinduet! Så, nu er det godt!"

Man stillede stolen foran billedet af hans afdøde hustru, og han forstod, at man også ville føje sjælelige kvaler til de legemlige.

"Nu ud med jer alle! Forbered alt sådan, som jeg havde gjort i Charkov! Forstår I? Vent så i sideværelset," lød det fra døren.

Sablin var igen alene. Vera Konstantinovna så ned på ham, og uvilkårligt faldt pinefulde erindringer over ham.

Da trådte en ung mand med raske, korte skridt ind i værelset. Han bar en læderdragt og et gult livbælte med to store revolvere.

Sablin kendte i ham Korshikov. Men ikke alene kendte han ham, han så i ham sit eget billede. Nøjagtig sådan havde han selv set ud en gang som ung officer hin aften hos Grizenko: Samme figur, samme små racehænder, samme stolte holdning, samme energiske gang.

Korshikovs øjne lyste unaturligt; han lænede sig til skrivebordet og sagde leende:

"Så, lille papa, nu tilhører De mig endelig. Den revolutionære krigssovjet har endelig afstået Dem til mig. Selv Trotski talte for Dem og kaldte Dem: Den bedste!"

Man hørte, at chaufførerne havde travlt på gaden ved automobilerne og snakkede sammen i korte sætninger.

"Kender De mig egentlig?" spurgte Korshikov kort.

Sablin tav.

Korshikov tog en tegnebog frem og tog fotografier ud, som han holdt Sablin for ansigtet. Det ene forestillende Marussja, det andet Sablin som ung mand.

"Det er min fader og moder. Og faderen er De. Føler De i grunden nogen faderlig kærlighed til mig? Hvad? Er De stolt af

mig? I mine unge år var De dog kun løjtnant i et garderegiment, mens jeg er kommissær og medlem af den overordentlige kommission. Det kalder man at gøre karriere, ikke sandt papa! Se dog blot, hvor jeg ligner Dem! Jeg er af Deres sæd og har dog ikke den mindste følelse for Dem! De står mit hjerte så fjernt som den stol dér."

Han tændte en cigaret og stak Sablin den i munden.

"Vil De ikke ryge?"

Sablin spyttede den ud, skønt han uendelig gerne havde røget.

"Som De ønsker. Vi vil nu en gang filosofere lidt. Har mennesket egentlig en sjæl? Efter Deres anskuelse Ja, efter min Nej. Efter Deres mening kommer mennesket fra Gud, efter min mening gives der ingen Gud, og mennesket bliver nøjagtigt som lusen og har ingen sjæl. Ser De, De har elsket min mor, og hun har besvaret Deres kærlighed. Deraf er jeg opstået og alligevel kender jeg Dem ikke. Hvordan kan der hos Dem være tale om en sjæl? Vi har en veninde ved navn Dora, som hele tiden har beskæftiget sig specielt med det spørgsmål i den overordentlige kommission i Odessa: 'Hvis mennesket virkelig havde en sjæl,' mente hun, 'hvorhen går disse da, når de dør?'

For at erfare dette bærer man sig ad på følgende måde: En kvinde sætter sig med spredte ben på en stol, og bag ved hende stiller man en kvindelig kontrarevolutionær nøgen op og tvinger hende til at krybe ind under stolen, under hendes ben. Når så hovedet kommer frem skyder hun hende så med revolveren i tindingen og venter på, hvad der vil komme. Men altid følte hun kun en modbydelig lugt. Således har hun ekspederet indtil 30 mennesker, og alligevel aldrig fået noget af

en sjæl at se. Nå, og deraf fremgår det også, at der ingen Gud findes."

"De tier," fortsatte han efter et kort sug på sin cigaret. "De undgår intet. Dem er vel alt dette hér ubehageligt? Den kærlige søn, og alt det, som hører sammen med det, mindet om mama? Men hvis De vil, kan De på én gang forandre situationen. De behøver kun i nat at tilstille mig et stykke papir, hvori De anerkender mig som Deres ægtefødte søn. Ja! Så vil jeg kalde mig Viktor Alexandrovitch Sablin. Ja … og selv antager De revolutionær-krigs-sovjets tilbud og træder ind i det kommunistiske parti. Når Brussilov kan lade sin søn tjene i Budjonnys rytteri, kan også De optage mig i Deres røde kavaleri. Den femtakkede stjerne klistrer vi på Dem, papa, og syr Dem kommandantsnoren om ærmet. Så vil general Sablin *nolens volens* aflægge troskabsed til den røde fane og tredje Internationale. Også det er en karriere, papa!"

Korshikov betragtede anebillederne i værelset og begyndte i samme kærlige tonefald, som Marussja i sin tid havde talt:

"Deres forfædre, ja, ja, de vil sandelig glæde sig. Men De behøver ikke at være bange, papa, for af dem eksisterer allerede for lang tid siden ingen. Traditionen er en ren svindel, tro De blot mig. Og denne sidste hér, Rasputins elskede! … Ja, ja, papa, jeg har nøje gennemlæst hendes dagbog. Jeg har interesseret mig for den, da den blev afleveret til den overordentlige kommission. Det var en fin historie! Nå og De, helt! De ridder uden frygt og dadel! er sandelig en ejendommelig mand. Den gang smed De ikke min onkel ud på grund af hans fornærmelser, således som det ikke var mere end rimeligt, så har De udleveret mig til Korshikov, men i stedet for skånet

Rasputin. En mærkværdig logik ligger der i det. Men de deroppe var vel stærkere end De! Smuk var hun, det må man sige. Ja, netop den type holder jeg meget af. Også Dem meget lig på det seksuelle område. Kun går jeg endnu videre og har allerede nydt alt. Som De ved, er også dette blevet stillet på en bredere basis ved den kommunistiske verdensorden. De må nu efter Deres syvårige munkeliv probere en gang igen. For nylig har en rede kontrarevolutionære foretaget en sådan spionagerevolution. De forstår, den gamle står i Denikins armé, og hans kone lever her og korresponderer med ham. Da vi havde fundet ud af sagerne, gik jeg personligt derhen. Men da der ikke så ud til at være meget ved hende, gav jeg hende til rødgardisterne. Men hun havde sådan en blåøjet, sorthåret lille pige. Hun sprang løs på mig, kyssede mine hænder og råbte: 'Å, red min mor!' Hun havde sådan hvide, runde ben. Da blev jeg rasende og kastede hende på sengen. Hun var bare skrækkelig bange og viste ikke spor af følelse. En halv time sloges jeg med hende, så rev hun sig pludselig løs, bed om sig og græd."

Korshikov tav og Sablin spurgte uvilkårligt:

"Og hvad skete så med pigen?"

"Hun var blevet forrykt og ganske vild. Derfor skød jeg hende. De er jo blevet helt bleg. Nå, lad De blot ikke, som om De ikke havde krummet et hår på et menneskes hoved. I grunden er De heller ikke bedre end jeg, og derfor ville jeg kun adsprede Dem lidt, papa. Ser De, den kejserlige ballet danser endnu som før, kun at kommissærerne nu morer sig med danserinderne. Vil De ikke også prøve det en gang endnu? Det må i øvrigt gøre et kolossalt indtryk, når det hedder sig, at søn og fader står i den røde armé. Hvor mange af Denikins folk og kosakker vil så

ikke komme over til os! Så vil De sikkert blive overbevist om, at sovjetmagten er den eneste rigtige og lovmæssige. Nå, har De bestemt Dem? De behøver kun at nikke, og alt hvad De ønsker, vil komme som ved et trylleslag: En automobil, en lille skuespillerinde og en pung med penge. Nå, papa? Tro mig, sønlig kærlighed taler ud af mig, blodets røst! ..."

Han ventede på et svar, men Sablin så på ham med et så forfærdeligt udtryk af lidelse og had, at han tydeligt kunne læse svaret i det.

Han stod op og gik hen i et hjørne af værelset.

"Nå, ærlig talt havde jeg heller ikke ventet noget andet svar af Dem. De er netop akkurat som jeg, en ægte Sablin. De tjener zarørnen, jeg den røde fane, og vi forstår begge vort håndværk! Men nu må jeg til slut endnu sige Dem noget andet: Hvis De ikke giver efter, vil også Deres datter dø. Min lille søster! Sandsynligvis er hun smuk. Så vil jeg gøre mig en ganske særlig fornøjelse med hende, allerede blot for at vise folk, at lynet ikke slår ned ved denne lejlighed. Men så vil jeg overlevere hende til tolv syfilitiske rødgardister. Har De forstået mig? Jeg gør det, på æresord. Vil De nu gå over til vort parti?"

"Aldrig!" råbte Sablin.

"Godt," svarede Korshikov koldt. "Så må vi gribe til alvorlige forholdsregler."

45

"Hende deroppe har De holdt meget af?" spurgte han med lav stemme og pegede på billedet af Vera Konstantinovna. "Er mindet om hende dyrebart? De ser på hendes billede og tror, at hun velsigner Deres kvaler og død. Derfor vil vi først gøre hende ukendelig."

Han tog en revolver frem.

"Jeg er en god skytte. Jeg vil jage hende et hul gennem hendes venstre blå øje. Men De, papa, må tænke, at hun endnu er i live."

Dumpt drønede skuddet. Og i samme øjeblik bevægede billedet sig og styrtede med et brag ned fra væggen. Den gamle ramme gik itu, og lærredet rutsjede ned bag et lille skab, som havde stået under billedet. Det var så frygteligt og kom så uventet, at Korshikov greb sig for brystet, og tætte sveddråber perlede på Sablins pande.

"Nå, ser De," sagde Korshikov med let skælvende stemme. "Kuglen har netop truffet snoren. Den funktionerede upåklageligt. Og nu kommer turen til min mama."

Han stillede Marussjas fotografi på skabet og sigtede.

"Deres hånd ville vel ryste, hvis De skulle skyde på Deres moders billede. Mig er det ligegyldigt!"

Han udstødte en grov bondeed.

"Mor skyder jeg lige i panden."

Skuddet smældede, men kuglen gik tæt forbi billedets øverste rand.

"Mærkværdigt. Det er aldrig passeret mig, at jeg fejlede på ti skridt. I den afstand har jeg tit truffet en zargroschen. Nå, jeg vil prøve én gang til."

Men han skød igen forbi. Tanke efter tanke stormede ind over Sablin. Hvad havde de fået ud af Rusland, hvor helt anderledes havde det ikke været i deres hænder? Når der tidligere faldt et skud i et Petersborger-kvarter, havde øjeblikkelig portneren givet politiet oplysning og spurgt, hvad der er i vejen. Han tænkte på, at der herskede den største ophidselse i hele regimentet efter det skud, Ljubovin havde affyret på ham. Men nu bragede det ene skud efter det andet, uden at selv de i sideværelset ventende kommunister tog ringeste notits af det. Det havde i øvrigt allerede begyndt ved krigens begyndelse, da man døbte hovedstaden "Petrograd", og så senere i vinteren 1916, da man holdt skydeøvelser med maskingeværer på Nevaens is ved Peter-Pauls-fæstningen. Senere under den provisoriske regering, under den "ublodige" revolution havde skuddene knaldet i alle gader, da man så at sige skød officerer for tidsfordriv. Når man den gang spurgte soldaterne, om hvad den skydning betød, havde folk ligegyldigt svaret: "Å, det er blot soldaterne, som skyder deres officerer." Tidligere havde det ikke været tilladt at dræbe en hund på gaden, men det var jo i *den forbandede zarismes tid*. Nu havde man tilkæmpet sig friheden. Og derfor hørte også skyderiet i hjemmene, ligesom voldtægten af mindreårige piger og menneskers dødskvaler med til revolutionens tilkæmpelser.

Skuddene i hans umiddelbare nærhed ophidsede ham. Han nærede det lidenskabelige ønske, at Korshikov ikke måtte træffe Marussjas billede. For når han skød forbi, havde han og ikke den anden retten. Så Korshikov har dog også en sjæl, som ganske vist var fordærvet og gemen, men alligevel udødelig. Da trak der sig gennem den og den for længst afdøde Marussja

hemmelige, usynlige tråde, som løb sammen i deres sidste ende. Også den sidste kugle fyredes, uden at billedet rørte sig.

"Å, du forbandede svin!" sagde Korshikov. "Nå, vent bare! Vi skal nok blive af med dig på en anden måde. De behøver endnu ikke at triumfere, papa. Først kan De synge Deres vise. Hej! Kammerater, kom her ind!" råbte han.

Rødgardisterne stormede ind i værelset.

"Nå, er alt rede?"

"Alt færdigt, kammerat kommissionær," svarede én af kineserne med ligegyldigt ansigt.

"Så løs generalen og slæb ham ud i køkkenet!"

Rødgardisterne styrtede sig over Sablin. Det var snavsede, lasede, ilde lugtende karle. Men han så dem kun som gennem et slør, han var jo halvt bevidstløs efter alt det, han allerede havde gennemgået. Man slæbte ham gennem værelserne, så gennem korridoren ud i køkkenet. Dér stod på den glødende komfurplade en stor skål med boblende vand, som man rykkede ham hen til. Rundt om sig så han grådige ansigter, som åbenbart ventede spændt på et endnu aldrig set skuespil.

Køkkenet var klart oplyst af tre elektriske pærer. I et hjørne sad Avdotja Markovna oprejst i sin seng under tykke fjerpuder og så forfærdet på det skuespil, som frembød sig.

"Kammerater," sagde Korshikov. "Ligner jeg generalen?"

"I høj grad, sandelig, som skåret efter hans ansigt!"

"Kammerater! Det er min fader. Han har en gang misbrugt en arbejders datter og så forladt hende. Hun har født mig, og han har brudt sig pokker om mig. Det var den gang, da zaren endnu herskede, og herrerne kunne tillade sig alt. Hvad har han fortjent?"

"Døden!" svarede dumpe stemmer rundt omkring.

Korshikov greb leende Sablins håndled og holdt hans hånd til vejrs:

"Se en gang på denne burschujs hænder, kammerater!"

Den rødhårede soldat, som fast omklamrede Sablins arm, sagde: "Så fine som hos en lille frøken!"

"Med disse hænder har generalen slået soldaterne på snuden til ære for zaren og kapitalisterne."

Disse ord havde Korshikov sagt med høj drønende stemme. Derved blev husets kommunister lokket til og stillede sig i køkkendøren. Der var også to pigebørn med.

"Kammerater!" fortsatte han, "denne general vilde ikke anerkende bønderne og arbejdernes herredømme, ville forklædt se at komme igennem til Kornilov og Kaledin. Dér har jeg snappet ham og overgivet ham til folkedomstolen. Den dømte ham til døden."

"Rigtigt!" råbte rødgardisterne og kommunisterne i kor.

Der blev stille i køkkenet. Man hørte kun, at en af pigerne halvhøjt spurgte: "Skal han dræbes med det samme hér? Det er meget interessant!"

Ikke i et eneste af disse ansigter så Sablin blot det mindste spor af medlidenhed. Avdotja Markovna var kun forskrækket over døden. Én af pigerne trådte på bare fødder noget nærmere, og Sablin kendte i hende Tanjas tidligere barnepige, Pascha. Hun var blevet tykkere, havde fået røde æblekinder og bar en chemise med kostbare kniplinger fra Tanjas klædeskab.

"Disse herrer," sagde nu Korshikov, "bar alle hvide handsker og væmmedes ved os. På en vis måde var vi urene dyr for dem."

Det blev mørkt for Sablins øjne. Køkken og mennesker forsvandt mere og mere. Han hørte vandets syden og det brændende træs knitren. Han så endnu kun Paschas mætte, tilfredse nysgerrige ansigt, så hendes runde skuldre, som var dækket af et gråbrunt sjal, som hans datter så ofte havde båret.

"Vi vil trække de hvide handsker af generalen," hørte han nu en grov stemme over sig, uden at han så den talende. Det var, ligesom han var i russisk bad, hvor den tætte vanddamp sætter sig i øjne og ører, og man kun utydeligt kan høre ord, som bliver udtalt lige i ens nærhed.

"Klæd generalen af!" befalede Korshikov. Rødgardisterne rev frakke, vest, benklæder, underbenklæder og strømper af ham. Han havde den dumpe følelse, at enden nu nærmede sig, men hans bevidsthed var allerede afstumpet, og hans legeme havde mistet følelsen. Med bare fødder stod han på gulvet, men han mærkede det ikke.

Tilskuerne trængte nysgerrige på.

"Hæng i, Wam-Pu," råbte Korshikov.

En af kineserne trådte hen bag Sablin, greb ham ved albuerne og omsluttede dem fast med sine kanelbrune fingre. Blodet strømmede til hans hænder, og de blev følelsesløse.

Med en rask, heftig bevægelse stødte kineseren nu hans arme ned i det kogende vand.

Tilskuerne stønnede. Sablins ansigt blev dødblegt, hans øjne spiledes op, og store tårer løb over hans kinder. Men fra hans halvtåbne mund kom ikke en lyd. Alles øjne var rettet på hans ansigt. Kun kineseren så ivrigt på gryden.

"Ha, den burschuj skriger ikke en gang!" fremstødte den rødhårede soldat hadefuldt.

"Han lader, som det slet ikke gør ondt," mente en anden.

"Herre, min Gud!" hviskede Pascha.

Frygtelig stille var der blevet. Man hørte kun folkenes dybe åndedræt og vandets syden.

Korshikov så fuldstændig henrykt på Sablins ansigt, men tænkte dog uvilkårligt:

"De forstår at dø, disse forbandede burschujer, det må man lade dem."

Nu overgav kineseren Sablins arme til den rødhårede soldat og hentede en kniv fra en taske. Som følge af varmen fra komfuret løb tykke sveddråber fra hans smudsige ansigt. Med langsomme, men dog kraftige tryk gjorde han et snit ovenfor den højre hånd og begyndte at flå huden af. Blodet løb i tykke dråber ned i vandkedlen.

Der blev endnu mere stilhed, Sablin så intet mere af sine omgivelser, men stod alligevel fast på fødderne. Det drønede for hans ører, forvirrede tanker fo'r ham gennem hovedet. Hans hage skælvede, men med hele sin viljestyrke havde han bestemt ikke at give én smertens lyd fra sig.

Kineseren skrællede fremdeles huden af den skoldede hånd og tog den så op af vandet. Folkene trådte nærmere til og så nysgerrigt til med tilbageholdt åndedræt, som om det drejede sig om et interessant forsøg.

"Min Gud! Han har flået huden af et levende menneske!" hviskede Pascha, som var kommet ham så nær, at han kunne mærke lugten af pomaden i hendes hår. "Å, fingrene! Se blot, hvor tynde fingrene er. Man ser tilmed knoglerne!"

Som gennem en tåge følte Sablin en skarp kulde og en bidende smerte i hænderne. Så slog man ham med noget

varmt, fugtigt i ansigtet, og han hørte Korshikovs hæslige latter.

"Deres handsker, papa, vil jeg tage på, når jeg omfavner min søster."

Da tabte han fuldstændig bevidstheden.

46

Sablin følte kulden. Han gik jo barfodet gennem sneen. To folk førte ham, og en tredje stødte ham frem gennem en gade, og over sig så han den mørke nattehimmel. Han så på sine arme, men han kendte dem ikke igen, for de var sorte og en brændende smerte rasede i dem. Det forekom ham slet ikke mærkværdigt, at man om natten førte ham barfodet gennem Gogolgade, men forvirrede og løsrevne tanker gennemfo'r hans hjerne.

"Her kan man let forkøle sig," tænkte han.

"Uden kappe om vinteren … Huden vil aldrig mere vokse frem på hænderne, og man må sætte armene af mig. Dog hvorfor? Nu fører De mig jo til henrettelse. Så er alt andet jo ligegyldigt."

Ad denne vej havde man en gang bragt Vera Konstantinovna bort på en solbeskinnet herlig dag …

Han så en stor krans af hvide liljer og roser, den krans, kejserinden havde sendt. Vinden legede med dens sorthvide silkebånd. Ved siden af den gik Kolja i sin sorte uniform og hjelmen med den hvide hårbusk og på den anden side Tanja i sort sørgedragt. Begge græd.

Men han kunne ikke græde mere.

Herfra var han en gang sammen med sin kone kørt til sigøjnerne i slæde, og den kolde vind havde så herligt blæst ham om næse og øren.

Dengang havde frost og sne været noget helt andet end nu. Den gang havde der da endnu været mennesker. Hvor var de alle blevet af: Kitty, Grizenko, Matznev? Måske er også de døde,

måske har man også ladet dem forsvinde på Lenins befaling. Hvorfor? Var det slette mennesker?

Repnin og hans hustru, Paltov, Valerski, Nina Vassiljevna Rotbeck. Og mellem hundreder af beslægtede og bekendte ansigter dukkede som en ond ånd Pestrezov op, men han var blevet en fremmed. Min Gud, hvad var der egentlig sket? Hans liv var til ende, og ingen havde forståelse for hans lidelser, for hans korsvej. Med hadfyldte, nysgerrige øjne så Pascha på ham … Samme Pascha, som den gang, han første gang var kommet hjem fra krigen, var kommet til ham efter souperen hos fru Paltov og havde set på ham med elskovsstrålende øjne, rede til at give sig hen til ham. Men den gang havde han endnu været en rig herre, en helt, Georgievsridder, general, den gang var han endnu en sund, smuk mand i sine 40 års fulde kraft.

Nu var han derimod kun en burschuj.

Man gik gennem en port. I gården stod to lastautomobiler. Deres dumpe drønen gjorde ondt i ørene. Ad en klæbrig, smudsig trappe gik det ned til en kælder. Mat lyste nogle elektriske pærer, som hang ned fra loftet i snore, en modbydelig lugt af råddent blod slog ham i møde. På gulvet lå menneskelige legemer indhyllet i smudsigt linned. Man hørte lyden af dumpe skud.

En fyr i læderjakke sagde med en håndbevægelse: "Stil dig her ved væggen!"

Sablin følte sig så svag, at han måtte læne sig med ryggen mod væggen. Han tabte atter det store overblik og troede nu, at han var i Helvede. En karl med en sort hue i nakken trådte hen til ham. Hans bevægelser var slæbende, som om han var

udmattet af hårdt arbejde. Hans øjne lyste som i feber, og han sagde foragteligt:

"Haha, de har jo rigget dig kønt til … forbandede hvidgardist!"

Sablin hørte dette ord ganske tydeligt, og han syntes om det.

"Vil De ikke hellere selv gøre det af med ham, kammerat?" fortsatte han. "Jeg er hundetræt. I dag var der slet ingen afveksling. Ikke andet end officerer. Ingen tiggede om sit liv, ingen faldt på knæ, ingen var bange. En kedelig bestilling!"

Også dette ville Sablin gerne høre og tænkte:

"Også jeg er officer," løftede hovedet højt og rettede sig. Marussjas ansigt dukkede op for ham, men han så straks, at det var Korshikovs. Han gav sine øjne et koldt, roligt udtryk.

"Ja, de forstår at dø, de Sabliner!" sagde han og følte samtidig, at den kolde munding berørte hans tinding. Ovenover drønede lastautomobilerne. Det var altså, hvad der var tilbage af livet! Det, som foregår her i dette lille, halvmørke dødskammer, det er altså det nye Rusland!

Andet følte, så og hørte han ikke mere.

I morgendæmringen læssede rødgardisterne de henrettedes lig på lastautomobilen. Ved hoved og ben bar de de nøgne døde op ad kælderen og læssede dem på vognen. Blodet løb ned i den smudsige sne.

"Å, se en gang! Det er jo general Sablin," sagde en flot, køn soldat og løftede det i en skjorte klædte lig op.

"De kender ham vel?" spurgte den anden, som løftede ham op nedenfra.

"Ja, naturligvis. Han var en venlig herre, en god, tapper officer. Han førte os en gang til attak på et tysk batteri."

"De har handlet dårligt med ham. Se blot en gang, hvordan de har flået huden af hænderne på ham."

"Ja, de har båret sig fælt ad imod ham … Det er synd. Han var sådan en venlig herre."

"Nu findes der ingen herrer mere," sagde den anden strengt. "Hvad vrøvler De overhovedet om? Ved De ikke, hvor De er? De kan nemt risikere selv at blive stillet op mod væggen."

Den anden sagde sukkende: "Nå, lad mig få den næste. Vi må for øvrigt køre. Det bliver allerede lyst."

47

Oppe ved horisonten var havet så blåt, og vidt, at øjet ikke kunne skille sig et øjeblik derfra. En let varm vind blæste over og bragte forårsluft med sig. Hvide bølgekamme lyste på vandfladen, hvori den dybblå himmel spejlede sig. Dér hinsides havet, dér vinkede livet, der skulle man finde redning for menneskelig ondskab, mord, smuds, tyfus, for had og foragt. Dér boede jo de allierede, som ville forstå dem, sørge for dem, forsyne dem med mad og klæder. Deres pligt var det da i alt fald. Men måske kunne de ikke opfylde deres forpligtelser … Så skal de i al fald se vor nød med egne øjne og lære at forstå den.

Hér dannede havet en stor bugt. Til venstre trådte høje, snedækkede bjerge direkte hen til bredden. Grøn, sparsom underskov dækkede slugterne og skrænterne. Længere oppe lå grønne græsgange. I den halve højde ragede cementfabrikken Standarts [Note 33)] hvidlige skorstene op og nedenunder lå røde tage i rækker. To smalle stenmoler med små fyrtårne sprang langt ud i vandet og dannede sammen den indre bugt. Hér var vandet ikke mere så blåt. Ved de tre anlægskajer, som ragede ud i bugten, lyste det snarere som malakit under bølgernes vildt bevægede skumkroner, som slog mod kajmurene.

Til højre lå bjergene atter borte fra havet, var lavere, havde mindre skråninger og var venligere. Fra de grønne haver sås Stanitskas små huse, store badehuse og sanatorier og rige villaer, som havde trukket sig tilbage fra storstadens larm. En stor kirke løftede sig på en højtliggende plads, hvorfra flere gader førte ned til en sumpstrækning, bevokset med tæt grønt, og som skilte byen i to omtrent lige dele.

Til venstre ved forstaden Standart så man store jernbaneanlæg, pakhuse og lange rækker af røde godsvogne. Her var træerne sjældnere, her lugtede det af by og havn, her stod alt i tæt forhold til havet. Skinner løb på molerne, i stedet for beboelseshuse lå her kun forvaltningsbygninger og handelskontorer, foran hvilke lyse akacier strakte deres af frisk grønt dækkede knortede grene.

Denne by havde vel næppe nogensinde tænkt på krig, blod eller lidelser. Rygende dampere havde ligget foran den, hvidt hvedekorn var i strømme flydt fra de høje elevatorer ned i skibene, duften fra det frie hav havde blandet sig med lugten af kul og petroleum. Mod den blå himmel havde det russiske handelsflag stolt vajet i fredelig forståelse med englændernes, svenskernes, danskernes og franskmændenes flag. Skibssirenernes hylen, løsrevne råb af krøllede levantinere havde blandet sig med hestenes trampen, som trak de tunge lastvogne til bredden, med lastdragernes råben, med lokomotivernes pift, med larmen af vognpuffer. På havnegaden holdt elegante køretøjer forspændt med raceheste, og gennem de støvede gader kørte alvorligt udseende kuske, europæisk klædte damer og folk i kaukasiske og tyrkiske nationaldragter.

Således havde det været før krigen, således omtrent havde det også været under krigen og også under den provisoriske regerings tider. Men bolsjevikkernes korte herredømme havde efterladt bjerge af lig i kursalens have, skræk, had og plyndrede huse. Så var alt blevet roligt igen. Dampere var på ny løbet ind i havnen, motorbåde havde atter lagt til ved Standart og cementfabrikken, fiskerbådenes sejl sås igen på den blå flade. Også i selve byen var forretningslivet atter kommet i de gamle

folder. Over alt så man folk med den trefarvede russiske vinkel på ærmet, i slidte soldaterfrakker og kapper. På gaderne sad sårede, lød russiske sange, marcherede frivillige kompagnier med faste trin og red eskadroner. I bjergene huserede de grønne [Note 34)], men det bekymrede ingen sig synderligt om. Kommissionsforretningerne var godt i gang, man gav masser af "zar-", "Kerenski-"og "Don-rubler" ud, spiste hvedebrød og is, levede højt i restauranterne, købte, solgte og byttede.

Da dukkede grågrønt malede kæmper under det røde britiske flag op på rheden i stedet for de i foråret sænkede russiske skibe, på gaderne sås oftere feltgrå briter og højlændere med nøgne knæ. Der blev søgt folk, som talte engelsk, og stadig flere pengesedler kom i omsætning, hvorpå sås den hellige Georg og Westminster Abbey. De på stepperne og ismarkerne prøvede russiske krigere begyndte at veksle sig hvide punds- og lilla francs-noter til.

På én gang var de russiske kapper og frakker fortrængt af den engelske dragt. At ligne en englænder, at tjene hos en englænder blev en drøm for mange. Unge mænd med dristige ørneblikke begyndte på én gang at beskæftige sig med et spørgsmål, som hidindtil havde været dem ganske fremmed: Valutaen. De, som tidligere kun havde talt om angreb, patruljeforetagender, om berømmelige heltegerninger, om faldne kammerater, førte nu mærkværdige udtryk i munden, som passede så lidt for dem: "Har han købt fordelagtigt?" – "Jeg har vekslet pund med zarrubler, og dem er jeg atter med fordel blevet af med i Rostov mod donrubler. Her vil jeg købe francs." Folk med lange kosakskæg og store bondenæver drev om i

jernbanetogene mellem Charkov, Rostov og Novorossisk og handlede med alt muligt.

"Med vore usikre forhold må enhver tænke på sig selv, ellers går han i hundene," mente en gammel kosak-oberstløjtnant med blegt ansigt. "Regeringen vil ikke kunne betale én nogen pension. Så må enhver på egen hånd sikre sig sin alderdom. Hvem ved, hvad der endnu kan komme?"

"Ja, ja, jeg har hørt, at englænderne har nye varer under vejs hertil. Måske kan man tjene noget på det!" sagde hans ledsager, en kæmpemæssig mand med rødt fuldskæg.

"Det behøver du ikke at gøre dig bekymringer om, gamle ven. De skal nok få deres på det tørre!" svarede den anden med en bitter latter.

Således havde dette handelsfolk, efter at det næppe havde berørt Ruslands sorte jord, allerede overført denne frygtelige, smitsomme sygdom til landet, som bærer navnet "*business*".

Den var farligere end tyfus, englænderne bed den russiske befolkning værre end lus og i alle hoveder var en hårdnakket, pinefuld tanke faret ind, tanken om nødvendigheden af at lave forretning.

Det blå-hvide hav var fuldt af hemmelighedsfuld skønhed og fortalte løfterigt om vidunderlige, fjerne lande. På rheden lå mørke damperkolosser, hvori uafbrudt det gule korn og det mørke nafta strømmede.

Englænderne stod og røg deres piber og så tilfredse til.

48

Uventet lynsnart var de sidste begivenheder indtruffet. Den frivillige armés hærrapporter havde lydt kort og tørt: "Under modstanderens overlegne styrkers tryk gik vore tropper til nye stillinger sydligt for Charkov." Generalguvernementet Ukraine under Dragomirov smeltede som smør i solen. Ingen havde ventet, at Taganrog og Rostov allerede var truet. Det brave "Osvag" [Note 35)] tog bort, hver aften vistes i biografteatrene billeder af Denikin og general Briggs [Note 36)], af de frivilliges indtog i Charkov og Kiev, af den frivillige kommissions ofre, af den berømte friskareførers dristigt leende ansigt, men folk havde ikke mere interesse for det, man så hellere på kortene med den dagligt vekslende front. Og denne front sank uafvendeligt sammen i sig selv som et barometer foran storm. Hyppigere hørte man den røde rytterfører Budjonnys navn, som tidligere næppe havde været kendt, og kosakkerne talte ligesom de bedste kavalerister i hele verden med forbavselse og beundring om denne tidligere vagtmester i Nishenovgoroder dragonregimentets elan.

Som den første svale fra den tilbagegående front kom Dmitrij Dimitrievitch Katov flyvende til Novorossisk.

På en varm decemberaften sad han i en hyggelig stue sammen med sygeplejersken Alexandra Petrovna Rostovzena og Nina Vassiljevna Rotbeck og fortalte sine personlige oplevelser.

"Rostov og Novotjerkask vil aldrig blive rømmet," sluttede han med en overbevisende brysttone. "Atamanen og hans tropper har højtideligt erklæret, at de ikke vil forlade Don … Der bliver ganske vist kæmpet tæt ved Novotjerkask. Jeg er glad over

at kunne tale så godt engelsk, jeg er derigennem blevet kendt med den herværende russiske mission. Også Dem, Alexandra Petrovna, råder jeg til at pakke Deres sager og rejse bort."

"Ja, men hvorhen?" sagde fru Rotbeck.

"Å, kære Nina Vassiljevna, hvorhen De vil, til Serbien, til Paris, til Argentina, til Prinseøerne. Først og fremmest så langt herfra som muligt."

"Ja, men er her nu også farligt?" spurgte Alexandra Petrovna. "Har vi da ingen armé mere? Det kan kun være et forbigående tilbageslag."

"Tro ikke Osvag, det er den samme gamle maner som før: At holde alt hemmeligt. Jeg forsikrer Dem, det står slet til. Kosakkerne vil ikke kæmpe mere. Kuban-rådet er utilfreds med Denikin og ophidser Kuban-kosakkerne mod ham. Alle vore helte har vist sig som røvere. Shkuro ..."

"Tal ikke på den måde om Shkuro," afbrød Nina Vassiljevna ham. "Jeg vil aldrig glemme, at han reddede mit liv og bragte mig ud af Zislovodsk. Og ikke alene mig. Den gang, da alle havde tabt hovedet og ville overgive sig, da gik han med sine ulve foran under en hagl af kugler og dækkede vor flugt. Han er en ridder uden frygt og dadel, Dmitrij Dimitrievitch."

"Å, disse damehelte!" mente Katov og rynkede foragteligt panden. "Russiske riddere findes overhovedet ikke. Kun englænderne er gentlemen og riddere, men russerne er kun tølpere. Jeg skammer mig over at være født i Rusland. Jeg kan kun endnu en gang råde Dem til: Tag hurtigst muligt til Prinseøerne!"

"Til Prinseøerne?" sagde Nina Vassiljevna eftertænksomt. "Hvor mærkværdigt. Da Nick og jeg endnu var unge, tænkte vi

altid på en gang at rejse derhen. Som et eventyr, som prinsesse Tusindskøns øer forekom de os. Nu er de tilflugtssted for mange hundrede russere fra Odessa og Krim. Og alligevel har jeg en uforklarlig uvilje imod dem. Hvad skal jeg også gøre der?"

"Lav hatte, kære Nina Vassiljevna, *små nydelige* hatte, som hele beaumonden ville sige, som alle Novorossisks krigsgrossererdamer løb rundt i."

Nina Vassiljevna sukkede.

"Hvor mærkværdigt! Endnu i december denne skønne, måneklare, varme nat. På Voronzovskaja solgte man endnu i dag violer. Hvor herligt havet stråler i måneskinnet, hvor malerisk lyser skibenes røde, grønne og hvide lys. Hvor smukt! … Og alligevel er man så sørgmodig, så tung om hjertet. Å, Gud, hvor længe vil dette nomadeliv vare? Fra Petrograd til Kiev under beskyttelse af tyskerne og så videre til Kislovodsk. Derfra i gennembrudte strømper og lette tøfler til Anapa og videre til franskmændene i Odessa. Og tilslut den forfærdelige, livsfarlige sejlads herhen. Jeg kunne ikke mere tåle at se de oprørske tyske soldater, som med huen i nakken og en cigar i munden afkøbte bolsjevikkerne deres geværer og maskingeværer på gaden. Jeg skælvede ved synet af en blå fransk kappe og tænker på, at disse helte smurte haser, da en flok bisser nærmede sig. Aldrig vil jeg glemme, at man stødte mig tilbage fra landgangen til en fransk damper, så at jeg næsten var faldet i vandet. Vi vil aldrig glemme franskmændene i Odessa. De russiske soldater og kosakkerne frygter jeg og har alene tillid til officererne. Skal det da være mig beskåret også at tvivle om dem?"

"Jeg kan kun sige Dem det ene: Sørg for billetter til Konstantinopel," gentog Katov.

Allerede for fjorten dage siden havde han hemmelighedsfuldt betroet Alexandra Petrovna, at han var truffet sammen med medlemmer af "Det øverste Kosakråd", som med alle deres ejendele var stukket af over Novorossisk.

"Jeg ved, hvad det betyder, når kaptajnen har forladt sit skib, da skulle passagererne allerede for længe siden have gjort det samme."

Sejlgarnet på kortet i Osvags vindue var rutsjet så hurtigt ned, at man roligt kunne være blevet der. Man meldte om general Paulovs sejre og donkosakkernes ved Manytch, men til trods for dette blev Jekaterinodar rømmet over hals og hoved. Et nominelt "øjenvidne", som var kommet fra Rostov, fortalte, at alle banelinjerne var stopfulde af tætpakkede godsvogne. I en af de vogne, som var opbrudt af soldaterne, havde han set plysmøbler og tigerskind, mens sårede, kvinder og børn møjsommeligt måtte slæbe sig syd på til fods.

Hele kalmykkernes stamme var draget gennem steppen med oldinge, kvinder og børn, med hjorde af heste og kvæg. Det ville undgå den sikre undergang for bolsjevikkernes hånd og marcherede nu umiddelbart foran den rask mod syd tilbagevigende hær. Ingen gav dem anvisning på, hvor de skulde drage hen, ligesom overhovedet al ledelse ovenfra ophørte. Således drog nogle til Georgien, andre til Novorossisk, andre igen sluttede sig sammen til fornyet modstand.

Tyfuspatienterne døde på vognene og i gadens smuds. Kvinder efterlod deres døde børn i nattekvartererne og

marcherede videre uden suk, uden klage med den store hob, i hvilken der befandt sig folk af alle stænder og klasser.

Dette "øjenvidne" fortalte også Alexandra Petrovna, at kosakkernes lidelser og kår var så forfærdelige, at han i deres sted allerede for længst var gået over til de røde.

I begyndelsen af februar begyndte Novorossisk mere og mere at fyldes med flygtninge og tropper. Det blev stadig klarere, at man nærmede sig en katastrofe.

49

Brødrene Poleshajev, Olja og Jermolov gik tilbage med den russiske armés sidste bagtrop. Foran dem red en kosaktrop. Tusinder af hesteben trampede på chausséen, og for hver kilometer styrtede heste sammen af sult. Jo mere man nærmede sig Novorossisk, desto mere hobede hesteligene sig op på vejen. Af og til lå der også afklædte menneskelige lig – soldater, flygtninge, kvinder og børn – eller man så friskt opkastede gravhøje uden kors og uden indskrift. Vogne brød knagende sammen, kasser med husgeråd styrtede ud og gik i stykker. Og i al denne jammer så man dér, hvor chausséen berørte banen, endeløse rækker af tomme waggoner og talrige lokomotiver uden damp.

Således trængtes et stort rigt folk mod havet og slæbte samtidig alle deres i et århundrede ophobede ejendele med sig i håbet om at redde dem og kunne begynde et nyt liv et eller andet sted. Hvor det skulle være, havde ingen nogen anelse om. Skønt fremtiden var tåget, mørk og uvis, havde enhver dog kun den tanke at komme ud af denne frygtelige øjeblikkelige tilstand.

Det blå hav – den russiske barndoms eventyr, det vidunderlige land, som lå hinsides bjerge, drev hundredtusinder til at tage tilflugt til det. I den russiske sorgløshed tænkte de fleste ikke videre. Det var dem jo ligegyldigt, hvorhen vejen gik, fordi man ikke kunne blive, hvor man var, men stadig måtte videre. Det var akkurat som i eventyrene: "Hvis du går til højre, indhenter døden dig, hvis du går til venstre, får du en kvalfuld ende, hvis du går lige ud, dør

hesten under dig." Og de blev ved at gå lige ud. Da gik det dem, som det altid går én i ulykken: Man finder ingen venner mere. Georgien forhindrede indmarchen med bajonetterne, Kuban-gebetet udslyngede forbandelser imod dem, de allierede hyllede sig i tavshed eller brugte mund mod russerne. Og det russiske folk, som var afkræftet af årelange kampe og uden en mægtig, hjælpende nabo, mistede troen, stod der i grum vrede og vidste hverken ud eller ind. Førerne, som havde en særlig autoritet, tav. Regeringen og folkets udvalgte repræsentanter skyndte sig at bringe deres kostbare liv i sikkerhed, hvorved de gjorde deres forrettigheder som delegerede gældende, og folket – officerer, soldater, kosakker og kalmykker – faldt hen i fuldstændig ligegyldighed, sløve af kamp, tyfus og sult.

Ingen vidste, hvorfor man egentlig gik tilbage, ingen kendte modstanderens styrke, ingen fik nogen befaling. Og derfor marcherede man straks videre mod syd, for i det mindste at redde livet.

I disse sidste to år var Olja blevet endnu mandigere og mere modstandsdygtig. Hendes ansigt var blegt af de udståede sorger og lidelser, men hendes hænder og fødder var blevet kraftige af det stadige arbejde og den vedvarende bevægelse i fri luft. Hun lignede mere og mere de kosakkoner, som hun havde levet hos, og som hun havde hjulpet med markarbejdet. Kravtchenkoerne havde gemt hende og Jermolov under hele bolsjevik-herredømmets tid. De havde fået Jermolov rask, og da den frivillige armé 16. august 1918 genindtog Jekaterinodar, var han atter trådt ind i den.

Vejen førte ned i en bred dal. I det fjerne lyste det blå hav, røg skorstene og sås Novorossisks hvide huse. En lapset ung mand i

lange benklæder, hvis tungtpakkede vogn ikke ville over et vanskeligt punkt på vejen, stod rådvild og piskede på den gamle krikke. Oppe på vejen sad en ung dame i hvid kjole under en opslået parasol. Den gamle hest rørte sig ikke, men slog blot med halen.

"Lad dog det kram ligge," råbte Paul, "ellers kommer I for sent til damperen og falder i hænderne på de røde."

"Og sagerne? Det er det eneste, jeg har reddet. Ingen har advaret os, da vi boede på landet. Tror De, at vi ingen billetter får? Men jeg ville da gerne have en dobbelt kahyt."

"Lad sagerne i stikken, ellers er I om en hals," råbte Jermolov til ham.

Med et smertefortrukkent ansigt begyndte damen at græde, mens den unge mand stod i vejens smuds og fumlede med hænderne. Poleshajev'erne marcherede forbi og hørte endnu hans jammerfuldt, klagende råb: "Nå, træk dog, Lotte, træk dog!"

"Hvor mange folk omkommer nu ikke ved deres ejendele," sagde Olja.

De marcherede ind i byen. De gader, som førte til havet, kajen og de moler, som der lå skibe for anker ved, var propfulde af tusinder af heste. Nogle bar endnu sadler og seletøj, andre stod der med store tryksår på de bare rygge, alle bravt holdende marchorden seks på rad, selv om deres ryttere ofte allerede havde ladet dem i stikken. Der var små steppeheste med tykke, uskønne hoveder, men mest sås den høje Don-hest, som i henseende til militære egenskaber søger sin lige på jorden. Den var jo igennem århundreder med kærlighed blevet opdraget i frihed på Manytcher og Jegorlytzker steppen. Den havde jo også

under krigen sat alle i forbavselse på grund af sin udholdenhed og modstandsdygtighed. Nu havde den båret kosakkerne til det blå hav, til den i forårsgrønt liggende steppe, gennem bjergenes snedriver, gennem højtsvulmende floder. Nu stod den som en soldat og ventede tålmodigt sin død. Mellem regimenterne så man ædelt opdrættede fuldblodshingste med talrige moderhopper, som føl, der var halvt døde af sult, pressede sig op imod. Hele Ruslands hesterigdom var drevet sammen her i håbet om at redde dem fra de røde.

Lidt afsides fra den store hob stod tolv hingste, som til trods for deres magerhed havde beholdt racehestens ædle form og dens silkebløde hårs glans. En ældre mand gik op og ned. Det var den berømte hesteopdrætter Sebrjakov med sine bedste væddeløbsheste. Han elskede dem som sine egne børn. En lys fuks lagde sit hoved på hans skulder og så ligesom spørgende på ham med sine store øjne. Til den sluttede sig en anden yngre hest, og rettede ligeledes blikket på den gamle opdrætter, som om den ville spørge: "Nå, hvad bliver der af os?" Sebrjakov vendte sig om og så en ung mand skyndsomst bane sig vej fra havnen gennem hestene. Det var hans søn. Hestene løftede de smukke hoveder og vrinskede sagte.

"Nå, hvordan står det til?" spurgte Sebrjakov ham.

"Heste tager de under ingen omstændigheder med. På dig og mig vil de vente en halv time endnu. Kom, fader, kom!" sagde den unge mand endnu helt åndeløst.

"De vil altså ingen heste tage med?"

"Nej, fader. Jeg var selv ombord. Der var stuvende fuldt."

"Godt … Så gå, min kære dreng … Jeg kommer straks bagefter."

Han korsede sig og kyssede sin søn.

"Her, tag denne pung med penge … Løb i forvejen og sig, at de skal vente på mig … Jeg vil endnu blot sige farvel til hestene."

Ubeslutsomt gik den unge mand. Da han var omtrent 150 skridt borte, trådte den gamle opdrætter hen til fuksen og førte den et stykke afsides. Hingsten blev lydigt stående på samme plet, løftede sit ædle hoved og spidsede ører. "Ja," tænkte den gamle, "således stod han allerede i 1909, da han i væddeløbet vandt alle de treåriges præmier. Således stod han, da han senere i Moskva tilkæmpede sig første præmien og satte alle i forbavselse ved sine spring. Således stod han på den store russiske udstilling med sine seksten sønner. Sådan en hest vil aldrig findes mere. Kan du tilgive mig, Benares?"

Den gamle tog en svær revolver op af lommen og satte den mundingen bag øret. Hesten blev lydigt stående, som om den indså nødvendigheden.

Dumpt knaldede skuddet. Hingsten faldt om på siden og slog mod den støvede vej. Med blegt ansigt trådte den gamle hen til den brune, som var hans yndling. En hest af ædlere form havde han aldrig set. Endnu for kort tid siden havde englænderne stået beundrende foran den og rystende på hovedet ikke villet tro, at der fandtes sådanne heste i Rusland.

"Lev vel, Rustan! Tilgiv mig!"

Og med skælvende hånd skød han sin yndling. Hans ansigt blev helt gråt, tårerne stod ham i øjnene. Han gik hen til en tredje hest, en treårig guldfuks, en søn af Benares. Den drejede tillidsfuldt sit hoved om og slikkede med sine grå læber den gamles hånd, som holdt revolveren. Den hest havde hans søn redet, den havde været hele familiens kæledægge, den var

kommet ind i stuen, havde taget sukker af en tallerken og lystrede det mindste tilråb.

Den gamle så ned på sin hånd, som hesten lige havde slikket, og græd. Det blev ham for tungt også at dræbe denne hest. Da han efter nogen tid hulkende løftede hovedet igen, stirrede hans øjne forvirret. Han trådte igen hen til den døde Benares, satte sig på det døde dyr og hviskede:

"Tilgiv mig, Herre! Du gav mig dem, og du tager dem nu fra mig."

Langsomt løftede han revolveren og anbragte mundingen bag ved sit øre, ganske som hos hestene. – Hans legeme strakte sig endnu en gang, den hvide hue faldt af, blod flød ned ad hans frakke, og han sank til jorden ved siden af sin hest.

Sønnen kom ilende til, svang sig på den unge guldfuks og galopperede i fuld fart ned ad gaden. Den sidste damper under engelsk flag gjorde netop los fra molen, hvorpå heste stod tæt sammen. Med deres store mørke øjne så de op til dækket, hvorfra deres kosakker hoved ved hoved sørgmodigt så ned på dem.

"Lev vel, I kære," råbte en sørgmodigt ned.

Af hestenes skare strakte en hovedet højt til vejrs og vrinskede højt. Så fulgte de andre dens eksempel og en vemodig vrinsken lød over molen – en afskedshilsen. – – –

Kosakkerne græd. Det sidste bånd, som endnu bandt dem til hjemmet, var bristet. Og mens fortøjningerne løstes, stod hestene stadig dér og ventede … ventede.

50

På skibets fordæk stod tre damer midt imellem kosakkerne: Olja Poleshajev, Alexandra Petrovna og Nina Vassiljevna Rotbeck. De sad på deres bagage og græd med blikket rettet mod bredden.

"Se, der kommer endnu en galopperende," sagde en af kosakkerne.

"På en fuks, men han kommer for sent."

"Der må siges til kaptajnen, at han venter," lød ophidsede stemmer.

"Det er allerede sagt ham på russisk, fransk og engelsk," sagde Alexandra Petrovna.

"Man skulle hellere have sagt ham det på kosakkisk, så ville han have forstået det bedre, søster."

"De kaster allerede los."

"Herre Gud, det går da ikke an. Det er en officer af den frivillige armé," udbrød Olja.

"En kosak," mente en gammel underofficer.

"Han vinker med huen."

"Se blot, han springer i vandet … Han svømmer."

"Hvis skibet dog blot ville standse et øjeblik!"

"Sæt dog båden ud, ellers drukner han."

"Nu om stunder kommer det ikke an på en mere eller mindre."

"Jeg har set, at kalmykkoner selv kastede deres egne børn i vandet."

"Ja, hvad skulle de også stille op med dem, når de ikke havde noget at give dem at spise?"

"Et hårdført folk! Hvor mange af dem kan vel være gået til grunde?"

"Kun nogle få hundrede er blevet tilbage."

"Han svømmer endnu stadig på havet. Han har en god hest under sig."

"Damperen standser!"

"Den må bakke."

"Nu svømmer han alene. Hesten er druknet."

"En båd, en båd!"

"Jeg springer selv i vandet og henter ham op!" udbrød Olja resolut og sprang op.

"Ingen dumheder, Olja!"

"Nu er han gået ned."

"Nej, det var kun en bølge, der dækkede ham. Dér ser I endnu hans hånd."

"Nu ser man intet mere."

"Skibet går igen for fuldkraft."

Damperen gled forbi de to molers lystårne, mens de blå, skumkronede bølger slog stærkere mod stævnen. Bredden med disse røde tage og hvide skorstene fjernede sig mere og mere. Den store mængde heste på kajen og i gaderne sås nu kun som en rødbrun plet. Klarere spejlede solens stråler sig i bølgerne.

"Lev vel Rusland, mit fædreland!" sagde en bedrøvet stemme.

"Vent kun, vi kommer igen …"

"Dér sejler også de andre dampere! Ser I røgskyerne?"

"Ja, dér sejler Rusland, dér sejler Rusland over havet."

"Under fremmed flag, for at føre en nomadetilværelse."

"Men har alligevel ikke underkastet sig jøderne."

"Å, I kære! Hvornår vil det få en ende?"

Således sejlede de sidste rester af det russiske folk over havet for at vente på bedre dage, for at ruste sig på ny og hvile sig og genoptage kampen for friheden under den tohovedede ørns stolte fane.

51

Det var en varm middag. Den dybtblå, skyløse himmel lå som en vældig kuppel over havet. I det tågede fjerne slumrede bjergene på Lilleasiens kyst i horisontens blålige skær. Bredden selv havde en rosa farve som perlemor og fortalte om Orientens henrivende eventyr. Ved en foranliggende ø var hér opstået et bredt stræde, på hvis blå bølger lå et ubevægeligt, gråt, tungt, plumpt slagskib. En køn tremastet brig sejlede med fulde sejl forbi øen.

De kastede lange skygger på havet, mens den hvide køl skummende gennemskar bølgerne. Som en måge på havet, som tanker i en åndelig koncentration, som et eventyr fra barndomstiden talte skibets slanke former om ungdomsdrømme fulde af poesi, om rejser i et vidunderland af uanet skønhed.

Brødrene Poleshajev og Olja og Jermolov fulgte med deres blikke, hensunket i tanker, dette skibs vidunderlige fart.

De sad på bjergskråningen på toppen til et stateligt hus, som lå på en lille ø med blomstrende mandel- og ferskenhegn, mellem appelsinhaver og marmorvillaer. Over dem hviskede bladene sagte, og duftende blomster fyldte luften med sød vellugt. Dernede på den anden side jerngitret lyste den støvede chaussé som et langt hvidt bånd i det grelle solskin. Ofte travede små æsler ad den, hvorpå sad prægtig klædte grækerinder med store hatte eller tykke grækere i hvide flonelsdragter. Barfodede tyrkerdrenge løb bagefter. Høj latter og glade festlige stemmer lød snart hér, snart dér. På den anden side chausséen lå en gård. Gennem den vidtåbne, med

blomstrende blåregn bevoksede dør, så man ind i en halvmørk hal med marmorfliser. Her dansede to små piger i korte kjoler og halvstrømper hånd i hånd en mærkelig, polkalignende dans til en fremmed melodi. Som en genopstået freske fra det gamle Pompeji så de ud i marmorhallens lilla halvmørke.

Bag gården bredte en sart mimose sine gyldne grene ud og dannede rammen om en stribe blåt hav.

Festligt forår var det nu rundt omkring. Store, hvide dampere, tæt besat med broget og lysende klædte passagerer, gennempløjede bølgerne. Fra havnen vinkede man til dem med tørklæder og råbte afskedsord til dem. Glade par spadserede i de yndige pinjelunde, og en græsk sangerinde lod i en nær restaurant sin melankolske sang klinge til tonerne af en mandolin. Øen syntes, ligesom de andre i nærheden, at være skabt for kærlighedens flygtige glæder. De bar navnet "Prinseøerne" og dannede sommeropholdsstedet for de rige fra byen med deres villaer, haver, restauranter og caféer, med deres udsigt til de to dele af den gamle verden. Guitarspil og sang klang ud af hver taverne.

Her ved det fortryllende Marmarahav, under den evigt blå himmel havde det russiske folk fundet et tilflugtssted for sin frygtelige, kvalfulde, blodige kummer. Men naturens skønhed trøstede dem ikke, sårede dem kun. Blomsterduften fortryllede ikke, men vakte kun bevidstheden om deres egen ulykke. De dansende pigers sang, klangen af mandoliner og guitarer, glædede ikke hjertet, men fremkaldte kun længsel efter det tabte hjem.

I denne skønhed af appelsin- og citronhegn drømte de ulykkelige flygtninge om hvide birke, om tyndbladede pile, om

grønne blomstrende enge. Så de op til de violette bjerge, tænkte de på den blågule steppes uhyre udstrækning. Hørte de de græske sange og violinklange, troede de at høre deres hunde gø i vinternatten, tænkte på deres tæt tilsneede små hytter.

En omtrent syvårig lille pige trådte frem ved det med roser bevoksede lysthus. Rigt askeblondt hår nåede hende til bæltet. Hun bar en stedvis sønderrevet rosa kjole, som ikke havde været vasket i lang tid. Hendes bare små fødder havde rifter af skarpe sten.

Ansigtet med de svulmende læber og den lille stumpnæse var henrivende. Men hendes store blå øjne så alvorligt, sørgmodigt og sorgfuldt frem for sig.

Det så over til Poleshajevs og til Jermolov. Han bar ligesom Paul en slidt engelsk uniform med Kornilov-regimentets epauletter. Men Nika lignede derimod i sin gamle, billigtkøbte civildragt en arbejder. Den lille pige så endnu en gang derover, stillede sig op, lagde hænderne på ryggen og begyndte med klar barnestemme en sang:

Med frakken i laser
og støvler uden sål
han trasked henad vejen for at fægte.

Så tog de ham i kraven
og hev ham i et hul
og ville se hans pas, om det var ægte.

Jeg er hverken kadet,
eller hører til sovjet,
jeg er heller ingen folkekommissæ-æ-ær!

"Hvor har du lært den sang?" spurgte Olja.

"Min tante har lært mig den i Kislovodsk," svarede barnet og puttede genert fingeren i munden.

"Jeg kan endnu én," sagde hun så, satte et alvorligt ansigt op og sang:

Thi Rusland har vi kær,
vi værner det med kraft og mod;
og ned med en og hver,
som ej vil ofre liv og blod!
Fyr! Fremad, tapre hære!
Gå på! For Ruslands ære!

Pludselig brød hun af og føjede forklarende til:

"Den har en officer i Novorossisk lært mig. Han boede sammen med mor."

"Hvor er din mama?" spurgte Olja.

"Hun er druknet," svarede den lille med sørgmodig stemme.

"Hvor og hvornår var det?"

"I Odessa. Vi ville flygte, da bolsjevikkerne kom og satte os i en båd. Mama var allerede på trappen til det store skib. Så stødte en franskmand hende ned, og hun druknede. Så tog franskmændene mig med og bragte mig hertil. De har også lært mig sange."

Og med rigtig udtale og melodi sang hun:

"Allons enfants de la Patrie,
le jour de gloire est arrivé,
contre nous de la tyrannie,
l'étendard sanglant est levé ..."

"Hvor har du lært fransk?"

"Mama har lært mig det, hun var fransk og lavede hatte i Petersborg. Det kan jeg også!"

"Hvor du er dygtig!"

"Blomster kan jeg også lave. Mama holdt så meget af mig."

"Hvad tager du dig nu for her?"

"Ingenting. Jeg synger og bliver hos russerne."

"Men hvor bor du da?"

"Hvor gode mennesker vil have mig. Jeg lever som en lille fugl. Fuglene nærer den gode Gud, derfor vil han heller ikke forlade mig."

Barnet gentog en frase, det havde opsnappet et eller andet sted.

"Paul! Sergej Ippolitovitch!" udbrød Tanja begejstret. "Jeg tager barnet til mig! Hvad hedder du?"

"Anela."

"Anela, min lille kæreste, har du fået noget at spise i dag?"

"Nej, jeg har ikke været heldig."

"Vent. Vi skal nok finde noget til dig."

"Giv mig te og en tvebak; andet behøver jeg ikke."

"Kom med os! Å, du stakkels lille kryb ...! Hvor er hun sød."

Lige overfor i marmorhallen dansede de to små piger stadig, og i det fjerne lyste kysterne, brændte det mørkeblå hav.

52

"Du bliver ved din beslutning, Nika?" spurgte Olja.

"Ja," svarede han kort.

"De vil kende dig," sagde Jermolov.

"De vil skyde mig, måske tilmed pine mig. Jeg ved, hvor skånselsløst sovjetregeringen farer frem. Men I ved dog selv, mine kære, hvilke forskellige grunde der har foranlediget mig til min beslutning … I krigen kan man for øvrigt også blive skudt. Desuden anser jeg det for nødvendigt i fædrelandets interesse. Og endelig har jeg også en personlig grund, et ord at skal have sagt … Tanja Sablin er dér," tilføjede han dumpt.

Brødrene tav. Oppe på balkonen drak og spiste den lille pige te og tvebakker, som Olja havde bragt hende.

"Og hvad har *du* besluttet dig til?" spurgte Nika sin søster. "Hvor og når skal brylluppet stå?"

"I Konstantinopel om fire uger."

"Og så?"

"Serjosha og Paul vil tage til Krim til Wrangel og kæmpe videre dér."

"Og du?"

"Det ved jeg ikke endnu. Jeg vil ikke forhindre dem. Måske bliver jeg her sammen med frøken Rostovjev og fru Rotbeck. Thi for kvinder er der ingen plads i en belejret fæstning, som Krim nu er. Men, kære Nika, vil du ikke overveje det hele en gang til? Det falder mig så svært at lade dig drage derhen. Hvordan vil du overhovedet tænke dig dit liv derovre?"

"Jeg er ganske klar over, at det vil falde mig svært at finde arbejde derovre. Jeg må tjene under 3. Internationales røde fane

og bære den sejrende Antikrists stjerne … Måske må jeg vade gennem et hav af blod … Men man hører jo så lidt om det der ovre fra. Hvis man vil besejre en modstander, må man først lære hans svage sider at kende. Allerede i marts 1917 har omvæltningen begyndt, og efter min opfattelse kommer det nu an på at konstatere, om det er en velorganiseret, fra folkets dyb kommende revolution eller kun en forbigående opstand. I første tilfælde må man have tålmodighed og føre folkets kamp frem ad oplysningens vej, i sidste tilfælde må man undertrykke opstanden med magt, vende tilbage til monarkiet og så fjerne alle årsager, som har bidraget til dets fald. Men det kan man kun konstatere i selve Rusland. Det andet spørgsmål er at konstatere, hvem der i grunden er vore venner og allierede, hvem der er vore fjender, om vi endnu overhovedet har venner eller blot fjender. Alt, hvad vi har erfaret om franskmændene og englænderne, var så tvetydigt. Men hvis de nu ikke holder med os, men med dem derovre? Hvem er Trotski og Lenin? Er det kun forrykte skurke, som af personlig egennytte, af sadisme udgyder menneskeblod, eller er det lydige tjenere for den højeste ret, som har besluttet Ruslands undergang? Her ved vi så godt som intet om det. Har de kun fortjent strikken, eller må man riste dem over en sagte ild? Hvordan ser den røde armé ud? Paul! Jermolov! Der tjener dog russiske officerer, der lever da russere! Vi har ganske vist set fanger, men deraf får man intet klart billede. Man må gå i kasernerne, må gøre sig til ven med dem og udforske, hvorfor dette omslag er kommet hos dem. I mit hjerte vil jeg bære korsets tegn, i min sjæl vil jeg bede Gud om tilgivelse, men mine læber må laste Herren. Og alligevel vil jeg åbne mit hjerte for mange, vil prædike Kristi ord

mellem hedningene. Jeg tror ikke på, at der vil ske noget forstandigt hernede. Det er jo dog de samme folk, som hjælper os: englændere og franskmænd, de samme metoder, den samme nye taktik og strategi … Jeg frygter tilmed for, at katastrofen vil blive endnu større end den ved Novorossisk … Mine kære! Jeg længes efter Petrograds lyse nætter og kan ikke blive her længere. Nu drager jeg alene derhen, men måske vil vi snart være der i stort tal og træffe dem på deres ømme punkt. Måske vil jeg også finde Tanja Sablin dér og redde hende."

Alle tav. Det blå hav slyngede sine brændinger mod kysten. Bjergene i det fjerne frembød et eventyrligt smukt syn. Den blåøjede lille pige stod i sin røde kjole midt imellem rosenbuskene. En sagte vind bar blomsterduft forbi, og øen var fuld af skønhed og fred. Men i de unge menneskers hjerter stormede det vildt. Hvordan skulle man dog bære sig ad med at redde Rusland? De ville så gerne ofre deres unge smukke liv på fædrelandets alter, men de vidste ikke, hvor dette alter var, hvor det offer nu også bragte fædrelandet lykke.

Den lille pige sang:

"Allons enfants de la Patrie,
le jour de gloire est arrivé,
contre nous de la tyrannie,
l'étendard sanglant est levé …"

Hendes moder havde franskmændene stødt i havet, men alligevel sang hun Marseillaisen. Helt alene var hun i hele verden, og til trods for det sang hun.

I buskene kvidrede fuglene og en tyk humlebi satte sig summende på en rød rose, en gul fugl skjulte sig i narcisserne, og den himmelske fader nærede dem alle. Synet af bjergene i

det rosenrøde lys bragte hjerterne til ro, og den dybtblå himmel prædikede om evighed og skønhed. Det blev så naturligt, at Jermolov efter sit ægteskab med Olja Poleshajev atter ville tage tilbage til Krimfronten til Wrangel sammen med Paul, at Nika begav sig af sted for at søge efter Tanja, og selv ville arbejde på det russiske folks helbredelse derovre. Det måtte netop være sådan …

Den lille pige sang atter mellem rosenbuskene, de sange, man havde lært hende i Novorossisk, Kislovodsk og Odessa. Hun sang, og to andre små piger dansede derovre, indrammet af blomster. De små æsler travede forbi med deres røde sadler, og nedenfor brusede havet – liv, over alt liv.

I det fjerne flimrede de blå bjerge i rosenrødt skær og fortalte om palmer, karavaner og slanke minareter.

Men på marmortrappens trin sidder endnu fire menneskebørn og tænker og tænker på det – ak, så fjerne fædreland.

Ottende del

1

Aftenselskab hos Korshikov, politisk kommissær for et kavaleriregiment! Der har indfundet sig: Kommandanten for regimentet, nogle kommunister, to medlemmer af den overordentlige kommission til kamp mod kontrarevolutionen: Letten Haiduck og Schloszberg. Den sidste ledsages af sin uadskillelige ledsagerske, Jenny og endnu to kommissærveninder, kaldet "Sodkom" (SODershanka KOMmissærer) i den russiske forkortelse, – begge tidligere unge piger af det gode selskab, Mimi Granilin og Baby Dranzov. I det hele havde omtrent 20 mennesker samlet sig i den for Korshikov reserverede kasernebolig.

Til trods for den hede juliaften var vinduerne i lejligheden lukkede. Fra gaderne og fra Nevaen lugter det af alt muligt smuds, og undertiden bærer vinden den modbydelige, søde lugt af forrådnede lig herover. Fortov og gade er tomme. Over alt vokser græs mellem stenene. Foran indgangsdøren venter to slet holdte automobiler. Den ene, en limousine, er bestemt for damerne, den anden, en åben vogn, for den overordentlige kommission for det tilfælde, at man hurtigt skulle få brug for dem et eller andet sted.

Over Petersborg ligger en varm og stille nat. Nevaen vælter let sine mørke, kølige bølger af sted, og månen lægger sine skælvende sølvstråler derover. Ikke en eneste damper er at se på floden, kun ved Nikolai-bryggen rager en lang torpedobåd med lav opbygning op som et mørkt spøgelse. I husene brænder ingen steder lys, det er, som de er sunket hen i evig søvn. På

bryggen går vagterne for at lægge mærke til de passerende. Men der er ingen. Byen ligger stille som uddød.

Korshikovs lejlighed var ejendommeligt indrettet. I den store sal hang i række portrætter af bojarer i pelsbræmmede huer, bojarinder i fuld stads, af generaler med ordensbånd og stjerner, af dignitarer med pudrede parykker. Under bronzelysekronen, hvori det elektriske lys ikke brændte, står et langt bord, dækket til aftensmad og rundt om det mange svære egetræsstole i broget afveksling med lænestole. Der stod også en divan, en ottoman, kort sagt et blandet udstyr til spisestue, arbejdsværelse og salon. Ved siden af lå Korshikovs arbejdsværelse. Det brede skrivebord med de afrevne låse og det afstødte dekupørarbejde var dækket med alle de unyttige ting, som hørte til et rigt skrivebordsgarniture af malakit. Men også heri var mangler. Et blækhus manglede, og den ene pote var slået af en bronzehund.

På bordet lå skrifter, nogle numre af "Isvestija" og tjenstlige skrivelser spredt omkring. En svær lænestol, en stor divan og to bogskabe med ituslåede glasdøre og uden bøger fuldendte møblementet.

I hele lejligheden var der koldt til trods for sommervarmen, uhyggeligt og fugtigt, og den utætte vandledning lugtede. Det var, som om møblerne var uhelbredeligt syge eller fortæredes af længsel efter deres egentlige ejer.

Bordet var besat med forskellige vinsorter, forretter og fade med stege. Men hverken i dækningen eller i udvalget af retterne var der noget planmæssigt. Man bød på, hvad man havde kunnet skaffe, hvad den gamle kok havde kunnet lave med mangel af så mange ingredienser. Fadene var stillet mellem

hinanden, således som det traf sig. Den stegte høne stod lige ved jordbærisen, og der var næsten taget hul på alt. Man så, at her ikke skulle "souperes", men spises alvorligt.

Flaskerne var ikke regelmæssigt fordelt på bordet, tjeneren skænkede ikke vinen over gæsternes skuldre, nej, flaskerne stod sammenkoblet på tre steder af bordet: Vodka og champagne, fransk rødvin og vine fra Don, alt, hvad man endnu havde kunnet rekvirere og opdrive.

Og ligesådan er gæsterne, som om man også havde hentet dem sammen fra hele Tyskland. De har fordelt sig i hele værelset og spiser, hvad de lige får fat på, én gnavende på en knogle og stønnende højt ved det, andre beskedent, stadig seende sig om, som om de frygtede at tage noget fra nogen.

I en stor blå lænestol sidder selve husets herre. Han bærer den uundgåelige, nye, skinnende sorte læderjakke, som er lukket op og smykket med rødt og forgyldt emblem. Under den ses en rød silkeskjorte, som stikker ned i læderbukserne. I bæltet bærer Korshikov to revolvere, som han aldrig skiller sig ved. Det unge, smalle, af kokainnydelse, drikkeri og allehånde udskejelser hærgede ansigt er lagt i mørke folder. Han er ikke i humør, men i en af de mørke stemninger, hvor der ingen grænse findes for ham, hvor alt synes ham muligt. Ved siden af ham, ligeledes i en lænestol, sidder kommandanten for det kommunistiske regiment Pavel Golubj. Han er en mand på en 45 år, fremgået af den gamle underofficersstand, rødhåret, tyk og voldsom. Hans tykke ansigt er gennemfuret af folder, og to grå øjne ser stadig tjenstivrigt frem af det, evigt fyldte med underdanighedens tårer. På den anden side sidder "militærspecialisten" Rachmatov i en gammel kavaleriskoles

sorte kappe, en allerede aldrende kavalerioberst, som har solgt sig til 3. Internationale. Han skyller med forstand champagnen i sig og iagttager med store klare øjne de unge kommunister, der sidder ved hans side. Der er ligeledes en "krigsspecialist", kammerat Nikolaj Poleshajev. Han, helten fra den polske krig, en af den røde armés opgående stjerner, er klædt med smag, i en ny, godt syet, engelsk militærfrakke, med påfæstede røde og gyldne stjerner på ærmerne. Ved siden af ham arbejder Viktor Michailovitch Ljubovin ivrigt på en hønevinge. Han er husets herres onkel. Gammel og grå er han blevet, og hans øjne forråder evig frygt. Han ved, at kommunisterne ikke har tillid til ham, at han hele tiden er mistænkt, og at han som en følge deraf må tie, men tavsheden falder ham svær. I sin tid havde man for øjnene af ham efter et kort forhør skudt hans ven og mentor Fedor Fedorovitch Korshikov, som var indviklet i de venstre-socialrevolutionæres opstandsbevægelse i Jaroslav. Man havde fundet nogle kompromitterende breve hos ham og knaldet ham ned som en hund, da han gik ned ad trappen til den overordentlige kommission. Det var lykkedes Ljubovin at sno sig ud af det, og at blive ansat som skriver i et kommunistisk kavaleriregiment. Men han gik i evig frygt for, at man havde mistanke til ham og kunne fremføre noget imod ham. Hungerperioden og den slette ernæring havde gjort ham gammel og svagelig før tiden.

De øvrige gæster – unge folk, dels i engelske uniformer, dels i gamle våbenfrakker, også hist og her i jaketter – grupperer sig om bordet og om divanen. De er stærkt berusede, og det er dem svært at tilbageholde deres muntre stemning. Men de frygter husets herre og ser undertiden stjålent over til ham.

To rødgardister går i vide, slet siddende, engelske uniformer om på strømpesåler i værelset og serverer te.

Mimi Granilin sidder på en lille puf ved vinduet ved siden af den lille blomstervase, vifter sig kølighed til med viften og ser nedefra op til den kønne kommunistiske officer Osjetrov, som sluger hende med øjnene. Hun bærer en kostbar silkekjole besat med broderier, tætsluttende og kort, hvorunder de slanke ben i guldfarvede silkestrømper bliver synlige.

På ottomanen ligger den skønne Baby Dranzov. Hun står i sine 24 års fulde blomst. Hendes hoved med den klassiske profil og de store blågrå øjne, med den skønne hvide pande, med det fine skær af rødt på kinderne og det mørke hår, som efter sovjetmode var klippet af til skuldrene og kunstfærdigt sat op gør et fuldendt fornemt indtryk. De brede skuldre og det svulmende, stærkt nedringede bryst er blændende hvide. Den tæt siddende kjole viser tydeligt hendes pragtfulde figur med de brede hofter og de lange runde ben. For to år siden havde en ung, køn matros voldtaget hende under et forhør af den overordentlige kommission, og siden den dag var der foregået et fuldkomment sjæleligt omslag i hende. Det var, som om hun fuldstændig havde glemt fortiden. Opdragelse, religion, familie – alt var som fuldstændig kastet bort. At more sig, at spise godt, at drikke, at vælte sig omkring på bløde bolstre med disse kraftige mænd, som lugtede af krudt og blod, og som alt, men også *alt* var tilladt, at få presenter af dem, ringe med blodsdråber, halskæder og brocher, som ingen vidste, hvor stammede fra, sammen med dem at tumle rundt på fremmede buler og knejper og skamløst prøve det fremmede linned og de fremmede klæder i deres nærværelse, det blev nu hendes livs

indhold. Det sløve legeme søgte stærk ophidselse, og efterhånden blev hun en berømthed mellem kommissærernes veninder.

Ved siden af hende, med armen slynget om hendes liv, ligger Schloszberg. Han er stærkt beruset og søvnig. Berøringen af hans kolde, fugtige hænder er Baby modbydelig. Men hun vover ikke at jage ham bort.

"Kammerat," hvisker hun, "kender De kammerat Poleshajev?"

"Nej, hvorfor?"

"Man siger mig, at han er sådan en særlig art kommunist. Han skal tilmed endnu ikke have rørt ved en kvinde."

"Og sådan én har De, Baby, sikkert manglet!"

"Nå ja! Jeg tror virkelig, at han er et godt menneske!"

"Ham forærer jeg Dem!"

"Men hvad vil kammerat Korshikov sige til det?"

"Nå, det er ham da ganske ligegyldigt."

2

"I tvivler om, kammerater," begyndte Korshikov, idet han rettede sine øjne skarpt og udfordrende på Poleshajev, "at dette er mine forfædre."

Det var nu allerede på anden uge, at Korshikov ikke følte sig vel i denne unge officers selskab. Leen var stødt på en sten. Denne mand, denne ulastelige kommunist, som var kommet fra den polske front med de mest strålende bedømmelser af Tuchatchevski og Budjonny, ja, som åbenbart var selve Trotskis favorit, udøvede en sælsom indflydelse på Korshikov. I hans nærværelse følte han sin vilje indespærret, ærgrede sig over det, og mødte kun dette smukke ansigts kolde smil. Kammerat Poleshajev sagde ham ting, som han skulle have været skudt for på stedet, men Korshikov tav og smilede tvungent.

I øjeblikket var alle mere eller mindre drukne. Kun Korshikov og Poleshajev er endnu ikke bukket under for vinen. Korshikov ønskede inderligt at vise Poleshajev til rette, bringe ham i forvirring og gøre ham mistænkelig.

"Hvis dette i virkeligheden var Deres forfædre, måtte De da vide, hvem de er?" svarede Poleshajev roligt. "De har fra general Sablins hjem slæbt dem herhen, men har, Himlen må vide hvor meningsløst og smagløst, ophængt dem her og bilder Dem nu derved ind, at De er blevet deres efterkommer."

"Sablin var min fader," svarede Korshikov hurtigt.

"Det tvivler jeg ikke om. Derfor bærer De jo også en skudt socialrevolutionærs navn," svarede Poleshajev koldt.

"Det er kun, fordi jeg er født udenfor ægteskab."

"Å, ved De overhovedet, hvad et ægteskab er?" spottede Poleshajev.

"Kommunisterne anerkender det ikke."

"Nå, hvorfor taler De så i det hele taget om det?"

Korshikov tav.

"De ved, kammerat," begyndte han så hurtigt, "hvad navnet *Viktor* betyder på latin."

"Ja, det ved jeg. Men sandsynligvis ved De også, hvad navnet *Nike* [Note 37)] betyder på græsk?"

"De sidder dog godt nok fast i Dem, de borgerlige fordomme, når sådanne bagateller som et navn kan glæde Dem."

Korshikov trådte tilbage fra Poleshajev. Han var rasende.

"Oppasser!" råbte han højt.

En rødgardist sprang til og stod ret for ham.

"Å, hør en gang, kammerat, spring lige hen til eskadronen og hent mig mine sangere og musikanter, men lad det gå lidt villigt!"

Rødgardisten styrtede bort for at udføre sin herres befaling.

"Jeg har sammensat et orkester til Dem, hr. kommissær," indskød regimentskommandanten betydningsfuldt og blinkede samtidig med de rødsvulne øjne, "mage til det, kammerat Budjonny har: To mundharmonikaer og en klarinet! Men de spiller vidunderligt. De skal straks få det at høre. Og de kan også ganske udmærkede sange om Koltchak og de 'frivillige'."

"Vi kan jo høre," nikkede Korshikov skødesløst.

Ved en ende af bordet uddelte Rachmatov anvisninger til Osjetrov.

"De ødelægger hestene, kammerat. De bliver hverken ordentligt passet eller fodret."

"Ja, hvad kan jeg gøre ved det, kammerat? Foder er ikke til at opdrive. Jeg har allerede bestemt særlige folk, som skulle give herskaberne deroppe et vink om, at vi får vort foreskrevne mål fourage. Og strigle? Med hvad? Strigler og kardæsker fås ikke for penge. Kammeraterne kan simpelthen ikke holde hestene rene. De sniger sig omkring som skygger. Og i staldene er forfærdeligt snavset."

"Ja, det er netop det, jeg peger på, kammerat. Gør Dem umage for at få denne uorden afskaffet."

"Kan De ikke anordne en *subbotnik* [Note 38)], så at man i alt fald kan få staldene rene? – for øvrigt," indskød Osjetrov ærgerligt, "heller ikke det ville hjælpe. Dér kommer ganske vist burschujerne, men de forstår intet, har hverken skovl eller trillebør, og tilsviner blot gårdene yderligere."

"Men hvor er da alle de ting kommet hen?" spurgte Rachmatov.

"Fyret op med dem om vinteren. De ved jo selv, hvor koldt det var."

"Nå, Osjetrov, De ved jo godt, at det alt sammen er udflugter. Se en gang til Golubj. Lad ham ellers være, hvordan han vil, men orden hersker der hos ham."

"Nå ja, Golubj! Golubj er en gammel sergent fra zartiden, og jeg er kommunist," svarede Golubj bidsk.

I mellemtiden var musikanterne kommet. Der var fem mand i alt. De stod der, ligesom de var kommet ud af sengen, uvaskede, lasede, smudsige og stinkende. De bar slidte, dårligt siddende uniformer og hvide benklæder. Deres blege ansigter bar spor af sygdom og underernæring.

"I lusepak!" styrtede Golubj sig løs på dem. "Kunne I ikke i det mindste kæmme jer. Ud med jer og gør toilette! Lad mig ikke se jer sådan mere!"

De blev skubbet ud i køkkenet. Da de kom tilbage, så de virkelig noget bedre ud.

Harmonikaen begyndte at jamre, klarinetterne faldt i, og en simpel, intetsigende melodi lød gennem salen. Samtalen forstummede.

En hæs tenor overdøvede harmonikaens og klarinetternes sukken og hulken. Det lød mere som en udråbers skrig end som en sang. Teksten var ordinær og ofte rå.

"Død og pine, det er en pæn sang," udbrød Golubj.

"En hvidgardistisk sang," indskød Korshikov foragteligt. "Hvorfra har De den, kammerat?"

"Jeg har hørt den i Petersborg-kommunen. Drengene sang den på gaden den 25. oktober."

"Dér kan man se, at den overordentlige kommission ikke er nået hen," fremstødte Haiduck.

"Men vent blot, den vil nok komme," hvæsede Korshikov. Et uvejr var ved at trække op hos ham.

Alle tav. Haiduck og Schloszberg trådte hen til Korshikov. Jenny så med et træt smil på Poleshajev. Baby Dranzov åndede tungt. Også mellem officererne var der kommet bevægelse.

"Å, fordømt!" Det var Golubj, som gav udtryk for den almindelige ophidselse. Kun Poleshajev blev ved at være fuldstændig rolig, gik med regelmæssige, faste trin hen til klaveret, slog det op og slog uden at sætte sig nogle prøveakkorder an.

"Nå, I dér!" sagde han i kommandotone til harmonikaspillerne. "Hør op, Budjonnys orkester! Forgift ikke mit russiske gehør med dette af landstrygere og kontrarevolutionære udtænkte vås! Nu vil *jeg* synge en gang!"

En mægtig akkord og hans vældige stemme fik hele salen til at ryste:

"Fyld pokalen!
Den er tom.
Uden vin ingen sang.
I vinen ligger kraft
og dybde.
Ved vort lag
bli'r verden os for trang!"

"Hallo, kammerater!" råbte han. "Ræk mig et bæger!"

Korshikov sneg sig med katteskridt hen til ham.

"Hvad skal det betyde," hvæsede han. "De glemmer, at jeg er herre hér."

"Herre!" tordnede Poleshajev uden at vende sig fra klaveret. "De er vel blevet forrykt, kammerat kommissær. Takket været Lenin lever vi i en kommunistisk stat, og dér findes ingen ejendom. Ræk mig vinen, kammerater!"

En rødgardist trådte hen til ham med flaske og bæger. Poleshajev drak langsomt, uden at vende sine mørke øjne fra Korshikov, bægeret ud og vendte sig igen til flyglet. Motiver fra gammelrussiske sange og melodier fra russiske operaer brusede op under tasterne og talte om fjerne blegede erindringer.

"Ak, du mit hjem, mit skønne hjem!" spillede Poleshajev lystigt som til en dans. Så brød han atter af igen og sprang over

til den kendte arie af Glinkas "*Livet for Zaren*", berørte forsigtigt, ligesom forsøgsvis to akkorder af den russiske nationalhymne for så straks efter at lade den muntre "Vanjka" lyde.

"Nå, hæng i!"

Den første, der faldt ind var Rachmatov, nu kunne heller ikke ungdommen tie og også Golubj brummede med med sin gamle stemme.

Til sidst sang alle gæster, og kun Korshikov gik mørkt op og ned i salen. For første gang var han stødt på et menneske, som ikke underkastede sig hans vilje og ikke var bange for ham.

Poleshajev spillede: "På Volga, vor moder". Gæsterne faldt nu uden opfordring ind i kor og fyldte den store sal med denne gamle, klangfulde, russiske sangs mægtige akkorder.

Stadig mægtigere svulmede sangen. Korshikov gik op og ned under billederne af sine forfædre, og det forekom ham, at de ville forhåne ham. Han havde taget kokain, hvorved hans tilstand havde forværret sig. Han så tydeligt, at ikke blot hans gæster sang, det var, som også hans forfædre åbnede munden og sang denne forbandede russiske sang. Han så sig omkring. Ja, de sang alle, også ordonnanserne. Den unge rødgardist, som havde skænket vin for Poleshajev, havde ladet flasken falde. Med vidt opspilede grå øjne og et smil af indre lyksalighed, sang han med.

"Å, også du, din svinehund!" hvæsede Korshikov, rev revolveren fra bæltet og jog den unge soldat en kugle lige i munden … Stønnende faldt han om, og slog baghovedet tungt mod hjørnet af ottomanen. I stedet for mund sås et sort afskyeligt hul, og ud af det vældede tykt mørkerødt blod i sagte dråber.

3

Der opstod forvirring i salen. Haiduck og Schloszberg ilede hen til Korshikov.

"Kontrarevolutionen?" hviskede Haiduck.

"Netop," sagde Korshikov i stolt tone. Han var ude af sig selv, han indåndede grådigt lugten af blod og kold krudtrøg, og stirrede med et vildt, dyrisk blik på Baby Dranzov. Baby lo hysterisk på sin ottoman. Gæsterne tav og sad i frosne stillinger, hvor de var. Musikerne fra Budjonny-orkestret trak sig tilbage i et hjørne, rede til hvert øjeblik at tage flugten. Rachmatov stod ved siden af dem med et bredt, stivnet smil. Poleshajev sad stadig ved pianoet og så skiftevis på Korshikov og liget.

Korshikov fo'r frem og var i to skridt henne ved Baby. Han bøjede sig ned mod hende og begyndte at tage hendes klæder af med hurtige, smidige bevægelser. Hun holdt inde med sin latter og så på Korshikov med et glimt af galskab i blikket. Corsagens broderede skuldre gled af, hendes krøllede linned blev revet itu, blå bændler og silkestrømper kom til syne, og til sidst et hvidt, skønt, blødt legeme. Korshikov fjernede de sidste få klædningsstykker fra hende; hun hjalp ham med ydmyge bevægelser. Et sekund, og der lå en nøgen, skøn kvinde ved siden af liget på gulvet. Korshikov bøjede sig over hende og sank ned på hende.

Der var dødstille i salen. Der stod en tåge for gæsternes øjne; deres bevidsthed nægtede at opfatte det, der foregik for dem.

Et lig med et sort hul i ansigtet, hvor munden skulle være, store rullende øjne og en kridhvid pande, som det filtrede hår flød ned over; en sort pøl af størknende blod, som glitrede i det elektriske lys; to legemer, som vred sig vellystigt over det, mens Babys stønnen blandede sig med Korshikovs. Mimi Granilin sad i sin stol med lukkede øjne, en besvimelse nær. Rødgardisterne stirrede på Korshikov med dumme, grådige blikke som dyr, mens de slikkede sig om de udtørrede læber.

Poleshajev vendte sig til klaveret og begyndte på et sørgmodigt motiv. Så begyndte han lavmælt at synge, indtil han overdøvede parrets stønnen.

Korshikov rejste sig, og Baby kastede med brændende kinder nogle klæder over sig. Golubj gned sine svedige håndflader mod hinanden og syntes i forlegenhed for noget at sige.

Endelig sagde Rachmatov: "Kammerater, vi må gå. Kammerat kommissæren forløber sig!"

Korshikov bevægede sig ikke. Poleshajev vedblev at synge, uden at tage sig af, hvad der foregik omkring ham. Osjetrov var den eneste, der lyttede; han stod op ad pianoet, og der gled ligesom nogle skygger hen over hans kønne, kedelige træk. Endelig holdt Poleshajev inde med at spille og vendte sig. Osjetrov begyndte at gå hen mod døren. Der var ikke andre tilbage i salen end Poleshajev og Korshikov.

"Kammerat, jeg beder Dem – bliv," sagde Korshikov.

Poleshajev så på Korshikov, som om han så ud i det tomme rum, og sagde blidt:

"Og loven siger jer: 'Dræb de bedste af gojim!' Og dette" – han pegede på liget af rødgardisten – "var det virkelig den bedste?"

"Så De ved ..." udbrød Korshikov forvildet, "De ved ... De er også ... en indviet ..."

Poleshajev rejste sig fra klaveret.

"Kammerat!" vedblev Korshikov, "lad os gå til Tjekaen."

"En anden gang, kammerat," sagde Poleshajev koldt. "I dag vil jeg ikke. Jeg er ikke i humør til det."

4

Poleshajev beboede tre værelser i en luksuriøst udstyret privatvilla. Han havde forstået at indrette den med den ham vante komfort. Da han vendte tilbage til sine fire vægge, famlede han sig ved måneskinnet hen til sovekammerdøren og trådte ind. Klæde sig af måtte han i mørke, da der kun var indrømmet ham elektrisk lys om vinteren og så kun i to timer. Han rystede som i feber.

Således gik det ikke, tænkte han. Jeg kan ikke holde det ud længere, når jeg ikke får søvn om natten. Hele mit forehavende står og falder med mine nerver. Og hvis de ikke slår til? Men hvordan skal de kunne holde, når man må arbejde i et galehus. Korshikov har mig allerede mistænkt. Men dagen i dag har afsløret meget for mig. De er alligevel alle russere, russere og ikke internationalister, russere og ikke kommunister. Måske Haiduck, Schloszberg, Jenny! De to sidste regner jeg ikke med, de er forrykte. Men Rachmatov og Golubj og Osjetrov, Budjonnys berømte orkester og officererne, de elsker Rusland og længes mod det, som én gang var. Og dog vover de ikke at sige det, fordi denne blodige terror hænger over dem. En bande slyngler, som Korshikov holder i evig angst ved scener, som den i dag. Overmennesker tror de at være, dæmoner, som kan herske over mængden. Men vi må stille os over dem. Og i dag er det lykkedes mig.

En gysen af afsky løb ham ned ad ryggen. Billedet af liget steg atter frem for ham.

I kasernerne hersker evig skandale. Dér bespotter man Gud og særlig Gudsmoder med de afskyeligste udtryk. Ængstelige,

stadig skælvende for deres liv færdes officererne mellem rødgardisterne, men arbejder trods alt. De kommanderer og eksercerer med de sultne, pjaltede folk, fører dem i kampen og dør under de røde faner. Og man kan ikke få noget ud af dem, kan intet få at vide. Efter scenen i går vil de heller ikke mere vove at synge viser. Folk af Korshikovs og Haiducks slags og lignende slyngler holder dem i evig frygt. Hele Rusland skælver, og i rædslens forvirring stjæler man, bryder ægteskab og ler ad det alt sammen, fuld af forfærdelse over sin egen forvorpenhed.

Poleshajev blev efterhånden roligere og vendte ansigtet mod vinduet. Udenfor blev det lyst. Den korte julinat gik til ende. Morgendæmringen steg op. Kold trak den ind i den også om sommeren fugtige stue.

Han kunne ikke finde søvn. Erindringerne om det, han havde oplevet i de sidste tre måneder, drog forbi i hans ophidsede hjerne. Den lange anstrengende rejse først som fyrbøder på damperen, derefter som lastdrager i Odessas havn. Den trættende tur på jernbanen til Petersborg, det tilfældige møde med chaufføren Petrov, den forsigtige samtale med ham og til sidst indførelsen som medlem af Petersborg-kommunen. Poleshajev havde fået et kommunistisk pas og havde fordybet sig i den kommunistiske katekismus. Så måtte han ud til den polske front. Her så han, at mange kun var draget i den polske krig for ikke at komme til at kæmpe mod deres egne folk for den 3. Internationale. Det var da i alt fald en national krig. Generalerne, officererne og også mange soldater forstod, at Polens blotte bestående betød en fare for et selvstændigt Rusland, og størstedelen gik til Tyrkiets grænser med den tanke, at hvis Rusland endelig en gang fik føling med Tyskland, ville det atter

blive stærkt og sundt. Under sit ophold ved Vestfronten havde Poleshajev gjort værdifulde iagttagelser. Han inddelte den russiske armé i forskellige kategorier. De øverste spidser – Trotski og Lenin – trådte utvivlsomt oprigtigt i skranken for 3. Internationale. De så helst Ruslands, Polens, Tysklands ødelæggelse, ja, hele den europæiske verdens, hele kulturens sammenbrud, for i stedet for at oprette en ny verden, en ny kultur. Ad denne vej veg de ikke tilbage for noget. Sådanne folk som Dsershinski, Peters og den bekendte Dora var nødvendige for dem. De måtte have folk, som ikke skyede blod, og som var sunket ned til dyriskhed. Ja, de udmærkede ganske særligt den slags folk.

Men allerede det næste trin var atter ikke andet end menneskelig elendighed, Klembovski, Sajontchkovski, Bontch-Brujevitch, Dalmatov, Pestrezov, Samoilov, alle tjente de kun for personlig fordels skyld og for at redde skindet. De regnede simpelthen således: Under enhver regering må der findes højt og lavt. Der findes generaler, senatorer, bankierer, folk, som har deres egne huse, et liv i vellevned og alle kærlighedens nydelser. Og der findes pøbelen, som står med udstrakt tiggerhånd på det mørke gadehjørne, som driver om på natteherbergerne og dør af sult, når der hersker misvækst i guvernementerne Kasan, Saratov, Samara og andre steder. Denne pøbel som på Lena-guldbjergværkerne bliver knaldet ned af gendarmer – alt det er uundgåeligt under enhver regering, men for sit eget vedkommende må man naturligvis stræbe efter at blive general eller senator og skaffe sig et mæt og roligt liv. At deres tidligere kammerater nu søger ly i natteherbergerne, at man skyder den intelligente ungdom og ikke mere den oprørske tvangsarbejder

– det er allerede en helt anden sag. De mener, at man kan leve lige så godt under den røde fane, som under den tohovedede ørn. De har bragt det kære Jeg til tavshed, hvis det endnu en gang skulle protestere, og lukket øjnene for deres nærmestes lidelser. Hvis man siger til dem, at livet er blevet til en umulighed, så svarer de: "Ih Gud bevare os, man kan jo få alt for penge!" Og de havde jo mælk, brød og fjerkræ og levede næsten som før.

Når man talte til dem om skydningerne, udtalte de roligt, at enhver omvæltning fordrer ofre. Hvis man ikke havde sat sig imod sovjetmagten, ville eksekutionerne heller ikke have fundet sted. Eksekutionerne gennem den overordentlige kommission, det var jo netop dem, som reddede Rusland fra kaos. På den måde kvalte de fuldstændig deres samvittighed, optog kun ligesindede i deres kreds og sluttede indbyrdes komplotter, som forbrydere til en fælles forbrydelse. Når der fra tid til anden alligevel ville røre sig noget i deres indre, sagde de: "Alt dette gør vi for det fremtidige Rusland, for at redde kulturen for det." Poleshajev hørte stadig nye navne, som tog tjenesten for Lenin på sig, og ikke af frygt, men af overbevisning.

I selskaber og hos de forskellige sovjetembedsmænd traf han en mængde kendte, dannede mennesker, folk af den store verden. Poleshajev kunne forstå, at de ikke kunne unddrage sig dem, for til sidst bryder jo nød alle love. Men det forekom ham så frygteligt, at de allerede fandt noget godt i kommunismen, at de til en vis grad havde forsonet sig med dette vilde, unaturlige liv og så værdier dér, hvor Poleshajev ganske sikkert *ikke* så dem. Særlig bekymring voldte sovjetrepublikkens ungdom ham. –

En ung dame, net og dannet, som havde gået på universitetet, havde i fuld overbevisning erklæret, at sovjetmagten trods alt ville føre til noget nyt. Og i dette nye så hun noget godt.

"Se en gang på kvindens stilling," sagde hun. "Tidligere var hun en slavinde. Hvor meget nedværdigende lå dog i den unge piges gætteleg: Gift dig, gift dig ikke! – i denne kunstige anglen efter friere. De gamle tanter og deres besigtigelses-teer kunne man jo slet ikke undgå. Ballerne og aftenselskaberne, som man indbød de pågældende friere til, det var jo da noget forfærdeligt! Nu er det ikke nødvendigt. Ægteskabet er, takket være bolsjevikkerne, blevet så enkelt, formaliteterne for indgåelse og ophævelse af ægteskab så primitive, at den unge pige ikke frygter for at prøve det en gang. Familiedramaer findes på denne måde ikke mere, ikke denne kval at måtte leve sammen med et menneske, man ikke elsker, ikke mere denne nedværdigende og komplicerede fremgangsmåde ved skilsmissen, og et hav af tårer er tørret ved folkekommissærernes forstandige repræsentanter."

Poleshajev gjorde opmærksom på, at familielivet ville blive fuldkommen ødelagt ved dette dekret. Han sagde hende, at skønhed og uskyld nu var fuldstændig borte, og at kun lastens smuds var blevet tilbage. Han henviste til, at størstedelen af de unge piger var blevet prostituerede, og at mange led af de værste sygdomme.

"Hold op," indvendte den unge dame hårdnakket, "alt dette er sikkert ulykkelige omstændigheder, men de er kun forbigående. De er alle fremkaldt af de vanskelige livsbetingelser, ved dyrtiden og ved de utilstrækkelige rationer. Når først krigen

mod hvidgardisterne hører op, og transportvæsenet kommer i orden, vil alt blive anderledes. Det, som De har set i ægteskabet – denne hellige hemmelighed, denne uskyldens skønhed, anser jeg – De må undskylde mig – for smagløs.

Det materielle er trådt mere i baggrunden. Tidligere var det, som om man overhovedet ikke kunne arbejde uden det sædvanlige stykke franskbrød og en kop kaffe. Kød spiste vi hver dag og gjorde os lystige over vegetarianerne. Og nu er alle blevet vegetarianere og ved De, de er derved blevet skånet for mange sygdomme. Vi kommer faktisk til at ligne de arbejdere, som tidligere sled i det for os. Næsten hver dag må man tilbagelægge 15 til 20 kilometer til fods for at skaffe mel og kartofler. Det skader slet ikke. En last brænde bærer man til femte etage og renser gaden for sne."

Forgæves omtalte Poleshajev de ofre, som brød sammen under det alt for hårde arbejde, professorerne, som ikke kunne holde deres forelæsninger, fordi de måtte stå timer igennem for at få levnedsmidler. Forgæves foreholdt han hende, at denne tingenes orden havde fremavlet et landsfarligt driveri, hvorunder ingen virkelig arbejder, men kun er ude efter gratis madkort.

Hun rystede kun bestandig hårdnakket på hovedet: "Alt, alt er kun forbigående, det har kun sin betydning så længe, det nye endnu ikke har slået rod."

En anden, helt igennem forstandig dame roste bolsjevikkernes undervisningsvæsen:

"Nu piner man ikke længere børnene med kedelig teori, videnskaben er mere indstillet på det praktiske. De små bliver allerede gjort bekendt med de politiske partier og deres

program, og en gang med tiden vil de ikke gå sådan i vandet som vore gråhårede administrationsembedsmænd. Dette ungfolk bedrager man ikke, som den zaristiske regering bedrog folket."

Og når så Poleshajev begyndte at tale om, at børnene ikke kunne arbejde i de uopvarmede klasser, uden lærebøger og papir eller blyant, men kun lavede tumult, at regeringen på denne måde ikke fostrede borgere, men døgenigte, at man allerede i de yngste klasser kunne høre de frækkeste skældsord, at børnene blev ædt op af lus, og at der var tilfælde bekendt om, at tolvårige pigebørn allerede var besvangrede, hævdede hans modstanderske fast og stift, at det var isolerede tilfælde: "Der findes netop nu ikke sæbe og brændsel. Men vent kun, når det atter kan fås, gør vi børnene rene igen og umådelig pæne, og så skal De få at se, hvad den frie skole kan præstere!"

Poleshajev havde set børnene på gaden. Slet påklædte, med dårlige sko var de draget gennem Petersborgs smudsige gader, havde sunget revolutionære sange og båret store, røde faner. Deres ansigter var bleggrønne, og man så tydeligt, at der bagved de barnlige pander ingen barnlige tanker boede mere. Hist og hér havde de standset ham på gaden, tilbudt ham tændstikæsker eller en plade chokolade, endog guldringe.

I sommeraftenens skumring, i boulevardernes skyggefulde alléer, var han hist og hér blevet tiltalt af halvvoksne pigebørn, magre, blege og med mørke rande under øjnene. Med smertefulde blikke, hvori intet udtryk lå, hvori snarere læstes frygt og forfærdelse, havde de set på ham og tilbudt sig selv. På deres måde at tale på, på den frygtsomme blufærdighed, på de

hist og her indflettede franske fraser forstod Poleshajev, at pigebørnene var af gode, tidligere velhavende familier.

En professor havde i Poleshajevs nærværelse rakket ned på den russiske intelligentsia, som havde bragt sig i sikkerhed i udlandet. Han kaldte dem sabotører og mente, at man godt kunne arbejde hér. Især fremhævede han den levende interesse, studenterne af de jævne folkeklasser fulgte hans forelæsninger med. Men han måtte samtidig indrømme, at han naturligvis ikke kunne holde sine strålende foredrag dér, men måtte forme dem betydelig jævnere, da mere end halvdelen af hans tilhørere næppe kunne læse og skrive.

Poleshajev gennemtænkte alle disse fænomener, og en frygtelig tanke sneg sig gennem hans hjerne. Det kommer vel alt sammen af, at de alle – så vel den nette unge dame som den ældre og professoren – frygtede for at sige sandheden. De roste sovjetsystemet, kun fordi de frygtede at gå glip af deres madkort, og fordi den overordentlige kommission, husundersøgelse og henrettelse hele tiden stod for deres sjæl. I Poleshajev så de kun en officer af den røde armé, en altformående kommunist og mente, at det var bedst at smigre ham og vise sig tjenstivrig for ham.

"Min Gud," tænkte han, "i hvilken sump af nederdrægtighed og gemenhed er det russiske folk ført ved kommunisterne! – Og hvad er så det egentlig for folk?"

5

Den største rolle i stat og armé spillede kommunisterne.

Kommunisterne var – foruden matroser, letter og kinesere – alle medlemmer af "Tjeka", den bekendte "overordentlige kommission". Fremdeles de røde krigselever og alle personer, som stod i organisationen for det indre værns tjeneste. Kommunisterne var over alt. De var sovjetmagtens mest trofaste tjenere.

Den "Russiske, Føderative, Socialistiske SovjetRepublik," var følgelig egentlig overhovedet ingen republik. Lenin havde ført Rusland tilbage til længst forgangne epoker i dets historie og havde oprettet en statsorganisation af næsten eventyrlig enkelhed. I spidsen stod han selv med ret over liv og død, med berettigelse til at begå så mange dumheder, som blot faldt ham ind, og at befale, hvad han havde lyst til. Under ham stod et tjenstvilligt følge, en hel hær af lydige bødler og angivere.

Således var den føderative sovjetrepubliks statsbygning, som de fremmede magter forbavsedes over, men regnede med. Og for at opretholde en sådan statsforvaltning, for at undertrykke opstande med henrettelser og straffeekspeditioner og for at bringe de utilfredse til ræson benyttede Lenin kommunisterne. Derfor var betegnelsen "kommunister" ikke andet end hans udhængsskilt, for blandt dem befandt sig simpelthen døgenigte og forbrydere, pjaltede proletarer og landstrygere. Poleshajev havde jo selv ladet sig indskrive som partimedlem og på den måde fået lejlighed til at betragte sine "kammerater" på nærmere hold.

Nogle var folk med svære kriminalforbrydelser og havde siddet fængslet for rov og mord. Dem forekom en kommunists liv naturligvis vidunderligt. De kendte deres skyld og vidste, at de under normale tider ikke ville have undgået deres retfærdige straf. De hilste derfor med jubel denne magt, som ikke alene tilgav dem deres synder, men som tilmed regnede dem dem til fortjeneste.

Så fandtes der atter folk, som intet rigtigt ville lykkes for fra deres ungdom, planløse svæklinge, mennesker med ødelagt nervesystem. I et ordnet statsvæsen ville det ikke være lykkedes dem at gennemgå gymnasiet, men de havde måttet gemme sig som skrivere på kontorer, som små postembedsmænd i afsides reder. Et gråt og ensformigt liv havde ventet dem. Men som kommunister spillede de en rolle og blev selv foresatte. Intet under, at sovjetsystemet forekom dem ideelt, og at de for at opretholde det var rede til enhver lumpenhed. De indså jo, at de ikke duede til andet end til angiveri og løgn, til rå ord til ulykkelige, jagede, våbenløse ofre i den overordentlige kommissions kældre. Således dannede de et lag, som gav de højere kommunistklasser meddelelse om, hvad den almindelige mand og rødgardisten tænkte. De fyldte militærskolerne, gennemgik dem så hurtigt som muligt og sikrede sig derved, foruden en understøttelse af staten, et forholdsvis fornøjeligt liv i de røde regimenter. Der fandtes ganske vist ingen vin, men kokain, morfin og kvinder. Dér kunne man fryde sig ved ofrenes blod og stønnen i tjekaens kældre, ved torturens lidelser og kvindernes skrig. Alt dette berusede og forvirrede disse folks i forvejen ikke stærke forstand. Ungdommen af begge køn trådte supplerende til ved de overordentlige kommissioner, de

ivrede efter at gøre rakkertjeneste, optrådte på folkeforsamlingerne med hysteriske taler, skrev artikler og vers i sovjetbladene, hånede Gud og kirke og besørgede over alt den larmende, selvforgudende reklame for sovjetmagten. Men selv gjorde de kort proces med deres kreaturer. Den ringeste mistanke om forræderi var nok til dødsstraf. De store folk ved statsroret kaldte disse ungdommelige deltagere for ynkeligt pak, men de kultiverede det kunstigt videre, fordi det overgroede og kvalte alt sundt.

Det tredje sæt kommunister var derimod således beskaffent, at selv den øverste statsmagt måtte regne med dem. De var de virkelig "overbeviste". I det russiske folk har der fra tidernes morgen været en ganske særlig type, vagabondtypen uden hjem og pårørende. I reglen legemligt kraftig, forfaren i alle laster, uden nogen følelse for mit eller dit, havde disse folk allerede beredt den kejserlige regering ikke ringe bekymring. Deres vandrerevir var Volga og bredderne af det Sorte og Kaspiske hav. Hér arbejdede de måske nogle dage som lastdragere for så atter ugevis at drive omkring på knejperne. Den blå flod gav dem daglig ny forfriskning, klitterne tjente dem som seng om natten. Følelsen af frygt var dem fremmed. Sydens hede sol og den russiske vinters iskulde havde hærdet deres legemer. Sult, savn og al modgang kendte de af personlig erfaring. Og var de i dag velbestaltede kaptajner på de små kystfartøjer, døde de i morgen tigggerfattige i havnebyernes natteherberger. Blandt dem var folk med rig fantasi og stort anlagt humor, men en humor af mest kynisk art. Et menneskeliv regnede de ikke stort, de regnede snarere med næstens ejendele, og i at lyve var de mestre. I det syttende århundrede havde de vel sluttet sig til

Stenka Rasins forvovne skarer og udbredt frygt og rædsel på stepperne til Astrakan og Persien. I det mindre romantiske 20. århundrede fyldte de som landstrygere arresterne.

For dem var Lenins løfter som en åbenbaring. De fattede straks den uhyre betydning, som proletariatets diktatur ville have for dem, og gjorde sig selv til diktatorer. De blev det værktøj, som Lenin brugte til at ødelægge Rusland. Dette proletariat findes i alle egne af det hellige Rusland, i alle samfundslag, selv i de øverste. Af det rekrutteres sovjetrepublikkens virkelige magthavere, "kommissærerne" og præsidenterne for de "overordentlige kommissioner". De spyttede på alt, når blot de kunne svøbe sig ind i en kappe eller tage den i republikken så moderne "*franch*" [Note 39)] på, når blot de kunne tale fransk og engelsk – pjaltenes sindelag skinnede alligevel igennem. Jo højere deres dannelsesgrad var, desto større var også deres anmasselse og menneskeforagt. I tiden før Lenins fremkomst havde de endnu forstået at skjule deres instinkter. Den gang regnede man dem for nihilister, og man undgik dem i selskabet, ja, man frygtede dem, for i mange af dem boede der virkelig en fast vilje ved siden af deres pralende væsen. Under det gamle riges ordnede forhold gik de næppe længere end til at håne religion og stat, men samtidig bragte de selvforherligelsens uværdige tone på mode, som mere og mere fortrængte fædrelandsfølelsen. Men under Lenin vejrede disse folk mere og mere morgenluft.

Verdensrevolutionens opblussen, proletariatets triumf, oprettelsen af et herredømme af en pjalteklike, som de selv var, det var deres mål. Men ikke fordi de var overtydet om, at livet under proletariatets herredømme ville blive bedre og skønnere.

Nej, det troede de ikke på og kunne ikke tro på det, da de jo så, hvordan livet i Rusland havde formet sig. Hvad der kom til udtryk i deres bestræbelser, det var ikke andet end pjaltens forvovenhed, som intet har at tabe, og som vil gøre sig lystig over mennesker og verden. Blod skræmmer dem ikke. Til et givet ord, til en diplomatisk akt behøvede de ikke at holde sig. De satte deres underskrift under og annullerede den i samme øjeblik med en hånlig gebærde.

Hvilket dybere formål, hvilken vinding for menneskeheden, når det blomstrende Georgien bliver bragt til tiggerstaven, når oprørets røde fane bliver båret vidt omkring til muhammedanerne lige til Indien, når hver folkerejsning i Irland, hver strejke i Tyskland bliver understøttet? Ingen – selv ikke den ringeste! Det er ikke andet end trættekærhed for at vise, hvad man er i stand til. Lad det russiske navns ære kun roligt gå til grunde, det er dem fuldstændig ligegyldigt. Og når der samtidig flyder strømme af russisk blod, og den i århundreder samlede russiske rigsformue bliver spredt for alle vinde – det spytter man på. Poleshajev undrede sig kun stadig over, at Europa ikke gennemskuede disse mænd.

I spidsen for kommissariatet for de videre anliggender stod Dsershinski. Det var lykkedes ham at samle samfundets værste udskud om sig og at danne det indre værn, de overordentlige domstole af det. Henrettelserne fuldbyrdedes så enkelt som muligt. Man havde egentlig afskaffet dødsstraffen, men havde erstattet den med den berygtede "stillen op mod muren". Ved fuldbyrdelse af dødsstraffen havde der altid tidligere været en vis ceremoni og en bestemt henrettelsesplads. Den bolsjevikiske henrettelsesmåde var et simpelt opgør med folk,

hvor de end traf dem – på trappen til den overordentlige domstol, i gården, i en kælder, på åben gade, i skoven, ja, i selve deres egne værelser. Denne fremgangsmåde bar ikke karakter af dødsstraf, den tilintetgjorde ganske simpelt alle dem, som ikke var enige med dette paks herredømme.

Poleshajev undrede sig ikke så meget over det rent faktiske ved disse henrettelser og ved den derved udviste råhed fra bødlernes side, men meget mere over ofrenes og de ikke umiddelbart interesserede tilskueres ligegyldighed. En gang var tredive rødgardister dømt til skydning på grund af faneflugt. Det var alle sunde, stærke, unge fyre, først noget svækkede af underernæringen. De lod sig afvæbne af to kommunister og føre ind i skoven. Hvad var disse to mænd, kun bevæbnet med to revolvere hver, mod disse tredive? Med lethed kunne de to kommunister være afvæbnet. Men de dømte gjorde det ikke.

"Stil du dig nu op som den første," befalede tjekisten. Den tiltalte blegnede og stillede sig hurtigt op imod det ham anviste træ. Da han var skudt, henvendte tjekisten sig til de øvrige og befalede dem at slæbe liget bort. "Den næste," lød så tjekistens stemme, og således adlød de, den ene efter den anden.

Hvad betød det? Hvad var det for en uhyggelig kraft på den ene side, hvilken forfærdelig svaghed på den anden?

En anden gang havde Poleshajev været gæst hos nogle bekendte på Gorochovaja [Note 40)]. Det var en socialiseret lejlighed, hvor tre beslægtede familier, i alt 18 mennesker, havde indrettet sig i fem værelser. Og det var også kun lykkedes, fordi de alle var ansat i sovjetembeder og nød protektion dér.

Det var en hyggelig aften med te efter borgerlig skik. Alle havde bragt noget med, og de unge damer havde bagt kager. Man spøgte og lo og sang til klaver og guitar. Megen ungdom var der, også en gammel herre, som i sin tid havde været vild liberal og havde skrevet en hel bog mod dødsstraffen. Udenfor var det en af disse vidunderlige lyse nætter, som kun Norden kender, og gennem de åbne vinduer strømmede den friske natteluft ind. Pludselig høres i ikke særlig stor afstand en automobils tuden og enkelte skud.

"Hør! De skyder igen." Det var en ung pige, som henkastede disse ord uden at se op fra sin kagetallerken.

"Nu igen!" sagde en anden og gik hen til flyglet.

"Kolja fortalte mig, at der i dag skulle skydes 28 officerer. Det er sandsynligvis dem." Og uden at agte videre på det intonerede hun en munter sang.

Poleshajev så forbavset på disse mennesker. Deres ansigter var sygelige og blege, men livet, som de udmarvede ved bekymringerne for ernæring og klæder, dette liv klamrede de sig alligevel så fast til, at de allerede ikke længere mærkede, når døden greb ind i deres umiddelbare nærhed.

Poleshajev tænkte på Tjekovs håndværkers filosofiske udtalelse [Note 41)]:

"Når man prygler haren længe nok, lærer den at rive tændstikker af, og når man slår katten længe nok kan man få den til at spise agurker ..."

De havde opnået, at harerne tændte tændstikker, og at kattene spiste agurker!

Men disse var da mennesker! Rigtige mennesker! ...

Således kan man altså også bære sig ad overfor mennesker.

6

Poleshajev kunne ikke gøre optegnelser af nogen art, da hans oppasser snarere var givet ham som spion end som tjener, for at gennemsøge hans lommer og udlevere alt til den overordentlige kommission. Men i sine tanker beskæftigede han sig vedvarende med de folk, som nu ledede Ruslands skæbne. Han inddelte kommunisterne i tre kategorier. Der var først folk, som var fremgået af forbryderløbebanen. Så kom neurastenikerne, kokainisterne og morfinisterne, med ét ord de halvforrykte og degenererede, og endelig røverne og landstrygerne af profession.

Til hver af disse kategorier havde sluttet sig en mængde mennesker, som absolut ikke var kommunister, som tværtimod satte privatejendom højere end alt andet, men som af forskellige grunde var indtrådt i partiet. De første, fordi de som folk uden principper gerne ville have en lun lille krog og god forplejning, den anden kategori, fordi de med deres slavesjæle var vant til at kaste sig i støvet for magthaverne, den tredje for at undgå den uudholdelige forfølgelse. Andre igen for at redde deres formue eller simpelthen for at frelse deres nærmeste pårørendes liv. Hverken disse deltagere og heller ikke de virkelige kommunister troede på en lang varighed af deres herredømme. Men mens de virkelige kommunister af alle kræfter bestræbte sig efter i al fald at udstrække det så længe som muligt, ventede "amatørerne" med utålmodighed på, at alt skulle bryde sammen.

Efter deres specifikke betydning fordelte de sig så at sige mellem de tre kategorier. De tidligere politimænd sluttede sig

til første kategori, intelligensen til den anden, hvorved den ved den kraftige forstand, den medbragte, udlignede den dér herskende mangel på åndelig dannelse. Bønderne, arbejderne og særlig mange fyldte den tredje, den krigeriske kategoris rækker.

Kommunisterne lå inde med samtlige sovjetrepublikkens øverste stillinger. De sad i alle sovjetter, ansatte kommissærer for byerne, var præsidenter og medlemmer af samtlige kommissioner, fra de "overordentlige", som beskæftigede sig med forfølgelser og skydninger, til dem, som lod sig det være magtpåliggende af forsyne det ulykkelige russiske folk med åndelig og legemlig næring.

Den glimrende repræsentant for den første kategori var Dsershinski. Ved sin sadistiske facon, sin kynisme mod den overordentlige kommissions ofre havde han vundet de mest inkarnerede forbryderes hjerter. Ingen i verdenshistorien har udgydt så meget uskyldigt blod som han. Dsershinski indhyllede sig gerne i martyrtogaen, han talte med forkærlighed om, at det var meget sværere at blive henrettet end at at blive dømt, han, denne bøddel af vellyst, denne dekadente, ynkelige karl. Og dette menneske, denne blodhund, ved hvem hans ulykkelige ofres eder og tårer klæbede, havde en ganske utrolig succes hos damer af den bedste familie, hvilket Poleshajev med forfærdelse konstaterede.

De førende mænd for den anden kategori var Lunatcharki, Gorki og Radek. Lunatcharki og den berømte madame Kollontaj, den ivrigste forkæmperinde for den fri kærlighed, som havde stiftet "Børneværnet", der tog de små kære fra deres mødre, som havde opfundet barnets socialisering. Med koldt

blod så hun på de af drenge skændede piger, på den af syfilis opædte ungdom, ja, hun pralede endog med, hvor hurtigt den kommunistiske ungdom havde tilegnet sig de kommunistiske grundsætninger, hun glædede sig over de uhøviske udtryk af barnemund. De var ved at ødelægge Rusland i bund og grund, idet de med forsæt drev forestillingen om Gud ud af børnehjerterne. Det var det værste.

Deres digtere, forfattere og agitatorer var det, som rejste omkring i broget malede agitationstog og samtidig med oplysende skrifter til fremme af landbruget udbredte gudsbespottelse og religionsforhånelse, som over alt såede had og atter had.

På deres bud forsvandt alle de gamle historiske betegnelser, udreves bevidstheden om størrelsen af det som var blevet historisk af folkesjælen.

I kunsten kastede de værdifuldt og juks imellem hinanden. Shakespeares dramaer blev serveret for fabrikskvarterernes solsikkekærne-tyggende publikum, det kejserlige hofkapel måtte give symfonikoncerter for den røde armé.

Når Poleshajev tænkte på alt dette, måtte han skære tænder. Disse menneskers virksomhed var endnu værre end Dsershinskis. Han ødelagde og tilintetgjorde kun, men de andre såede og opavlede en hel ny slægt til nye Dsershinski og Peters forbillede. Men dybest måtte herved beklages, at professorer, akademikere, kunstnere og folk af verdensry adlød disse folkefordærvere, digtede for dem, malede og byggede for dem, og forherligede galger og maskingeværer for dem, hver på sin vis.

"Når man prygler haren længe nok, lærer den at rive tændstikker af, og slår man katten længe nok, spiser den agurker."

Men dette var jo ikke harer og katte, men russiske professorer, lærde og kunstnere! Og de løftede Lenin til himmelen og stillede ham højere end Kristus, Muhammed og Buddha.

Næsten hele tredje kategori af kommunisterne befandt sig i den røde armé. Dér dannede de enten særlige kommunistiske troppeafdelinger, eller gennemførte hærens og flådens enhed, eller førte lettiske, kinesiske, ungarske, finske, baschkiriske og kosakkontingenter eller tjente som kommissærer, officerer og underofficerer. Deres hoved var Trotski, som de forgudede, fordi han skaffede dem et frit, muntert liv og tillod dem fri plyndring af døde, sårede og fangne. Mennesket var for dem ikke andet end det vilde dyr for jægeren. Krigen var der for at gøre bytte. Til syden lokkede kosakgebetets rige afgrøde dem, mod Judenitch gik de for at forsvare det røde Petersborg, hovedstøttepunktet for deres tyverier. Mod englænderne kæmpede de under Miller [Note 42)], fordi de trådte i brechen for genoprettelse af ro og orden og truede med at gøre en ende på deres muntre krigsliv. I Sibirien søgte de sæd og guld og glædede sig til det rige bytte på de polske godser.

De regulære arméer havde svært ved at føre krig med de bolsjevikiske hobe. Panik udgik fra dem, de frygteligste rygter om grusomme pinsler, som var forøvet overfor fangne soldater og officerer. Undgik én døden, blev han klædt af til skjorten. Genferkonventionen og det røde kors eksisterede ikke for dem. Det var "bourgeoisie"-begreber. Deres voldshandlinger rettede

de mod alle, ganske ligegyldigt, hvilket parti de tilhørte. Ingen kvinde, intet barn og intet gudshus var sikkert for dem.

Det var Wallensteinere, men uden den tyske romantik og den store feltherres ridderlige fornemhed. Deres artilleri kunne ikke skyde, infanteriet forstod ikke at bruge sine våben, og rytteriet forstod ikke at udnytte sit hestemateriel fornuftigt. Til trods for de grusomste straffe for de mindste uregelmæssigheder, var det dog umuligt at opnå en reglementeret behandling af påklædning og udrustning hos dem. De fyldte lommerne med guld og sølv og kastede patronerne bort i stedet for. Feltvagttjenesten lod de hellere besørge af indbyggerne og erstattede rekognosceringen ved lejet spionage. Ved angreb på befæstede stillinger drev de bønder, arbejdere og fangne hvidgardister foran sig, men selv fulgte de efter med revolvere og maskingeværer og skød hensynsløst enhver, der forsøgte at vende om.

Den røde armé var ingen armé i moderne opfattelse af dette ord. Den så kun truende ud for nutiden, fordi hele Europa var træt af krig og blodsudgydelse. Den europæiske soldat, soldaten af den frivillige armé var virkelig en soldat. Han brugte sit våben for at nå kampmålet. Den røde armés kommunister var mordere, og i mord og rov så de ikke blot ikke nogen synd, men noget ganske naturligt og normalt.

I Petersborg havde man ført kommunisterne ind i et krematorium og vist dem processen ved ligbrændingen gennem glasdøre. Hensigten med dette var at ødelægge i dem troen på en Gud, tilstedeværelsen af en sjæl, og derved fremme samvittighedsløsheden i dem.

Men også for staten frembød denne armé en fare. Trotski forstod, at han kun nød anseelse så længe, som man levede godt i hæren. Man behøvede blot at nedsætte forplejningsrationerne – og regimenterne begyndte at gøre oprør. Derfor kunne den røde armé kun i vedvarende krigstilstand holdes på højden. Livet i garnisonerne slappede dem, overførelsen til arbejdstroppedele var under deres værdighed. De længtes efter nye felttog, erobringer, blod og bytte. Konkubinatet med små kommunistpiger, jødinder og polakinder var efter deres smag, kvinderne af de højere selskabskredse var grimme og lugtede af småborgerlighed. Den røde armé måtte have stærke indtryk, den måtte erobre og udgyde blod.

Dette passede med Lenins og Trotskis planer, da de mente at føle verdensrevolutionen nærme sig.

Poleshajev vidste, at der i hovedstaben blev udarbejdet felttogsplaner mod Grusien og Lilleasien, at så Polens og Rumæniens underkastelse skulle følge, fremmarchen gennem de mindre slaviske stater mod Italien og Frankrig – bevægelsen mod Indien. Jo mere fantastiske planerne var, desto mere tiltalte de de røde soldaters opfattelse.

Poleshajevs kammerater: Osjetrov, Haiduck, Schloszberg og selve kommissær Korshikov, drømte om de smukke pariserinder, de rige juvelerbutikker og den eventyrlige mulighed for udsvævelser af enhver art.

Poleshajev vidste, at der var givet Radek den opgave at forberede disse landes proletariat på ankomsten af deres sovjetbrødre. Han vidste, at der til dette formål blev anvendt uhyre mængder af guld og kostbare stene, som stammede fra tidligere kejserlig og privat besiddelse.

De herrer kommunister mente spøgende, at dette guld ikke længe ville blive i fremmede lande. De ville snart komme og hente det igen.

Disse iagttagelser og de tanker, som Poleshajev gjorde sig over dem, foruroligede ham. Han så denne over hele verden udbredte tyveorganisation, og den tanke berøvede ham søvnen, hvordan man skulle modarbejde, hvordan man kunne afryste dette mareridt.

7

Lederne af det store ødelæggelsesværk i Rusland var Vladimir Iljitch Uljanov-Lenin og Leo Trotski-Bronstein. Det var Poleshajev klart, at kommunisternes tredje og mægtigste kategori ville være berøvet deres støttepunkt ved deres og især Lenins død. For det var Lenin, som dækkede deres forbrydelser for hele verden. For dem stod Lenin højere end alt andet på jorden. Hans planer gik ud på en omvæltning af hele verdensordenen, og derfor stod han for dem højere end paven i Rom, end kongen af England, end præsidenterne for de Forenede Stater og Frankrig. Han forekom dem betydeligere end Wilson, Lloyd George, Millerand og Foch, ganske bortset fra sådan anden klasses storheder som Pilsudski.

Man fortalte om ham, at han en gang efter et foredrag om den politiske situation, da han snoede sig igennem den store mængde af partikammerater, skal være blevet tiltalt med følgende ord af én af sine fæller: "Nu er det Dem, kammerat, som holder verdens skæbne i Deres hænder." Lenin havde kvitteret med et smil og havde tilråbt ham: "Meget rigtigt, blot har Wilson intet med denne sag at gøre".

Som første mand havde Lenin udtalt, at det, som de tidligere anså for synd, mord, rov og voldtægt, netop ikke var synd. Han beroligede deres samvittighed, idet han igennem telegrafen og gennem pressen råbte ud i hele verden, at mord ikke var mord og voldtægt ikke voldtægt. Røverne og marodørerne fik jo i hans navn ordensudmærkelserne af "den røde stjerne" og af "den røde fane". På hans befaling oprettede man mindesmærker for røvere og forrædere. Et eller andet sted ved Volga havde man

oven i købet rejst et mindesmærke for Judas Iskariot, der fremstillede ham med løkken om halsen. Hvorfor skulle de ikke også regne med en sådan ydre anerkendelse af deres gerninger?

Og dog følte alle disse folk dumpt, at de begik noget urigtigt. De anede, at der dog ville komme en dag, hvorpå man ville kræve regnskab af dem. Men foreløbig beskyttede Lenins navn dem endnu, og alt ansvar for det udgydte blod faldt på hans skuldre.

Derfor behøvede Lenin heller ikke at frygte for sit liv. Man beskyttede ham, som man i sin tid ikke en gang havde beskyttet zaren. Uden Trotski kunde man nok have klaret sig, han kunne endelig erstattes. Men uden Lenin gik det simpelthen ikke. Han var det ideelle udhængsskilt for det smudsige foretagende. Hans ødelæggelsesarbejde i Rusland gjaldt jo kun skabelsen af en lykkelig fremtid for hele menneskeheden. Af udfaldet af hans politiske eksperimenter skulle det jo afhænge, om der overhovedet skulle findes en socialisme i verden eller ej. Med forsøget på praktisk at gennemføre socialismen, kommunismen, dækkede han alt ondt, al blodsudgydelse.

Med Lenins død måtte også idéen i retfærdiggørelsen af alt det, som var sket, forsvinde. Da måtte tingene atter få deres virkelige gamle betegnelse, deres oprindelige farve. Da måtte angsten for at miste det stjålne gods og frygten for hævn atter komme op på overfladen og som en følge af denne frygt flugten fra kommunisternes geledder og den røde armés opløsning. Da måtte denne berygtede røde armé miste den besynderlige nimbus, som hidtil havde forekommet alle så frygtelig. Så måtte de simpelthen blive en udisciplineret hob. To attentater havde man forsøgt mod Lenin. De var begge mislykkedes. Men

på hvert af dem havde Lenin svaret med et hav af blod af uskyldige gidsler. Da sank deres hænder modløst ned, som beskæftigede sig med tankerne om et nyt forsøg.

En tilintetgørelse af Lenin ville i de første år af hans herredømme have været muligt ved udlændinges og udenrigske troppekontingenters hjælp. I årene 1918 og 1919, da Poleshajev stod ved den frivillige armé, havde kun de den gang værende russiske forbundsfællers energiske understøttelse været nødvendig for at tvinge den røde armé til kapitulation og til at udlevere Lenin. Men de allierede havde svigtet. Da Poleshajev var hos Denikin, havde han troet, at de allierede af rent ydre grunde holdt sig tilbage med deres hjælp. Deres soldater var endelig trætte af at kæmpe, og man håbede måske i ententelejren, at russerne ville klare deres indre anliggender alene. Englands og Frankrigs demokrater nærede måske også den tro, at Lenin faktisk trådte i brechen for den russiske arbejderstand og det russiske folk. Da Poleshajev så kom til kommunisterne, måtte han af Lenins og hans folks udtalelser forstå, at "forbundsfællerne" i virkeligheden ikke havde understøttet Denikin og Koltchak, men bolsjevikkerne og Lenin.

En første samtale med Rachmatov løftede det slør en smule, som havde skjult de egentlige grunde til Lenins succes for ham.

Rachmatov gjaldt for en indflydelsesrig personlighed i det røde kavaleri. Han var en erfaren frontofficer, stammede fra en gammel, bekendt adelsfamilie, som allerede på kejserrigets tid havde spillet en rolle på grund af sin begavelse. Som "militærspecialist" angående undervisningen af de unge officerer kom Poleshajev hyppigt sammen med Rachmatov. Om

politik, bolsjevikkerne og sovjetmagten havde de dog, vel nok af gensidig mistro, aldrig talt med hinanden.

Rachmatov levede på en stor fod og havde beholdt sin fuldt møblerede lejlighed til sit personlige brug. Fra omvæltningens første dag havde han sluttet sig til bolsjevikkerne og fået en stilling, som bragte ham i umiddelbar berøring med Trotski, som han personlig også gav rideundervisning.

Da Denikins kosakker tilføjede den røde armé det ene alvorlige slag efter det andet, henviste Rachmatov i det revolutionære krigsråd til den uhyre betydning for borgerkrigen af et godt rytteri og fik overdraget at danne det. Med jernenergi lykkedes det ham at skabe noget, som i al fald lignede kejserrigets strålende kavaleri. Til hans indtrængende anmodning måtte anstrengelserne føres tilbage, om at bevæge general Sablin, i hvis division han havde stået, og som han satte overordentlig højt, til at indtræde i den røde armé. Det var også ham, som havde jævnet vejen for Dybenko og Budjonny. Rachmatov var klog. Han havde straks på forhånd følt, at Lenins og Trotskis arbejder-bondemagt intet mere frygtede end optræden af en ny Napoleon, i det hele taget af stræbsomme og viljestærke personligheder. Derfor havde han beskedent holdt sig i baggrunden.

Men af den grund havde han heller ikke behøvet at opgive en smule af sine gamle vaner. Man havde ikke anbragt nogen kommunist i hans lejlighed, han holdt som før sit tjenerskab, trænede sine travere og spiste og drak, hvad han havde lyst til. Indenfor hans fire vægge kunne man fuldstændig glemme, hvad der i mellemtiden var sket i det øvrige Rusland.

Rachmatov var kommet til at holde af Poleshajev. Han indbød ham hyppigt, viste ham sine billeder, antikviteter og våbensamlinger og elskede at tale med ham om kavaleriets betydning og opgaver.

"Vesteuropa fordummes mere og mere fra dag til dag," plejede han at sige. "Dér taler man om afrustning og evig fred. Vestens soldat er blevet en kujon, og der vil komme den dag, hvor det røde kavaleri driver Europas folk foran sig."

De sad i Rachmatovs arbejdsværelse. På væggen hængte et stort kort over det russiske rige, hvorpå der var indtegnet store kredse og punkter, hvis betydning Poleshajev ikke forstod. Foran dem stod et lille bord med bagværk, friske jordbær og forskellige likører.

"Spis, Nikolaj Nikolajevitch, sådan noget kan De kun få hos mig."

Han tændte sig omhyggeligt en dyr, importeret cigar og fortsatte som i dybe tanker:

"Jeg ved, at de folk, som nu står hos Wrangel, forbander os begge to. Jeg kender mange dér. Wrangels vil strande, ligesom Denikins, Koltchaks og Judenitchs forsøg er strandet."

Rachmatov holdt inde og sugede havannacigarens duft ind i sig.

"Hvorfor drikker De ikke, Nikolaj Nikolajevitch?" henvendte han sig hjerteligt til Poleshajev. "Jeg ved, at den tanke piner Dem, om De handlede rigtigt, da De meldte Dem til den røde fane. Også mig har det pint. Tænk blot! Man har forskrevet sig til jøderne. Man korsfæster Rusland og tjener denne Lenin! Hvad er Lenin? Lenin, Nikolaj Nikolajevitch, er en føjelig lejesvend, en kommissionær. I og for sig er han slet intet. Har

De hørt noget om frimurerne? Intet om dem som grev Tolstoj beskriver i *Krig og fred*, og som drog den gode Peter Betushev over til sig, nej, jeg mener om dem, som egentlig regerer verden, og som er Kristus og hans læres værste fjender? De ved naturligvis besked om de mørke magters kamp for lyset, De har hørt om Lucifer, Djævelen og hans hemmelige kræfter. Hos Tusov, i de store haller, kan De foruden munkene fra Athos' skrifter, foruden biskop Theophenes' forskrifter købe en tyk bog: Den sorte og hvide magi! Déri finder De også læren om spådomme af håndens linjer, åndebesværgelser, et særligt afsnit under titlen: Dæmonologien, reglerne for stilling af horoskoper, de heldige og uheldige dage, hvilke undergørende stene, man må bære, drømmetyderi og lignende. Alt det er fuldkomment vanvid. En eller anden har gjort sig den ulejlighed at samle al den mørke middelalders mørke og at udgive den til fornøjelse for gamle kvinder … Men vis mig en gang Deres hånd!"

Poleshajev overlod villigt Rachmatov sin venstre hånd. Han tog en lup og begyndte opmærksomt at undersøge håndfladen og at beføle linjerne med sine fingre, hvorved hans ansigt efterhånden antog et bekymret udtryk.

"Giv mig en gang Deres højre hånd. – Hvor gammel er De i grunden?"

"25 år."

"Hvilket mærkeligt net De har ved fingerrødderne. Og en sådan bygning af håndbalden har jeg endnu aldrig set! Nu har vi 1920 … Ja, året 1922 vil bringe Dem noget stort, nogle frygtelige forandringer vil indtræde i Deres liv. Alt tyder på fremskridt. Men hårdt, hårdt vil De få det! I nogle dage … hm,

ser De striberne dér … de betyder blod … men ikke blod eller sår for Dem! Hvor original er Deres hånd, hvor er det ejendommelige linjer!"

Rachmatov slap Poleshajevs hånd.

"De ved, at mennesket ingen fri vilje har," fortsatte han eftertænksomt, "vore handlinger bestemmer hverken Djævelens mørke magt eller Guds lyse. Ser De, nu påstår frimurerne, at mørkets magt er Guds og den lyse Djævelens … Har De hørt om vor gesandt i England, Krassin?

Det er en videnskabsmand, en matematiker. Nå, han har med nøjagtig matematisk fremstilling bevist, at hele verden uvægerligt må henfalde til bolsjevismen, det vil med andre ord sige, at den anskuelse, som er modsat kristendommen, vil triumfere …

Aldrig, Nikolaj Nikolajevitch, skal man gå med de besejrede! Og dog har også han stillet sig på Lenins side. Lenin er frimurer, men af lavere grad. Han udfører kun de politiske centralsteders ordrer … Frimurere er over alt i spidsen og særlig i England og Frankrig. Lloyd George og Briand er frimurere og følgelig går de samme vej som Lenin.

Nu forstår De, hvorfor Vladimir Iljitch lo, da alle hvidgardisterne støttede sig til England og Frankrig? Og hvordan gik det? Vor røde armé var uden beklædning og våben. Koltchak, Denikin og Judenitch har bevæbnet og beklædt den."

Rachmatov fyldte igen glassene og fortsatte:

"Se en gang her på cognacflaskens firmamærke og tænk en gang på dette navn: Martell. Grev Martell er en berømt frimurer. Da han begav sig til Koltchaks hovedkontor, var følgen tjekkoslovakkernes frafald og Koltchaks overleverelse til sine

fjender af general Janin. Så atter et tryk på knappen og Koltchak var en stille mand. Også før Denikins sammenbrud var Martell hos ham. Nu tager han til Wrangel – og Vladimir Iljitch kan være rolig, Wrangel vil ikke holde. Kosakkerne er ikke frimurerne tilpas. Kosakkerne tjener ganske vist hos os, men – de tilhører ikke os. Den kristne lære har slået for dybe rødder hos dem. Kosakken, som træder ind i kommunisternes rækker, beholder nu som før sit kors hos sig og bærer sin kapsel med moderens bøn og lidt af hjemmets jord på sit bryst. Og dog – mindes mit ord – dog vil frimurerne tilintetgøre kosakkerne.

Har De aldrig tænkt nærmere over freden i Versailles' egentlige væsen? Ser De, det er også en frimurerstreg. Til syvende og sidst går den ud på en afvæbning af hele verden. Nå, og i mellemtiden skaffer man en for frimurerne tjenstvillig rød armé, en rød kavalerimasse på hundredtusind halvvilde ryttere – og hele Europa løbes over ende. Se, Nikolaj Nikolajevitch, når det nu kommer så vidt, da er det allerede bedre at høre til dem, som bliver ovenpå, end til dem som bliver trampet ned. Og jeg tror, at denne verdens fyrste ikke vil glemme sine tro tjenere."

"Efter Deres anskuelse, Dimitri Alexandrovitch, skal man altså både tro på evangeliet og på apokalypsen," indskød Poleshajev.

"Ja, men hvem siger, at man ikke skal tro på det?" svarede Rachmatov.

"Men så må man også tro på et liv efter døden og straffen for synderne!"

"Ja, hvad er synd?" kom det sagte fra Rachmatovs mund. "Hvor er Gud? Hos frimurerne eller hos de kristne?"

"Hvorfor arbejder da de kristne ikke på at uskadeliggøre frimurerne?"

"Forsøg De det en gang! … I Rusland befordrer man gennemsnitligt 80 mennesker om dagen med vold fra liv til død, og hele Europa tier til det. Men da man i Ungarn forsøgte at henrette tre af de *indviede*, gik der en bølge af oprørthed over hele verden. Vor regering truede med at henrette 1000 gidsler, og – de ungarske kommunister forblev i live. Læg vel mærke til, at det russiske folk er blevet et udvalgt redskab i frimurernes hænder. De vil snart opleve mere endnu. Og derfor gjorde De og jeg og vi kommunister ret i at vi hengav os til dem. Mod en højere magt kan ingen kæmpe."

Kun svært kunne Poleshajev undertrykke den ophidselse, som havde grebet ham. Rundt om var dødstille. Gennem vinduerne trængte den nordiske sommernats blege lys. Som et mareridt lå den dybe tavshed over den uhyre by.

8

Det frygtelige ved Poleshajevs situation bestod i, at han stadig var mellem mennesker. Selv om man også havde anvist ham tre værelser til ham alene, boede der dog folk i den samme villa. I tjenesten traf han folk af alle samfundslag, men udtale sig åbent kunne han ikke overfor nogen. Under dette forfærdelige statsvæsen kunne ingen se hinanden lige i øjnene. Ingen udtalte det, som han tænkte. Enhver iagttog den anden. Ven vovede ikke at stå inde for ven, faderen havde ikke mere tiltro til sønnen.

Sovjetmaskinen arbejdede med fuld kraft. Et utal af komiteer, forvaltninger, forbund og kommissioner var indrettet, og over alt bag bordene med og uden skrivemaskiner sad hundreder af mænd og kvinder, alle i sovjets tjeneste. Talt blev der timer igennem, men man havde det indtryk, at maskineriet kun arbejdede for en forms skyld.

Månedsvis anstrengte mennesker sig fra den ene autoritet til den anden med at opnå en bagatel. Den frie handel var tilintetgjort. Hamstrerne skød man på banegården eller pryglede dem i al fald efter alle kunstens regler med kolberne. Butikkerne stod med tilsømmede vinduer og afrevne firmaskilte. Men på Alexandertorvet puffedes og trængtes mængden og handlede med alt, hvad der overhovedet fandtes. Alt gjorde indtryk af, at man befandt sig på en galeanstalt.

Og lige sådan var det på kasernen. Hele dagen igennem herskede der en travl løben frem og tilbage, men når man så rigtigt efter, blev der slet intet præsteret.

Om morgenen efter aftenselskabet hos Korshikov ville der slet ikke blive rigtigt liv i eskadronernes kaserneområde. Julisolen stod allerede højt på himlen, hestene havde allerede længe klirret med deres kæder, den varme sommervind legede med støvet og fejede halmresterne over de urengjorte gårde, men på kasernerne strakte alle sig endnu i deres senge. Med sulten i maven var det så svært at stå op.

To unge kommunister gik bravt op og ned i kasernegården og råbte som unge haner: "Stå op, kammerater, stå op til staldtjeneste!"

Men de herrer kammerater viklede sig møjsommeligt ud af deres sønderrevne dækkener og kapper, sad i bar skjorte på sengestederne og rodede gnavent i håret. En hjertelig banden lød fra det ene hjørne til det andet.

"Nu er der igen én, der har hugget mine støvler! Nå, vent bare, Rotov, din køter. Hvis det er dig, skal jeg give dig!" råbte en rødhåret soldat med skarp stemme.

"Hva', kammerat! Til staldtjeneste med tom mave!" kom det fra en anden kant.

Officeren blev stående foran den talende:

"Dit svinebæst! Vil du også ræsonnere og bruge mund? Jeg skal lære dig, din møghund!"

Rødgardisten tav, til officeren var kommet ud af hørevidde, så brummede han: "Sådan noget må man finde sig i af sådan en karl! Nå, vent din djævel. Der kommer også den tid, hvor vi skal gøre op med dig! Han har klistret jødestjernen på ærmet og tror nu, at han er en hel karl. Han er jo værre end en zaristisk officer."

"De kunne i al fald deres tjeneste og var herrer, men hvad er han? En jødeskrædder," indskød den andens nabo, soldaten Perejarov. Perejarov hørte til general Budjonnys bekendte orkester.

"I går nat spillede vi hos kommissær Korshikov. De var igen fulde alle sammen. Ordonnansen gjorde noget, som ikke faldt i Korshikovs smag og han skød ham ned på stedet. En fintfølende kristensjæl, det må man sige."

"Hm! Kammerat, det forholder sig nu ikke helt sådan," sagde hans nabo Lobov, idet han trak benklæderne på. "Naturligvis er det, som kommissæren har gjort, ikke smukt fra vort standpunkt, men en sjæl, en ildsjæl har han – det har jeg selv set."

"Men det er da modbydeligt."

"Hele vort liv er ikke andet," sukkede Lobov. "Når vi først har fået bugt med alle de andre, så vil det blive bedre."

"Å, når jeg sådan tænker på, da vi endnu stod ved Hans Majestæts Nishenovgorodsker-regiment!" sagde Perejarov igen. "Var det også sådan et hundeliv? Stå op om morgenen, vaske sig og klæde sig på, så morgenbøn og te med dejligt hvedebrød. Og så i stalden, og så stod din hest så velernæret og skinnende, at man næppe behøvede at strigle den, og den ser sig allerede vrinskende om efter dig og snuser efter din hånd. Og jeg havde altid et stykke brød eller sukker til den. Ja, den gang havde hver mand seks stykker sukker pr. dag. Hvor er sukkeret nu?"

"Ikke noget at stille op, kammerat. Det er hvidgardisterne og kosakkerne alene skyld i. Når først vi får Wrangel, så får vi også sukker, så meget vi vil."

"Å, du gode Gud, det har vi hørt nok om. Nej, det bliver der ikke noget af. Men da vi var i Petersborg ved zarparaderne, da gik jeg en gang ind i en butik, og tænk jer, der fandtes fire slags bonbons. Fire slags!"

"Nå ja, hvad er bonbons! Til gengæld havde vi ingen frihed."

"Nå og nu? Er det måske frihed? Når man sådan uden videre ekspederer sine oppassere hinsides."

"Jo, men sig mig, pryglede de ikke mægtigt den gang?" spurgte en ung fyr med koparret ansigt og langt indfiltret hår.

"Pryglede?" svarede Perejarov langtrukkent. "Hm, nej – i grunden ikke. Når nogen den gang lagde hånd på en soldat, så kom han for retten. Soldaterstanden blev holdt højt. Den ældste general og den yngste menige kaldtes soldater. Ja, ja sådan var det. Og når så kejseren kom ridende i klart solskin og musikken faldt ind og alt rundt om var som forgyldt – å det var tider!"

"Nå, brug nu ikke sådan mund," råbte Lobov rasende, "i dag er det lige sådan."

"Ak nej," kom det vemodigt fra Perejarovs læber. "Den gang var der endnu et Rusland."

"Hvad kan jeg købe mig for det!" råbte Lobov. "Fanden kan tage dette Rusland med samt sin kristne tro og sin gudsmoder."

"Hør nu op, kammerat, hvad skal det til?"

"Hvad det skal til? Det ved du selv ganske nøje! Hvad siger du, hvad? Er det ikke kontrarevolution. Hvad har du mindet om, hvad? Om zaren. Du er en spion og forræder mod det arbejdende folk!"

"Men hvordan kan De falde på det, kammerat Lobov? Min Gud, hvad har jeg sagt mod sovjetmagten? I den retning har jeg et rent hjerte."

"Anråber De Gud her? Spytte gør jeg på Deres Gud," hvæsede Lobov.

"Men hvad har jeg da sagt? At kommissæren har skudt oppasseren … Nå ja, der skete ham jo hans ret, hvorfor havde han ikke lystret? Men jeg har da ved Gud ikke sagt noget mod sovjetmagten. Tror I da, kammerater, at jeg ikke forstår, at dette er den eneste rigtige arbejder- og bondemagt, og at det slet ikke kan være anderledes hos os …"

Under skænderiet var mandskabsstuen blevet tom. Folkene gik til staldtjeneste. Perejarov fulgte dem bleg og Lobov med sænket hoved. Som i drømme mumlede han frem for sig: "Om zaren har jeg talt? Nej, til Djævelen med ham! Det er blot sådan faldet mig på tungen. Hvordan kunne jeg også tænke på sådan noget! Å Gud, dér har jeg rodet mig ind i noget kønt noget."

9

Hestene blev ført ud. Til trods for sommertiden var deres hårlag slet, de havde fremstående ribben og unormale høbuge. Ved deres vilde bevægelser klirrede de med grimekæderne, som om de bar svære lænker. De fleste var uskoede og havde af den grund forvoksede hove. Kun ganske få heste var godt holdt og ernæret. Det var kommunisternes egne heste. Striglerekvisitter fandtes ikke, og folkene nøjedes med at kradse gødningen af hestene med trækamme og at rive dem efter med en stråvisk.

Regimentskommandant Golubj var af gammel vane fra sin sergenttid kommet ned til staldtjenesten. Han var i eftertænksom stemning. Men han frygtede for sine egne tanker, for det, som løb omkring i hans hoved, var absolut kontrarevolutionært, og han vidste, hvad det betød.

Hans folk faldt i to klasser, af soldater, som var medlemmer af de kommunistiske partier, og af udskrevne. Golubj vidste, at han ikke turde røre kommunisterne så meget som med sin lillefinger. De gik straks til kommissæren, og så kunne man let ryge fra den smukke kommandantstilling og måske tilfalde Tjekaen. Med de udskrevne var det noget andet. Dem kunne man roligt prygle.

"Hvad skal alt dette pjank til," tænkte han uvilkårligt, "når der alligevel ikke kommer en ordentlig uddannelse ud af det? Og når man endelig langer én en ud, så går han hen på torvet og sælger kappe og støvler og stikker af! Tre eskadroner! Er det et regiment? Det har kun navn af det. Men i stedet for har man et godt dusin af disse fordømte røde faner med smukke påskrifter, den ene mere vanvittig end den anden. Og i toppen

står i stedet for den tohovedede ørn, lillefar zarens vartegn, den antikristne stjerne! Herregud, hvornår får vi en ende på det! Nu er jeg regimentskommandant, men hvad kan jeg gøre? Lad os blot tage den indre tjeneste. Ja, tidligere måtte man forstå noget af den. Og hestene … i træning. Det var en leg for dem. Men nu!

Tidligere, når ritmesteren kom, en kommando: Ret! Alle springer hen til hestene og stiller sig i geled ved dem. Og hvordan så de karle ud! Godt holdte, glade, huen kækt på snur, struttende af sundhed og kraft. Men nu? Når eskadronchefen kommer, er der ikke én, der ser op. Huerne er skudt i nakken, intet militært udseende og over alt denne antikristne stjerne! Alt kører rundt for én. Og hvem tjener man egentlig? Internationale? Hvem er det, hvor bor den, hvem kender den? I disse dage skal der jo være en parade. I stedet for lillefar zaren, som solen altid skinnede for, vil Trotski nu inspicere fronten på sin krikke, som han sidder på som en lus på en tjærespån, han mangler endnu kun narrekappen. Min Gud! Hvordan kunne det gå til alt sammen? Hvordan var det muligt, at Rusland sank sådan tilbage i intet?"

Mellem mandskabet lød det: "Kommissæren kommer!" Golubj blegnede, det var ham, som om kommissæren kunne læse hans tanker.

Korshikov så mørk ud. Efter den vilde nat havde han ondt i hovedet. Hans ansigtsfarve var grå, under hans øjne lå tykke ringe, og ingen skulle have troet, at han kun var 25 år gammel. Med hænderne i lommen gik han langs hesterækkerne. Han måtte tænke på den tid, da han stod ved Karpovs donske regiment. Den gang havde hestene set anderledes ud, den gang

havde man endnu ret disciplin. Rødgardisterne rettede sig ganske vist lidt op for ham, ja, selv kommunisterne frygtede ham, men orden herskede der ikke. Hvad skulle man også gøre? Opstille en tjenesteplan? Ville det ikke se ud som en kontrarevolution, som det gamle system? Ville det ikke oprøre kommunisterne mod ham? Der bliver allerede talt nok om, at det i den røde armé skal være som i den gamle zaristiske, at hænderne sidder for løst på officererne, og at soldaterne bliver pryglet. Og så savnes over alt det nødvendigste.

Han gik forbi en smudsig, ussel hest, som så på ham med store øjne. På dens holdning, på den måde, manke og hale var studset på, kunne det ses, at den en gang havde kendt bedre dage. Korshikov blev uvilkårlig stående. Han forstod sig ganske vist ikke på heste, men hoppens ædle afstamning var også ham indlysende.

"Hvad er det for en hest?" henvendte han sig skødesløst til Golubj, som gik ærbødigt efter ham.

"Hoppen Leda, general Sablins hest."

"Å!" fremstødte han, og det forekom ham, at hoppen så bebrejdende på ham. Der var dog altså blevet noget tilbage af ham. Han måtte uvilkårligt tænke på hans datter. Hvorfor sendte man hende i grunden ikke fra Moskva? Den gang, da han efter faderens død fordrede hende udleveret, svaredes der ham, at hun lå syg af tyfus og ikke kunne transporteres. Så havde han været borte hele foråret igennem og havde glemt hende. Nu var det nødvendigt, at hun kom, hvis hun levede endnu. "Hvor sådan en hest kan bringe minder frem i én! Og hvor underligt den ser på mig!"

"Hvad befaler hr. kommissæren?" spurgte Golubj og trådte til.

"Intet," sagde Korshikov grovt, trak på skuldrene og gik videre. "Sablins hest," tænkte han. "Den lever endnu. For pokker, det er jo ganske ligegyldigt. Hans møbler, hans billeder er der jo også endnu. Hvad er til syvende og sidst en hest? … Men som den kan se efter mig! … Væmmeligt!"

Han gik mod udgangen. I porten indhentede en rødgardist ham. Hans ansigt var blegt, og hans øjne fløj til alle sider.

"Kammerat kommissær, tillader De, at jeg gør en melding?"

De var trådt ud af den menneskетomme gade.

"I morges, før staldtjenesten, har rødgardist Perejarov, en udskrevet, partiløs, ganske højt for alles øjne talt om zaren og prist de tidligere tider. Seks stykker sukker havde de fået før … Og hvad der skete i går, har han også omtalt … ganske uden grund, sagde han, havde De skudt en fyr."

"Hvad er det for en Perejarov?" spurgte Korshikov og blev stående.

"Han spiller klarinet i Budjonnys orkester."

"Å, jeg skal lære ham!"

Korshikov vendte tilbage til døren og råbte med klar stemme over kasernegården:

"Kammerat kommandør, send i dag rødgardist Perejarov til forhør i Tjekaen …"

Af forskrækkelse tabte Perejarov fodersækken med hakkelse. Hans ansigt sank dødblegt ned på hans bryst. Rundt om ham var alle hans kammerater blevet stille. De vovede ikke at se på ham. Han havde straks forstået, at han var hjemfaldet til døden, og sagte rullede tårerne over hans magre, udmattede ansigt.

10

På Marsmarken inspicerede Trotski Petersborger-garnisonens tropper. Han ville udsøge nogle regimenter til Krimfronten.

Vejret var dårligt. Mørke skyer drev over himlen, og vinden blæste i stærke, kolde stød fra havet. Det lugtede af efterår og fugtighed. Nevaen brusede dumpt, og dens skummende grå bølger slog klaskende mod Troizki-broens høje stenpiller. Ved Suvorovs monument flagrede en rød klud uroligt frem og tilbage, pisket af vinden. På den lerede jord stod der pytter over alt efter regnen om natten. Vinden hvirvlede det visne løv foran sig og hylede rigtigt af hjertens lyst i Sommerhavens linde og ege. En lille hob nysgerrige stod ved Ingeniørpaladset og ventede troppernes komme. Paraden var ansat til en usædvanlig tid, til klokken 4 om eftermiddagen, da krigskommissæren ellers ingen tid havde til det. De herrer folkekommissærer elskede i og for sig paraden, men de skammede sig ved at vise det offentligt. Følgen var en vis skødesløshed i udførelsen af alt parademæssigt.

Klokken halv fire tonede på Sadovaja den russiske gardes gammelkendte march: "Under den tohovedede ørn". Musikkorpset med det store tyrkiske klokkespil bøjede om hjørnet, og derefter fulgte i godt udrettede geledder ordentligt klædte og udrustede tropper. Geværlejet var regelmæssigt, lædertøjet rent – det var lettiske skytter. Regimentskommandanten, der bar røde snore og gyldne stjerner, red på en middelstor, velplejet hest.

Ham fulgte hans adjudanter og kommandanterne for de forreste bataljoner. Regimentet holdt godt trit på den slidte

brolægning og stillede sig op på Marsmarken ved Katarinakanalen. Skarpt og afsnubbet klang kommandoerne i det i russiske ører fremmede sprog, og soldaterne udførte dem med en automats selvfølgelige nøjagtighed.

Nu lød sang af unge stemmer fra Miljonnaja-gaden. De røde krigselever rykkede frem under tonerne af Internationale. Udmærket klædt, med vikkelgamacher og store huer af ikke-russisk snit drog de til Suvorov-monumentet.

Frisk og klart klang sangen. Bataljonskommandanten, en gammel frontofficer, trak øjenbrynene sammen. Han ville glemme, men kunne ikke. Han havde hellere hørt andre sange, havde hellere set denne herlige russiske ungdom anderledes end med forsmædelsens røde stjerne på panden.

De unge mennesker så blege ud. Den ægte krigerske begejstring sprudede ikke i dem. Mange ansigter var vansirede af last. Men sangen og marchen i samme tempo løftede deres stemning, og de følte sig som helte, der har stof i sig til at erobre hele verden og at sigte efter de højeste mål.

Efter dem indtraf det kommunistiske kavaleriregiment. Med den gamle oversergents erfaring havde det været Golubj muligt at få hestene til at se nogenlunde ordentlige ud og skjule manglen på lædertøj. Med banden og skælden og nu og da en dragt prygl havde han bragt det så vidt. Men hvad han ikke havde kunnet opnå, det var et fælles sæde. De fleste red som kosakker med alt for korte bøjler, og når hestene travede, fløj de frem og tilbage som et bundt klude.

Under den mørke himmel tog regimenterne sig ud som sorte og grå kvadrater. Der var kompagnier, som bar garderegimenternes gamle sorte våbenkappe, atter andre var i

sommerbluser eller i de moderne engelske uniformer, nogle endog i civil med patronbæltet om livet eller over skulderen. Fodtøjet var lige så mangeartet. Ved siden af de høje russiske støvler sås sko og vikkelgamacher, bastsko og gennemhullede lave støvler, som næsten blev stikkende i smudset. På den venstre fløj holdt et par medtagne tanks, som i sin tid var taget fra general Denikin og nu prangede med højttravende, i tyk rød farve påmalede betegnelser. Over troppefirkanterne vajede store røde faner, som gav paraden et anstrøg af noget teatralsk. Man så i dem alle tænkelige former og stoffer, ja, man havde indtrykket af, at selv undertøj havde måttet anvendes som felttegn for den røde armé.

Paraden blev kommanderet af Pestrezov. Med sin svære figur i sin engelske udrustning gjorde han et imponerende indtryk på sin store, stærke hest. Han havde redet fronterne af under ledsagelse af general Samoilov og så taget opstilling på den højre fløj ved siden af de lettiske skytter.

En fin regn var begyndt og slog folkene i ansigtet. Letterne stod sammen bag geværpyramiderne og tilkastede hinanden djærve spøge- og skældsord. Bagved begyndte et sovjetarbejderregiment at løbe fra hinanden, utilfredse over den lange venten i regnen, og officerer og kommunister havde møje med at overtale folkene til at blive der.

Ved broen over Lebjasha-kanalen stod en gruppe heste holdt i tøjlen af godt klædte oppassere. Dér var også Rachmatov og ventede på Trotski. Klokken var allerede fem, men endnu var der intet at se til ham. Sandsynligvis havde man holdt ham tilbage i Central-Aktions-Komiteens møde, hvor han havde været siden klokken 12. Men ingen var urolig af den grund, da

punktlighed i sovjetrepublikken gjaldt som en borgerlig fordom.

11

Forsigtigt trådte Rachmatov, idet han søgte at undgå pytter og smuds for ikke at plette sine lakstøvler, hen til Pestrezov og hilste på ham og Samoilov.

"Tænker De endnu på vor parade på den samme mark? Den gang var De da regimentskommandant!"

"Nej, kun bataljonskommandant," svarede Pestrezov med hæs stemme.

"Der stod altid tribunen, smykket med nationalfarverne. Dér har De også gjort bekendtskab med Nina Nikolajevna."

"Den gang var hun kun en lille pensionatspige," mente Pestrezov leende.

"Hvor havde vi dog altid prægtigt solskin den gang. Sommerhaven stod netop i det første forårsgrønne og på pladsen de pragtfuldt udrustede troppeafdelinger. Det var smukt! – –"

Pestrezov tav og så mistroisk på Rachmatov. – "Skal det måske være en provokation?" tænkte han, men Rachmatov havde virkelig ment det ærligt og redeligt.

"Er det ikke mærkeligt, Jakob Petrovitch – det er kun tre år, som skiller os fra den tid, men det forekommer én, som om mange, mange århundreder var gået, og som om en helt ny æra skulle begynde. Og samtidig vil De se, at det Volhyniske Regiment endnu bærer de samme våbenfrakker, og den røde krigsskole dér smager da stærkt efter jeres gamle, kære Pavlovski-skole! Det er dog stadig alligevel den gamle, kejserlige armés ånd, som hviler over alt her."

"Denne ånd mærker jeg kun på de herlige sejre, som over alt ledsager den røde fane," svarede Pestrezov og rettede sig som til eftertryk i sadlen. – "Den røde armé, som er skabt af general Trotski, er dog den første armé i verden."

Men Rachmatov havde ikke forstået ham, han fortsatte uden bagtanke.

"Den eneste armé i verden, ja, Jakob Petrovitch, fordi Europa har betrådt afvæbningens farlige vej."

"Men hvad mener De om den polske armé?" indskød Samoilov, idet han så gennemtrængende på Rachmatov.

"Den polske armé? Nå – – dens sejre har jo, når alt kommer til alt, Budjonnys røde kosakker besørget, som øvede forræderi mod vor sag og trådte over på polakkernes side. Og så de russiske soldaters og general Wrangels officerer … Den polske armé og franskmændene har gjort det mindste. Den russiske soldat er uovervindelig. Besejres kan han kun af sine egne."

Pestrezov og Samoilov tav. I grunden tænkte de akkurat, som Rachmatov lige havde gjort. Den gamle Marsmark havde vækket for mange minder i dem, og de var sørgelige og smertefulde for dem.

"Mindes De endnu," begyndte pludselig Samoilov uventet for alle og til en vis grad mod sin egen vilje, "hvor nøjagtig og punktlig kejseren var. Præcis klokken 12! Ikke et minut før eller senere!"

Ingen svarede. Pestrezov så sig noget ængsteligt omkring og stirrede mistroisk sin hest mellem ørerne. I dette forbandede angiveri-rige var det, som om man ikke en gang havde tillid til hesten.

Alle tre tav.

En regimentskommandant kom ridende. Hans godmodige bondeansigt var stærkt foruroliget.

"Deres Højhed ... Kammerat general, skulle jeg sige ... Det N'ske Regiment vil ikke vente længere ... Folkene har fuldstændig våde fødder, mange har helt tabt deres fodtøj. De siger, at det hele her er en provokation, og at Trotski slet ikke kommer."

"Sig dem, at jeg vil hidse de lettiske skytter på dem, hver tiende karl vil blive skudt," hvæsede Pestrezov.

"Hallo, dér kommer han åbenbart," sagde Samoilov, og Rachmatov skyndte sig hen til sine heste.

En svær grå lastautomobil med maskingeværer opstillet foran sås ved Ingeniørpaladset, og en rød personautomobil fulgte efter.

"Til gevær!" råbte Pestrezov og galopperede ud til midten af pladsen, mens geledderne ordnede sig.

"Ret!" lød hans vidt hørlige stemme. Det var ham, som om den gamle Marsmark lyttede til ham, som om det klare majsolskin ville træde frem, som om det nu ville komme, den berømmelige fører af den russiske armé med sit lyse, åbne ansigt.

"Regimentsvis, giv agt, præsentér gevær!" tordnede hans stemme i glad begejstring. Den gamle sultne Leda stejlede under ham. Også i hende blev gamle erindringer vakt. Det var hende, som om ikke denne svære, plumpe, gamle karl sad på hende, men den slanke, ungdommeligt fyrige Sablin. Lynagtigt trak det hende i benene. Næseborene udvidedes og med vajende hale satte hun i galop.

Trotski krøb ud af sin automobil, rensede den af regnen våde lorgnet, klatrede med møje op på sin hest, hvor han ved alvorlige anstrengelser fandt den rigtige stigbøjle.

Hans følges officerer sad allerede til hest, da han endelig fik sat sig til rette.

12

Trotski red ned langs fronten. På hans ansigt lå stolt selvtilfredshed. Meget mere var jo gået i opfyldelse, end han nogensinde havde drømt. Hans små øjne så skarpt og opmærksomt frem under brilleglassene. Han så over folkenes geledder, lod sine øjne hvile på de unge ansigter og fanerne, som langsomt sænkede sig, men de så ikke, hvad der var godt og dårligt ved tropperne.

På det blege ansigt med det lille kindskæg lå udtrykket af den berusende følelse af, at udøvelsen giver magt. Kun af og til fo'r han sammen som i frygt for, at hesten kunne snuble og styrte.

Soldater, krigselever, officerer frygtede ham lige så vel som kommunisterne, og der løb de gamle frontofficerer en gysen gennem årerne, da rytteren nærmede sig. De vidste, at en bevægelse med hovedet, et utilfreds blik var nok til at gøre det af med dem. Der var eventyrlige rygter i omløb om parader, som var endt med øjeblikkelige henrettelser. Det frygtelige ord "modrevolution" hang i luften, og fra de blodrøde faner skreg løsningen af klassekampen som en dødstrussel for alle dem, som havde haft den ulykke nogensinde at have besiddet en ejendom.

Dér kom den mand ridende, som af mange ansås for hoveddrivfjederen for alt det, som skete i Rusland, den mand, der til belønning for sejre og troppeafdelingernes gode ånd havde skænket officererne guldure og cigaretetuier med inskriptioner og navnetræk af de tidligere besiddere, som regimentskommandanterne havde degraderet til menige,

havde ekspederet i fængsel eller til den anden verden uden nogen retmæssig dom.

Bag ham red Pestrezov med sænket kårde. Han bøjede sig tjenstivrig for at opfange hvert ord, Trotski eventuelt kunne ytre. Derefter fulgte suiten, folk i jagtdragter efter engelsk snit, med store rødstjernede hjelme. Den blodlugt, som gik foran dem, fik soldaterne til at anse dem som en frygtelig skare dæmoner.

Trotski blev holdende midt på pladsen og begyndte at holde en tale. Ingen kunne forstå et ord for vinden og regnen. Men en tale hørte under den nye regering så nødvendigt til alt, at man uden den ikke mere kunne forestille sig nogen foranstaltning.

Da han var færdig, red han videre langs fronten.

Poleshajev holdt foran anden eskadron af rytterregimentet. Han så sig om efter sine folk, soldaternes sløve og magre ansigter var blege af frygt. Ikke en antydning af begejstring, kærlighed eller agtelse på soldaternes ansigter, intet af alt det, som han så ofte havde set, når det russiske folks fører, den gudsalvede bærer af zarkronen red forbi. Han måtte tænke på sin samtale med Rachmatov om dæmonerne og følte nu netop, at en djævelsk magt holdt dem i fortryllelse. Han kunne have styrtet sig over denne modbydelige, hovmodige fyr og hugget ham i stykker, men han holdt ubevægelig på sin plads og vovede det ikke. Nej, han vovede det ikke …

"Hvad lever der mon for kraft i ham," tænkte han. "Jeg ved at også andre, mig åndsbeslægtede har forsøgt det, men heller ikke kunnet klare sig."

Nu var han kommet ganske nær. Bag de regnduggede brilleglas kunne Poleshajev ikke se Trotskis øjne. Men han

gjorde sig heller ingen umage for at se sine soldater i øjnene, som zaren altid åbent og venligt havde gjort det. Han så snarere med vilje forbi … Ja, denne fordømte "forbiseen", som herskede over alt i denne forbandede republik.

I kort trav med højt optrukne ben og krum ryg red Trotski nu hen til det sted, hvorfra han ville begynde forbimarchen. Det var ikke, som når en født fører sprænger forbi sine tropper, det var, som om en tyv sneg sig forbi og så sig sky omkring, om der ikke truer ham nogen fare. Noget fejt og gement lå i hans bevægelser.

Regnen blev stærkere. I det lerede mudder stillede regimenterne sig op til parademarch. Det lettiske skytteregiments musikkorps intonerede en march, under hvis klang den kejserlige gardes regimenter tidligere havde defileret. I samme trit, men ikke med den lethed og det liv, som kun grundig legemsdannelse giver, kom krigseleverne marcherende. Deres march lignede drenges, når de leger soldater.

Pestrezov galopperede med sænket sabel hen til Trotski og holdt ærbødigt bag ham. Hans ansigt formørkedes. Han, som snart i 40 år havde tjent i den kejserlige armé, kunne jo se, at der i hele denne rødgardistiske eksercits intet virkeligt og ægte var.

"Sådan en mand og sådan en holdning kan da også kun en jøde synes om," tænkte han.

"Udmærket march! Ikke sandt, general," indskød Trotski med en næppe mærkelig hovedbevægelse.

"Fortræffelig, kammerat kommissær," svarede Pestrezov og hilste med sablen.

"Bravo, kammerater!" råbte Trotski til krigseleverne.

Regiment fulgte efter regiment. Nu nærmede Poleshajevs eskadron sig paradepunktet.

Poleshajev så i ånden de gamle kejserlige soldaters gode retning og hér, i modsætning dertil, arbejdernes mørke geledder, som ikke kunne komme i trit, og som skyndte sig uordentligt forbi med nedad sænkede geværer. Men alle vegne fra lød det enstonigt og skarpt: "Vi tjener folket og revolutionen."

Han kunne ikke forstå råbet.

"Når man *tjener folket*, hvorfor er man så så bange for det folk? Hvorfor kørte der foran Trotski en panservogn med skudklare maskingeværer? Hvorfor står nu de berygtede tjekister, som ikke gyser tilbage for noget, omkring ham. Når man tjener folket, hvorfor er man så så forhadt hos netop dette folk, hvorfor kæmper så den røde armé mod bønder og arbejdere? Hvorfor er Kreml og Smolny-instituttet ikke bevogtet af det russiske folk, men af lettiske, kinesiske og ungarske lejetropper?" Endnu mærkeligere forekom det ham: "Vi tjener revolutionen." Hvad er revolutionen? Forvirring, oprør! … Nå ja, i begyndelsen havde der hersket forvirring, men så havde dog dette regeringssystem uddannet sig, som ganske vist betydeligt mindede om menneskehedens urtilstand ved sin vildhed og sine primitive livsformer, men når man tjener revolutionen betyder det da, at man stadig vil låne våben til nyt oprør og styrtningen af sovjetmagten? Hvor dumt og klodset er det udtænkt af de herrer folkekommissærer! Men det råber de folk, råber det med begejstring!

Denne parade forekom Poleshajev som en ond drøm, som om han vågnede brat og så disse i snavs trampende regimenter forsvinde som spøgelsesskikkelser, som om endnu den gamle vældige kejserlige march måtte klinge efter. Som i drømme trak han sin sabel og kommanderede: "March!" I ånden så han sig som kammerpage og bag ham den gamle strålende eskadron. Da faldt hans blik på de trætte heste, som trampede af sted uden holdning, og på folkenes grå ansigter! ...

"Hils, hils dog!" råbte én til ham med hæs stemme.

Han løftede mekanisk sablen og vendte samtidig hovedet til højre. Der holdt en ryttergruppe, flankeret af to panserautomobiler, og foran den manden med sit lille ansigt og gedeskægget. Han forekom Poleshajev som en dæmon. Kold sved løb nedad hans legeme og uvilkårligt hviskede han frem for sig: "Herre Gud, tilgiv mig og forbarm dig over mig!"

13

Det var en mørk novemberaften. Udenfor rasede et hårdt uvejr. Nevaen sprang under vestenvindens stod og skummede vildt mod kajens stenmure. Regnen slog i tætte dråber mod vinduerne. I Poleshajevs kolde, uopvarmede stue var det klamt og mørkt. Det elektriske lys brændte endnu ikke og brændebeholdningerne måtte man gemme til den rigtige vinter.

Poleshajev sad ved flyglet og spillede noget på det ud af hovedet for at glemme tingene rundt omkring sig. I sovjetaviserne havde han læst om de røde troppers besættelse af Krim, om general Wrangels flugt sammen med kapitalisterne, poperne, godsejerne og hvidgardisterne. Aviserne fremhævede særlig kammeraten Frunses fortjenester, men Poleshajev vidste, at Frunse havde bidraget mindst til resultatet. Han vidste …

Gud var imod dem. Han var blevet vred på det russiske folk og ville hverken dets redning eller befrielse. Rachmatovs ord var gået i opfyldelse. Grev de Martell havde været hos Wrangel og det djævelske frimurervæsen havde været i virksomhed. Det sidste håb var ude, og formålsløst forekom ham nu hans seks måneders lange arbejde i den røde armé i daglig livsfare. Hvad blev hans oplysningsarbejde værd, når han ikke havde nogen, han kunne overlevere det til. Han vidste, at der ved Strandgaden i Sevastopol ikke fandtes en lygtepæl, på hvilken der ikke hængte liget af en officer eller arbejder, som det ikke var lykkedes at flygte. Han vidste, at Krim var overgivet til de røde og forstod hele dette ords betydning. Længslen efter Olga, Paul og Jermolov pinte ham. Hvorfor var han ikke hos dem?

Levede de overhovedet endnu? Nu havde han allerede tjent et halvt år under den røde fane, intetsteds havde han truffet et spor af Tanja Sablin. Så var hun vel omkommet. Men hvis der var hændt hende noget endnu værre … Hans tilstand var blevet ubeskrivelig. Ofte besluttede han at gøre en ende på det. Redning forekom ham utænkelig, hans elskede Rusland var håbløst henfaldet til håbløs trældom. Alt så han synke i ruiner for sine øjne. Det rytteri, som Trotski havde været så stolt af, og som til foråret skulle bringe revolutionens brandfakkel til Vesteuropa, var gået til grunde af fodermangel og slet pleje. Der gik ikke en dag, hvor ikke en hestekrop blev slæbt ud af eskadronstalden, og hundene rottede sig sultne sammen i horder foran kaserneporten. Udsvævelser og kønssygdomme rasede mellem regimentets folk. Lusene optrådte i massevis og formerede sig med rasende hurtighed, til trods for alle forholdsregler.

Petersborg blev stadig mere tom og stille. Når man gik over gaden, blev man beklemt til mode. Kun musik og bøn hjalp ham endnu over de mørke stum der. Ved flyglet i den kolde stue spillede han hele operaer ud af hovedet, sang gamle, længst glemte sange, fantaserede og omgav sig med fortidens skygger. Hyppigt læste han i aviserne og hørte det i talerne dette hysterisk fremstødte: "Til fortiden fører ingen vej tilbage." Og dog længtes han trods alt, hvad han tænkte og stræbte efter tilbage til denne fortid.

Således spillede og sang og glemte han også nu tid og time og mærkede ikke, at natten var brudt frem, og at stormen efterhånden flovede af.

Døren, der som alle andre døre i lejligheden, var uden lås, gik op, og en mørk skygge af et højt menneske trådte ind i værelset.

Poleshajev afbrød spillet og anstrengte sig for at se, hvem den indtrådte var. Men denne forestillede sig selv.

"Osjetrov," sagde han. "Jeg sad oppe hos kommunisterne og hørte, at De spillede. Se, længslen piner mig skrækkeligt og så er jeg kommet for at høre lidt til. Å, spil lidt endnu."

Poleshajev intonerede en nocturne. Osjetrov satte sig i en hjørnestol ved flyglets ende, og mørket skjulte hans skikkelse. Poleshajev havde snart fuldstændig glemt, at der sad en gæst hos ham. Han fo'r sammen, da han fra mørket hørte Osjetrovs sagte, ualmindelig bløde stemme:

"Syng den sang, kammerat, som De sang den gang hos Korshikov, visen om røveren, angeren greb og som så gik i kloster."

Poleshajev begyndte med halv stemme:

Til Gud vor herre beder vi,
et gammelt sagn forkynder vi,
fortalte os i Solovki
som den ærværdige Nikodem.
Der var en gang tolv røvere,
hvis fører var Kudejar,
meget blod havde de udgydt,
ærligt kristenfolks blod ..."

"Er det i grunden sandhed, kammerat? Eller er det kun et sagn?" spurgte Osjetrov.

"Folket har digtet denne sang."

"Jeg tror, det er sandhed ..."

"Å, kammerat, hvis det ikke var sandhed, kunne man ikke leve mere."

"Jeg ved ikke, men en frygtelig længsel piner mig," vedblev Osjetrov, "om natten kan jeg ikke finde ro. Det er som om jeg bliver forfulgt af spøgelser. – Sagen forholder sig sådan:

Ikke længe før revolutionen lærte en jødisk officer, Knopp, mig min regimentskommandants kone at kende … Nå, og jeg forelskede mig dødeligt i hende. Da hun ikke satte sig det ringeste til modværge, indledte jeg et forhold med hende. Også den nuværende tjekist, Haiduck voldtog hende … Nå, så kom general Sablin og skjulte hende. Ingen vidste hvor, man sagde i Finland. Året efter blev Sablin pint til døde, og den ulykkelige kvinde var berøvet al støtte. Hendes mand havde soldaterne allerede dræbt. Men hun havde da i al fald sine møbler, som var sat i magasin. Jeg vidste besked om det og traf aftale med Schloszberg. Vi udvirkede en befaling fra den overordentlige kommissær om, at hvis der kom nogen og spurgte om de sager, skulle han tages og føres for os. I marts i dette år var hun kommet tilbage fra Finland, sulten og fattig. Man havde fordrevet hende derfra. Det eneste, hun medbragte var en lille datter på otte år. Man førte hende for den overordentlige kommission, og jeg aftalte med Schloszberg, at hun skulle føres til forhør hos Korshikov. Også jeg var til stede. Hun genkendte mig og var nøjagtig så smuk og hvid som før. Vi sluttede os sammen, vi fire, Korshikov, jeg, hun og datteren. Jeg lod som om jeg følte anger. Hun vægrede sig mod at lade sig underholde af os. Datteren holdt hun ikke tilbage. Selv sulten havde hun i al den tid tilvendt sig så meget som muligt til den lille, så at denne var ren og godt ernæret … Det var en moder. Korshikov gjorde

sig lystig over hende, stak den lille pige konfekt i munden og ville tvinge hende til at gentage svinske ord og bespottelse mod Gud og Madonna. Den lille ville ikke: 'Det må du ikke, onkel. Om Madonna må man ikke tale sådan.' Og hun fo'r som en tiger rundt i stuen, vred hænder og tav til sidst. Den gang fandt vi det alle yderst morsomt. Korshikov voldtog den lille. Jeg holdt på moderen, men pludselig mærker jeg, at hun synker sammen, bliver kold ... Jeg ser efter ... Hun var død! Og siden det øjeblik kan jeg ikke mere finde ro, kammerat. Stadig ser jeg hende for mig igen. I går trådte jeg ind i værelset ... Det var lys dag, og hun sidder i lænestolen med sit kastanjebrune udslåede hår. Med forvirret blik ser hun på mig og udbryder: 'Giv mig min datter, min Valja tilbage.' ... Og borte var hun. Siden da har jeg lært at frygte ... Syng sangen en gang igen."

Poleshajev sang endnu sagtere end første gang:

"Meget guld og gods har de røvet,
mange mennesker har de dræbt i skoven.
Fra Kiev førte Kudejar selv
en vidunderskøn jomfru med.
Dagen igennem fjasede han med hende.
Om natten foretog han overfald.
Men pludselig vågnede i røveren
bevidstheden om Gud ..."

"Sådan noget findes der," sagde Osjetrov eftertænksomt og tav. "Er det samvittigheden eller ... eller er det Gud selv ... Jeg har aldrig troet ... Men nu vil jeg fortælle Dem det, og De kan så selv dømme. De husker nok, at der kom en befaling fra folkekommissærerne om at likvidere Alexander-Nevski-klostret. Formuen skulle inddrages til fordel for statskassen, og

bygningerne beslaglægges til rødgardisterne. I kirken ville man indrette et teater. Til dette øjemed udsøgte jeg mig de rigtige folk, matroser. Vi fik fat på sådan en lille pave, der tidligere rigtig til gavns havde ophidset folket imod os. Men der var ellers ikke sådan noget storslået ved ham, jævn og lille, og allerede lidt grå, med sådan et skæg, som man ofte ser på kristusbilleder. Fader Vassilij kaldte de ham. Matroserne satte ham i et automobil, men han vedblev at være ganske rolig, så tilmed næsten lykkelig ud. Men det var der sandelig ingen grund til, for man førte ham til henrettelse. Den gang blev skydningerne endnu for størstedelen foretaget på Smolensker-fælleden. Én af matroserne spurgte ham: 'Nå, lille far, ved du hvorhen og til hvad, vi fører dig?' Og han svarede: 'Det ved hverken I eller jeg, det ved kun Gud.' Matroserne lo. 'Se en gang til, lille far, han lader som om han ikke ved det. Skyde dig vil vi og dermed punktum.' Men så svarede han: 'Det må være, som Gud vil. Men uden Hans hellige vilje vil ikke et hår krummes på mit hoved!' Så roligt og fast udtalte han dette, at vi blev stille. Vi var næppe kommet afsted, før en ring punkterede. 'Gør ingenting,' mente matroserne, 'kør videre uden ring.' På Nevski-prospektet ved by-dumaen springer den anden ring, og så var automobilen dog fuldstændig ny, lige taget ud af den kejserlige garage. Chaufføren mente, at jeg hurtigt kunne løbe efter en reservering. 'Å vrøvl!' siger matroserne. Vi var endnu ikke på Moika, da punkterede den tredje ring. Alle blev meget mærkelige til mode. Skulle Gud måske alligevel have en finger med i spillet? Skulle det komme af, at vi forgreb os på en Herrens tjener? Mellem matroserne var der en skummel fyr, som med egen hånd havde druknet 30 officerer, bundet dem

granater om benene og kastet dem i vandet. Nu henvendte han sig til præsten: 'Nå, fader Vassilij, hvis der punkterer en ring til eller ellers passerer noget, så vil jeg gå i kloster og sone mine synder ...'

Vi kørte videre og, tro mig, ved Alexanderhaven sprang den fjerde ring og tændrøret brækkede. Maskinen standsede. Matrosen, jeg lige har talt om, tager præsten og løfter ham på sine arme ud af vognen. Da tager han i alle folks påsyn sin hue af, beder knælende om præstens velsignelse og kysser hans hånd. Den ene efter den anden af matroserne lader ham også lægge sin hånd på sig. 'Gå, fader,' sagde de, 'og tilgiv os for Kristi skyld.' – 'Gud alene tilgiver,' svarede fader Vassilij og gik uanfægtet videre ned ad Gorochovaja. – Ja, den gang skulle jeg allerede have besindet mig, og nu ser De, hvor dybt jeg er sunket."

Osjetrov tav. Der var stille i værelset. Udenfor brusede Nevaen mod granitbropillerne, og dens brusen led som gråd.

14

"Vær ikke vred på mig, kammerat," begyndte Osjetrov igen sagte, "over at jeg ulejliger Dem sådan. Men jeg beder Dem, syng endnu en gang. Denne sang genopvækker så meget i mig."

Da forlod han sine fæller,
sagde sig fri for rov og mord,
trådte i et kloster ind.
Tjente stedse Gud og mennesker.
Herre, se vi beder til dig,
et gammelt sagn forkynder vi
som de os i Solovki fortalte
om selve Kudejar: Munk Nikodem.

Blødt klang sangen ud i sagte beroligende akkorder og begge tav længe.

"Lenin har befalet," begyndte Osjetrov efter lang tids tavshed, "at borttage 'den iveriske Madonna' og at tilhylle 'Nikolaus den Undergørendes' billede i Kreml med rødt klæde. Den gang fejrede vi for første gang 1. maj under sovjetmagten. Om natten blev alt fuldført befalingsmæssigt. Da jeg næste morgen går forbi med nogle rødgardister, stimler mængden sammen om porten, og hist og her synges den kendte sang: 'Hellige fader Nikolai, bed for os hos Gud!' I min vrede tænker jeg: Nu har præsterne igen anstiftet noget for at ophidse folket. Men da jeg kommer derhen, ser jeg den undergørende som ellers se ned fra muren. Det røde klæde var revet i lutter laser. Å, tænker jeg, hvilken halunk har vel gjort det? En stige blev hentet, billedet atter tilhyllet, og folk jaget fra hinanden. Men over alt ud af

grupperne lød stemmer: 'Vær ikke urolige mere, kammerater, englen vil igen rive jeres djævelske klude ned!' Og mens jeg endnu talte med folkene og ikke agtede på billedet, hørte jeg en stemme: 'Dér er han jo igen, vor fader og beskytter!' Og atter begyndte sangen. Da jeg ser derhen, er klædet igen sønderrevet, og den undergørendes billede ser frit ned på folket. Da vi meldte Lenin det, skældte han os ud. 'Vinden har revet tøjet i stykker på de skarpe kanter. Tag nu billedet ned og pokker i vold med det! ...!' Vinden! ... Alt var den gang indhyllet i rødt tøj, og vinden havde alligevel ikke sønderrevet det. Og her skulle det være vinden? Ingen har udført Lenins befaling, og billedet er endnu på sit gamle sted ... Ser De, kammerat, når der findes sådan noget, må der også findes anger."

Begge tav. I værelset herskede der gravstilhed. En knagen i gulvet fik begge til at fare sammen.

"Men hvis der findes anger, må der også findes tilgivelse."

Osjetrov rev en tændstik af og så på sit med en dobbeltørn smykkede guldur.

"Hvad er klokken?" spurgte Poleshajev.

"Fem minutter over fem ... vil det passe Dem om vi går i kirke, kammerat ... En bøn ... Ingen ser det nu. Hvis vi møder nogen, siger vi, at vi kommer fra arbejde i Tjekaen."

"Gerne!"

"Og værsågod at låne mig Deres kappe. I denne læderdragt vil jeg ikke betræde det hellige rum."

De begav sig på vej. Strandgaden var fuldkommen tom. Vinden havde lagt sig, men Nevaens bølger bar endnu skumkroner, og gaden var dækket af et tykt islag, så at man kun vanskeligt kunne komme frem.

Osjetrov havde taget Poleshajev under armen. "Sådan går det bedre, kammerat," havde han sagt.

De var gået langs Gorochovaja. Da de krydsede Sadovaja, indhentede de stadig hyppigere fodgængere, som alle gik i samme retning, oldinge og gamle koner, unge mennesker, gymnasiaster i grå kapper og også nogle rødgardister, som sneg sig langs murene, som om de skammede sig over i denne tidlige morgenstund at bære deres korte, engelske frakker og deres røde stjerne på huerne. Alle gik nølende, men dog uafbrudt mod den stadige klingen af en ensom lille klokke. Tydeligere klang den, da man bøjede ind i Sagorodny-prospektet og slog ind på Iverigoroelskaja. Fra denne gades mørke husrækker sås fire klartoplyste vinduer og en strålende trappegang. I vestibulen foran et stort billede af den hellige Sergius brændte hundreder af små fine lys. Deres skin belyste de knælende figurer, som stadig blev afløst af nytilstrømmende.

I anden etage var et ikke særligt stort kirkerum, gudstjenesten var ikke begyndt endnu, men alle pladser var allerede optaget. Sagte skridt, suk og gråd hist og her. En kvinde i sort, med magre, sygelige ansigtstræk, knælede for madonnabilledet og så med store øjne op på det. Tunge tårer løb over hendes kinder og faldt på den slidte dragt.

"En enke!" hviskede en dame til en herre, som stod ved siden af hende. "Vi boede i samme hus. I går nat har man hentet hendes mand, en officer. En eller anden har angivet ham. Man har fundet befalinger fra Denikin hos ham og skudt ham. Hun havde bedt om i det mindste at få liget udleveret, men i hendes nærværelse har man revet det i stykker, som man sagde hende,

som foder for de vilde dyr. Nu beder hun … Hun har et ganske spædt barn og ejer kun det, hun har på sig."

"Er Fevraljevs her?" spurgte den gamle.

"Ja, der står de. Det er beundringsværdigt, som de bærer deres sorg. Jeg talte med dem. Deres jammer – deres eneste datter! Og nu en kommissærs maitresse! Og den opdragelse, de havde givet hende! Med hendes evner måtte hun have kunnet blive en kunstnerinde af første rang!"

"Har man givet Zinytzins deres børn tilbage?"

"Endnu ikke. I dag vil de gå til Kollontaj og bønfalde hende på deres knæ. Hun er jo dog, når alt kommer til alt, en kvinde og vil forstå en moders sorg."

"Vil De gå herfra og stille Dem op i kø?"

"Ja, der siges, at der i dag gives hele sild som ration. I går fik vi ikke brød og er gået i seng uden aftensmad."

"Hos os samlede Mitja agern. Kogt smager de som kaffe."

Kummer og nød havde samlet sig her. Hvorhen Poleshajev og Osjetrov så, over alt blege ansigter, dybtbøjede hoveder og fra alle hjørner sukken og græden …

Pludselig blev alt stille. Fra alteret lød næppe hørligt præstens Amen, og nu begyndte fra koret oplæsningen af salmen.

Til Poleshajevs øre nåede kun enkelte løsrevne sætninger. Hans blik svævede over de andægtiges mængde, og nye billeder steg op i hans sjæl.

I det halvmørke gudshus, som kun blev svagt oplyst af lysene på alteret og lamperne foran helgenbillederne, var det ham, som om han var sat hundreder af år tilbage i tiden, som om dette ikke var den lille kirke i klostergården på Snamenskaja, hvor han allerede som dreng var gået hen med sin moder og

sine søskende, men stille katakomber fra de kristne martyrers tid. Hver bøn, hvert ord, som fra det mørke alter trængte ud af præstens mund, fik en ny dyb betydning, som han ikke havde følt før.

Poleshajev var mæt nu, men han forstod de sultne, fordi han selv ofte havde sultet. Han forstod de andres sorger, fordi hver af hans egne sorger og samvittighedsnag var grænseløse. Sjælekvalen ved at tjene under den røde fane og spille ægte kommunist var værre end alle legemlige lidelser, ja, værre end døden i Tjekaens kælder.

Aldrig, aldrig havde dette lille gudshus hørt så hede, så inderlige bønner. Disse folk, som knælede her, havde sovjetregeringen taget alt fra, ejendom og ret til arbejde, frihed og ære, ja oven i købet retten til at elske – kun bønnen var blevet dem tilbage, og også den kunne de kun udøve i det skjulte, i de tidligste morgentimer, når Tjekaen sover efter nattens blodbad, når bødlerne vælter sig i deres silkepuder. Da beder de og søger hjælp hos Gud.

"Herre, forbarm dig," således blev det gentaget 40 gange fra koret, og det virkede hverken kedeligt eller uforståeligt, nej, om disse ord var blevet fremsagt hundrede af gange, disse mennesker ville have gentaget dem inderligt … "Herre, forbarm dig!" Der var jo intet, intet andet blevet dem tilbage …

Og nu faldt koret ind i sangene og sangerinder fra Operaen sang med, og da det kom til slutningen, bruste det som tusinder af orgler mod himlen. "Red os, red os!"

Alle var faldet på knæ, og panderne berørte jorden. – "Red os, Herre! Red os …!"

"Kom," hviskede Osjetrov til Poleshajev, "jeg kan ikke mere!"

Da de atter var steget ned ad trappen og passerede helgenbilledet forneden, hvor de andægtige knælede, klang det endnu: "Hellige Gud, hellige stærke Gud, forbarm dig over os ...!"

Udenfor begyndte det netop at dæmre. Utydeligt tegnede sig jægerkasernens lave bygning på den anden side af gaden.

Med forbavselse havde Poleshajev set, at der stod tårer i Osjetrovs øjne.

"En god kommunist!" tænkte han. "Og så vover Lenin at sige, at religionen kun er opium for folket!"

Da de gik videre, indhentede de en mærkelig gruppe. En kone trak på en lille håndslæde et halvt afklædt lig. Bagved løb en lille pige på omtrent fem år. Liget var fastbundet med reb. Fødderne slæbte efter på brostenene. Den dødes ansigt var indfaldent og bleggrønt, og kvinden, som trak ham, bar alle spor af savn i sit ansigt. Hun måtte hyppigt blive stående. Lasten var hende for svær.

"Lad mig hjælpe Dem," bad Osjetrov.

Konen så op. Da hun så den røde stjerne på Osjetrovs kappe, råbte hun forfærdet:

"Vig fra mig, Satan!"

Osjetrov sænkede sukkende hovedet og gik hurtigt videre.

15

Hjemme fandt Poleshajev et brev fra Korshikov.

"Kammerat," skrev han, "klokken 7 kommer nogle bekendte til aften hos mig. Kammerat Vorotnikov har taget stør med til os. Kom De nu også. Med kommunistisk hilsen, Viktor Korshikov."

I de sidste dage var Korshikov kommet i en tilstand, som grænsede til vanvid. Der arbejdede noget i hans indre, han følte en uforståelig længsel og søgte at bedøve den ved vin, kokain, udsvævelser og blod. Tanja Sablin var ganske vist på vej til Petersborg, tjekisten, som ledsagede hende, havde skrevet til ham, at pigen var i en tilstand, så at det næppe lønnede sig at befatte sig med hende, hun var afmagret, gul og mere død end levende. Korshikov havde alligevel svaret ham på en kort seddel:

"Send hende trods alt til skydning."

Alt var ham nu modbydeligt. I alt, hvad han tidligere havde forsøgt, havde han oplevet skuffelser han ønskede noget "særligt", men dette særlige fandt han ikke. For hele folket havde han forhånet relikvierne, men hans samvittighed havde ikke rørt ham af den grund. Han havde danset og bedrevet utugt i kirken og havde kun følt kedsomhed over det. Nu som før stod Sablins blege ansigt for ham. Men han følte kun ærgrelse over, at generalen ikke havde givet en lyd fra sig, ikke havde bedt om skånsel. Og så gik hans tanker tilbage til Poleshajev. Også i det menneske hersker en højere kraft end i os. Men hvorfor modsætter de sig os ikke. Er det endnu ikke tid? Men når denne tid en gang kommer? Angst greb ham ved tanken, bleg, gemen angst! Mon Poleshajev er kommunist?

Djævelen må vide det! Han fører sin eskadron som ingen anden og er så tapper, at de alle er begejstret for ham. I hans papirer og breve er intet mistænkeligt, men han slutter ikke venskab med nogen. Rachmatov og Osjetrov er næsten forelsket i ham, og selv Haiduck ytrede en gang: "Med en sådan karakter, forstand og vilje, som Poleshajev har, fortjente han snarere at være tjekist end at blive gammel og grå i et regiment. Det, som vi gør under indflydelse af kokain, det gennemfører han, hvis det kommer an på det, med fuld bevidsthed."

"Men han gør det jo ikke," havde han den gang irriteret svaret.

"Nå, så finder han det ikke nødvendigt foreløbig," havde Haiduck udtalt. "Han skåner sig. Vi slider os alle sammen op, og han bliver den stærkeste."

Alt dette vidste Poleshajev. Han følte, at der hang et uvejr over ham. Man ville fordre en eller anden gemen afskyelighed af ham, og når han vægrede sig ved at udføre den, ville man udlevere ham til den overordentlige kommission på grund af kontrarevolutionært sindelag. Der var et mørkt punkt i hans liv, nemlig hans opholdssted i årene 1918 og -19. Han havde ganske vist opgivet, at han havde arbejdet ved Volga. Men nu, da Wrangels armé var splittet og mange af de tidligere frivillige var taget til fange, kunne der findes folk, som kendte ham. På den anden side ville det være farligt at irritere Korshikov, og derfor besluttede Poleshajev at efterkomme invitationen. Han var forberedt på lignende grusomheder, som var passeret den gang om sommeren.

Korshikov gik op og ned i salen under Sablins forfædre og ventede på sine gæster. Han var under indflydelse af kokain, var

ophidset og nervøs. Portrætterne på væggen ærgrede ham, og han blev stående foran billedet af en gammel general.

"Hvidgardist! Imperialist! Junker!" hvæsede han. "Fjerne må man jer, I skurke!"

Han ville skyde på billedet, men så blev han igen overfaldet af denne uforklarlige stemning, som indgød ham væmmelse for sig selv, der vakte en uklar længsel efter noget bedre i ham og forgiftede hans liv. Det forekom ham, som om de alligevel var sejrherrerne, de andre, bourgeoiserne. Disse folk, som havde gjort sig til af deres ejendom, deres besiddelse! Ejendom?! … Var det kommunisme? Og kommissær Jerochin? Havde han ikke for nylig forlovet sig med en pige af borgerkredse og havde ladet sig ægtevie i Gatchina med præster og korsang. Var der overhovedet endnu kommunister? … Og Lenin kalder de udenlandske kapitalister ind i landet, giver dem koncessioner og garantier, fordi, som han siger, folket ellers ville dø af sult. Hvad bliver der da af kommunismen? Så lad dem da dø, de pjalte, disse gudsfordømte. – Trotski er ganske vist ikke sådan og … Burjanov og Strotski er også helt andre folk. Men så kom han til at tænke på, at Burjanov jo også havde beholdt sin smukke landejendom med rigeligt tjenerskab … Sjufte! Sjufte er de alle sammen! …

I dette øjeblik begyndte gæsterne at komme. Først Ljubovin med Baby Dranzov. Men aftenens helt skulle Vorotnikov være, som lige var kommet hjem fra Wrangel-fronten. Han havde tidligere været oversergent i den Sablinske Divisions husarregiment, en smuk, høj mand med "fuldt ordensbånd", dvs. med alle Georgs-korsets fire grader. Han var én af dem, som hurtigt var ved hånden med et skældsord og også med

næven for at tækkes de overordnede. Det var ham, som den gang ved gennembruddet ved Kostjuchnovka efter angrebet på det tyske infanteri, var redet hen til Sablin og glædestrålende havde meldt ham, at han alene havde gjort det af med fjorten. Allerede den gang havde han været officersrepræsentant. Eskadronen havde han holdt i god orden. Når der kom en højere foresat, havde han altid overdraget ham ordonnanstjenesten, fordi han som ingen anden var på sin post og desuden virkede imponerende ved sin pragtfulde, militære skikkelse. I hans dækstilling eller kvarter havde der altid hængt billeder af den kejserlige familie, og aldrig var zarhymnen blevet sunget så godt som i hans eskadron.

Han havde en kone, en fyldig og livlig person, som i kasernegården havde indrettet sig sit lille hønseri og en svinesti. Officererne havde altid behandlet hende med agtelse. Hun selv var altid flydt hen i dyb ærbødighed og havde knikset dybt for regimentsdamerne. Overfor sin mand var hun dybt underdanig, og når de gik ud sammen, skred han altid foran, og hun trippede bagefter. Soldaterne havde ikke brudt sig videre om hende, fordi de for tit måtte gå i byen for hende og fodre hønsene. Ja, ja, hun havde forstået at bruge sine folk.

Så havde revolutionen fordrejet hovedet på Vorotnikov. Til at begynde havde han dog holdt sig ret længe, tilmed forbudt sine folk at bære de røde bånd. Men så havde man valgt ham til delegeret til soldaterråds-kongressen i Petersborg. Derfra var han vendt tilbage som en ganske anden mand. På brystet bar han et stort knaldrødt bånd, holdt taler, hvis mening han ikke selv forstod og blev "partigænger". Allerede første dag kom han i

"komitéens" navn til regimentskommandanten, Sablins efterfølger, og "sagde ham sandheden".

"Os, hr. general, har man med vilje holdt i uvidenhed. Intet har man sagt os og intet forklaret os. I Petersborg har jeg først erfaret, hvad den virkelige frihed i grunden er og hvad *revolutionens tilkæmpelser* og *proletariatets diktatur* betyder. Soldaten skal udvikle sig, og al magt må i det hele taget tilhøre soldaterne!"

Ved de foresattes splittelse gik kommandomagten i regimentet meget snart over i Vorotnikovs og komitéens hænder. Det begyndte med, at de først delte regimentskassen mellem sig, hvorved løvens del tilfaldt ham. Så gik man over til officerernes ligestilling med soldaterne, og til sidst tog man deres heste fra dem og solgte dem.

Vorotnikov var ganske forgabet i Kerenski. Over alt, hvor han holdt taler ved fronten, var han til stede, trængte sig hen i de forreste rækker og svarede ham med lidenskabelige ord i alle soldaters, i hele arméens navn, idet han svor Kerenski troskab under forbandelser over zaren. Lønnen for hans hengivenhed for revolutionens sag var forfremmelsen til løjtnant.

Da officersrepræsentant Krylenko så holdt sin berømte tale, som endte med, at han rev ordener og epauletter af, var Vorotnikov den første, som med lysende begejstring fulgte dette eksempel, trængte sig gennem mængden og overrakte Krylenko sit svære ordensbælte.

"Til Djævelen, kammerater," råbte han med sin sergentstemme, "til Djævelen med disse zarismens, præsternes og slavernes tegn! Kun min engelske orden vil jeg beholde, for

England er frihedens land, og det har revolutionen meget at takke for!"

I den bolsjevikiske omvæltnings dage, da alle, selv bolsjevikkerne endnu bar epauletter, optrådte han uden epauletter, men i stedet for med tre revolvere og et patronbælte over skulderen og erklærede sin beredvillighed til at tjene kammerat Lenin. Senere havde han opnået en højere stilling på Saratovs stepper.

Ved krigens begyndelse havde han sendt sin kone hjem til hendes landsby, hvor hun levede stille hos sine forældre. Efter delingen af regimentskassen havde hun dog fået anvisning af sin mand om at købe et lille hus med butik og begynde en handel. Da han så var blevet kommissær, havde han holdt sig et harem af "højtaristokratiske damer", som stadig blev suppleret med gymnasiastinderne fra de besatte byer. Sin kone havde han imidlertid sendt en pengepung med befaling om at aflægge de borgerlige vaner og indstille handelen, da dette stod i strid med den kommunistiske lære og desuden var truet med døden ved skydning, men hun skulle i smug købe brød og smør hos bønderne og omsætte det hos herskaberne i guld, brillanter, gamle, værdifulde tobaksdåser og lignende smykkegenstande. "For, kære kone," skrev han, "du ved jo, hvordan det ser ud i officerskredse, og hvad det mangler på dér. Når der en gang kommer virkelig orden i landet, vil det hjælpe os til anseelse og indflydelse ..."

Til festen hos Korshikov var han optrådt i hele sin pragt, med "Den røde Fane"s og "Den røde Stjerne"s ordener, med den nyeste æresgave, som selve Trotski havde overrakt ham, et kunstfærdigt forarbejdet gevær. Hans hår var fint skilt og

pomadiseret, den mægtige knebelsbart studset efter engelsk mode. Over den elegante engelske uniform bar han engelsk lædertøj og en kostbar kaukasisk sabel med røde bånd ved fæstet. Godt forarbejdede husarstøvler fuldendte billedet. Han var en gæst, der kunne lade sig se, og man mærkede, at det kommunistiske brød havde været godt for ham. De store hænder, som en gang havde ydet det groveste arbejde, var plejet på det omhyggeligste, kort sagt, hele denne sunde og ranke karl gjorde indtryk af en soldat, som spiller engelsk gentleman ved en amatørforestilling.

16

Maden var udmærket. Korshikov havde betroet tilberedelsen til en tidligere storfyrstelig kok. Den skulle nøjagtig anrettes og serveres, som han var vant til fra tidligere tid. Service og betjening var skaffet fra palæet. Vinene havde Vorotnikov selv medbragt fra donkosakkernes bedste vinegne, og cognac havde man fået udleveret af folkekommissæren. Der var omtrent 30 gæster.

Korshikov sad ved den øverste ende af bordet. Han var mørk og indadvendt og havde endnu ikke vekslet et ord med nogen. På hans højre hånd sad Vorotnikov, på hans venstre Rachmatov. Efter Rachmatov fulgte Schloszberg, Jenny, Poleshajev, Baby Dranzov, Golubj, to unge officerer af kommunistiske regimenter, Haiduck, Mimi Granilin, så nogle officerer og kommunister fra Korshikovs regiment og til sidste flere af Vorotnikovs officerer.

Schloszberg slog med gaflen på glasset, rejste sig, lod øjnene løbe over det allerede noget animerede selskab med et prøvende blik og begyndte på den erfarne talers måde:

"Dette øjeblik er betydningsfuldt. Vi hædrer i dag helten fra Krim, kammerat Vorotnikov. Vi fejrer proletariatets sidste og definitive sejr over bourgeoisiet, kapitalister, imperialister og præster. Da vi for to år siden kæmpede på Ishevker-fronten mod Koltchak, angreb hvidgardisterne os under zarhymnens toner, og på deres faner stod: *Leve den grundlovgivende forsamling* [Note 43]*!* Det var indbindingen, indholdet var: Zaren! Og det var ikke noget enkelt tilfælde. Lad os en gang se på Krim. Der befandt magten sig i hænderne på de socialrevolutionære

og mensjevikker. Jeg behøver kun at minde om de bekendte herrer Liber og Rudnev. Som det følger af sig selv, kom de kapitalstærke englændere dem til hjælp og landsatte et lille ekspeditionskorps. Da nu hele blomsten af det høje socialdemokrati af den gamle skole havde indfundet sig til modtagelse på stranden, hilste de englænderne med ordene: Gud bevare vor zar! De herrer Liber og Rudnev skal være blevet lidt forvirrede, noget gammelkendt skal have klinget i deres sjæle. Kadetten Vinoaver havde i sin tale henvist til, at englængerne ikke havde kunnet vide, at russerne ikke havde nogen anden officiel hymne, for Internationale tilhører dog bolsjevikkerne.

Ja, kammerater, sådan var det over alt. Hvor meget end Denikin og Wrangel anstrengte sig for at tage afstand fra zarhymnen, den klang både ved Don, ved Kuban og på Krim. Hvor bourgeoisiet og dets lakajer, socialdemokraterne af den gamle skole, var ved roret, var de også rede til at oprette en grundlovgivende forsamling. Og derfor måtte vi først rense Don, Kuban, Kaukasus, Krim og Sibirien for at fratage de zaristiske generaler og godsejere grundlaget for deres zarpropaganda under den grundlovgivende forsamlings flag.

Nu er det endelig nået, kammerater, og i kammerat Vorotnikov hilser vi en sejrherre over arbejdernes og bøndernes værste fjender!"

Alle rejste sig og klinkede med Vorotnikov. Hist og her forsøgtes endog et Hurra.

Korshikov syntes først at have lagt an på Schloszberg. Han så så mørkt og gennemtrængende på ham, at alle gæsterne ved den øverste bordende forstummede. I denne pinlige tavshed

hørte man følgende ord af en ung officer fra den nederste bordende:

"En hest, en hest red han, jeg kan sige Dem ligefrem kongeligt!"

Officeren mærkede, at han alene talte, blev forvirret og tav.

"- og også du er en løgner, Schloszberg," stødte Korshikov råt frem, vendt imod ham.

"Hvordan?" kom det krænket tilbage.

"Vasker man sminken af, så synger du også zarhymnen med hatten i hånden. Det er da sikkert … Og kammerat Vorotnikov! Selv om han så nok så pænt barberer sit skæg af og klistrer den røde stjerne på, han vedbliver dog at være den gamle zaristiske oversergent, som han går og står, og han ville være lykkelig over at kunne stå ved hjørnet af palæet som politidistriktsinspektør … Det var da en roligere følelse end stadig at svæve i fare for Tjekaen, ikke sandt? … Nå, og så kammerat Poleshajev derovre! Ham stråler jo zaren ud af øjnene … Og bønderne? De er ikke bange for en zar, de er kun bange for, at godsejerne igen tager landet fra dem … Nå, og nu endelig arbejderne? Dét er ægte kommunister!" Og Korshikov endte med en kraftig russisk ed.

"Tillad mig, kammerat kommissær," indvendte Vorotnikov, "De må først bevise, hvad De siger."

"Bevise? Nå, det skal jeg. – Rusland kan kun regeres af zaren eller af bolsjevikkerne. Noget tredje findes ikke. Hvis Koltchak, Denikin, Wrangel og Judenitch var kommet med zaren og i hans navn havde fordelt jorden, havde I ikke kæmpet imod dem."

Han pegede på Sablin'ernes portrætter på væggene.

"De dér havde så hjulpet dem. De var stået op af deres grave og havde fulgt deres kejser. Men nu! Nu kom de med en tom plads, med taler og programmer … Bryst jer nu af jeres sejr. Ikke I har besejret fjenden, men *vi, vi* med vore løsener og vor propaganda!"

Han vendte sig bort fra Vorotnikov og tav.

Golubj ville nu komme Vorotnikov til hjælp og sagde til ham:

"Husker De, kammerat, den gang ved Voronesher-fronten, at vi begge, kun ledsaget af to ordonnanser, blev overfaldet af 60 hvide. Da var vi slemt i klemme. 25 fik vi dog hugget ned …!"

Vorotnikov glædede sig over hjælpen.

"Naturligvis, ja vist husker jeg det! Rachmatov, husker De endnu gennembruddet ved Kostjuchnovka under general Sablin? 14 fyre gjorde jeg det selv af med den gang! Ak ja …"

Han brød brat af.

17

Efter bordet spillede Budjonny-orkestret. Korshikov sad dels i vindueshjørnet, dels gik han op og ned i værelset uden at tale med nogen.

En bekendt operasanger, som var indbudt til gæsternes underholdning, fyldte salen med sin mægtige bas. Naturligvis stod der kun revolutionære sange på programmet.

"Synger du også zarhymnen?" spurgte Korshikov råt, idet han trådte hen til sangeren, som stod ikke langt fra Poleshajev.

"Når det bliver befalet," svarede sangeren med militær holdning. "Sulten tvinger til det."

"Nå, nå," beroligede Korshikov. "Jeg spørger kun. Men han dér," han pegede på Poleshajev, "han synger også, når han er mæt."

Poleshajev følte, at Korshikov søgte klammeri med ham, at det skulle gå i opfyldelse i dag, som han allerede længe havde ventet, provokationen, som uvægerligt ville medføre hans død. Han var imidlertid fattet på det, for ved indtrædelsen i sovjetrepublikken havde han viet sig selv til døden. Måske begyndte allerede i dag hans lidelsesgang til Golgatha, uden at han havde kunnet gøre noget for at redde Rusland. Det var sørgeligt. Men han kunne da dø roligt, for dette halve år under den røde fane havde givet ham bevis for, at Rusland levede endnu. Ganske vist bærer det svære vunder, ganske vist er det sønderrevet, martret og levende begravet, men det vil opstå, det vil leve igen, fordi den kristne tro lever i det, fordi der i folket ligger en dyb og mægtig længsel efter en zar, efter orden og ret,

efter det russiske navns skønhed og kraft. Bolsjevismen er landsfremmed, den ægte russer kan den ikke begejstre.

Korshikovs ophidselse tog til. Han trådte hen til Haiduck.

"Hvornår skal det gå for sig?" spurgte han.

"Klokken 12."

"Hos mig?"

"Ja, hos Dem."

Korshikov så på sit ur, som viste et kvarter i 12.

"Kammerat Osjetrov, De ledsager mig."

"Ja vel!"

Korshikov trådte tæt hen til Poleshajev.

"Og De, kammerat, vil også nok følge med os!"

I hans øjne lå noget venligt, næsten ømt.

"Hvorhen?" spurgte Poleshajev.

"Til Tjekaen."

"Hvorfor?"

"De kender endnu ikke den bolsjevikiske retspleje. Den er ganske belærende. I dag er der 18 hvidgardistiske officerer og en kvinde, en pige af det gode selskab. Hun har villet befri zaren i Jekaterinburg. Det er Tanja Alexandrovna Sablin, min kødelige søster. Lad os en gang se, hvordan det går til dér, kammerat. Vi har spist godt og drukket champagne, ganske som bourgeoiserne. Lad os nu en gang beruse os i menneskeblod som proletarer."

Poleshajev blegnede, men bevarede sin ro fuldkomment. Han overgav sig i Guds vilje og tænkte på Osjetrovs fortælling om fader Vassilij.

Når skæbnen på en så mærkelig må de førte ham sammen med Tanja i Tjekaen på hendes henrettelsesdag, når det var

bestemt, at han sammen med hende skulle lide martyrdøden – nå, så lad det ske, men før den forsmædelse, vi vil redde hende fra.

"Godt," sagde han. "Det interesserer mig oven i købet. På nært hold har jeg endnu aldrig set sådan noget."

"Vil du have kokain?" hviskede Korshikov ham næsten lidenskabeligt i øret. "Det er sådan en behagelig, vellystig følelse. Vi tager Jenny med. Vil du?"

"Jeg ved ikke," svarede Poleshajev som i drømme, men hørte ikke sin egen stemme ... "Måske ... Hvorfor skal jeg ikke en gang prøve det?"

"Nå, så gør vi det altså ..." svarede Korshikov ophidset.

"Kammerater," henvendte Korshikov sig nu til selskabet, "spis, drik, mor jer og undskyld os i en halv time. Revolutionen kalder. Hånden kræver arbejde. Jenny, Haiduck, Osjetrov, Poleshajev, kom!"

18

Haiduck havde forberedt alt. Ved porten holdt en afdeling rødgardister vagt og Rachmatovs stærke personautomobil ventede ved trappen. Korshikov gik imidlertid med sine ledsagere ud i gården. Her holdt en lastautomobil, ved hvis maskine de i kostbare pelse hyllede chauffører lagde sig til at sove. Et stort rum i kælderetagen, der tidligere havde tjent som kælder og forrådsrum, var klart oplyst. Ved indgangen stod en rødgardist med opplantet bajonet på post. En snæver trappegang med stejle trin førte ned. En ubestemt følelse fik Poleshajev til at lægge nøje mærke til alle enkeltheder. Således bemærkede han, at lastautomobilen dækkede nedgangen til kælderen for rødgardisterne ved porten, at porten til gaden stod åben og at Rachmatovs chauffør, som han kendte, sad på personautomobilen. Det var en ung teknisk student, som var trådt i tjeneste hos Rachmatov for at ernære sin moder og tre små brødre.

Selve kælderrummet var lavt og blev af tre pillehvælvinger delt i tre dele. I den første var anbragt omtrent tredive rødgardister, som ved kommissærens og tjekisternes indtræden hilste militært. I den midterste, propert indrettede del stod en divan, to kaukasiske lænestole og et bord med kunstfærdig orientalsk indlægning. På et lille bord stod flasker og glas, en skål med fint bagværk og et bæger med cigarer og cigaretter. På gulvet lå tæpper og kaukasiske puder. I den tredje del var et antal magre, i smudsige pjalter klædte mennesker beskæftiget med at grave en snæver dyb grav under opsyn af rødgardisterne.

Korshikov var naturligvis ophidset, Jenny allerede mere grøn end bleg i ansigtet, indsnusede ustandseligt kokain og skyllede nervøst et glas cognac ned. Hun rynkede på næsen, for der lugtede af fugtighed, skarn og menneskelige uddunstninger. Haiduck var bleg, men rolig og opmærksom, som om han særligt i dag måtte være på sin post. Også Osjetrov, som ellers plejede at være fuld ved lignende lejligheder, var i dag fuldkommen ædru og rolig. Hans blik, hvori der lå en vis resoluthed, søgte Poleshajevs øjne, og han læste deri hengivent venskab og redebon hjælpsomhed.

"Udmærket har I indrettet alt," roste Korshikov. "Jeg havde slet ikke ventet det. Kun ét er dumt, at denne bande derude allerede har forpestet luften her."

Han tændte en cigar og henvendte sig til Poleshajev:

"I dag er De min gæst og jeg vil vise Dem alt. Med Deres jernnerver måtte der jo kunne blive en god tjekist af Dem. Nu vil vi se på vore ofre. – Ret dér! Hold op med at grave!"

Arbejdet blev afbrudt, og folkene stillede sig op imod væggene. De, som stod dér lignede allerede næppe mere menneskelige væsener. Udmagrede, med langt sammenfiltret hår, havde de ikke andet på end deres flængede linned. På højre fløj stod en ung mand på omtrent 25 år med et i den grad indfaldent ansigt, at det på afstand så ud, som om et dødningehoved sad på den lange, tynde hals. Gennem den flængede skjortes huller sås den blåt anløbne hud, som spændte sig stramt om ribbenene. De tynde fødder stod usikkert i den frisk opkastede jord. Hans store, mørke øjne var ufravendt rettet mod Poleshajev, som om det forekom ham, at han allerede før et eller andet sted havde set denne høje yngling.

Ved siden af stod en gammel mand med tyk mave. I de små, grå øjne, som var rettet mod den indtrædende læstes en ejendommelig blanding af stolthed og frygt. Derefter fulgte en skægget mand med briller og bag ham en mand i 40-årsalderen, som så på de indtrædende rank og med et fast, skarpt blik. Helt henne til højre stod en kvinde. Poleshajev havde straks kendt hende, og nu slap han ikke de yndige, dyrebare træk af øje. Af den tidligere Tanja var kun hendes dejlige øjne blevet tilbage. Det en gang så smukke hår var under tyfussen blevet klippet kort og omgav nu martyrerskens hoved som en glorie. I ansigtet var intet blod, men de fine næsebor hævede sig som i hellig vrede og i ædle linjer aftegnede bryn og øjenvipper sig på hendes hvide hud. Som alle andre var hun kun klædt i en tarvelig bondeskjorte. Hun skælvede af indre bevægelse. Med øjnene fast rettet mod himlen, med hænderne foldet over brystet var hun ganske hensunket i bøn.

Ramt af Poleshajevs tvingende blik vendte hun hovedet, og deres øjne mødte hinandens. Poleshajev var i soldaterkappe og bar en pelshue med en stor, rød stjerne. Længe, ligesom søgende var Tanjas øjne rettet på ham. Så trak de fine læber sig sammen, brynene rynkedes vredt, og med et blik af uudsigelig foragt vendte hun sig bort fra ham. Som i dyb fortvivlelse knugedes hendes hænder sammen og tonløst hviskede hendes læber.

Hvad mon hun sagde?

"Å, dér har vi jo også min lille søster," udbrød Korshikov, men Poleshajev afskar ham ordet:

"Storartet arrangeret," sagde han, "sande martyrer fra den første kristentid!"

Korshikov optog ordet. Med mørkt blik gentog han langsomt med eftertryk på hvert ord:

"Ja … martyrer, det er de!"

Men så lo han. Det var en vanvittig, frygtelig latter.

"Ser De, kammerat Poleshajev, det er den sædvanlige ration for de ægte tjekister. I dag er den tilmed lille. Ofte er de 30 … også 60. Husker De, Haiduck, en gang var der endog 80."

"82," svarede Haiduck roligt, "det var attentatet på Lenin."

"Der findes forskellige måder at dræbe på," fortsatte Korshikov i en forretningsmæssig tone, idet han kastede den kostbare pelskappe. "Man kan afgøre det stående med ansigtet eller ryggen mod væggen, efter frit valg. Man kan også lade dem lægge sig ned i graven med ansigtet mod jorden og så skyde dem gennem baghovedet … Nå, man kan jo også forbinde det med særlige spøge, som kammerat Dora gør eller med skældsord, som de grove rødgardister gør … De ved jo selv, kammerat, at der ikke findes noget modbydeligere end det simple russiske folk."

Poleshajev havde allerede lagt sin plan. På Osjetrovs faste og betydningsfulde blik havde han forstået, at han ikke stod alene, at han i handlingens øjeblik ville have en tro hjælper.

19

I kælderens forrum larmede rødgardisterne og var ved at dele de dømtes klæder mellem sig. Jenny lå med korslagte ben på divanen og blinkede over til det fulde likørglas, som stod på bordet. Korshikov havde taget revolveren op og trådte langsomt ud til de dømte. Poleshajev fulgte ham, men uden våben. Bag Poleshajev kom Haiduck, som ikke slap Korshikov med øjnene, og som holdt revolveren skudklar i det åbne futteral. Til sidst kom Osjetrov med revolveren i hånden.

Den lange række af ulykkelige svømmede for Poleshajevs øjne sammen til en hvid plet, hvori han kun tydeligt så Tanjas store øjne. Der herskede dødsstilhed.

"Klar til at køre!" råbte Haiduck på en gang, og råbet blev gentaget af flere stemmer.

I gården begyndte lastautomobilen at surre.

Korshikov sneg sig med revolveren på ryggen hen til den unge mand på højre fløj. Den brændende cigar mellem de hvide tænder gav hans ansigt noget djævelsk. Den unge mand så forbi Korshikov. Men den gamle mands øjne ved siden af slap ham ikke i bønfaldende angst.

"Hvad ser du på, gamle?" for Korshikov op imod ham. "Skånsel kan du ikke vente!"

"Det er min søn! Han har intet urigtigt gjort," hviskede den gamle. "Skån ham! .... eller gør det i al fald ikke for øjnene af mig."

"Det kan ske, hr. general," grinede Korshikov, tog cigaren ud af munden og stødte den først ind i den gamles ene og så i hans andet øje.

Der lød en syden, og den gamle vaklede stønnende over mod væggen.

"Gemene skurk!" råbte sønnen.

"Ti, din hund!" brølede Korshikov og jog ham en kugle gennem panden. Han styrtede ned for den gamles fødder, og da han bøjede sig over ham, fik også han det dødelige bly i nakken.

Den skæggede vendte sig med ansigtet mod væggen. En frygtelig hulken rystede hans legeme.

Korshikov sigtede længe. Kuglen forfejlede alligevel baghovedet og trængte ind i ryggen. Den ulykkelige levede endnu, og Korshikov fyrede gnavent anden gang.

"Jeg dør for min tro, for zaren og mit fædreland," udbrød højt og fast den næste, en høj, godt udseende mand.

"Så gør du det, dit svin," hvæsede Korshikov og skød ham direkte i munden.

En eller anden brød ud i hysterisk gråd, men Poleshajev så, at det ikke var Tanja. Hun var ganske sunket hen i bøn, og det forekom ham, at hendes fine skikkelse hævede sig fra den smudsige jord til himlen.

Korshikov gik tavs videre og skød. Poleshajev havde talt kuglerne. Det syvende skud af Nagan-revolveren, og Korshikov stak den nu atter i futteralet. Så tog han en stor Parabellum frem, så ømt på den fra alle sider og rakte Poleshajev den.

"Det er mit yndlingsvåben, vil De prøve med den?"

Mens Poleshajev tog revolveren, vekslede han et kort blik med Osjetrov. Og atter lå i hans øjne det udtryk af tillid og hengivenhed, som han allerede tidligere havde bemærket hos ham.

"Hovedsagen er, at De ikke bliver nervøs," ytrede Korshikov. "Hånden må være sikker. Nå, og skyder De forbi, er der heller ingen ulykke sket."

"Jeg er ganske rolig," kom det næsten tonløst fra Poleshajevs læber.

Fra dybet lød de til dels endnu levende ofres stønnen. Da sønderrev et hysterisk skrig stilheden:

"Det kan ikke være virkelighed! Det er en frygtelig drøm. Slip mig fri! Jeg skal gøre alt, hvad I vil!"

Skænden og latter trængte ind fra forrummet og i gården surrede automobilen.

Som et lyn hævede Poleshajev revolveren, og truffet midt i ansigtet brød Korshikov sammen foran ham.

I samme øjeblik knaldede et andet skud, og Haiduck styrtede forover, ramt i nakken af Osjetrovs kugle.

Poleshajev havde følelsen af, at der efter disse to skud måtte herske dødsstilhed, som måtte tiden standse sit løb. Men usvækket hørtes rødgardisternes kævlen udefra. Maskinen stampede i samme takt, men fra hjørnet kom et jublende skrig: "Reddet!"

I et sæt var Poleshajev ved Tanjas side, Osjetrov hyllede hende ind i Korshikovs kappe og begge styrtede med hende til udgangen.

"Hvad er der i vejen, kammerat?"

Rødgardisten, som stod på post ved den snævre kælderindgang, trådte i vejen for dem.

"Kommissæren er blevet dårlig!" svarede Osjetrov, idet han trængte ham til side og hjalp Poleshajev med at bære den i kommissærkappen indhyllede Tanja op ad trappen.

Ved den åbne port sad og stod rødgardisterne rundt omkring, og Rachmatovs chauffør sad og stirrede mørkt frem for sig ved sin maskines rat.

"Af sted, kammerat, og så hurtigt som muligt til mit hjem," råbte Poleshajev til ham, idet han satte den afmægtige Tanja ind i vognen. Osjetrov sprang efter og råbte:

"Afsted, Nikolai Nikolajevitch, hellere straks hjem til mig, hos mig er der alt, hvad I har brug for, penge og færdigt udstyr. Og så videre endnu i dag!"

I tiltale havde han fundet det fortrolige "Du".

Næsten lydløst gled maskinen af sted og fløj over den tilisede brolægning. Et minut senere styrtede en hob, kun med linned klædte folk, ud af porten og løb nedad gaden og bagved dem rødgardisterne råbende og skydende.

"Man har skudt kommissæren! Kommissæren ..." Resten flød sammen i vilde skældsord.

Der var blevet stille i kælderrummet. På den frisk opgravede jord lå fem lig. Gennem den sjettes løb nu og da krampagtige trækninger.

Et skridt borte fra dem lå Korshikov med udbredte arme. Hans ansigt var fuldstændig knust og forbrændt. En af rødgardisterne havde allerede taget revolveren og en støvle fra ham. Ved siden af lå Haiduck. Jenny havde bøjet sig over ham og så med forvildede øjne ind i det dødblege ansigt.

Fra bordene var cognac, likører og bagværk forsvundet. Blegt og koldt lå de elektriske buelampers glød over det vilde, grusomme syn.

Udenfor var to rødgardister ved at stuve det store tæppe fra det midterste rum op på lastautomobilen. Chaufførerne gjorde

sig til gode med cognac og likørflaskerne. Bagved de oplyste vinduer på anden sal sås skikkelser svæve forbi. Dér dansede Mimi Granilin og Baby Dranzov med Vorotnikovs adjudanter.

Lastautomobilen surrede uafbrudt.

Livet i sovjetrepublikken fortsatte som det plejede …

20

I den kolde natteluft kom Tanja snart til sig selv. Da Poleshajev mærkede hendes bevægelser, hyllede han hende omhyggeligt ind i kappen, løftede hende op fra bunden af vognen og satte hende forsigtigt på sædet.

"Ikke bange, lille frøken," henvendte Osjetrov sig venligt til hende, "vi er straks hos mig, og dér skal De få alt det, De har brug for. Jeg har smukke grå støvler af kænguruskind, en ægte Krimkappe, hat og sjal. Som en prinsesse vil vi udstyre Dem, og så i en fart over grænsen."

"Hvem er De?" spurgte Tanja med svag stemme.

"Før forekom det mig, at De kendte mig, Tatjana Alexandrovna."

Tanja stønnede forpint. Så åbnede hun de blå øjne og spurgte sagte, men fast:

"Hvordan kom De derhen, Nikolai Nikolajevitch?"

Siden den tidligste barndom havde hun kaldt ham Nika, som han hende Tanja. Nu havde hun dannet en kløft imellem dem ved sin højtidelige tiltale. Hun længtes efter en forklaring af sammenhængen og var alligevel bange for, at hun ville miste sin elskede derved. Heller ikke han var sikker på, om hans bønfaldelse om forståelse ville blive hørt og forstået.

"Gud har ført mig herhen, og Gud har reddet Dem … Ligesom han også vil redde Rusland."

Tanja svarede ikke. At han talte om Gud, beroligede hende.

Kort efter standsede automobilen.

"Vent et øjeblik," bad Osjetrov, "jeg vil kun forberede alt oppe hos mig."

På den tilisede gade var alt stille. Poleshajev lyttede spændt til enhver lyd. Hvert minut kunne bringe en ny fare. Gerningen måtte i mellemtiden også være blevet bekendt i Korshikovs hjem, forfølgelsen kunne allerede være begyndt. I anden etage flammer nu et lys op; så sænkedes et mørkt gardin. Osjetrov kom igen styrtende ned og bragte et par bløde sko med.

"Hurtigt, tag dem på, frøken. På de bare fødder går det ikke … Trappen er smudsig og fugtig."

Bag Osjetrov dukkede en rødgardist med gevær op.

"Han skal passe på her, at intet passerer … Hvis der kommer nogen, en patrulje, eller måske en hel bande, så skyder du i luften! Har du forstået mig?"

"Javel!"

"Jeg vil ligeledes blive her ved vognen," sagde Poleshajev.

"Så meget bedre."

Osjetrov tog Tanja ridderligt under armen og førte hende over gården til bagtrappen. Hun overlod sig villigt til hans ledelse. Hun var i den sidste tid blevet vant til at underordne sig fremmed vilje og at gøre, hvad man befalede hende.

Døren til lejligheden stod åben. Gennem to mørke rum så man et tredje, svagt oplyst værelse.

"Her, frøken, har jeg stillet frem til Dem, hvad jeg fandt i skyndingen. Spis ordentligt. En kop te skal jeg også straks bringe."

Osjetrov havde stillet brød og røget fisk på bordet. Nu rodede han omkring i en uhyre kommode og kastede fint batist- og silkelinned, damestrømper, chemiser og balkjoler på divanen.

"Søg Dem noget ud! Jeg må alligevel lade det i stikken. Og så kører vi straks! Og vær ikke bange, her kommer ingen ind."

Han gik ud og lukkede døren bag sig.

Tanja blev alene i det luksuriøst udstyrede sovekammer. De to stykker rugbrød og den røgede fisk på tallerkenen dannede en ejendommelig kontrast til de elegante møbler og de kokette spejle. Hvem havde mon den hjørnehylde tilhørt, hvem havde mon sovet i den seng som retmæssig besidder? Sådanne tanker løb Tanja gennem hovedet, mens hun foretog et udvalg mellem de fremmede sager. Følelsen af, at alt dette var stjålne sager, bragte hende i forvirring, og der var heller ikke noget derimellem, som rigtig ville passe til rejsen. Alle disse gennemsigtige chemiser var ikke klædningsstykker, men var forarbejdet til så vidt muligt at fremvise alle ynder. En fin duft af noget halvt forsvundet steg op fra denne dynge silke og batist, og atter måtte Tanja tænke på, hvor og under hvilke omstændigheder de vel kunne være røvet. Måske også i en af disse frygtelige kældere før skydningen.

Hendes små hænder, som var blevet hårde og sprukne, rystede. Til sidst valgte hun tre nye chemiser, som syntes hende mest jævne og tog dem på over hinanden. Hvor behageligt var det ikke igen at føle blid batist mod huden. Det var som en erindring om længst forsvundne tider.

Til trods for, at hun havde trukket tre par strømper over hinanden, ville de stivnede fødder ikke blive varme. Da stak hun i de høje støvler, udvalgte en kjole og bragte sit hår i orden. Nu var hun allerede blevet meget roligere, tog et stykke brød og spiste. En behagelig varme faldt over hende.

Så bankede det.

"Må man komme ind?" spurgte hendes tidligere ledsager bag døren.

"Værsågod."

"Så bringer jeg Dem lidt te," sagde Osjetrov, idet han stillede tre kopper foran hende. "Alle tre er til Dem! Således afkøles de lettere, og hvert minut er kostbart."

Teen gjorde nu Tanja fuldkommen rask. Hun greb, hvad hun kunne bruge af sjaler og pelsværk, og Osjetrov opmuntrede hende til ikke at være for beskeden.

Til sidst kunne hun, efter at hun foruden alt det andet også havde kastet Korshikovs kappe over sig, næppe mere bevæge sig, da hun gik ned ad trappen bag Osjetrov.

Poleshajev og Sheljeskin stod på vagt ved siden af vognen. Et eller andet sted, en tre husrækker længere borte, faldt to skud. Så blev alt stille igen.

"Endelig!" udbrød Poleshajev utålmodigt.

"Gør intet, kammerat. For alle tilfælde har jeg taget pas med til hende og os to."

"Har nogen set det?"

"Nu er det ligegyldigt. Sheljeskin, vil du slutte dig til os?"

"Ja, Michail Sergejevitch."

"Nå, så i Guds navn!"

Disse nu i Rusland næsten glemte ord lød mærkeligt under den røde stjerne på huen.

"Nå, så fremad, gennem Sabalkanskaja til Peterhofer-chausséen. Slår benzinen til til Oranienbaum?"

"Det tror jeg."

Med et kort ryk satte vognen sig i bevægelse.

21

I susende fart gik det ind i den mørke nat. Ved kasernen drev der endnu folk omkring. En kvinde forsøgte halvt grædende, halvt skændende at værge sig mod nogle påtrængende rødgardister. Jo mere de nærmede sig forstæderne, desto mere menneskетomme blev gaderne. Ved den baltiske banegård sneg mørke skyggeskikkelser med sække og kurve sig langs husene, og fra den anden side af den høje jernindhegning lød skingre fløjt fra et lokomotiv.

Efterhånden blev luften friskere. I den høstlige luft fra haverne blandede sig den friske søluft. Automobilen bøjede ind på Peterhofer-chausséen. Milepæle fløj forbi, hvide birke, pilebuske ved grøfterne. Sergejevski-klostrets hvide porte dukkede op, mørke parker, slusebroerne og til venstre side Strelnaersøens vide flade. Der fulgte villaer, marker, Alexanderparken og til sidst Peterhofervejen med dens villaer, palæer og haver …

Hvor kendte Tanja alt dette, og hvor holdt hun af det! Her havde hun leget med sin broder Kolja, her havde hun redet sammen med fader og moder på sin lille pony. Her havde man som barn lært hende at agte og elske den kejserlige familie. Her på pladsen havde kadetterne ekserceret, og Kolja og Tanja havde set på det. Her havde parader og rytterfester fundet sted. Her havde officerer på pragtfulde heste sat over hurdler og volde. Til pinse og på Peter-Pauls-dagen havde gardekavaleriet haft deres fester med musik og sang her, og om aftenen var ulanerne og grenaderne leende og larmende trukket gennem gaderne med opknappede våbenfrakker. Og dog havde de ikke

været ryggesløse i denne tilstand, men udmærkede, gode russiske soldater …

Det var den gang, da den tohovedede ørn vajede over palæerne, da den endnu prangede på guld- og sølvmønterne, da folk endnu regnede med kopek og rubler og var mætte og lykkelige.

Og nu? … Hvad havde disse folk skabt?

For Tanjas øjne drog skyggen af de nærmeste begivenheder forbi … Mordet på zarfamilien, brandstedet i skoven, hendes søgen efter et holdepunkt, som havde kunnet sige hende, at det frygtelige, som hele Jekaterinburg hemmeligt talte om, ikke var sandt! At de alligevel levede endnu! At en eller anden havde reddet dem …

Så de to år ved Koltchaks armé. Erkendelsen af, at også de, som var draget ud for at redde Rusland, som selv kaldte sig "hvide", talte dårligt om zaren og stadig erklærede: "Til fortiden fører ingen vej tilbage!" Ja, hvad skulle der egentlig træde i stedet for denne fortid?

Koltchak var blevet forrådt og myrdet af de allierede og tjekkoslovakkerne. Over alt blod, forræderi og gemenhed. Så det skjulte liv i den historiske landsby, den besværlige rejse mod syd, et eller andet sted hen, hvor der måske endnu fandtes et Rusland, hvor de russiske farver endnu vajede stolt, hvor man endnu kunne tale om fortiden.

En besynderlig beskytter havde Tanja fundet på denne rejse, en rødgardist, en halvvild, hæslig fyr, men som hængte ved hende med rørende kærlighed. Han havde frelst bragt hende til Moskva gennem det store, i oprør flammende land …

Så mødet med Pestrezov, som meddelte hende det falske rygte, at hendes fader ville tage tjeneste i den røde armé. Livet hos tanten i den lille krogede gyde … Men det havde alligevel alt sammen ikke været så slemt, hvis ikke for hvert skridt den tanke havde trængt sig på: Hvad har de gjort af Rusland?

Så fængslingen, at stuves sammen med 30 kvinder, at måtte se på, at den ene efter den anden faldt under sultens tvang og trådte i sovjetmagtens tjeneste. Efterretningen om faderens pinefulde død. Hungrende og pjaltet havde hun siddet i fængslet, da hun fik meddelelse om det, og alligevel havde det eneste, hun havde følt ved det, været glæde og stolthed over, at han ikke havde givet efter, at han ikke havde forrådt sin tro. Han var død, som han havde levet, som en helt. Hun vidste, at døden også ventede hende, og forberedte sig derfor på den.

Og så var der indtruffet en så latterlig og tillige modbydelig begivenhed, at hun næppe endnu kunne begribe den, efter at der dog var gået et år siden.

En morgen var hendes tilbeder rødgardisten Foma Sisin kommet til hende. Hans koparrede, tandløse gammelkoneansigt var blevet endnu hæsligere, og en næsten afgrundsdyb dumhed havde bredt sig over det.

"Ja, kammerat, her har jeg bragt en lus med til dig," begyndte han, idet han tog en lille æske frem. "En god tyfuslus. For dyre penge har jeg købt den af en kammerat. Den er allerede prøvet. Den, den bider, bliver ganske sikkert syg. Allerede fem soldater er af den blevet fri for tjeneste. Jeg har fået fat på den til dig."

"Hvorfor til mig?" havde hun svaret forbavset.

Han var kommet hende ganske nær med sit ansigt og havde hemmelighedsfuldt hvisket til hende:

"Der er kommet befaling om at bringe dig til Petersborg … En kommissær vil have dig til elskerinde. Men det vil jeg ikke have. Jeg ønsker, at du skal vedblive at være ren. Skal jeg ikke have dig, skal heller ikke nogen anden. Derfor skal du sætte denne lus på dig, så bliver du syg, så kan ingen gøre dig noget …"

Og hun havde sat lusen på sig, var blevet syg, lå på hospitalet med klippet hår og var døden nær … Det er det 20. århundrede … den forfinede kulturs århundrede, kulturen, som raser afsted i automobil …

Over havet gled lyset fra en projektør. Et øjeblik ragede masterne af en trådløs telegrafstation i vejret. –

Det land, de kørte igennem, var erklæret for at være verdens frieste land. I det fandtes ingen ejendom mere, det var det socialistiske paradis på jorden. En berømt engelsk forfatter havde for kort tid siden rost dets forfatning. Og i dette land måtte man for at værge sig imod det nederdrægtigste slaveri, mod en haremskvindes skændsel, slippe en tyfussmittende lus løs på sig!

Det var det land, som ville knytte handelsforbindelser med Europa, som ville aftvinge sig dets anerkendelse.

Eller havde det kun været et ondt mareridt, en drøm? Nej, det var socialismens triumf! Og alligevel har du til sidste reddet mig, gode Foma Sisin!

Og nu! … Hvem er de folk, som jeg må takke for min befrielse, denne unge officer, denne høje, blege soldat, denne chauffør? Hvorfor gjorde de det? Hvorfor er Nika Poleshajev hos dem? –

De havde allerede været halvanden time undervejs, og hun havde endnu ikke vekslet et ord med Nika. Hun var bange for

nærmere at erfare – for tanken var hende forfærdende – at han, som hun elskede så højt, stod under den røde fane, havde forskrevet sig til Djævelen.

Da automobilen pludselig holdt midt på åben mark, fo'r hun op af sine drømme. De var ikke langt fra bredden af havet, hvis brænding tonede dumpt over til dem.

"Nå, min ven, vil De så følge os videre?" henvendte Nika sig til chaufføren.

Han kæmpede en hård kamp.

"Nej," kom det tonløst. "Jeg kan ikke … Jeg har min moder dér og uforsørgede små brødre."

"Og hvad vil De gøre?"

"Lad De mig roligt køre tilbage til Rachmatov. Jeg vil fortælle ham, hvordan det forholder sig. Før morgengry giver de sig alligevel ikke til at forfølge Dem, og så er De nok i sikkerhed."

Osjetrov holdt med ham:

"Fyren har ret. Hvis han stikker af, tager de måske livet af hans moder. Lad ham blot roligt angive, hvad han ved, han slipper så ud af affæren. Stig nu ud, frøken, og du, Nikolai, venter her med mig. Jeg vil sammen med Sheljeskin gå ud og søge efter Toporkov. Når vi alle kommer samtidig, forskrækker vi ham muligvis. Jeg har nemlig allerede to gange før måttet arrestere ham, men han har altid købt sig fri igen. Han er én af vore! … Han sætter os over. 10.000 zarrubler vil han ganske vist have af hver, men så gør han det. Så vil han drikke sig døddrukken … Officer var han … Gardist … Adelsmand … Med ét ord: Burschuj! – Nå, så på snarligt gensyn … Jeg vil råbe *hop-hop!* Så svar!"

Automobilen vendte og forsvandt i nattens mørke. Poleshajev og Tanja blev alene.

22

"Hvordan kommer De i de folks tjeneste, Nika?"

Tanja havde sat sig på en sten umiddelbart ved bredden. Natten var mørk. Kun fra tid til anden så månen gennem de af vinden sønderrevne skyer. Så lagde den sig som en sølvflimmer over den oprørte sø, lod skumkronerne grelt oplyse og lod genstandene ved bredden træde skarpt frem. Bagved dem rejste klitterne sig og derover brusede og susede ældgamle fyrre og slog grenene sammen i stormen. Intet sted, hverken på bredden eller på søen, sås et lys. Tanja sad blødt og varmt i sin pels og hendes kinder brændte af indre ophidselse og den skarpe søluft. Hun lyttede til Nikas fortælling om alt det, han havde oplevet i de forgangne tre år. Det berømte "Barnefelttog" til Kuban drog forbi hendes åndelige øje, brødrene Poleshajevs og deres søster Oljas heltegerninger, kosakkernes rejsning ved Don og Kuban og deres befrielse af Sydrusland.

"Hvor havde vi ventet jer, den gang i efteråret 1918! Hvorfor, Nika, hvorfor har I ikke forenet jer med os den gang?"

Poleshajevs stemme klang dumpt. Han talte om misligheder og skinsyge mellem førerne, om falsk ærgerrighed i staterne, mens den russiske ungdoms kostbare blod forgæves blev udgydt ved fronten. Han fortalte, at gymnasiaster og kadetter havde reddet situationen ved fronten, men så var blevet ladet i stikken af ledelsen, var blevet tvunget til at plyndre for at frelse sig selv. Hans stemme skælvede, da han kom til skildringen af tilbagetoget til Novorossisk og om de scener, som var udspillet på molen dér.

"Tanja, jeg er overbevist om, at så længe vi støtter os på England og Frankrig, kan Rusland ikke reddes. De har netop ingen interesse af det. Derfor har de sået tvedragt hos vore førere og med vilje ødelagt kosakvæsenet. Kosakkerne forekom endnu franskmændene ubehagelige fra 1812, og englænderne frygtede opkomsten af en ny Jermak, som en gang kunne bære kosakkernes felttegn gennem Afghanistan til Indien. Og derfor blev de, som først havde rejst sig imod bolsjevikkerne og tre år igennem havde båret kampens byrde, fornedret og forhånet. Derfor trådte i stedet for venskab og kærlighed misundelse og had … Jeg havde forudset, Tanja, at også Wrangel ville gå i stykker, fordi han ikke kunne gå frem selvstændigt. Han måtte lytte for meget til den offentlige mening i Paris. Allerede på øen Chalke havde jeg indset, at hjemmet kun kan reddes ved arbejde i selve Rusland. Udlandet og emigranterne kan sikkert også hjælpe, når de bevarer kundskabsrige folk, som det skorter så hårdt på i Rusland, til fremtiden. Men det er også alt. Jeg er taget herhen, endskønt jeg vidste, at jeg ikke blot tog tusind sjælekvaler på mig, men også måtte leve i stadig bekymring for at blive kendt og pint til døde. Det var min hensigt kun at vække den følelse i mine forvirrede landsmænd, hvor jeg end kom, at de er russere … Tanja, tro mig, det kan ikke vare længe mere, og Rusland er fri. Det er allerede nær ved selverkendelsen, og gennem den kommer så også redningen. Hvornår? Hvordan? … Det ved jeg endnu ikke, men jeg tror, at jeg ved min gerning i dag også har bidraget til hjemmets redning …"

Tættere smøg den fine skikkelse i soldaterkappen sig ind til ham, og hendes øjne søgte hans. For tre år siden havde de elsket hinanden og båret denne kærlighed gennem savn og fristelser,

farer og pinsler. Og nu, hvor de igen var mødtes, vidste de først ikke rigtigt, hvordan det stod til med dem. Levede denne følelse af lidenskabelig forelskelse i hende endnu i Nika? Den gang var hun datter af en berømt, tapper general, en rig arving, en pige af et af Petersborgs bedste huse og havde stået i sine atten års fulde blomst. – Og nu: Faderen forhånet og dræbt og hun selv uden hjem og bundfattig. Ja, selv det, hun havde på kroppen, var stjålet, og hun måtte frygte, at man i udlandet ville kende sagerne og drage hende til ansvar. Hendes unge legeme var medtaget af hunger og tyfus, det vidunderlige hårs pragt borte.

Men Nika så kun den lysende, dybe glans i hendes øjne, så kun kærligheden i dem og følte sig hende ikke mere værdig. Ganske vist havde han reddet hende. I morgen måske var de allerede fri, i et frit land, men hjemmet lå dog i slaveri og lænker. Hvor skulle han føre den, han elskede over alt, til alteret, hvordan skulle han skabe et hjem?

Og dog slog deres hjerter sammen. Det var den samme kærlighedens højsang, som gik igennem deres sjæle, de sjæle, der ligner de unge gemser, som er gået for højt op i klipperne og nu ser sig om efter hjælp med blodige ben og angststirrende øjne. Og disse sjæle var unge og længtes efter kærlighed og lykke. Hvor fin og fuldkommen var denne kærlighed. Ikke lidenskabens fortærende flamme boede i deres hjerter, men denne dybe, hellige agtelse for hinanden, som forlener forbindelsen med det guddommelige.

Foran dem lå det mørke, truende hav, og om dem sang den nordiske høstnat sin grusomme sang om død og fordærv.

"Hvor smukt," hviskede Tanja. "Hvor uudsigelig smuk er dog lykken over friheden … Denne evige frygt for at blive forrådt,

pint og dræbt ligger nu bag os, denne gru for mængdens frådende rasen, for dyret i mennesket … Hvor vidunderligt bruser havet! Hvor er dets ånde krydret og stærk! Så vidt og frit bliver ens eget hjerte …"

Over vandfladen krøb lyset fra en projektør, løftede sig som om den søgte noget i de jagende skyer, strøg hen over bredden og oplyste grelt sandfordybningernes røde stammer. Som spøgelser trådte genstandene på bredden frem, en lav hytte, klinet til klitten, både med kølen i vejret, en tomastet kutter, som gyngede i brændingen, og de af stormen piskede siv.

Lyskeglen blev stående på dem. Nika og Tanja kastede sig på jorden. Begge havde den samme tanke, som fik deres hjerter til at gå i stå: Havde man set dem? Kun få sekunder efter rev lyset sig løs og strøg over sølvskumtoppene. De sad tavse og kunne først næppe komme sig af skræk. Men til sidst sagde roligt overlæg dem, at det i en afstand af 12 kilometer var umuligt at skelne enkelte mennesker mellem sten og siv.

Da lød et opmuntrende *hop-hop* i nærheden. Osjetrov, Sheljeskin og en høj mand i bondedragt trådte hen til dem.

23

"Kammerat Toporkov!" forestillede den unge, glatbarberede mand sig. "Fy for pokker! Det fordømte navn, at man heller ikke kan bruge andet overfor sine ligesindede. Altså bedre: Løjtnant Toporkov!"

"Nå, og så afsted!" udbrød Nika, idet han trykkede hans hånd.

"I dag går det ikke. Det er for sent. Det ville netop være lyst, når vi passerede Tolbuchin. Havde jeg vidst det i forvejen, ville alt have været klart. Men jeg må jo først bringe takkelagen i orden. Desuden er søen for høj, vi ville tage for meget vand over. I dag kan jeg ikke med min bedste vilje."

"I morgen vil det være for sent," svarede Nika dumpt. "Har Osjetrov ikke forklaret Dem, at vi ikke er almindelige flygtninge?"

"Jo, ja, jeg ser nok, at I er kommissærer. Deres bekymringer forstår jeg, men drukne vil jeg dog ikke for Deres skyld, og jeg mener, at De selv ikke har lyst til det?"

"Men hvad så ...? Man vil forfølge os."

"De vil ikke finde Dem så let. Her har Osjetrov for to måneder siden selv søgt omkring med et helt kompagni og intet fundet, og samtidig har fire familier siddet hos mig og ventet i tre dage på godt vejr. Kom De kun med mig ..."

Toporkov førte dem ind på en smal skovsti.

Tavse fulgte den lille trup over rødder og sten. Nika tænkte et øjeblik på forræderi og bedrag. Måske var Osjetrov blevet bange, og nu førte man dem til en eller anden af den røde armés grænseposter. Tanja gik med små skridt foran ham og

kunne knap komme frem på grund af sin svaghed. Nogen tanke kunne hun ikke fatte, hun følte kun ét, at hun havde tillid til disse folk, og at hun ville blive reddet.

De var bøjet ind på en smal lervej med dybt nedkørte spor, så var de gået tværs gennem krattet og stod nu foran en lille ren hytte. På Toporkovs banken stak et forviltret hoved ud gennem vinduet.

"Å, det er Deres Excellence?" lød en stemme med en ikke-russisk accent, og kort efter åbnedes døren.

En time senere lå Tanja, styrket ved et rigeligt måltid af smør, æg og mælk, indhyllet i sin pels på sengen og sov fast og drømmeløst. Hendes ledsagere var der redt til på gulvet. I hytten var der ganske stille. Månelyset faldt ind og kastede sit skin fra vindueskorset og geranierne hen over de sovende.

Tanja vågnede først sent, da det allerede var lys dag. Fyrretoppene lyste i det klare solskin og over gærdet og forhaven lå der tæt rim. Stormen var ganske vist hørt op, vinden var imidlertid endnu stærk og fik skoven rundt om til at stønne og bruse. Først var Tanja ikke klar over, hvor hun egentlig befandt sig, og hvad der var foregået. Tre skridt fra hende sad allerede hendes ledsagere ved samovaren. Hendes vært, en gammel estlænder, slubrede ustandseligt den varme te i sig og stødte ind imellem enkelte sætninger ud:

"Jeg siger jer, det er alt sammen vanvid! Hvad skal nu dette Estland? Uden Rusland kan det jo slet ikke bestå, lige så lidt som en hånd kan eksistere uden det dertil hørende legeme. Og en zar må der være! Før havde vi én zar og én guvernør. Men når jeg nu kommer til Reval, så sidder der et parlament. Et kønt parlament! Jeg kender de fyre! Halunker er det …

Embedsmændene er blevet flere, og vi skal underholde dem! Er det en ordning? Hvor man kommer hen, over alt embedsmænd eller i hvert fald en skrivemaskinedame, og alt sammen for vore penge! Og så hæren! Min Gud, hvad har de ikke puttet ind i den? Men siger man noget, straks er de fornærmede. I Reval hersker smuds og uorden, og for sovjetøvrigheden ligger folkene på maven, som de tidligere ikke en gang har gjort det for guvernøren. Når det så endda var virkelige herrer! Men se bare en gang, hvordan de har lavet Hotel Petrograd til, en rigtig hule for spekulanter og tyve. Er det en stat? De har hængt sig i englændernes frakkeskøder. Engelske matroser tumler om søndagen drukne gennem gaderne, og vi må holde mund til det! Tidligere var det Rusland, det kendte vi, det var til syvende og sidst alle sammen vore landsmænd, men nu … Føj for pokker! Disse englændere …! Nej, nej, hvor man end ser hen, ét bliver én klart: Vi må have en zar igen! Uden en zar vil vi ikke få orden i tingene. Folkene nu vil kun berige sig og så tage deres afsked. Man behøver blot at se sig om: Hvem bygger overhovedet endnu? Folkets udvalgte! Hvem køber træ? Kun hr. regeringsembedsmanden! Han siger til sig selv: I dag kan du endnu gøre det, i morgen er det måske forbi! Zaren så dog videre. Han arbejdede for sin efterfølger og havde interesse i at overgive alt til ham ordentligt og som det sømmer sig! Han sagde ikke: I dag, i morgen er det måske forbi! Men disse fyre, de tænker kun på sig selv. Han passede også på, at der ikke blev stjålet noget. Men disse fyre tænker kun på sig selv. Du gode Gud, når man blot ser, hvad de har fået ud af jernbanen …! Og af de smukke villaer! Bort med ejerne og fuldtproppet med flygtninge. De vil naturligvis have det varmt, og det får gærder

og møbler at føle. På næste dag tænker de mennesker ikke, så er de allerede borte igen. Ingen bestiller noget. Forsamlinger, ikke andet end forsamlinger! I begyndelsen lod det jo også til, at de havde noget forstandigt for: Haveanlæg, savværker … men så kommer det politiske program igen. De tøver og skilles med uforrettet sag …

Hvad hele denne politik skal til, forstår jeg overhovedet ikke. Før talte man ikke om det, men derfor var der alligevel orden. Vist var der skatter og gendarmer. Men den, som betalte, lod man i fred, i modsat tilfælde gik det ganske vist ikke altid godt. Drikkepenge tog de ganske vist også tidligere, men de stjal da ikke som nu. Nu ligger der skat på alle, og så får man ikke en gang noget for den. Vil man hente petroleum, findes det ikke. Man siger, at det er fordi Georgien ligger i krig med Sovjet. Men jeg har aldrig før hørt, at petroleummen kom fra Georgien. Sender man bud efter hvedemel – findes ikke, Ukraine udleverer intet. Billigere stoffer findes ikke, fordi Polen har adskilt sig, og frosset kød fra Sibirien kan man slet ikke regne med mere.

Og nu vi bønder! Så længe vi ikke var skilt, var vi rige, men da rigets opløsning kom, havde ingen mere noget. Dér har nu til eksempel den ene en hest, den anden en plov og den tredje en harve. Så kommer såtiden, og den ene låner ikke sin hest ud og den andens plov er itu … å, det er en dårlig politik, og bonden står sig dårligt ved det … Nej, uden zar klarer vi os ikke! For orden må der være, og hele denne bande kan gå pokker i vold med samt hele dens syndflod af papirer, som de har druknet den sunde menneskeforstand i …"

Nika lagde mærke til, at Tanja var vågnet og førte hende hen til bordet. Sheljeskin og Osjetrov gik ud, mens estlænderen stillede æg, smør og brød frem.

"Spis nu dygtigt, frøken," sagde han. "Hvor De dog ser mager og bleg ud. De har sikkert også levet i en af villaerne hér? Man ser jo straks, at De er en lille dame."

24

Dagen gik i pinefuld uro. Man forsøgte at tale om alt muligt, men så gik samtalen i stå, og man lyttede efter, om der ikke rørte sig noget mistænkeligt udenfor.

Nika var gået ud i skoven og havde sneget sig frem til vejen, som solen skinnede på. Rundt om voksede gyvel under højskoven. Snart stærkere, snart svagere strøg vinden gennem stammerne og fik dem til at slå deres grene sammen. Så fo'r han forskrækket op. Han troede at høre menneskestemmer. Men det var stadig kun skoven, som holdt samtale med vinden.

Da han kom tilbage, mente hans ledsagere oven i købet at have hørt kommandoråb og lyden af en automobil.

Men den gamle estlænder rystede på hovedet.

"Hvordan skal en automobil komme her hen? Vejene rundt om er så sumpede, at man næppe kan komme igennem med en lille enspændervogn. Nej, mine herskaber, frygt blot ikke. Når løjtnanten har påtaget sig sagen, skal han nok besørge alt ordentligt. Han risikerer jo også sit hoved ved det."

"Har De kendt løjtnanten længe?" spurgte Nika.

"Femten år," svarede han og bankede sin pibe ud. "Seks år var jeg oversergent i hans kompagni. Han havde ikke held med sig, vor løjtnant, blev degraderet og begyndte så forfra som menig. Han havde ikke lavet så få dumheder, men i Krasnojarsker Infanteriregiment var han den bedste oversergent efter mig. Jeg har så senere tjent i Petersborg-politiet og har fået alle fire Georgievskors i krigen! Ved estlænderne ville man endog gøre mig til officer … Ja, man har oplevet en hel del.

Jeg har tjent kejseren, og nogen anden vil jeg aldrig tjene. For pakket her vil jeg ikke bøje mig. Demokrati! Demokratisk regering! Lighed! He ...!"

Samtalen forstummede igen, og på ny sad de og ventede på skumringen og befrielsestimen.

Solen var allerede sunket bag skoven og belyste kun toppene med sine sidste stråler.

"Kom ud med," bad Tanja, "her er så trist i hytten."

De satte sig på en træstamme, og han lejrede sig ved siden af hende. Skoven brusede rundt om dem og sang sin ældgamle, mystiske eventyrsang. Luften var frisk og fyldt af harpikslugt, og aftenfrosten overtrak pytter og vandhuller med en fin isskorpe.

"Husker De, Nika," begyndte Tanja sagte, "at vi som børn sammen med Olja løb på skøjter på de frosne pytter og glædede os, når isen bøjede sig og knagede under os?"

Han nikkede.

"Nika," fortsatte hun så efter en lang pause, og hendes øjne åbnedes vidt. "Hvad er det i grunden dette: Der var ...? Hele livet er kun en erindring. Hvad er der blevet tilbage af det? Å Gud, når man tænker sig om, ikke et brev fra fader og moder, ikke et eneste billede, intet lille kors, som de velsignede os med, ikke en ring, ikke den mindste erindringsting er blevet tilbage af dem, som en gang var. Alt borte ... fader, moder, Kolja, Deres søster Olja, Paul ... spredt over hele verden eller døde, og intet brev, intet tegn fra dem ..."

"Alt det vil komme igen," trøstede Nika, idet han smøg sig tættere ind til hendes knæ.

"Det vil komme tilbage, siger De. Nej, Nika, det kommer ikke igen … I disse tre år er jeg vandret gennem landsbyerne. Ingen vil mere vide af hinanden. Når man om natten bankede på vinduet og bad om at blive lukket ind i Kristi navn, lød svaret: Gå videre. Kristus vil give dig alt, du beder om. – Så koldt og grovt og grusomt var det! Og hvor de lukkede op for én, så det så fremmed ud: Intet helgenbillede i hjørnet, men nyt, uvant husgeråd fra byen eller herregården og kolde og stumme sad de mellem det. Ak, Nika, hvad betyder det, er der da overhovedet russere endnu …?"

"Man må have tålmodighed … det vil også nok blive anderledes."

Som en hulken kom det af Tanjas mund:

"Blive anderledes …? Mindes De høstdagene i Zarskoje Selo? Da vi stormede ud om morgenen, når det tøede i tykke dråber på vinduerne, når birke og kastanjer allerede stod halvtudsprungne i morgenrøden? Å, og hvor stille var der ikke rundt om. Det fugtige sand knirkede under vore fødder. Og så gik det ind i Zarskoje Selos slumrende park ned til søen gennem de høje stumme granalléer. Hvor mild var man da til mode, og hvor elskede jeg jer alle sammen, fader, moder og det gamle kære Zarskoje Selo …! Hvor helt anderledes er det blevet … og heller ikke jeg er den samme mere."

"Tanja!"

"Hvad mener De?" spurgte Tanja og vendte sit blege, magre ansigt imod ham.

"De er da ganske den samme."

"Å nej. Kan man da få denne forfærdelige nat i forgårs ud af sit minde …? Og dog, hvor tåget forekommer det nys oplevedes

mørke tildragelser lige overfor den fjerne barndoms solklare billeder. Som en tung drøm knuger mig erindringen om den fugtige kælder og folkene om mig. De stakler. Så koldt var det om fødderne … og for øjnene flimrede det sådan, at jeg intet har set og ikke ved, hvem man har dræbt og hvem ikke."

"Bad De ikke, Tanja?"

"Jo, jeg bad inderligt. Men det kan man ikke tale om … Jeg var døden så nær, men følte alligevel, at der ikke er nogen død."

"De så intet?"

"Nej, intet. Men jeg følte, at noget kosteligt og stærkt strømmede ind i mit hjerte, og det var mig, som om jeg var rykket bort fra denne verden. Jeg frygtede ikke dødskvalerne – og så så jeg Dem."

"De kendte mig?"

"Ja, men jeg ville ikke tro, at det var Dem. Det var så forfærdeligt nedtrykkende. Nika, sig mig endnu en gang, at Deres sjæl ikke var hos de folk."

"Ikke et sekund, Tanja."

"Troede De at redde Rusland på den måde?"

"Jeg anså det for den eneste mulighed, Tanja. Husker De den aften i Zarskoje Selo, da Paul, Olga, De og jeg sammensvor os om at redde kejseren …?"

"Og reddede ham alligevel ikke!"

"Det var Guds vilje!"

De tav.

"Tanja!" hulkede Nika, idet han skjulte sit hoved i hendes skød. "Gud skal vide, at jeg altid var ham tro. Tanja, tilgiv mig."

"Hvad skal jeg tilgive?"

"Å alt … hele livet dér … det var simpelthen dyrisk … men nu, Tanja, nu bliver det anderledes. De står alene, og jeg står alene. Lad os blive sammen, og så snart som muligt vil vi lade vor forbindelse velsigne. Tanja, min kære, kære Tanja …"

"Hvad tænker De på? Kan man elske sådan én som jeg, med denne frygtelige fortid …?"

"Det forgangne forgår, og livet vil blomstre på ny! Hvis man ikke kunne vente i fast tro, så kunne man jo heller ikke leve."

"Og hvad vil morgendagen bringe?"

"Lad der komme, hvad der vil! Det er allerede godt, at vi er sammen. Hvor var jeg ikke fortæret af længsel efter Dem, og så kom dette tilfælde … men jeg vil ikke mere tænke på det."

"Osjetrov er et godt menneske," genoptog Tanja atter samtalen, "men jeg har en gang set ham i Zarskoje Selo under Kerenski-regeringens frygtelige dage. Jeg gik og spadserede med Olga og miss Proctor. Den gang forekom han mig så modbydelig."

"Det var han også. Men han har angret."

"I angeren ligger frelsen – det har det russiske folk altid troet," sagde hun eftertænksomt.

"Tanja."

"Ja."

"Tanja, jeg venter på Deres svar."

"Svar? Behøves der da et svar? Hvis De elsker mig endnu? Har livet ikke smedet os sammen, og må jeg ikke evigt være Dem taknemmelig for, at De har reddet mig?"

Hun bøjede sig ned til Nika. Ganske tæt så han hendes store, kære øjne ved sig. Da slyngede hun sine arme om hans hals og kyssede ham blidt på læberne.

"Jeg var din og er vedblevet at være det og vil også være det i fremtiden," hviskede hun, "du kæreste, du!"

Så rejste de sig.

"Senere vil vi en gang fortælle vore børnebørn, hvor og under hvilke omstændigheder du har erklæret mig din kærlighed."

Men da overfaldt svagheden hende. Tungt støttede hun sig til Nikas arm, og hendes hoved gemte sig ved hans bryst. Således gik de stille hjem.

Fra den modsatte side kom Toporkov. På skulderen bar han et ror og en mast.

25

Da månen var stået op, og havet sprudede under dens stråler som med tusind funker, stødte de fra. Mændene var vadet gennem det iskolde vand ud til båden. Nika havde båret Tanja på sine arme. Det havde været for hende, som om hun endnu var ganske lille, og den salige følelse af frihed havde helt grebet hende. Toporkov havde sat sig agterude og taget roret.

"Er De færdig, mine herskaber?" spurgte han. "Ingenting glemt?"

"Færdige!" svarede Osjetrov.

"Nå, så i Guds navn."

Toporkov tog huen af og korsede sig, og alle fulgte hans eksempel.

Båden bævede under vindens tryk, rettede sig atter, lagde sig om styrbord og skød så for fuld vind gennem de skummende bølger.

Bredden var snart forsvundet for deres blikke, og Tanja blev overfaldet af en følelse af angst ved den brusende dykken i de sorte vandmasser.

En hemmelighedsfuld lyskegle strøg et eller andet sted fra det fjerne over bredden og oplyste klitterne klart. I projektørens lys syntes bølgerne dobbelt så store. Nu greb den båden, oplyste et sekund dens sejl og dens passagerers spændte ansigter og gled så igen videre over den urolige havflade.

"De vil ikke få fat på os," sagde Toporkov roligt, da projektørens lys for anden gang gled over båden. "Tidligere, for to år siden var det virkelig farligt, da søgte de som rovdyr omkring på havet. Men nu er matrosen ikke mere den samme.

Han har glemt Djævelen og har atter vendt sig til Vorherre. I Andrejevski-kirken er der altid overfyldt. For nylig sendte de bud til Petersborg efter biskoppen. Han tænkte, at nu ville de gøre op med ham. Men nej. En vogn havde de sendt efter ham, blomster havde de kastet efter ham, i kirken spillede matrosorkestret, og efter gudstjenesten havde de bedt om hans velsignelse …. Nej, af revolutionsmatrosernes gamle stamme er der næsten ikke blevet noget tilbage. Mange er faldet ved fronten, andre har købt sig en ejendom for løsepengene for deres bytte. De, som nu farer til søs, ved ikke selv, hvad de vil. En zar vil de ikke have, men jøderne har de også nok af. Sovjet vil de gerne have, blot uden kommunister. Med denne stemning kan man undertiden sejle i en afstand af kun 100 skridt forbi fyrskibet, og vagtposten vinker kun med hånden."

På bådens bund ved masten sad Tanja, beskyttet mod vejr og vind af Poleshajev. Hendes hoved lå mod hans skulder, indhyllet i et gråt sjal.

"Hun sover," sagde Toporkov sagte. "Hun er træt og har sikkert før været for meget ophidset, Deres lille dame."

Poleshajev så ned på hende. Støvregnen var frosset til isperler på hendes kappe og omgav hende som et sølvslør.

"Er det Deres søster?" spurgte Toporkov.

"Nej, min forlovede," hviskede Nika sagte.

"Har De kendt hinanden længe?"

"Fra barndommen."

"Det er godt, at hun sover. Hun har sikkert ikke lidt så lidt i det kommunistiske paradis."

Vinden peb gennem takkelagen og fortalte om Vestens fjerne lande, hvor der ikke fandtes proletariatdiktatur, fængsler og

henrettelser, ikke sult og nød, men hvor frie mennesker kunne beskæftige sig med frit arbejde.

Hele verden rummedes for Nika mellem disse par svigefulde brædder. Ved Toporkovs fødder sad Osjetrov og Sheljeskin i læ. Toporkov tændte sig en pibe, og da han bøjede sig ned for at få ild i sin pibe trådte de tos blege ansigter skarpt ud af mørket. Ubevægeligt stirrede de med vidtopspærrede øjne ud i det fjerne.

Så fjernt og tågeagtigt forekom dem det kommunistiske rytterregiments kaserne, den altid tjenstivrige Rachmatov og den forfærdelige, selvbevidste Korshikov. I forgårs nat havde det været … ja, 48 timer var ikke gået siden den forfærdelige oplevelse. Han, Nika Poleshajev, var gået efter Korshikov, og han havde skudt de blege skikkelser. I forgårs levede endnu den stakkels general i sin smudsige skjorte, med de blodunderløbne ben, som så indstændigt havde bedt for sin søn … I forgårs surrede lastautomobilen bag væggen, skreg og græd de ulykkelige ofre, flød det sorte blod ud af de knuste hjerner …. Tanja havde stået i hjørnet ved væggen, og hendes øjne havde i overjordisk glans kun set Himlen. Som et helgenskær havde hendes gyldne hår omgivet hende. Først i forgårs havde han dræbt denne djævel i menneskeskikkelse.

Ja, havde det overhovedet været virkelighed! Var det muligt? At Jenny havde ligget dér på divanens hvide tæppe og med ligegyldige øjne set på de myrdede mennesker omkring sig! Kunne man tænke sig, at russiske bønder og soldater af den røde armé kun tyve skridt borte fra de døende menneskers stønnen og skrigen havde kivedes om de ulykkelige ofres

værdiløse pjalter .... En frygtelig drøm havde det været ... I dagens klare skin kunne det ikke være virkelighed ...

Dér, hvorhen han nu kørte, og hvor mennesker levede roligt og fredeligt mellem hinanden, dér ville de ikke tro ham, hvis han fortalte dem det alt sammen.

Og dog var dette alt sammen hændt. For hele verdens øjne foregår denne frygtelige skændsel, og verden tier.

Han gøs.

Nej, han ville ikke tænke på det! Han havde jo også oplevet andet. Han så igen skovbrynet for sig, de af den nedgående sol gyldent belyste fyrre, den store blegnende himmel derover og mærkede om sig skovens hellige susen. Og han tænkte på de sagte, ømme ord, på lykken ... lykken.

Men til trods for al denne glans, hvor var denne lykke dog ensom! De var alene ... hvor var fader, broder og søster? Hvor mørk lå fremtiden dog for dem! Mellem fremmede, kolde mennesker, ikke i deres eget hus, ikke i hjemmet, ikke i Rusland! Deres kejser og deres familie, alle de, som med uløselige bånd havde været knyttet til dem fra barndommen af, var forbi som eventyr, havde lidt uden klage og kun tænkt på Rusland ... Rusland var ikke mere, og nu skulle et nyt hjem grundlægges ... Hvem ville modtage dem, som havde tabt det helligste, deres fædreland?

Men lad det være, som det vil, han vil benytte sin frihed til at redde Rusland ud af Djævelens kløer. Han vil nævne dem ved navn, som har ødelagt Rusland.

26

"Land forude!"

Toporkov råbte det hæst. Søgangen var blevet mindre, og båden var roligere og sejlede plat for vejret. Over forstavnen sås en fin, gråhvid stribe.

"Der ligger allerede sne," sagde Toporkov, idet han opmærksomt så forud. "Og grunden er stenet. Vi må prøve at finde et landingssted."

Breddens omrids trådte tydeligere frem. Vandet blev klarere. Nu skurede allerede kølen mod sandbunden, og båden sad fast. Skibsdrengen sprang i vandet, som næppe nåede ham til knæene, trak endnu båden et tag længere og gik så for at finde et landingssted.

"Er det Finland?" spurgte Osjetrov.

"Drengen vil bringe besked!" svarede Toporkov.

Efter en times forløb kom nogle finner tilbage med drengen, og selskabet marcherede først gennem en landsby og derfra videre til en grænsepost.

Det var i mellemtiden blevet lys dag. Luften var frisk, og man trådte blødt på den nyfaldne sne. I landsbyen gik børnene netop til skole, kastede med snebolde og drillede gårdhundene, som nysgerrigt gøede ad de fremmede. Så førte man dem ind i en hytte, og en soldat blev hos dem.

Var det nu friheden? Var nu smuds, sult og kulde overstået for altid? Skal man nu ikke have mere med "Tjekaen" at gøre? De blev alle ejendommeligt til mode. Soldaten, som betragtede dem med utilsløret foragt, var dem ubehagelig. Minutterne blev dem til sekunder. Omsider kom en ung officer og så på

"flygtningene" fra oven nedad. Han lod, som om han kun talte gebrokkent russisk.

"Hvad skal vi stille op med dem? Jeg kan ikke lade dem passere videre. Det bedste ville være, at de vendte om og tog tilbage. Hér er alt allerede overfyldt."

Osjetrov tilkastede Poleshajev et blik og gik ind i et andet værelse sammen med finnen. Derfra hørte man Osjetrovs ophidsede stemme: "Jeg taler til Dem som officer til en kammerat ... en generals datter af det kejserlige følge ... De forstår ..."

Man hørte løjtnanten, som nu på én gang kunne tale flydende russisk, svare. Hyppigt kom ordene "mark" og "dyrtid" tilbage.

"Jeg ville gerne købe, hvis der var noget værdifuldt."

Omsider efter omtrent en halv time kom begge tilbage med noget røde, men tilfredse ansigter.

"Nå, så afsted, mine herskaber!" sagde officeren. "Vort land er frit, og vi er et kulturfolk ... Vi forstår, at man må hjælpe ... Dette mordregimente derovre er sikkert frygteligt ... Vi må først have dem i karantæne, så må De skaffe Dem pas, og så kan De tage videre, hvorhen De vil ... Kun i Helsingfors vil det have visse vanskeligheder ... Men for Dem kan jeg også arrangere det ... Ja, jeg er en russerven ... Jeg har tjent i den russiske armé og elsker Rusland!"

Så førte man de trætte og sultne rejsende hen til en kaserne, hvis skorsten lovede varme og hygge. To små drenge kom løbende dem i møde.

"Fra Sovjet?" råbte de. "Allerede langt borte fra det. Hvem er I? Har I ikke hørt noget til Kormilizyns? Det er købmænd og de

skal være på flugt."

Allerede efter en halv times forløb havde de gjort sig fortrolige med kulturverdenens parias halvfrie liv: den russiske flygtnings. Ved samme bord havde de drukket te og fået at vide, hvordan og hvilke sager man kunne sælge. Tanja var anbragt i værelse sammen med en tyk dame, som forestillende sig som datter af general Martov. Hun havde mange penge stående i udlandet og slægtninge i Helsingfors, men da hun ikke kunne få noget visum, og slægtningene også var forhindret i at komme, sad hun allerede på anden måned her på kasernen, lånte penge af de gennemrejsende og gjorde sig nyttig ved at betjene samovaren, gøre værelser rene og reparere linned.

Hendes værelse var ganske vist lille, men der stod to senge i det, hvoraf hun tilbød Tanja den ene. Der var udnævnt en "kommandant" for herberget, som nogle også kaldte kommissær, hvilket han imidlertid optog ilde. Poleshajev, Osjetrov og Sheljeskin betragtede han med mistro.

"Hvis I er reaktionære og monarkister, kammerater, så beder jeg jer afholde jer fra enhver propaganda. Jeg er socialist og mener, at der ingen bro fører tilbage til fortiden og holder fast ved revolutionens tilkæmpelser. Må jeg for øvrigt præsentere mig for Dem: Stabskaptajn Rudin."

De tre herrer havde han anbragt i et stort værelse ved siden af Tanja. Den eneste ledige seng blev overladt Poleshajev, mens Osjetrov og Sheljeskin indrettede sig et leje af deres sager. Foruden dem befandt sig endnu tre beboere i værelset, som også ventede på pas og visum, en allerede grånet købmand, en ældre oberst og en ung officer, som med særlig stolthed kaldte sig: Desertør fra den røde armé. Han var meget snakkesalig,

sang uafbrudt gadeviser, som han, som han udtrykte sig, havde samlet fra alle kanter af verden og akkompagnerede sig selv på balalajka.

Flygtningehjemmet kaldte han "den russiske skarnkasse", hvor alt pak var truffet sammen. Med forkærlighed talte han i de forkortelser, som var blevet mode under revolutionstiden og tog det heller ikke videre dårligt op, at ingen hørte på ham.

Han strøg sig gennem håret, som efter kommunistisk mode var børstet langt tilbage, påtog sig en så idiotisk mine som muligt og sang af fuld hals:

"Før så smykkede vi os
med brillanter,
men nu lever vi
som emigranter! ...

Hvorfor så hastigt du,
hvor skal du hen?
Husk, at du aldrig mer
vender hjem igen.

Over alt er russere,
over alt er senge,
De som hjælper allerbedst
er de franske drenge! ..."

– Noget usigeligt nedtrykkende lå i denne vise, så at hjertet var ved at briste. –

Dagen gik formålsløst med alle mulige intetsigende ting. Man læste gamle aviser, fortalte om alle dem, som var flygtet,

og som man havde skudt. Den gamle dame havde kendt Sablin og havde været en veninde af Matznevs.

"Varvara Nikolajevna Martov," havde hun forestillet sig for Tanja, idet hun med sine gemytlige øjne så ud over brilleglassene. "Jeg har kendt Deres fader som ung officer. Han kom ofte hos os, og jeg har også stået i brevveksling med ham. Den gang tilhørte jeg venstrepartiet, var socialist og søgte også at omvende folk. Som lærerinde har jeg lært ungdommen at hade zaren og ikke at tro på Gud. Og samtidig var jeg i grunden godmodig, men man havde fået mig til at tro, at sådan måtte det være … Nu ser jeg, hvor hårdt jeg har fejlet … Ja, og den gode Matznev har de ombragt for mine øjne … Ved grænsen … på flugten. Hans kone har de arresteret som gidsel. Hun ofrede sig for at redde ham og børnene. Børnene kom også lykkeligt ud, men ham skød en skildvagt – af uagtsomhed, siger man. Ja, således ser revolutionen virkelig ud, og hvilke tanker har vi ikke gjort os om den!"

Klokken tre blev der spist middag. Så sad alle om det store bord og to unge piger vartede op. Bagefter drak man te til skumringen kom, snakkede og lagde planer, og samtidig gik alt ud på kun det ene: Hvordan man kunne vende tilbage til Rusland.

Da den unge sanger igen begyndte med sin emigrantvise, hævede der sig indsigelser fra alle sider.

"Hvad skal det til, Senitchka! Hold op. Den sang bringer kun ulykke. Når De synger den, har de røde derovre sikkert held med sig."

"Jeg synger af glæde," svarede den unge mand noget forlegen. "Jeg glæder mig over friheden."

"Å, heller ikke friheden kan man glæde sig over," indskød den anden. "Ser De, mine damer og herrer, jeg er ingeniør, og jeg tør sige ikke helt ubekendt. Bjelolipezki er mit navn. Jeg er også flygtet og har glædet mig over friheden … Men så har dagene sneget sig så forfærdelig langsomt afsted … De ulykkelige ofres blodige skygger steg op for mig … Jeg droges atter mod hjemmet, hvor moder og mine brødre er. Kan man da leve, ånde, kan man le og synge, når der derovre på den anden side vandet flyder strømme af russisk blod, når en bande internationale sjufter og jøder sælger Rusland så at sige *en gros* og *en detail*, og når en anden bande opkøber det i udlandet med alt, hvad der lever i det? Jeg ved ikke, om det også går Dem sådan, men jeg taber vejret af det, og latteren dør på mine læber. Ja, og når så kun mennesker omkom. Vi er jo nu en gang dødelige, og om døden kommer en time før eller senere, det er til syvende og sidst ligegyldigt. Nej, også det, som forekom os evigt, går til grunde. St. Petersborg, min fødeby, bliver stadig mere mennesketom, uddør og forfalder. Det gamle Moskva sygner hen. De gamle historiske minder forsvinder, kun i Petersborg breder Rosa Luxemborgsgade og 25. oktober-prospektet sig. Min Gud, hvor er det ynkeligt alt sammen. Og så findes der pjalte, som forsynder sig mod det russiske sprog, Turgenjevs og Pusjkins sprog, som indpoder den opvoksende slægt soutenørernes og skøgernes jargon som russisk sprog, og som svømmer hen i smigerhymner til bødlerne og morderne … Hellige Gud, hvordan kan man leve endnu, når vejen tilbage er spærret, og når man langsomt dør af hjemve efter alle de kære steder, som er så værdifulde for én, efter det kære, uforlignelige og uendelige Rusland! – hvordan kan man endnu håbe på

redning? Mig forekommer det ofte, at Rusland er håbløst fortabt, at det aldrig mere kan rejse sig. Det er så bittert og tungt … Nej … Forskån De os for Deres sange, Senijov Dorofjejevitch. Man kan ikke synge, når Rusland dør."

Alle var blevet tavse grebet af disse ord, som kom fra det dybeste i hans sjæl. Det var, som om dæmringen sneg sig gennem stuen.

Og i stilheden klang det pludseligt blidt, men fast:

"Nej, Rusland lever og venter på sin befrielsesstund."

Det var en præst, som sagde disse ord. Ubemærket var han kommet ind i værelset. Det var fader Vassilij, som alle nu bestormede for at høre hans mening.

27

Den gode Varvara Nikolajevna Martov havde ikke indtrykket af, at hun som en 45-årig gammel jomfru sad i en kaserne i Finland, men at hun stadig var den unge 20-årige student Varja Martov. Hun kunne ikke tro, at der rundt om hende sad ulykkelige flygtninge, hårdt medtaget af livet, uden hjem, penge eller beskæftigelse, men snarere denne muntert larmende, til diskussion altid rede ungdom, som den gang så let løste alle spørgsmål i hendes hus på Nikolajevskaja, som gik den unge kornet Sablin så hårdt på klingen, og som helst i et stormløb havde rendt hele den gamle, stolte armé overende.

Lige så ungdomsbegejstret og larmende svirrede stemmerne om hende, med samme bestemthed blev anskuelser hævdet og lige så uregerligt rakte man hende de tomme teglas for at få dem fyldt.

"Hvor mærkeligt," tænkte Varvara Nikolajevna, "nu har vi jo dog opnået det, som vi stræbte efter i de unge år. Vi er blevet af med zaren og har knust arméen, vi har overladt jorden til jordbrugerne og har givet folket al frihed – og sidder nu og sørger over alt det, vi har slået itu. Vi drømte om Internationale, broderskab mellem alle folk og har i stedet for et forenet Rusland skabt disse stater som Finland, Estland, Letland, Polen, Hviderusland og Gud ved hvad, hvor man behandler os som pariaer og holder os bag lås og slå ..."

Fra det nærliggende herberge havde indfundet sig gæster, som havde hørt om ankomsten af nye flygtninge fra Petersborg.

Nu skændtes de om fader Vassilijs påstand om, at Rusland kun ville kunne opstå igen, når det vendte tilbage til

zardømmet. Han havde udtalt det ganske jævnt og roligt og havde ikke ventet, at hans anskuelse, som forekom ham så lige til, ville rejse en sådan storm af forskellige meninger.

"Å, værsågod at holde op med det," havde stabskaptajn Rudin råbt ophidset. "Det kan der aldrig være tale om. Folket står fast på revolutionens tilkæmpelser og dets hovedformål var at knuse kejsermagten."

"Og hvad har vi fået i stedet for?" spurgte ingeniøren truende.

"Folket," svarede Rudin omgående.

"Folket! … Folket? Har De levet sammen med det, arbejdet sammen med det? Jeg er godsejer, kære herre, og ingeniør og kender både bonden og arbejderen til bunds. Hvad er Deres interesse? Ved De i det hele taget, i hvilke forestillinger det lever?"

"Er måske manden af folket skyld i, at man har holdt ham i uvidenhed århundreder igennem?"

"Og nu skal han på én gang være blevet alvidende, hvad? På møder har han lært, hvordan man regerer en stat."

Her blandede én af Nikas stuekammerater sig i striden.

"Hvilket folk taler De overhovedet om, mine herskaber? Hvor har dette folk del i magten i Rusland? Kejseren ophævede den gang den provisoriske regering med fyrst Lvov i spidsen. I denne regering var ikke én mand af folket, det var intelligensen. Den provisoriske regering blev så erstattet af folkekommissærerne og det er jøder alle sammen. Hvad bliver der så af folket?"

"Mine damer og herrer!" udbrød en lille tyk herre med rødt skæg. "Vil De endnu påstå, at jøderne er skyld i al den ulykke, som er kommet over Rusland?"

"Nå, Abraham Josefovitch, kendsgerningerne foreligger jo klart," indskød ingeniøren. "I folkekommissærernes råd er de tre fjerdedele jøder. Se en gang med deres egne øjne på de russiske selvherskere: Lenin, nå, det kan være tvivlsomt, men Trotski og Sinovjev er jøder. Freden i Brest sluttede jøden Joffe, og den udenrigske politik, som sjakrer Rusland bort, leder jøderne Radek og Litvinov. Karl Marx er da også jøde! – Jeg mener, at det er bevis nok."

"Det er vanslægtede repræsentanter for jøderne," sagde den rødskæggede sørgmodigt. "Folkekommissærernes magt beror på den røde armé og Tjekaen. Uden dem ville kommissærerne for længst være fejet bort af oprør. Men russiske generaler og officerer har skabt og organiseret den røde armé, og i den kæmper russiske soldater og kosakker for Lenins og Trotskis magt. I spidsen for retsvæsenet står ikke nogen jøde, men polakken Dsershinski og ved hans side bødlerne Peters og Haiduck, det er letter og ikke jøder."

Ingen kunne indvende noget, og der indtrådte et minuts tavshed. Så fortsatte den rødskæggede:

"For disse jødedommens udvæksters synder har de andre jøder måttet betale med blodige pogromer. Jøder, men ikke russere, har aktivt modsat sig folkekommissærerne. Bøddelen Uritzki har myrdet jøden Kannegiesser, og i den frivillige armé har ikke få jøder ofret livet for hjemmet."

"Det er alt sammen smukt, Abraham Josefovitch," indskød den gamle oberst, "men jeg må dog sige, at jøderne er den gær, til hvis virkning næsten enhver russisk oprørsbevægelse kan føres tilbage. Det russiske folk er som mel. Gyder man vand på og begynder at ælte, larmer det ganske vist en smule, men

foretager sig intet videre. Så snart – tilgiv mig udtrykket – jøden blander sig i det, rejser det sig højt, taber hovedet og saver selv den gren af, hvorpå den sidder. Tror De, at det russiske folk havde bandlyst zaren? Aldrig! Dertil er det for højsindet og storhjertet. Havde der ikke i det jødiske arbejder- og soldaterråd været denne bastard, denne Kerenski, ville fyrst Lvov havde bragt kejseren og hans familie med fuld honnør til England, og vi sad ikke sådan i det som nu. Og tror De, at det russiske folk nogensinde havde lagt hånd på zaren, hvis ikke jøder som Sverdlov og Jurovski havde været med? Alt andet havde det måske gjort – men dét ikke. For det russiske folk ved, at alle disse fænomener kun er forbigående … Det russiske lands herre og hersker vil komme igen …"

"Et sandt ord," udbrød Osjetrov og sprang op. Alles blikke rettedes mod ham.

"Jeg kender det russiske folk grundigt, jeg er vokset op i det. Min fader havde vel en halvanden hundrede kuske og karle fra alle dele af riget, og jeg var som dreng altid imellem dem. Nu har jeg i den røde armé levet sammen med dem dag ud og dag ind. Hvor mange mennesker har jeg ikke set og talt med! Ja, det russiske folk er et ejendommeligt folk. Fader Vassilij, husker De endnu, at De omvendte os ved et under? Det er virkelig en mærkelig historie. Vi skulle bringe fader Vassilij, som sidder dér, ud til henrettelse. Men han blev reddet ved et under, for automobilen, vi kørte i, gik i stykker … Den gang anede vi Guds allestedsnærværelse, og matrosen Terschov, den vildeste af os, er faktisk blevet munk … Men det er kun sagt i forbigående. Jeg mener … hvis folket nu fik at vide, at zar Nikolai II endnu levede og steg ned fra Uralbjergene, barfodet og i bodsskjorte og som

hjemløs bankede på bønderhusenes døre – hvad så? Jeg giver mit hoved som pant for, at dette russiske folk ville bære ham på hænderne til den hellige Kreml i Moskva, alle ville bøje sig for ham og falde på knæ! For ham, zaren med martyrkronen … Men hvis han eller en eller anden af den kejserlige familie ville komme tilbage med generaler, godsejere og hele sin pragt …"

Han sænkede hovedet, og det kom sagte og dumpt fra hans læber:

"Så ville de dræbe ham igen. For det ønsker de ikke."

"Vi må have en ganske særlig zar," faldt Sheljeskin ind, "en jævn én, som forstår, hvad der piner bønderne. Nikolaus II har gået utroligt igennem i Tobolsk og Jekaterinburg, men er alligevel forblevet ren. Ikke et øjeblik har han forrådt sit Rusland. Man siger jo, at tyskerne havde villet redde ham, men han ville ikke gå ind på det. Han ville ikke forlade Rusland. Hos os i regimentet sagde rødgardisterne altid: Når zaren, som har lidt så meget, kommer tilbage, aflægger vi alle ed til ham; for uden zaren får vi heller ikke jorden som fast besiddelse."

"Ja, mine damer og herrer, det ville jeg jo også have sagt dem," kom det med et godmodigt smil fra fader Vassilij, "men I har jo ikke ladet mig komme til orde."

28

"Vor revolution eller vort oprør, kald det som I vil," fortsatte han, "opstod af krigstræthed og længsel efter fred for enhver pris, det var den første grund. Bøndernes ønske om at få mere jord – det var den anden. Og den tredje grund var, at man bildte arbejderne ind, at fabriksherrerne havde tjent uhyre formuer på krigen, mens de selv sultede. Ved afsættelsen af kejseren og indkaldelse af Nationalforsamlingen håbede man at opnå fred, jord og kapital. De faktiske begivenheder er Dem bekendt. Efter freden i Brest tvang man den russiske soldat til at kæmpe på tyve fronter, mens alle andre magter allerede i tre år havde levet i fred. Rusland splittedes i en mængde enkeltstater, som ikke er i stand til at være selvstændige, som kun volder hinanden besvær, og som derfor før eller senere vil forsvinde. Delingen af landet fulgte uden mening og forstand og fabrikker og værfter gik i stå. Intet har revolutionen givet – og dens tilkæmpelser – det er en uhyre alrussisk pogrom."

"Nej, det er lidt for galt!" udbrød kommandanten. "Oven i købet at benægte, hvad der er opnået ved revolutionen!"

Fader Vassilij overhørte bemærkningen og fortsatte roligt:

"Rusland er hovedsagelig et bondeland, og derfor betragter jeg jordspørgsmålet som det vigtigste. Hos os har vi landbrug i det offentliges eller i privatbesiddelse, desuden godser, som er arvet, erhvervet ved køb eller skænket som len, godser, som tilhører staten, byerne, klostrene og enkelte herrer. Nu vil bonden have landet til ejendom, om ikke personligt, så dog i al fald som fælles ejendom. Det socialistiske princip, at såvel jord som luft tilhører alle, anerkender han ikke. Om bøndernes

landbrug vil jeg ikke tale, det er et spørgsmål, som kommunerne må afgøre. Men selv om det heller ikke går uden prygl, vil de dog til syvende og sidst få has på delingen. De egentlige vanskeligheder ligger imidlertid i fordelingen af godserne. Det gods, der tidligere er erhvervet ved køb, vil bonden enten ligeledes erhverve ved køb, eller han vil finde sig i, hvis det forbliver hos sin oprindeligt retmæssige ejer. Men med de arvede godser, som er givet som len for forfædres tidligere bedrifter, vil han gøre op, dem vil han have selv. Nu spørger jeg åbent og ærligt: Hvem kan give ham denne jord? Nu har de forskelligste folk skænket ham det, bolsjevikkerne, hetmanen, Denikin, Wrangel, ja selv Makhno [Note 44)] – men til trods for alt er der ikke kommet noget definitivt ud af det. Jord har også emigranterne i udlandet lovet, medlemmerne af Nationalforsamlingen i Paris, de socialrevolutionære, kadetterne og monarkisterne. Man taler om det på de forskelligste kongresser, men bonden forstår meget godt, at alle disse løfter ikke har noget fast grundlag. For alle de lige omtalte foreninger og enkeltpersoner har ikke den ringeste ret til at råde over denne jord. Og når bonden faktisk er i besiddelse af dette landbrug, vil han ikke have rolig samvittighed, før han har fået sin besiddelse bekræftet af den, som alene har dispositionsret over lensbesiddelser, nemlig af zaren."

"Men tillad mig," indskød en godsejer, "denne ret har zaren heller ikke. Min slægt har for eksempel allerede fået sine godser under kejserinde Anna Johannovna for sine fortjenester. Hvordan kan man nu med et pennestrøg bringe disse fortjenester ud af verden?"

"Nej, nej, Fedor Petrovitch," indskød ingeniøren igen. "Jeg er ganske enig med præsten. Storfyrsterne og zaren har givet deres følge disse godser som len som erkendtlighed for, at de har beskyttet dem og Rusland mod fjenden."

"Men har de beskyttet zaren? Sig selv, hvem er det, som har forrådt zaren? Har ikke adelsmanden Rodsjanko i Dumaen ophidset folket mod kejseren? Er ikke fyrst Lvov også trådt op mod kronens bærer, da adelsmændene Schulgin og Purischekevitch forelagde ham abdikationserklæringen? Er de derefter endnu værdige til at besidde godser, som deres forfædre netop havde fået som len for deres troskab mod zaren? De har ret, lille far, og når zaren fordeler jorden, vil der også komme ro mellem bønderne."

"Tillad mig en gang," råbte godsejeren, "arméen, arbejderne, embedsmændene og i det hele taget byerne ville dø af sult uden os og vor jord. De lider allerede under, at de har fordrevet godsejerne."

"Jeg har endnu ikke talt til ende," fortsatte fader Vassilij. "Ved anvisning af jord kan zaren tildele arbejderorganisationerne og byerne en vis del for på denne måde også at forsyne dem med korn og kvæg, som af forskellige grunde ikke selv kan bearbejde jorden."

"Ja, naturligvis! Og så om muligt give godsejerne dette land!" fo'r stabskaptajn Rudin op.

Fader Vassilij agtede ikke på hans indskud, men fortsatte:

"Dette land burde overlades til dem, som forstår at drive en stort anlagt virksomhed og få det størst mulige udbytte ud af det, altså godt uddannede økonomer og praktiske mænd af godsejerstanden."

På de andres indrømmelse af, at dette i al fald var en ny tanke, føjede præsten sagte til, "at man kun skulle blive i den kristne tro hos den allestedsnærværende, men at det i øvrigt var nødvendigt at lægge nye rettesnore for livet."

"Hvis det skulle komme til en lovgivende forsamling, en landskongres eller noget lignende, hvis enkelte partier triumferer og sammensætter regeringen af sit flertal, bliver der ingen orden. Så vil en kamp om magten indtræde, som I iagttager det over alt ved lignende regeringsdannelser. Ministrene sidder ikke fast i sadlen, fordi ingen har tillid til dagen i morgen. Men hvis man vil skabe et ganske nyt statsvæsen, så må man have et stort udsyn. Man siger ganske vist, at ikke alle Romanoverne hørte til de bedste, men af interregnummets kaos, som sikkert ikke var mindre slemt end nutidens, har de dog ført det russiske statsskib ud og hævet Rusland til det største land på jorden. Hvorfor? Fordi de ikke alene tænkte på nutiden, men også på deres efterkommere. Da den store Peter byggede Petersborg, vidste han, at han ikke ville komme til at se det i sin fulde pragt. Det var først forbeholdt Alexander III … Kun en arvefyrste vil senere kunne være noget for alle. Eller tror De måske, at Estland, Letland, Grusien, Polen, Aserbajdsjan, de fjerne østlige republikker, og hvad de nu alle hedder, ville anerkende en russisk præsident? Så ville de sige: Han er os for meget til venstre, andre, for meget til højre, en tredje synes ikke om hans afstamning, en fjerde mishager hans tale … Kun en af det russiske folk valgt hersker eller en arvemonark vil kunne stå over partierne. Ham vil alle de frivilligt underkaste sig, som har skilt sig fra ham. Ja, egentlig

har de jo slet ikke løssagt sig fra ham, men ville blot ikke vide af det kaos, som var trådt i hans sted."

"Å, hvornår vil den tid komme?" sukkede ingeniøren.

Da Nika derefter bad om ordet, var alle spændt på, hvad han, som i går havde været kommunist, havde at sige.

29

Men Nika havde endnu ikke nået at få sagt et eneste ord, før en gammel professor afbrød ham. Det var en høj, mager mand med runde, noget fremstående, bebrillede øjne. Man vidste om ham, at han som akademiker uden vanskelighed var kommet ud af sovjetrepublikken, at han først havde været i karantæne i tre dage og allerede skulle rejse videre i morgen ved særlig protektion. Han havde skrevet meget om specialemner, men ingen af de tilstedeværende havde læst hans værker, som var udgivet af Videnskabernes Akademi. Han lod sit blik glide over forsamlingen og begyndte sin tale, hvorunder han betonede hvert enkelt ord skarpt.

"Det er ikke just særlig dybt gennemtænkt, mine ærede herskaber, hvad De hidtil er fremkommet med. Det vidner om Deres ringe kendskab til sovjetstatens liv, og dens væsentlige repræsentanter. Det er forfærdelig nemt at sige, at Lenin er en sjuft og forræder, og at hans omgivelser består af bødler og mordere … men det er ikke sandheden. De, mine damer og herrer, har ikke studeret socialismen. De er ikke gået frem ad den vej, som et frit folks store lys har vist os, folk som Bakunin, Krapotkin og Karl Marx. De ser bort fra en verdensbegivenhed, som er langt dybere og vigtigere end den kristne religion. Ja, De kender overhovedet ikke tredje Internationales arbejder, og har aldrig hørt om Zimmerwald og Kintal. De forstår overhovedet ikke partilivet og den bredt anlagte evolution, som foregik i det social-revolutionære parti. Lenin er et verdensgeni, og man kan ikke måle ham med almindeligt mål. Fra den lille mands standpunkt kan ordet morder vel være undskyldeligt, men fra

et videnskabeligt standpunkt, må man anse ham for en mand, som af forholdene blev tvunget til at skride over lig. Bolsjevismens grundlag er grundlaget for et fremtidsmenneskes rette liv, uden løgn eller indskrænkning. Hvem vil benægte, at kapitalen er et onde, og at den må tilintetgøres. Det har jo endog Kristus forkyndt ..."

"Det har Kristus aldrig," indvendte fader Vassilij blidt.

Professoren tilkastede ham kun et foragteligt blik og fortsatte så:

"Religionen og staten har overlevet sig selv, og nu er det endelig på tiden at træde frem til ødelæggelsen af enhver skranke mellem mennesker. Lad os en gang antage, at de hvide havde indtaget Moskva. Da ville det ikke være nok med at klynge Lenin op og slå det i stykker, som han havde skabt, men man havde endog måttet udvide hans værk. Jorden kan man ikke mere fratage dem, som nu en gang besidder den. Det vil heller ikke lykkes en zar. Heller ikke husene vil man kunne tilbagegive ejerne, for dér har huskomitéerne sat sig så godt fast, at det ikke vil være så let at fordrive det arbejdende folk derfra, som vil udnytte sin ret til fri benyttelse. Ja, man måtte opretholde alt det cellevæv, bolsjevikkerne har opbygget, komitéer og råd, for uden dem ville alt falde fra hinanden! Nej, til fortiden findes ingen vej tilbage! Det er overhovedet til ingen nytte at tale om zaren. Vi, intelligensen, vil aldrig tillade det. Det nye Rusland må rejse sig på grundlag af Martsrevolutionen, og alle revolutionens tilkæmpelser må bevares som helligdomme. Hele magten – jeg indrømmer at den i forbigående kan være frataget bolsjevikkerne – jeg gentager – hele magten må vedblive at være i demokratiets hænder. Kun

gennem demokratiet er Ruslands redning mulig. Denne grundsætning har også Denikins, Koltchaks og Wrangels regering anerkendt, men desværre kun i ord, ikke i gerning. De vendte bestandig tilbage til fortiden, begyndte med deres soldaters uniformer og den gamle disciplin og endte med at føre godsejerne tilbage til deres gamle herregårde. Derved kom der noget usandt ud af det, og deres værk brød sammen. Men folket længtes efter sandhed, og da det ikke fandt den, fortvivlede det over disse regeringer. Bolsjevikkerne er oprigtigere; hos dem er faktisk alt nyt, og i det alt sammen ser folket ønsket om virkelig at komme frem ad' nye veje. Tag f.eks. Folkeuniversitetet ..."

"Javel, med de frysende og sultende professorer og studenter, som hverken kan læse eller skrive," indvendte en.

"Tag f.eks. elektrificerings-idéen!"

"Javel, derved er hele transportvæsenet ødelagt i bund og grund, og byerne har intet lys. De gamle elektriske stationer er ødelagt, og nu hænger de igen den gamle rare petroleumslampe op og glæder sig som børn over den," udtalte ingeniøren.

"Men De lader mig ikke tale ud, mine herskaber!"

"Og hvad siger De til de ødelagte og plyndrede villaer, som hele det klassebevidste proletariat slæbte alt ud af og solgte alt, hvad de overhovedet kunne stjæle og bære på torvet," råbte Osjetrov.

"Det er ikke sandt."

"Jo, det er sandt. Jeg har selv stjålet," fortsatte Osjetrov og vakte en vis munterhed blandt tilhørerne.

"Bolsjevikkerne måtte jo overtage en meget svær arv, idet de overtog det af krigen og zarregimentet ruinerede rige."

"Ja, for fanden. Er De selv i grunden bolsjevik?"

"Mine herskaber, lad dog manden tale," indskød Rudin. "Først ved at meningerne stilles overfor hinanden, kommer sandheden frem."

"De vil kun se reversen af medaljen," vedblev professoren, "kun de overordentlige kommissioner og skydningerne, som måske oven i købet bliver udført af uansvarlige bolsjevikagenter. Men se en gang på deres arbejde."

"Hvorfor er De så egentlig flygtet fra det hele?"

"Sandsynligvis fordi det er omgivet af en uigennemtrængelig mur, og fordi man øjensynligt hverken kan komme ud eller ind," indskød atter en anden hånende.

"Det er ikke sandt," protesterede professoren ivrigt, "Europas stater, de bedste ånder i verden som Lloyd George og grev Sforza, har åbnet dørene på vid gab for den unge regering. Europa ..."

Hér blev han afbrudt af en statelig, høj mand med et udtryksfuldt ansigt af ren russisk type.

"Tal ikke til mig om Europa," udbrød han foragteligt.

"Forfatteren, forfatteren taler," gik det som en løbeild gennem værelset og alle blev stille. Det var forfatteren til en bekendt roman fra 1905 og et digt fra 1911, som begge vakte stor opsigt, og som allerede den gang med talentets seergave havde forudsagt, hvad der nu var sket i Rusland. Han begyndte under almindelig opmærksomhed i afbrudte ord, åbenbart selv grebet af sine ords vægt.

"Ja, Europa ...," han tav nogle sekunder, som om han ville samle sine tanker. "Indstillingen af ånderne og retningen af verdenspolitikken er i vor tid, jeg kunne næsten sige, så

eventyrlig, at de må føre menneskeslægten til selvtilintetgørelse. Måske spiller højere kosmiske grunde ind hér, som ligger uden for vor opfattelsesevne, som er stærkere end vor vilje og vor forstand. Måske er vi ikke i stand til at modsætte os dem …! Men hos alle lederne af verdenspolitikken, hos alle folk som Lloyd George, Briand, Giolitti, går det som en rød tråd: At ødelægge Rusland i bund og grund … De har ødelagt det store, af alle frygtede Rusland, og man skulle tro, at det var nok dermed, for allerede nu vil det vare årtier at læge dets frygtelige sår. Men nej, felttoget mod det russiske *folk*, mod dets beståen overhovedet, mod dets liv bliver ført videre. På en sådan skånselsløs fremgangsmåde findes der overhovedet ingen eksempler i verdenshistorien. Har De måske bemærket, at dette talmæssigt uhyre store russiske folks lidelser, det russiske folk, som de røde embedsmænd stræber efter at udrydde som udyr, at disse lidelser ikke blot ikke virker gribende på nogen i den øvrige kulturverden, men at man direkte bærer sig sådan ad, som om man ikke lagde mærke til det, som om det netop måtte være sådan … Jeg mindes en lille parallel: Da ungtyrkerne afsatte Abdul Hamid, besluttede de i deres iver efter at indføre Vestens kultur i Konstantinopel at fange alle vilde hunde og anbringe dem på én af de ensomme øer i Marmarahavet. Hundene åd sig til sidst op indbyrdes. Flere måneder igennem skrålede den europæiske presse op om det og påberåbte sig civilisationens grundsætninger, ja, i enkelte blade kom der endog afbildninger af de ulykkelige dyr med fyldestgørende artikler. Nu er et stort, mange millioner rigt folk kommet i en endnu værre situation. Man fratager det muligheden for at arbejde, for at ånde frit, man piner og skyder

det, og den humane, kristne verden spilder ikke et ord på det. Det vil sige, at vi i de højest udviklede menneskelige racers øjne står dybere end de vilde hunde i Konstantinopel. Vi er utøj, og tilmed et meget skadeligt utøj, som man må udrydde ved alle midler. Hvordan kunne ellers verdensmoralen tillade en så umenneskelig fremgangsmåde? Det burde dog have sat et sandt korstog ind imod de blodhunde. Jeg personlig er kommet til den overbevisning, at de mennesker, som nu om stunder udgør den såkaldte kulturverden, overhovedet ikke har nogen moral mere … Men til syvende og sidst har de alligevel deres forstand!"

Forfatteren blev stående ved vinduet, hvor hans mægtige skikkelse aftegnede sig som en mørk silhuet. I det skumrende værelse var der blevet stille, og alle havde vendt sig hen imod ham. Mange havde tårer i øjnene. Han fortalte jo da som en seer, det forekom dem jo dog, at han hørte sine ord fra det fjerne og så gengav dem. Sheljeskin og Osjetrov stod med hænderne krammet ned i stoleryggen, tungt åndende og slap ikke taleren af øje. Fader Vassilij havde rejst sig fra sin plads og var ubemærket trådt hen til forfatteren for intet at tabe af hans ord.

"Hvordan er det muligt," fortsatte han, "at lederne af verdenspolitikken ikke vil forstå, at den europæiske verden bogstavelig vil dø af sult, hvis bolsjevikkernes eksperimenter i Rusland endnu varer tre til fire år? Alle deres berømte fabrikker og virksomheder vil gå i stå og occidentens civiliserede beboere vil blive tvunget til at indvandre hertil, ligesom indianerne kun beklædt med et bælte. Det ville ganske vist ikke være på grund af med klimaet … Jeg vil slet ikke tale om det politiske

gennembrud … Men i stedet for at slukke ilden hos naboen, har de nøjedes med kun at slæbe det bort, de har stjålet fra brandstedet. Enten er de ganske små folk, eller jeg forstår dem overhovedet ikke mere.

Dette syn af verdens voksende sammenstyrtning står mig for øje. Det er jo muligt, at jeg er en fantast, men nogle af mine fantasier har da faktisk virkeliggjort sig i et tidsrum, som vistnok ikke kan kaldes stort …"

Han tav. Ingen kunne modsige ham. Over alle havde sænket sig en dybt nedslået stemning. Det var dem, som om håbet om atter at se hjemmet og alt det, som var dem kært, sank ned i det fjerne.

"Der findes en Gud!" begyndte fader Vassilij sagte. "Hans veje er uransagelige … Vi ved ikke, hvad alt dette tjener til, vi ved heller ikke, hvordan vi skal bære vor svære lod, men Han ved det."

Han sukkede dybt.

"Meget blod ser jeg endnu derovre … men allerede færre uskyldige ofre. Hævnens stund er nær."

"Hvornår vil det ske?" spurgte Osjetrov, tungt åndende.

"Det ved kun Gud alene," sagde præsten og forlod stille værelset.

Natten havde sænket sig. Alle stod endnu under indtrykket af forfatterens frygtelige ord, som de i deres sjæles inderste måtte anerkende som sande. De havde håbet på englændernes sunde egoisme, på franskmændenes ridderlighed, på tyskernes ædelmodighed, på amerikanernes menneskevenlighed. Og til trods for disse beviste de daglige begivenheder det modsatte.

Rystet skiltes de.

30

Poleshajev havde taget afsked fra Tanja. Det var sengetid. Da der ikke blev udleveret petroleum, opsøgte enhver sin krog i mørket, når han kom ind for at varme sig og sove.

Købmanden og obersten lå allerede i deres senge, og Sheljeskin sov fast på gulvet. Osjetrov var endnu ved at lave sig en hovedpude af sin lille kuffert og sin frakke og faldt omsider også til ro.

"Du, Nikolai Nikolajevitch," hviskede han til Nika, "pas lidt på min rygsæk. Dér er hele vor kapital i … Den kan komme os godt tilgode … Nu om stunder kan man ikke have tillid til nogen … *Han* kalder sig ganske vist oberst … men … det kender vi …!"

"Eller denne professor … Det er da klart, at han er købt af kommissærerne for at gøre propaganda."

Nika lå med hovedet lige overfor vinduet, han så, at fuldmånen steg op af havet og slog en sølvbro over vandet til bredden. De små, nøgne træer i forhaven antog ved dens skin fantastiske former, haven syntes større og fuldt af mystiske kroge og hjørner.

Det var Nika, som om han slet ikke havde lukket øjnene, og dog var der, måske under indvirkningen af månelyset, foregået en stor forandring for hans åndelige øje. Det forekom ham, at månen slet ikke var der mere, som fornemmede han ikke mere brændingens regelmæssige brusen, men som han tydeligt hørte en stor folkemængde mumle. Det var ham, som var han midt i den og lyttede spændt på det, som blev talt omkring ham. Han mente at skelne professorens stemme, som talte om revolutionens tilkæmpelser. Så blandedes forfatterens ord deri,

og så forsvandt også det. Rundt om ham var ikke mere det nordiske havs måneskin, men steppen i den sydlige sols klare skin. Alle slags blomster dækkede jorden, og sletten forsvandt i den blå horisont. I midten af steppen stod et antikt tempel, båret af vidunderlige hvide marmorsøjler. Foran lå en af mennesker tæt besat tribune. Og i den forreste række stod Lenin i sin sædvanlige, grå jaket, lænet mod brystværnet. Ved siden af stod Trotski, Sinovjev og Steklov. Alle kommissærerne havde åbenbart forsamlet sig hér for at høre, hvad det russiske folk havde at sige dem. Ved siden af matroser så man soldater af den røde armé, endvidere fulgte arbejdere og bønder. Der var dødstille over den uhyre menneskemængde. Blege og mørke stod de dér, mange i den bare skjorte, andre rigt klædt og smykket med kostbare stene. Hedt brændte solen over den uendelige steppe.

Da trådte en høj matros, som lignede Dybenko, frem til templet ud fra menneskemængden. Hans ansigt var blegt af sult og indre ophidselse. Han vekslede et ord med Lenin, som endnu stadig smilede foragteligt og derpå vinkede til matrosen. Han rejste sig, lagde armene over kors på brystet og gjaldende klang det over mængden:

"Til fortiden findes ingen vej tilbage!"

Men da forvandledes billedet bag templet, og hvor der lige havde været steppe, bredte sig nu det dybblå hav. Høje bjerge lejrede sig om en stille bugt, hvis bredder vinhaver og olivenlunde smykkede. Mange skibe lå i bugten, fra hvis master det røde flag med den hvide halvmåne vajede.

Som brogede slanger steg signalvimplerne op og ned, og enhver, som forstod dette sprog, kunne læse: "Giv agt på

admiralskibet."

Men dér hejsede en matros signalet til kamp på stormasten.

I stadig tættere røg indhylledes skibene, og da den endelig trak væk, var den tyrkiske flåde slået og tilintetgjort.

"Hvor heltemodigt har vore kæmpet!" steg det som en mumlen fra matrosernes mængde.

"Ja, det var ved Sinope. Det lærte vi i skolen."

Men dér, hvor for nylig den stille kyst på Lilleasien havde været synlig, tårnede nu hushøje mørke bølgebjerge sig op, som stormskyerne jog hen over. Og i elementernes rasen så man et gråt stålskib med sønderskudte skorstene og Andreasflaget i toppen. Vildt gik bølgerne bort over det, men på kommandobroen stod kaptajnen ubevægelig og ledede slaget, og gennem granaternes susen klang den russiske zars hymne jublende og stolt …

Det ironiske smil på Lenins læber fortrak sig til et grin, han så, at skibet sank, og også mængden stirrede med tilbageholdt ånde derhen, til det forsvandt i de mørke bølger.

Og havet bruste op, og det var, som ville det også opsluge templet, tribunen med matroserne og folkemængden. På de rasende bølger dansede skibe med tilisede vanter, og på dækket stod folk i tiliset tøj og stirrede mod det mørke fjerne.

"Se, det er vore," råbte en af mængden. "Således krydsede vi foran Petersborg i årene 1914 og 1915."

Lenin så knusende på den talende. Men Trotski gjorde et tegn til matrosen på tribunen, og han gentog atter:

"Til fortiden gives ingen vej tilbage!"

"Vor fortid ved det Asovske hav og ved Nevaens munding, navne som Gangul og Tchesma, Sinope, Sevastopol og

Tsushima ... Alt dette betyder en fortsat række af heltemod, af heltedød ..."

"Og berømmelse!" udbrød en af rækkerne.

"Og berømmelse!" gentog mængden.

"Og berømmelse!" svarede steppeblomsterne og forvandlede sig til officerer og matroser fra den gamle tid. Der sås Peter og Apraxin, Menschikov, Orlov og Greig, Kornilov og Machimov, og titusinde af officerer og matroser fulgte dem med foldede hænder.

Således drog de til fængslet. Lenin smilede stadig, men hans ansigt var blevet blegere.

"Nok!" fremstødte han næppe hørligt. "Det næste ...!"

Synet slukkedes og forsvandt og atter bredte sletten sig rundt om.

Med forvirret ansigt trådte matrosen af. Han kunne ikke se nogen i øjnene.

31

Nu besteg en rødgardist tribunen, en ung fyr med et bredt, rødt gennemsnitsansigt. I sin for vidt siddende, engelske *franch* og i de gråblå benklæder à la Gallifet gjorde han indtryk af en dum dreng, der har forklædt sig som udlænding. Et rødt tørklæde havde han knyttet om halsen, og på den bløde hu, der var skubbet om i nakken brændte den femtakkede stjerne som en blodig plet. Med et bredt, usigeligt tåbeligt smil åbnede han munden og udbrød:

"Kammerater! Til fortiden gives ingen vej tilbage."

Og så tav han. For på steppen foregik en forvandling. Under blå tågemassers slør steg et uhyre reliefbillede af en by frem af dybet. Hvidt strålede husene og gyldent kuplerne ud fra forstædernes grønne krans.

"Lille mor Moskva ...!" hviskede mængden. "Vort elskede ... herlige Moskva!"

Og se! Vældige horder af gulhudede mennesker med skævtliggende øjne bevægede sig hen imod den, men høje, skæggede mænd i hjelm og brynje gjorde dem indgangen stridig. Så kom svenskerne fra Norden og polakkerne og litauerne fra vest, tyrkerne og tatarerne fra syd. Og panoramaet udvidede sig.

Skarer af russere trængte den tåge, som lå rundt om byen, tilbage og stadig nye byer voksede op af jorden. En vidtudstrakt skyet bjergkæde blev synlig, og hen over den gik den russiske hærs sejrstog. Men fra de skovbevoksede dale lyste stadig nye templer og byer frem. Ensom drog kosakken til det fjerne, iskolde hav, og allerede rakte det russiske land uendeligt vidt til

den beboede jords ende. Man så, at de vilde blev fredelige agerdyrkere, og at stepperne dækkedes af bølgende korn. Men i den turkmenske ørkens hede sand lå en død russisk soldat, bæreren af hjemmets kultur, og en tiger sneg sig om hans lig.

Vidunderligt hurtigt, som det kun kan ske i drømme, vekslede synerne og billederne.

Nu dukkede blå og grønne uniformer op og omgivet af faner og standarter en rytter, hvis saddel og trekantede hat var gennemboret af kugler, og af hvis bryst Ruslands kejserlige blod flød fra en bred vunde.

"Mindet om disse tre kugler vil ikke dø i russiske hjerter," hviskede en lidenskabelig ophidset stemme af mængden.

Mod tyrkere fægtede russiske regimenter og deres kolonner overskred Kaukasus. Græs og mos overvoksede de tusinde soldatergrave i dets bjergslugter, og fuglene sang deres sang derover, men den russiske soldat gik frem, ustandseligt, pligttro. En mager olding førte dem over isdækkede bjerge og stormede sammen med dem aldrig sete byer. Men mens krigslarmen rasede ved fjerne grænser, modnedes kornmarkerne i hjemmet, og der var så stille dér, så stille, at man ikke mærkede, at tiden gik. Foran dørene sad de gamle soldater med gråt hår og med træben og fortalte om deres felttog.

Fjerne lande og byer steg frem, hvor taknemmelige folk havde hilst de russiske regimenter som befriere og overøst dem med blomster.

"Hvor har vel et navn haft en bedre og skønnere klang end det russiske?"

Mængden stod i tavs forbavselse, og det var den, som om den kunne overskue hele jorden. Dér lå for den en russisk by med et blåt hav. Skovrige øer beskyttede den fra søsiden, blidt lænede den sig til en grøn høj. Bredt og mægtigt vajede det hvid-blå-røde banner over den, og den opstående sol spejlede sig i dens gyldne kupler. Og den samme sol hilste i sin nedgang en anden russisk by, hvor slanke tinder og kirketårne stræbte op mod himlen, og en trompeter kaldte de sorte husarer til aftenappel.

"Å Rusland ... Du lille mor ... Hellige fædreland! Fra Vladivostok til Kalisz går solen ikke ned i dag," således lød det mellem mængden, som korsede sig.

Lenin var dødbleg, men hans foragtelige smil blev endnu mere giftigt og modbydeligt.

"Bedrag er det alt sammen, kammerater!" hvæsede den unge rødgardist fra tribunen.

Da faldt et frygteligt tordenskrald, steppen formørkedes, og der sloges dybe kløfter i den. Op af dem steg skyggerne af russiske krigere, de første i hjelm og brynje med bue og pil, så Peter den Stores krigere, Prestreschenski- og Semjonov-regimentet, grenaderer og dragoner og mellem dem var Peter Romanov. Regiment sluttede sig til regiment. Over dem vajede de gamle, stormflængede faner med den dobbelthovedede ørn, og i umådelige skarer voksede de, som en gang havde skabt det russiske rige.

De markskrigerske talere på tribunen bøjede sig og flygtede i rasende angst ind imellem mængden.

Lenin lo ikke mere ... Da blegnede skyggerne, og som før bredte sig atter den uendelige steppe.

Men op på tribunen steg en russisk håndværker med tunge trin.

32

Håndværkeren rev huen af hovedet og slog med den på marmorbalustraden.

"Kammerater!" udbrød han. "Da folket, eller rettere sagt kommunisterne havde magten i hænde, begyndte vort herredømme, og proletariatets sejr var fuldkommen. Magt over alle rådene! Kammerat Lenin har ret, når han siger, at enhver kokkepige kan regere staten. Skal da ikke også en dannet arbejder kunne stå i spidsen for et foretagende ...? Der bliver talt om mangler i transportvæsenet! Vi skal nok få det ordnet ved elektrificeringen. Hver stakkels djævel skal have sit elektriske lys og sin motor! Vi vil dække republikken med jernveje og vil vise, hvad vi duer til!"

Da hørte Poleshajev en gammel arbejders stemme ved siden af sig:

"For ti år siden var jeg i Kuldscha, i Kina, og ville bringe konen derhjemme en erindring med, men det skulle være noget ægte, noget kinesisk. Nå, jeg valgte i butikkerne smukke gule tørklæder med drager på og tænkte, at det vel måtte være noget ægte. Men handelsmanden ler blot og vil ikke lade mig få det og siger, at det jo er russisk arbejde, og viser mig stemplet – rigtigt: Saratov."

"Ja," faldt en nabo ind, "også i Persien købte man over alt russiske tæpper."

"Også kattun og stoffer beredte vi selv!" udbrød en rødgardist og pegede foragteligt på sin slidte engelske uniform og sine franske benklæder.

"Ha! Og hvad for støvler havde vi! Skomagerne i Voronesher-guvernementet forsørgede alene det halve Rusland med fodtøj!"

"Og brød og bagværk mere end nok, og hvad fik vi ikke for portioner kød til kålsuppen?"

"Hvor er det blevet af? Mælk ser vore børn overhovedet ikke mere ...!"

"Der findes jo heller ikke børn mere! De er jo alle sammen kammerater ...!"

"Tænk blot på konfekten på kroningsdagen! En hel hue fuld for fem kopek!"

"Fem kopek! Sådan var det virkelig en gang! Nu regner vi med millioner, er blevet millionærer, ha, ha, ha!"

"Og alt er gratis! Telegrammer, breve ...! Kun et stempel skal der være på."

"Et stempel, ja, få du først ét!"

"Den, som kommer til de herrer med sådanne ønsker regnes straks for kontrarevolutionær!"

"Disse elektrificeringsprofeter, disse fordømte ...!"

Stemmevirvaret blev stadig højere og mere truende. Lenin trak brynene sammen.

Men klarere og mere indtrængende trængte den tanke igennem: "Alt det, alt det var en gang!" Der var en gang en tid, hvor Rusland ikke alene ernærede og klædte sig selv, men også kunne udføre vidt og bredt af sin overflod. Hvad der fremgik af dets egne fabrikkers arbejdshaller, det nåede med alle samfærdselsmidler, ad skinnevejen, på kamelrygge, på karrer og rensdyrslæder til de fjerneste grænser.

Over alt dette: "Der var, der var ...!"

Og rasende knyttedes hårde næver i mængden.

Da taleren nu igen udråbte det ynkelige ord: "Til fortiden findes ingen vej tilbage!" brølede mængden:

"I har solgt os!"

"Solgt os til udlandet!"

"Til englænderne udleverer I vort sidste guld … Romanovernes brillanter."

"Et kristent folk vil I atter tvinge ind i livegenskabet!"

"Med vilje lader de os dø af sult og gør os til slaver!"

Lenin var blevet ligbleg. En skælven gik igennem hans lille jammerlige skikkelse.

"Vis dem, hvordan det var under den kejserlige magt."

Da blev der stille som i en kirke. Intet åndedrag hørtes, folket trængte sig sammen, stillede sig på tåspidserne og så op mod tribunen.

33

Da trådte en skikkelse ud af den bølgende tåge. Et vældigt hoved med en mægtig furet pande. Sparsomt gråt hår dækkede issen, og buskede bryn lå over øjnene. Et langt gråt skæg indrammede det brede ægte russiske ansigt. Han stod der i en jævn hvid skjorte. En snor tjente som bælte, og på den hvilede de stærke, solbrændte hænder. Gennemtrængende og med stum bebrejdelse hvilede hans øjne på mængden, og enhver af dem forekom det, at det netop var ham, den majestætiske gamle så ind i øjet [Note 45)].

Kun fire ord sagde han, men disse fire ord trængte ned til sjælens bund, som sollyset bryder gennem bladenes hang. Og disse fire ord lød:

"Jeg kan ikke tie!"

Og da dukkede den fortid op i erindringen, hvor hver henrettelse af en morder, en tyv, en brand- og urostifter løb som et frygteligt rygte gennem landet; hvor man i morgendæmringen, som skammede man sig over sin gerning, rejste galgen i kroge i en fængselsgård eller ved en mennesketom strandbred og hængte den forbryder, som retmæssigt var dømt af domstolene. Erindringen vågnede om de forsvarere og dommere, som pint af samvittighedsnag ingen ro fandt efter en dødsdom, om officerer, som var udkommanderet til eksekution og blev vanvittige af synet af henrettelsen. Og dog havde henrettelsen den gang kun været en i sjældne tilfælde anvendt straf, som ikke kunne undgås og kun for bestemte forbrydelser.

Fortiden trådte atter frem i dagslyset, hvor en gendarmritmesters hidsige optræden i de fjerne Lena-bjergværker, hvor han havde skudt på mængden, voksede op til en statsbegivenhed og gav genklang i hele Rusland. Disse tider blev levende, hvor anvendelsen af ildvåben mod en plyndrende mængde forekom alle som noget frygteligt, og de skammede sig over deres gerning, som var blevet tvunget til det. De tider, hvor det gjaldt for en skændsel at være bøddel, de tider, hvor et menneskeliv var mere værd end det gule guld, og hvor en blodpøl på gaden var noget skrækkeligt, aldrig set før.

Denne skyggeskikkelse med sine rystende ord: "Jeg kan ikke tie!" havde vist, hvor tårnhøjt denne fortid, hvor mennesker ikke tav, men forbitret skreg op over hver voldsdåd, stod i sammenligning med nutiden.

For længst var skikkelsen forsvundet, og nu var det, som om steppen åndede op, som om blomsterne igen rakte sig i vejret, og som om himlen atter var blevet klarere og renere.

Men over mængdens ansigter lå et lysskær, som om et hemmeligt pust fra himlen havde berørt dem.

Frygteligt var Lenins ansigt. Ikke mere foragt, men ubeskrivelig ondskab fortrak hans ansigt, en vampyrs ligt. Han trådte op på tribunen fulgt af hele folkekommissærernes skare. Et opbud af letter og kinesere sluttede en fast ring om ham.

Han lod sit blik svæve over mængdens ansigter. Men så meget han end forskede i dem efter den sædvanlige underdanighed, over alt mødte han mørke, frastødende blikke. Det var, som om en dør var slået i for ham. Ingen ville anerkende ham, ingen forstå ham.

Vredt slog han med hånden i marmorbalustraden, og som en ulvs hæse skrig brød det ud af hans mund:

"Tænk på revolutionens tilkæmpelser!"

34

Da formørkedes himlen. Steppens blomster visnede, og en svær dunst som af krudtdamp og vældige brande, som af blod og lig lagde sig bedøvende over alle. Fra steppens tørre jord steg uformelige, frygtelige skikkelser frem … Blodige plakater krøb frem med idiotiske indskrifter og talte om det én gang så herlige russiske sprogs forfald. Skarer af børn dukkede frem, elendige, vanskabte, rakitiske. Det hellige ord *moder* var dødt på deres læber. Unge fyre med alle syfilissens mærker på panden, og halvvoksne piger med frugten af deres urene elskov på armene og i stedet for ungdommelig glæde, strædets råheder på læben …

Da gik der som en gysen gennem arbejdernes rækker, og vredt knyttede de hænderne.

Men af den bristende jord fremstod stadig revolutionssyner.

Dér kom de, skyggerne af dræbte betjente og gejstlige. Nogle bar deres knuste hoved under armen, andre havde fået skåret dybe striber i deres hud og fået drevet lange nagler ind i kroppen. Man så vindmøller, til hvis susende vinger der var bundet nøgne mennesker, og jordhøje blev brudt op, hvorfra levende begravede steg frem.

Frygteligt voksede antallet af ofrene og, så vidt øjet rakte, var steppen dækket af dem. Blodet flød sammen i strømme og truede med at flyde over templet.

Hændervridende drog skaren af enkerne og mødrene forbi, med tomme, af forfærdelse stivnede øjne, den lange række af skændede kvinder. Ja, der kom de alle, alle … Revolutionens tilkæmpelser!

Tropper af slaver fulgte, tvunget til ufrugtbart arbejde og hylende under deres hånende bøddels pisk.

Ruiner dukkede op, nedbrændte gårde og fabrikker, sammenstyrtede lokomotiver og forsømte banestrækninger, som sank ned i steppens græs.

Ja, dybt havde revolutionen ædt sig ind i det russiske land og ødelagt alt, hvad der kunne ødelægges.

Og fremdeles så mængden skændede templer, nedrevne helgenbilleder, knuste altre og i stedet for hellig andagt revolutionens sønner, som dansede med deres tøse.

Skyggernes tog knyttedes tilslut sammen til én eneste mørk sky og på denne baggrund trådte nu et syn frem af frygtelig gribende virkning. Det rev mængdens øjne op til sig, holdt dem bundet i forfærdelse, og som i et skrig kom det fra millioner knugede hjerter: "Det ... det ... kan hverken Gud eller mennesker nogensinde tilgive!"

Ned fra himmelen svævede sølverblege, blodige skygger med smertefortrukne træk, der som et lysskær udgik fra dem. Foran et par, hånd i hånd, således som de var gået hele deres liv igennem. Bagved fire blomstrende pigeskikkelser og en uskyldig dreng [Note 46)].

Blod ... Blod ... Blod var på deres gevandter. Dette blod dryppede som en fin regn ned på mængden, og Nika og hans naboer så med forfærdelse, at det hellige martyrblods dråber aftegnedes på deres hænder og klæder.

Ja, alt havde revolutionen erobret. Den havde berøvet det russiske folk det sidste, det herligste.

Ja, til fortiden, til hin herlige, vældige fortid fandtes ingen vej tilbage!

Og atter vekslede scenen. Ud af de mørke skyer, vildt omstrålet af lyn, trådte en nøgen mark frem, og dens tinde kronedes af tre kors.

På det midterste kors hang en kvinde. Ingen kunne kende det af forsmædelse og kval dybt nedbøjede hoved. Men alle så i det sin moders ansigt. Rusland, alles moder, den algode og elskede, havde man korsfæstet.

For korsets fod tårnede sig sønderbrudte våben og faner op til højre. Anklagende ragede sværdklinger og standartstænger i vejret, og vinden legede med den flængede flagdug. Men derunder var korsfæstet en yngling af vidunderlig skønhed. I den sidste kamp havde han hæftet sit blik på moderen og var død i troen på sejren.

Under det venstre kors i broget mængde bøger, måleredskaber og atlas. Men til korset var naglet en mand i sine års fulde kraft. Hans smukke, gennem-åndrige ansigt var vendt til siden med et udtryk af usigelig foragt.

"De har korsfæstet moderen!" brød det som et vildt skrig frem fra mængden.

"Hvem?"

"Kun denne djævel!"

"Var det ikke os selv?"

"Jøderne gjorde det ..."

"De slog Kristus på korset, de har også skændet vor moder Rusland – det hellige – og rettroende."

Mængden brusede op som et hav, når nordenvinden pisker det med sine isvinger.

"De har ført os ud i ørkenen, de hundesønner!"

"Det uvidende folk bedraget og beløjet af disse tyve, bødler, mordere!"

Da indså Lenin og hans landsfremmede følge, at deres time var kommet, at intet mere nu stod til at redde overfor folkets vrede.

Og så kom også det første skrig! Det fo'r som et piskesmæld over mængden og rev den med sig, og millionfoldigt klang det over steppen:

"Dræb dem!" – "Dræb dem!"

35

Og de trængte på bagfra, hvor de forreste endnu stod ubeslutsomme. De så på Lenin og kunne ikke fatte, hvordan de kunne have troet dette menneske, hvordan de havde kunnet anse ham som fører og profet. Dér stod han nu med hovedet trykket ned mellem skuldrene, ynkelig og skælvende af angst.

"Dræb ham!" skingrede det på ny bagfra.

"Skal man gengælde lige med lige og pine dem til døde?"

"Nej, simpelthen på denne måde. Martyrdøden er de ikke værdige til. Gør en ende på det, kammerater!"

Og nu trængte de ustandseligt frem. Et frygteligt slag susede ned på. Lenin. Over liget væltede den brølende mængde bort, og stampet sammen til en blodig masse lå de, som havde formastet sig til at gøre det godmodige russiske folk til slaver for deres luner, til værktøj for deres jødiske planer om et verdensherredømme.

Og så blev der dødstille. Tungt åndende, udmattet af det blodige værk stirrede menneskene hinanden ind i de frygtelig fortrukne ansigter. Men så var det, som en underkraft drog blikket hen til klippen med de tre kors. Vel ragede korsene mod himlen, men de, som havde lidt dér, var forsvundet. Ned fra gangen skred Jesus Kristus i lysende gevandt.

Udtrykket af den dybeste kummer lå over hans ædle træk. Det var, som ville han fra himlen ned til menneskene for at byde dem at holde inde med deres frygtelige værk. Morgenrødens pust gik foran ham, og steppens blomster bøjede sig, som ville de tjene hans nagelgennemborede fødder som tæppe.

Og stille var det rundtom … ganske stille! Men de forpinte menneskehjerter var det, som om de atter langt borte fra hørte et budskab, som en gang klang i oldtidens forvirrede åndeverden, og som senere havde givet jordens børn styrke i deres kamp efter opfyldelsen af det bud, at der dog må blive –

"Fred og menneskene en velbehagelighed!"

36

Nika strakte sig og slog øjnene op. Det klare dagslys faldt ind i værelset over de fire sovende. Endnu helt under indtryk af sin drøm vendte han sig fra vinduet. Dér lå haven og skoven, og bagved glimtede det dybtblå hav, hvorover hvide skyer lejrede sig. Lysende flammede morgenrødmen i østen. Og morgenrøde, skyer og himmelblåt lagde sig som et uhyre flag over det stakkels, hårdt pinte og dog så hedt elskede russiske land.

Nika sprang op og bankede på den dør, som skilte hans dør fra Tanjas.

"Sover du endnu, Tanja?"

"Hvad er der, min elskede?"

"Å, klæd dig hurtigt varmt på og kom med ned i haven."

Få minutter efter gik de hånd i hånd ned til havets bred og satte sig på en sten.

"Tanja, se en gang på himlen!"

"Ja, sandelig. Netop som om vore gamle nationalfarver lå derovre på bredden. Hvor ejendommeligt og hvor smukt er det! Det er et tegn fra vor herre deroppe, Nika. Han vil atter frigøre vor hjemlands jord, vort hellige russiske land."

"Å, Tanja, hvilken vidunderlig, anelsesfuld drøm havde jeg ikke i nat!"

Han havde følelsen af, at han ganske klart havde kunnet gengive, hvad han havde oplevet i drømme, men da han ville begynde sin fortælling, da var, som det så ofte går med drømme, billedernes rækkefølge og navnlig slutningen som udslettet af hans erindring.

"Tanja," sagde han sagte, "nu har jeg alligevel glemt det hele. Kun ét ved jeg, at det var noget stort og skønt for Rusland."

"Vil det blive frit?"

"Ja, Tanja, snart. Folket vil komme til sig selv, det vil finde vejen tilbage til sin Gud."

Ovre over den russiske kyst var solen steget op. Dens gyldne skin fløj over bugtens skumkroner, glitrede i sneen på bredden og forklarede de to ensomme unge menneskeskikkelser dér mellem klipperne med et pust af ungdom, håb og lykke.

Tanjas fine lille hoved sank ned mod den elskedes bryst, og hendes øjne så op til ham, disse vidunderlige, klare øjne, som havde set og lidt så meget i de sidste år, og som nu ganske var opfyldt af den dybeste, reneste lykke. I blid hengivelse – havde hun åbnet de fine læber, som ønskede hun at inddrikke al den uendelige salighed, som omstrømmede hende.

Da bøjede Nika sig ned og lukkede med et hedt kys den rene jomfruelige mund.

Om "Fra zarørnen til den røde fane 3"

Forfatter: Pjotr Nikolajevitch Krasnov (1869-1947).
Org.udg.: П. Н. Краснов: *От двуглавого орла к красному знамени*, E. A. Gutnov, Berlin 1921-22.
Denne udgave efter: P. Krasnov: *Fra Czarørnen til den røde Fane 1894-1921.* Historisk Roman. Autoriseret oversættelse af Kai Holberg. Alfred G. Hassings Forlag, København u. å. (ca. 1927).
Oversætter: Kai Holberg (1877-1932).
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter maleri af Isaak Izrailevitch Brodski (1884-1939): *V. I. Lenin på tribunen 1. maj 1920* (1927).

ISBN 978-87-7628-492-3
3. udgave, første udgave 978-87-7979-657-7 (Ølstykke 2019).

© 2026 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Note 1

Skobelev: En kendt russisk general fra den russisk-tyrkiske krig 1877-78.

Note 2

Han var forblevet trofast mod den gamle tro: Blandt kosakkerne findes mange af "den gamle tro", som står i en vis modstrid med den herskende statskirke.

Note 3

Suchomlinov: Krigsminister i 1914 og udpræget monarkist.

Note 4

Jessaul: Ritmester.

Note 5

Pernatchen: Atamanens scepter

Note 6

Han vil bringe deres stamme under andre folkeslags herredømme og bortstrø dem i landene, etc.: Det gamle Testamente, Salmernes Bog: Salme 106 vers 34-42.

Note 7

Priser Herren! Thi han er god osv.: Det gamle Testamente, Salmernes Bog: Salme 107 vers 1-13

Note 8

Vågn, psalter og harpe! osv: Det gamle Testamente, Salmernes Bog: Salme 108, vers 3

Note 9

Baklanov: Jakov Petrovitch Baklanov (1809-1873) var en berømt general og kosak-ataman.

Note 10

Og de udgød uskyldigt blod: Det gamle Testamente, Salmernes Bog: Salme 106, vers 38.

Note 11

Rasins og Bulavins: Stenka Rasin (1630-1671) og Kondrati Bulavin (ca. 1660-1708) var to berømte kosak-atamaner og oprørere.

Note 12

Mitrofan Petrovitch Bogajevski: Ataman Kaledins medhjælper.

Note 13

Sulin og Alexandro-Gruschevski: Donez-revirets østligste kulgruber.

Note 14

Koloni: I kolonierne boede ikke-kosakker.

Note 15

Feltataman: Atamanen er statsoverhoved, feltatamanen hærens øverstbefalende.

Note 16

Sornirjetchensk-gebetet: I Øst-Turkestan

Note 17

Jekaterinodar: Hovedstaden i Kuban-gebetet.

Note 18

Glavkovirch, Natchdiv, Sovdep, Sovnarkom, Ispolkom:

– GLAVnoKOMandnjuchtchi VIRCHowy = Øverstbefalende.

– NATCHalnik DIVIsi = Divisionskommandant.

– SOVjet DEPUtatom = De delegeredes råd.

– SOVjet NARodnich KOMmissarov = Folkekommissærernes Råd.

–ISPOLnitelnz KOMitet = Aktionsudvalg.

Note 19

Lærkerne: "Kælenavn" for en slags bagværk.

Note 20

Sovdep: SOVjet DEPutatom = Råd af Arbejderdeputerede

Note 21

Laib Bronstein: Trotskis oprindelige navn.

Note 22

Tjeka: Sovjetruslands hemmelige politi 1917-1922, en forgænger til KGB og det nuværende (2026) FSB.

Note 23

Mamontov: Konstantin Konstantinovitch Mamontov (1869-1920) var en berømt kavaleri-general, som i spidsen for et kosak-korps kæmpede i den Hvide Hær under borgerkrigen.

Note 24

Denisov: Denisov var senere under atamanen Krasnov (denne bogs forfatter) overbefalingshavende over Don-arméen, men måtte på grund af tyskvenlighed træde tilbage i februar 1919 på ententens befaling.

Note 25

Sidorin: Oberst Sidorin var feltataman Popovs stabschef og blev i februar 1919 Denisovs efterfølger som øverstbefalende over Don-arméen, fordi han stedse havde båret entente-venlige sympatier til syne. Under hans kommando fuldbyrdedes den donske hærs sammenbrud.

Note 26

Akomet: Soldaten har misforstået ordet "atom".

Note 27

Atamanen: Denne ataman var denne bogs forfatter, general Krasnov, som i ædel beskedenhed ikke nævner sit navn, men hvem hovedfortjenesten for dette tidsafsnits militære resultater skyldes.

Note 28

Les gros bataillons ont toujours raison: Udtalelse af Napoleon den Store: De store bataljoner har altid ret.

Note 29

Sans une cavalerie expérimentée et suffisante les armées marchent en aveugles et sont compromises: Udtalelse af Suvorov: Uden et øvet og tilstrækkeligt kavaleri går arméen i blinde og kompromitterer sig.

Note 30

Bramabarsieren: En hentydning til den af bolsjevikkerne indførte nye retskrivning.

Note 31

Buchanan: Buchanan var den engelske ambassadør i Petersborg. Han havde tidligere forgæves forsøgt at overtale zaren til sociale reformer for at afværge revolution. Han var en fjende af zarinaen, som han i det skjulte omtalte som et redskab for Tyskland. *Red.anm.*

Note 32

Thomas: Der hentydes ant. til den franske "rustningsminister", socialisten Albert Thomas, som i 1917 var på en mislykket diplomatisk mission til Rusland for at opildne de socialistiske ledere til at optrappe krigsindsatsen mod Tyskland. *Red.anm.*

Note 33

Standart: Ved Novorossisk ved Kaukasus og Sortehavet

Note 34

De grønne: Røverbander, som både kæmpede mod de frivillige arméer som mod de røde.

Note 35

Osvag: Forklares i bogens oprindelige fodnote som "(OSVjedomitelnoje AGentstvo – Efterretningsagentur", hvilket set med forf. øjne måske er rigtigt. Osvag var den sydrussiske hvide armés propagandaorganisation. *Red.anm.*

Note 36

General Briggs: Britisk repræsentant hos Denikin

Note 37

Nike: Viktor betyder på latin *Sejrherren*, Nike betyder på græsk *Sejren*.

Note 38

Subbotnik: Overarbejde søndag eftermiddag.

Note 39

Franch: En uniformsfrakke af engelsk snit.

Note 40

Gorochovaja: En gade i St. Petersborg.

Note 41

Tjekovs håndværkers filosofiske udtalelse: Det efterfølgende (ikke ordrette) citat stammer fra en novelle af Tjekov med titlen "I Moskva på Trubnaja-pladsen". Den findes så vidt vides ikke oversat til dansk. *Red.anm.*

Note 42

Mod englænderne kæmpede de under Miller: På Nordfronten ved Archangelsk.

Note 43

Grundlovgivende forsamling: En valgt forsamling efter mønster fra den franske revolution, som skulle overtage regeringen efter Oktoberrevolutionen i 1917. Den nåede at holde et mere end tretten timer langt møde i januar 1918, før den blev opløst af bolsjevik-styret. *Red.anm.*

Note 44

Makhno: Nestor Ivanovitch Makhno (1888-1934) var en "anarko-kommunistisk" oprører, som dannede sin egen hær i det sydlige Ukraine 1917-22. Han var oprindelig støttet af Lenin, men bekæmpede efterhånden alle andre fraktioner i forsøg på at oprette en selvstændig anarkistisk stat. Han døde af tuberkulose i 1934 i eksil i Paris. *Red.anm.*

Note 45

Den majestætiske gamle: Der hentydes til grev Leo Tolstoj.

Note 46

... bagved fire blomstrende pigeskikkelser og en uskyldig dreng: Zarfamilien.